

VLADA CRNE GORE

MINISTARSTVO VANJSKIH POSLOVA I EVROPSKIH INTEGRACIJA

PRILOG
IZVJEŠTAJU EVROPSKE KOMISIJE
O NAPRETKU CRNE GORE ZA 2012.

za period
25. aprila 2012. – 1. septembra 2012.

Podgorica, 6. septembar 2012.

Uvod

Odnosi Crne Gore i Evropske unije

Evropski Savjet je 29. VI 2012. potvrdio odluku Savjeta opštih poslova od 26. VI 2012. o otvaranju pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji. Prva Međuvladina konferencija između Crne Gore i EU, takođe je održana 29. VI 2012. kojom je i zvanično otvoren proces pregovora.

Sastanak Pododbora za saobraćaj, energetiku, životnu sredinu i regionalni razvoj je održan u Briselu, 4. i 5. VII 2012.

Drugi sastanak Odbora za stabilizaciju i pridruživanje održan je u Briselu, 11. VII 2012.

Usaglašeni predlozi projekata za program IPA 2012/13 proslijeđeni su EK na razmatranje 10. V i 12. VI 2012. U Podgorici je održan peti zajednički *Odbor za praćenje sprovođenja programa Ipe*.

U Crnoj Gori se trenutno sprovodi **54 projekta**, od kojih 22 bilateralna (Albanija - Crna Gora; Bosna i Hercegovina - Crna Gora; Hrvatska - Crna Gora i Srbija - Crna Gora), 15 transnacionalnih (Program Jugoistočna Evropa i Mediteran) i 17 projekata u okviru IPA Jadranskog programa saradnje. Do sada, uspješno je realizovano **30 projekata**, od kojih 24 bilateralna (Albanija-Crna Gora; Bosna i Hercegovina-Crna Gora; Hrvatska - Crna Gora i Srbija - Crna Gora) i šest transnacionalnih (Program Jugoistočna Evropa i Mediteran).

Bilateralni skrininzi za poglavlje 24 (Pravda, sloboda i bezbjednost) održani su u Briselu, 23. -25. V 2012. i poglavlje 23 (Pravosuđe i temeljna prava) 30.- 31.V 2012.

1. POLITIČKI KRITERIJUMI

1.1. DEMOKRATIJA I VLADAVINA PRAVA

1.1.1. SKUPŠTINA

Skupština je 26. VII 2012. donijela **Odluku o skraćenju mandata 24. saziva Skupštine Crne Gore** („Službeni list CG“, br. 41 /12). Predsjednik Crne Gore nakon konsultacija s predstavnicima političkih partija, radi određivanja datuma održavanja parlamentarnih izbora, donio je **Odluku o raspisivanju izbora za poslanike Skupštine Crne Gore** („Službeni list CG“, br. 42/12), koji će se održati 14. X 2012.

Rokovi za sprovođenje izbornih radnji, počeli su 31. VII 2012. Rok za dostavljanje izbornih lista za poslanike Državnoj izornoj komisiji, počinje od 20. VIII 2012, a završava se 19. IX 2012.

1.1.1.1. Zakonodavna uloga i izborni okvir

Skupština Crne Gore nastavila je s intenzivnim zakonodavnim aktivnostima i donijela niz zakona među kojima se mogu izdvojiti: **Zakon o pomilovanju** ("Službeni list CG", br. 31/12, stupio na snagu 23. VI 2012.), **Zakon o amnestiji lica osuđenih za krivična djela uvreda i kleveta** ("Službeni list CG", br. 31/12, stupio na snagu 23. VI 2012.), **Zakon o zabrani zlostavljanja na radu** ("Službeni

list CG", br. 30/12, stupio na snagu 16. VI 2012.), **Zakon o dopunama Zakona o lokalnoj samoupravi** ("Službeni list CG", br. 38/12).

Skupština je 10. VII 2012. donijela **Zakon o parlamentarnoj istrazi** ("Službeni list CG", br. 38/12) kojim se uređuje osnivanje i djelokrug rada anketnog odbora, sastav i način odlučivanja, ovlaštenja, načela djelovanja, finansiranje, način sprovođenja istrage i izvještavanja Skupštine.

Skupština je 26. VII 2012. donijela **Odluku o obrazovanju Odbora za praćenje primjene Zakona o izboru odbornika i poslanika u dijelu koji se odnosi na medije**. Odbor je 14. VIII 2012. održao prvu sjednicu koja je imala radno-konsultativni karakter. Članovi Odbora predložili su da se početkom septembra organizuje sastanak s predstavnicima medija i samoregulatornih tijela u cilju uspostavljanja čvršće saradnje i partnerskih odnosa tokom izborne kampanje.

1.1.1.2. Promjene Ustava Crne Gore

Odbor za ustavna pitanja i zakonodavstvo utvrdio je 28. V 2012. **Predlog amandmana na Ustav Crne Gore kao i Predlog ustavnog zakona za sprovođenje amandmana na Ustav Crne Gore** i uputio ih na dalju skupštinsku proceduru. Predlog amandmana je upućen Venecijanskoj komisiji na mišljenje. Predlogom amandmana mijenja se nadležnost Skupštine u postupku izbora i razrješenja predsjednika Vrhovnog suda i predsjednika Ustavnog suda, kao i u imenovanju vrhovnog državnog tužioca i državnih tužilaca, u cilju depolitizacija izbora nosilaca sudskih i ustavno sudskih funkcija. Proširena je nadležnost Vrhovnog suda u smislu da pored obezbjeđivanja jedinstvene primjene zakona, Vrhovni sud obavlja i druge poslove propisane zakonom. Predsjednika Vrhovnog suda, na predlog Opšte sjednice Vrhovnog suda, bira i razrešava Sudski savjet dvotrećinskom većinom i mandat mu traje pet godina, pri čemu isto lice može biti birano za predsjednika Vrhovnog suda najviše dva puta.

Predlogom amandmana predviđeno je da Sudski savjet ima predsjednika i devet članova. Predsjednika bira Sudski savjet iz reda svojih članova, koji nijesu nosioci sudijske funkcije, dvotrećinskom većinom glasova. Za predsjednika ne može biti biran ministar nadležan za poslove pravosuđa. Članovi Sudskog savjeta su predsjednik Vrhovnog suda, četiri sudije koje bira i razrešava Konferencija sudova, dva ugledna pravika koje bira i razrešava Skupština na predlog parlamentarne većine i opozicije, dva ugledna pravika koje imenuje i razrešava Predsjednik Crne Gore, kao i ministar nadležan za poslove pravosuđa. Predsjednik Sudskog savjeta ima odlučujući glas u slučaju jednakog broja glasova.

Sudski savjet bira i razrešava predsjednika Vrhovnog suda i bira i razrešava predsjednika Sudskog savjeta. Sudski savjet ne utvrđuje broj sudija i sudija-porotnika u sudu. Ostale nadležnosti Sudskog savjeta se ne mijenjaju, kao ni ustavna odredba da ministar nadležan za poslove pravosuđa ne glasa u postupcima utvrđivanja disciplinske odgovornosti sudije.

Predloženo je rješenje da Ustavni sud ima devet sudija koji se biraju na vrijeme od 12 godina. Predsjednika Ustavnog suda biraju sudije Ustavnog suda iz sastava Ustavnog suda.

1.1.1.3. Izmjene Poslovnika

Skupština je 8. V 2012. donijela **Odluku o izmjenama i dopunama Poslovnika Skupštine Crne Gore** ("Službeni list CG", br. 25/12, koja je stupila na snagu 19. V 2012. primjenjuje se od 31. VII 2012.).

Izmjene Poslovnika prvenstveno su usmjerene na jačanje uloge Skupštine u procesu evropske integracije i njene kontrolne uloge, kroz osnivanje novih tijela, te izmjenom i proširenjem nadležnosti postojećih, zatim kroz unapređenje mehanizama nadzora poput parlamentarnog saslušanja i poslaničkog pitanja, kao i obezbjeđivanjem veće prohodnosti predloga akata poslanika parlamentarne manjine na dnevni red sjednice Skupštine.

Poslovníkom je predviđeno osnivanje **Odbora za antikorupciju** sa zadatkom da nadgleda rad državnih organa u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije. Postignuta je saglasnost šefova poslaničkih klubova da na čelu ovog Odbora bude poslanik opozicije. Umjesto dosadašnjeg Odbora za ustavna pitanja i zakonodavstvo, formiraju se **Ustavni odbor i Zakonodavni odbor**. Takođe, zbog proširenja nadležnosti Odbora i otpočinjanja pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji, Odbor za međunarodne odnose i evropske integracije podijeljen je na **Odbor za međunarodne odnose i iseljenike i Odbor za evropske integracije**. Odbor za međunarodne odnose i iseljenike bavi se, između ostalog, statusom crnogorskih iseljenika, s ciljem ostvarivanja, unapređivanja i zaštite njihovih prava, dok je praćenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji u nadležnosti Odbora za evropske integracije. Danom početka primjene Odluke o izmjenama i dopunama Poslovnika prestala je da važi Odluka o osnivanju NSEI imajući u vidu da je postignuta saglasnost šefova poslaničkih klubova da je novo rješenje kvalitetnije, ali je dogovoreno i da se u radu implementiraju neki od modela uspostavljenih do sada u parlamentu i NSEI. Na čelu Odbora će biti poslanik opozicije i Odbor ima poslovničku mogućnost da u svoj rad uključi i predstavnike drugih segmenata društva u zavisnosti od teme koju razmatra. U nadležnosti Odbora za bezbjednost i odbranu je parlamentarna kontrola rada ne samo policije i Agencije za nacionalnu bezbjednost, već i drugih bezbjednosnih organa i službi. Odbor za ljudska prava i slobode razmatra i zauzima stavove po predstavkama građana i pravnih lica koje se odnose na ostvarivanje prava građana. Odbor je pokrenuo proces definisanja modela i procedura rada u odnosu na predstavljanje građana. Novina u radu Skupštine je i to što će svaki odbor, u okviru svoje nadležnosti, pratiti i ocjenjivati usklađenost zakona s pravnom tekovinom Evropske unije i pratiti primjenu usvojenih zakona, a posebno onih iz kojih proizilaze obaveze usaglašene s pravom Evropske unije. Poslovníkom je uređen i način osnivanja pododbora, koji će djelovati isključivo u okviru odbora koji su ih obrazovali. Što se kontrolnih saslušanja tiče, Poslovníkom je propisano da Odbor sačinjava i dostavlja Skupštini izvještaj o kontrolnom saslušanju, koji sadrži suštinu izlaganja, a može predložiti i odgovarajući zaključak ili drugi akt.

Pored **Odbora za ekonomiju, finansije i budžet** i Komisije za praćenje i kontrolu postupka privatizacije, postignut je dogovor između parlamentarne većine i opozicije da i na čelu Odbora za antikorupciju i Odbora za evropske integracije budu poslanici parlamentarne manjine.

S ciljem obezbjeđivanja veće prohodnosti predloga akata poslanika parlamentarne manjine na dnevni red sjednice Skupštine, Odlukom o izmjenama i dopunama Poslovnika uređeno je da predlog dnevnog reda sadrži i najmanje jedan predlog akta koji su podnijeli poslanici parlamentarne manjine.

U dijelu koji se odnosi na premijerski sat i poslanička pitanja usvojeno je rješenje da se premijerski sat, u toku redovnog zasjedanja, održava svakog mjeseca, umjesto ranijeg rješenja koje je podrazumijevalo postavljanje pitanja jednom u dva mjeseca. Takođe, poslaniku koji postavlja pitanje predsjedniku Vlade biće omogućeno da komentariše njegov odgovor u trajanju najviše tri minuta, nakon čega predsjednik Vlade ima pravo da odgovori na komentar.

Usvojeno je i rješenje da odbori jednom u toku redovnog zasjedanja Skupštine, donose odluku o održavanju kontrolnog saslušanja, na zahtjev jedne trećine članova, s jednom temom dnevnog reda.

Osnivanjem novih odbora i proširivanjem nadležnosti postojećih, kao i drugim usvojenim rješenjima, biće obezbijeđeni novi institucionalni mehanizmi za jačanje zakonodavne i kontrolne uloge Skupštine Crne Gore.

1.1.1.4. Nadzorne aktivnosti

Održane su dvije posebne sjednice posvećene premijerskom satu i poslaničkim pitanjima. Predsjedniku Vlade postavljeno je 14 pitanja, dok je članovima Vlade postavljeno 144 poslaničkih pitanja i 10 dopunskih pitanja. Održano je i 13 konsultativnih i dva kontrolna saslušanja.¹

Razmatrana je Interpelacija za pretresanje rada Vlade u oblasti ekonomije, a u vezi s odlukom o novom zaduživanju u iznosu od 150 miliona eura kod Kredit Svis banke. Podnosioci Interpelacije podnijeli su Predlog da se glasa o nepovjerenju Vladi Crne Gore.

1.1.1.5. Jačanje administrativnih kapaciteta i efikasnosti rada

U izvještajnom periodu nastavilo se s jačanjem administrativnih kapaciteta Skupštine. Zaposleni su pohađali 13 obuka, od kojih su četiri organizovane od strane Uprave za kadrove Crne Gore, a devet je organizovano u saradnji s drugim domaćim, stranim i međunarodnim organizacijama. U Službi Skupštine je na dan 31. VII 2012. bilo 122 zaposlenih.

Anketni odbor za prikupljanje informacija i činjenica o korupciji u privatizaciji Telekomu Crne Gore, je održao pet sjednica, koje su prvenstveno bile posvećene pripremanju teksta predloga zakona o parlamentarnoj istrazi. Na petoj sjednici održanoj 20. VII 2012, Anketni odbor je donio odluku o pozivanju vrhovnog državnog tužioca, direktora Uprave za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma i v.d. direktora Uprave policije, da na narednim sjednicama Anketnog odbora daju izjave i odgovaraju na pitanja o činjenicama koje su im poznate u vezi s predmetom parlamentarne istrage.

1.1.1.6. Transparentnost i otvorenost rada

Dostavljeno je 17 zahtjeva u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama i na svaki je odgovoreno u skladu s propisanom procedurom.

Nastavljena je praksa objavljivanja relevantnih informacija o radu Skupštine na njenim internetskim stranicama. Služba Skupštine u potpunosti je preuzela uređivanje, prevođenje, prelom i izdavanje Biltena Otvoreni parlament. Bilten se i dalje izdaje u elektronskom obliku, na Internet stranicama Skupštine, na crnogorskom i engleskom jeziku, i dostavlja na blizu 900 adresa domaćih i stranih institucija i organizacija.

U okviru projekta Otvoreni parlament realizovan je niz posjeta studenata, srednjoškolaca i đaka osnovnih škola.

1.1.2. VLADA

1.1.2.1. Primjena Poslovnika Vlade

Od 21. I 2012, kada je stupio na snagu **Poslovnik Vlade Crne Gore** („Službeni list CG“, br. 3/12), **Vlada je utvrdila 57 predloga zakona i donijela 27 uredbi**. Saglasno obavezi utvrđenoj Poslovníkom Vlade Crne Gore (član 33), predlagači su uz predloge zakona i uredbi Vladi dostavili izvještaje o sprovedenoj analizi procjene uticaja propisa za 45 zakona i 18 uredbi.

Za dva predloga zakona i tri predloga uredbe predlagači su dostavili mišljenje Ministarstva finansija da je saglasno s ocjenom predlagača da za te zakone, odnosno uredbi nije potrebno raditi analizu procjene uticaja.

Za ostalih osam predloga zakona i četiri predloga uredbi Vladi je dostavljeno mišljenje Ministarstva finansija da predlozi tih zakona, odnosno uredbi nemaju uticaj na poslovni ambijent s aspekta biznis barijera i neće imati fiskalni uticaj na budžet.

¹ Teme kontrolnih i konsultativnih saslušanja su u prilogu dokumenta

Za Predlog zakona o završnom računu budžeta za 2011, saglasno standardima, nije urađena procjena uticaja. Predlog zakona o unutrašnjim poslovima dostavljen je u tekstu u kojem je bio utvrđen u vrijeme kada nije bilo potrebno raditi analize procjene uticaja, pa je pri utvrđivanju predloga zakona Vlada prihvatila obrazloženje predlagača zakona da se, zbog potrebe donošenja ovog zakona po skraćenom postupku, ne radi analiza procjene uticaja.

Takođe, u skladu s članom 40 Poslovnika Vlade, Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija je u periodu od 21. I 2012. dalo mišljenje na 97 propisa, od čega je 34 usklađeno sa sekundarnim izvorima prava EU.

1.1.2.2. Realizacija Programa rada Vlade

Vlada je u II kvartalu, od ukupno planiranih 67 obaveza realizovala 57, odnosno 85,07%. Naime, iz Programa rada Vlade za 2012, do 15. VII 2012. od ukupno planiranih 119 obaveza realizovano je 108, odnosno 90,76%.

1.1.3. DRŽAVNA UPRAVA

1.1.3.1. Normativni okvir

Skupština je 26. VII 2012. donijela **Zakon o unutrašnjim poslovima** („Službeni list CG“, br. 44/12).

Vlada je 25. IV 2012. donijela **Uredbu o izmjenama i dopunama Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave** ("Službeni list CG", br. 25/12 od 11. V 2012.).

Vlada je 25. IV 2012. utvrdila **Nacrt plana reorganizacije javnog sektora**, na koji je Evropska komisija dala svoje mišljenje. Radna grupa za izradu Plana reorganizacije će do kraja III kvartala 2012. Vladi dostaviti Predlog plana reorganizacije javnog sektora, uvažavajući sugestije EK i SIGMA. Nacrt zakona o opštem upravnom postupku utvrđen je 26. VII 2012.

Vlada je 26. VII 2012. usvojila Izvještaj o stanju rješavanja upravnih stvari u 2011.

Vlada je 17. V 2012. na osnovu Zakona o državnoj upravi, donijela Uredbu o povjeravanju dijela poslova Ministarstva održivog razvoja i turizma Inženjerskoj Komori Crne Gore ("Službeni list CG", br. 30/12, stupila na snagu 16. VI 2012.). Poslovi su povjereni u dijelu koji se odnosi na izdavanje i oduzimanje licenci u trajanju od 12 mjeseci.

Vlada je 12. VII 2012. donijela Pravilnik o sistematizaciji i unutrašnjoj organizaciji Ministarstva unutrašnjih poslova.

1.1.3.1.1. Bilans ostvarenih rezultata

Ministarstvo unutrašnjih poslova i Uprava za kadrove u saradnji s ekspertima SIGMA-e, u cilju stvaranja uslova za potpunu primjenu novog Zakona o državnim službenicima i namještenicima pripremili su Akcioni plan za implementaciju Zakona o državnim službenicima i namještenicima. MUP je na svojoj internetskoj stranici 20. III 2012. objavilo javni poziv zainteresovanoj javnosti da se uključi u postupak i konsultacije u pripremi Nacrta novog Zakona o upravnom postupku, i da u roku od 60 dana od objavljivanja poziva dostave inicijative, predloge, sugestije i komentare u pisanom i elektronskom obliku.

Vlada je 25. IV 2012 dio nadležnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava prenijela u nadležnost Ministarstva pravde i promijenila naziv u Ministarstvo pravde i ljudskih prava i osnovala Ministarstvo manjinskih prava.

Skupština je 18. VII 2012. je izabrala Nebojšu Kaluđerovića za ministra vanjskih poslova i evropskih integracija i Hamdi Hasanija za ministra manjinskih prava.

Direktor Uprave policije je imenovan 26. VII 2012.

1.1.3.1.2. Revizorsko tijelo odgovorno za reviziju sredstava iz fondova Evropske unije

U izvještajnom periodu ojačani su administrativni kapaciteti Revizorskog tijela. Naime, od 1. VI 2012. u Revizorskom tijelu su zaposlena tri nova službenika.

Vlada je 6. VI 2012. formirala Komisiju za izbor glavnog revizora i zamjenika glavnog revizora u Revizorskom tijelu. Komisija je pripremila objavljivanje javnog konkursa za navedene pozicije. Javni konkurs je preko Uprave za kadrove objavljen 15. VI 2012. Po isteku roka za podnošenje konkursne dokumentacije, Uprava za kadrove je pred Komisijom za sprovođenje postupka javnog konkursa za imenovanje glavnog revizora i zamjenika glavnog revizora, organizovala postupak provjere sposobnosti kandidata koji ispunjavaju uslove javnog konkursa, putem usmenog intervjua. Vlada je 26. VII 2012. izabrala glavnog revizora. Konkurs za zamjenika glavnog revizora je ponovo raspisan 28. VII 2012. jer se na prethodnom konkursu nije javio ni jedan kandidat koji ispunjava zakonom predviđene uslove. Očekuje se da postupak provjere sposobnosti završi tokom septembra.

1.1.3.1.3. Prikaz sprovedenih obuka

Organizovano je 86 obuka koje je pohađalo 1656 državnih službenika.

U Regionalnoj školi za državnu upravu ReSPA, organizovano je pet obuka koje je pohađalo 15 crnogorskih državnih službenika.

Državna revizorska institucija je organizovala Radionicu o reviziji finansijskih izvještaja političkih partija i nadzoru finansiranja izbornih kampanja zajedno s revizorima Ureda za reviziju Hrvatske, 11-12. IV 2012.

1.1.3.2. Struktura za sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju

U cilju nastavka sprovođenja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, Vlada je 17. V 2012. donijela **Odluku o obrazovanju Komisije za evropske integracije i Odluku o strukturi za sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju** („Službeni list CG“ br. 31/12) koje su stupile na snagu 23. VI 2012.

1.1.3.2.1. Strukture za pregovore

Vlada je 26. VII 2012. donijela Odluke o obrazovanju radnih grupa za pripremu pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine EU koja se odnosi na pregovaračko poglavlje **5– Javne nabavke, 25- Nauka i istraživanje i 26- Obrazovanje i kultura.**

Vlada je 26. VII 2012. imenovala **člana Pregovaračke grupe za vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji, zaduženog za poglavlja 5-Javne nabavke, 16- Porezi, 29-Carinska unija. 32-Finansijski nadzor i 33-Finansijske i budžetske odredbe.**

1.1.3.3. Komisija za žalbe

Komisija za žalbe je održala osam sjednica i razmotrila ukupno 139 predmeta, od čega 127 žalbi na akta prvostepenih organa i 12 predmeta postupajući po presudama Upravnog suda.

Komisiji je dostavljeno 127 žalbi na akta prvostepenih organa i sve su riješene.

Komisiji je dostavljeno 18 presuda Upravnog suda, od čega je u šest predmeta Upravni sud odbio tužbu, a u 12 predmeta je poništio rješenje Komisije. Komisija je, postupajući po presudama Upravnog suda, riješila svih 12 predmeta.

Od ukupnog broja riješenih predmeta u 96 predmeta žalba je usvojena, tj. poništen je akt prvostepenog organa i predmet vraćen na ponovni postupak i odlučivanje, u 28 predmeta žalba je odbijena, u tri predmeta žalba je odbačena, u tri predmeta postupak je obustavljen, u četiri predmeta (zbog tzv. ćutanja administracije) naloženo je prvostepenom organu da donese rješenje po zahtjevu stranke, i u pet predmeta Komisija je djelimično poništila akt prvostepenog organa. Najveći broj predmeta odnosi se na Upravu policije, Upravu carina, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo finansija, Zavod za izvršenje krivičnih sankcija, itd.

Komisiji su dostavljene i 13 tužbi, sa zahtjevom Upravnog suda da dostavi odgovor na tužbu i spise predmeta. Komisija je odgovorila na sve tužbe i dostavila spise u svih 13 predmeta.

1.1.4. LOKALNA SAMOUPRAVA

1.1.4.1. Normativni okvir

Skupština je donijela **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj samoupravi** („Službeni list CG“, br. 38/12).

Javna rasprava o Nacrtu zakona o komunalnoj policiji završena je 30. VII 2012. i očekuje se da Vlada utvrdi predlog do sredine septembra.

Vlada je 12. IV 2012. donijela **Uredbu o povjeravanju dijela poslova Uprave policije Prijestonici Cetinje i opštinama Bar, Budva, Tivat, Kotor, Nikšić i Herceg-Novi** („Službeni list CG“ br. 26/12), čija je primjena počela od 3. V 2012. Uredbom se poslovi državne uprave iz nadležnosti Uprave policije, koji se odnose na premještanje vozila na drugo mjesto, povjeravaju Prijestonici Cetinje i naznačenim opštinama. U toku je dopuna ove uredbe, kojom će se obuhvatiti i Opština Ulcinj.

Vlada je 28. VI 2012. usvojila **Analizu funkcionisanja lokalne samouprave u Crnoj Gori**. Analiza na sveobuhvatan način sagledava i ocjenjuje stanje lokalne samouprave u Crnoj Gori u oblastima legislative i implementacije propisa u uspostavljenom sistemu lokalne samouprave, koja će predstavljati osnovu za dalje unapređenje lokalne samouprave. Analiza sadrži preporuke za buduće izmjene i dopune rješenja zakona, koji regulišu sistem lokalne samoupravu (Zakona o lokalnoj samoupravi i posebnih zakona).

1.1.4.1.2. Bilans ostvarenih rezultata

Većina jedinica lokalne samouprave je usvojila: Sporazum o saradnji skupštine opštine i nevladinih organizacija; Odluku o Savjetu za saradnju lokalne samouprave i nevladinih organizacija; Odluku o načinu i postupku učešća lokalnog stanovništva u vršenju javnih poslova; Odluku o kriterijumima, načinu i postupku raspodjele sredstava nevladinim organizacijama; Poslovnik skupštine opštine u kojem je posebno naglašena uloga NVO kroz „Slobodnu stolicu“.

1.1.4.1.3. Prikaz sprovedenih obuka

U Podgorici je od 15. do 17. V 2012. u organizaciji Zajednice opština Crne Gore i Savjeta Evrope, održan prvi krug obuka iz Programa Razvijanje vještina rukovođenja u lokalnoj samoupravi koji se sprovodi u okviru Akademije za lidere Savjeta Evrope a namijenjen je rukovodećoj strukturi i izabranim predstavnicima u lokalnim samoupravama.

Uprava za kadrove je, u saradnji sa Zajednicom opština, nastavila s realizacijom obuka na temu Revizija budžetskih sredstava u lokalnoj samoupravi.

Zajednica opština Crne Gore je, u saradnji s Upravom za kadrove, pripremila Upitnik radi utvrđivanja potreba za obukom u lokalnoj samoupravi za 2012.

1.1.5. PRAVOSUDNI SISTEM ²

Predsjednik Crne Gore je proglasio Ukazom sastav Sudskog savjeta, u skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Sudskom savjetu („Službeni list CG“, br. 39/11). Konstitutivna sjednica novog sastava Sudskog savjeta održana je 15. VI 2012. Skupština je 6. VI 2012. donijela **Zakon o dopuni Zakona o Sudskom savjetu** („Službeni list CG“, br. 31/12).

Novi sastav Tužilačkog savjeta izabran je 26. VII 2012.

Vlada je 25. IV 2012. usvojila **Izveštaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za implementaciju Strategije reforme pravosuđa** (2007-2012). Izveštaj sadrži podatke o realizaciji mjera za 2011.

Vlada je 16. VII 2012. usvojila Analizu primjene Zakona o zaštiti svjedoka. Komisija za zaštitu svjedoka van suda do sada je imala dva slučaja, tokom kojih nije bilo nikakvih problema u primjeni zakona.

Skupština je 29. V 2012. donijela **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju** („Službeni list CG“, br. 29/12), kojim je uređen status Centra za posredovanje koji osniva Vlada i ima svojstvo pravnog lica.

Skupština je 29. V 2012. donijela **Zakon o izmjeni Zakona o odgovornosti pravnih lica za krivična djela** („Službeni list CG“, br. 30/12) u cilju usaglašavanja sa Zakonikom o krivičnom postupku u dijelu odredaba koje se odnose na svjedoka saradnika.

Vlada je 21. VI 2012. utvrdila **Predlog zakona o međunarodnom privatnom pravu**.

Ministarstvo pravde i ljudskih prava donijelo je **Pravilnik o broju mjesta i službenim sjedištima javnih izvršitelja** („Službeni list CG“, br. 19/12), **Pravilnik o obliku i sadržaju službene legitimacije javnog izvršitelja i zamjenika javnog izvršitelja** („Službeni list CG“, br. 16/12 i 19/12), **Pravilnik o stručnom ispitu za stečajnog upravnika** („Službeni list CG“, br. 28/12), **Pravilnik o evidenciji o izrečenim alternativnim mjerama** („Službeni list CG“, br. 42/12), **Pravilnik o evidenciji o izrečenim krivičnim sankcijama** („Službeni list CG“, br. 42/12) **Pravilnik o radu javnih izvršitelja** („Službeni list CG“, br. 42/12),), **Izmjene Sudskog poslovnika** („Službeni list CG“, br. 44/12), **Pravilnik o izmjenama Pravilnika o unutrašnjem poslovanju državnog tužilaštva** („Službeni list CG“, br. 44/12), **a pripremilo predlog Pravilnika o programu i načinu polaganja ispita za javne izvršitelje**.

1.1.5.1 Antikorupcijska politika^[1] - (vidjeti 3.23.2. Borba protiv korupcije)

Vlada je 12. VII 2012. usvojila **Analizu antikorupcijskog institucionalnog okvira u Crnoj Gori, Predlog aktivnosti na pripremi novog Akcionog plana (2013-2014) sprovođenja Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala i Analizu efekata osnivanja Agencije za borbu protiv korupcije u Crnoj Gori**.

1.2. LJUDSKA PRAVA I ZAŠTITA MANJINA³

Vlada je 3. V 2012. usvojila **Izveštaj o radu zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava za 2011**. U izveštaju se navodi da u radu pred Evropskim sudom za ljudska prava ima 818 predstavki, od kojih je 45 u fazi glavnog pretresa. Evropski sud za ljudska prava je u odnosu na Crnu Goru donio 323 sudske odluke, od čega je u 311 sudskih odluka predstavka protiv

² Vidjeti Poglavlje 3.23. Pravosuđe i temeljna prava

^[1] Vidjeti Poglavlje 3.23. Pravosuđe i temeljna prava

³ Vidjeti Poglavlje 3.23. Pravosuđe i temeljna prava

Crne Gore odbijena kao očigledno neosnovana, odbačena kao neprihvatljiva ili je brisana sa liste. U 12 slučajeva Evropski sud utvrdio je povredu barem jednog od konvencijskih prava na koje su se odnosile predstavke.

1.2.1. GRAĐANSKA I POLITIČKA PRAVA

U junu 2012. usvojen je **Inicijalni izvještaj o implementaciji Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima** kao i Osnovni dokument koji prati Inicijalni.

1.2.1.1. Zatvorski sistem

U skladu s reformskom politikom Vlade i mjerama definisanim nacionalnim strateškim dokumentima, Ministarstvo pravde i ljudskih prava i Zavod za izvršenje krivičnih sankcija sprovode aktivnosti unapređenja sistema izvršenja krivičnih sankcija, u cilju smanjenja zatvorske populacije i opšteg unapređenja uslova u zatvorima.

Direktor Zavoda za izvršenja krivičnih sankcija i pomoćnik direktora imenovani su 31. V 2012.

1.2.1.2. Strateški okvir

U postupku reforme sistema izvršenja krivičnih sankcija ostvaruju se aktivnosti definisane Akcionim planom za unapređenje zatvorskog sistema, koji je donijela Vlada u septembru 2011. Jedna od važnijih aktivnosti jeste i prijem novih službenika u Sektor za izvršenje krivičnih sankcija.

1.2.1.3. Zakonodavni okvir

Donijet je **Zakon o pomilovanju** („Službeni list CG“, br. 31/12 od 15. VI 2012.) čiji je pravni osnov sadržan u odredbi člana 16 (tačke 1 i 5) Ustava Crne Gore, kojim je, između ostalog, određeno da se zakonom u skladu s Ustavom uređuju način ostvarivanja ljudskih prava i sloboda, kada je to neophodno za njihovo ostvarivanje, kao i druga pitanja od interesa za Crnu Goru, kao i u odredbi člana 95 (stav 1 tačka 9) Ustava Crne Gore kojim je propisano da Predsjednik Crne Gore daje pomilovanje za krivične sankcije koje su izrečene od strane sudova u Crnoj Gori ili koje se izvršavaju u Crnoj Gori;

Ministarstvo pravde i ljudskih prava donijelo je Pravilnik o bližem načinu izvršavanja pritvora, Pravilnik o evidenciji o izrečenim krivičnim sankcijama, Pravilnik o evidenciji o izrečenim alternativnim mjerama („Službeni list CG“, br. 42/11).

U postupku daljeg usklađivanja s najboljom praksom i standardima Evropske unije i Savjeta Evrope, do kraja 2012. predviđeno je utvrđivanje Predloga zakona o izvršenju kazni lišenja slobode i Predloga zakona o izvršenju alternativnih sankcija, kojima će se dalje unaprijediti zakonodavni okvir u ovoj oblasti.

Izvršeno je kadrovsko popunjavanje Odsjeka za uslovnu slobodu u Sektoru za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde i ljudskih prava. Odsjek za uslovnu slobodu će nadgledati osuđena lica na slobodi tokom trajanja uslovnog otpusta, uslovne osude, uslovne osude sa zaštitnim nadzorom, kazne rada u javnom interesu i drugih mjera određenih zakonom.

Vlada je usvojila **Analizu stanja normativnog okvira i dosadašnje prakse kaznenog i zatvorskog sistema**, koja na detaljan način trasira glavne razvojne zadatke Ministarstva pravde i ljudskih prava, a oni se ogledaju u pripremi okvira za kvalitetnu normativnu djelatnost, te skupu mjera za unapređenje ambijenta u smislu izvršavanja kazni, logistike za promovisanje alternativnih sankcija,

uslova za postizanje višeg nivoa bezbjednosti i kvaliteta života lica lišenih slobode, administrativnih olakšica i povoljnije budžetske politike za ulaganje u kadrovske kapacitete i modernizaciju zatvorskih objekata – koje programe će Ministarstvo sprovoditi u skladu s unutrašnjom politikom, Programom rada Vlade za 2012. i ostalim programskim dokumentima za ovu oblast.

Vlada je usvojila **Informaciju o načinu vođenja kaznene i prekršajne evidencije**, koja definiše načine unapređenja i vođenja kaznene i prekršajne evidencije i uspostavljanje efikasnog sistema za vođenje istih, u skladu s evropskim standardima.

Saradnja s civilnim sektorom – Unaprijeđena je saradnja s civilnim sektorom u čijem su polju djelovanja aktivnosti na unapređenju ostvarivanja prava i sloboda ranjivih kategorija, među kojima su lica lišena slobode. Strategija Ministarstva pravde i ljudskih prava u reformi sistema izvršenja krivičnih sankcija je razvoj mreže privrednih i društvenih subjekata koji bi sarađivali sa Zavodom za izvršenje krivičnih sankcija i Odsjekom za uslovnu slobodu u Ministarstvu pravde i ljudskih prava na način da se lica koja služe kaznu rada u javnom interesu radno angažuju i tako se doprinese njihovoj uspješnijoj reintegraciji. U tom smislu, u junu 2012. održane su konsultacije i pripremljen je **Memorandum s Katoličkim duhovnim centrom Sanctae Crusis u Tuzima**, o vidovima saradnje u oblasti izvršenja krivičnih sankcija, koja se prvenstveno tiču obuke kadra za rad s licima koja služe alternativne kazne poput kazne rada u javnom interesu, ali i pomoći licima u njihovoj resocijalizaciji.

1.2.1.4. Zaštita podataka

Skupština je 26. VII 2012. donijela **Zakon o slobodnom pristupu informacijama**, koji stupa na snagu 1. I 2013. Takođe, donijeti su **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o tajnosti podataka i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti podataka o ličnosti**.

1.2.1.5. Sloboda izražavanja uključujući i medije

Medijskom savjetu za samoregulaciju opredijeljena su tražena sredstva za održiv rad za 2012. na osnovu definisanog trogodišnjeg modela transparentnog i nezavisnog finansiranja, iz Akcionog plana za praćenje sprovođenja preporuka iz Mišljenja EK – oblast medija.

Predstavnici dnevnih listova Vijesti i Dan i nedjeljnika Monitor osnovali su 28. V 2012. Savjet za štampu, kao samoregulatorno tijelo koje će pratiti rad tih medija.

1.2.1.6. Sloboda okupljanja i sloboda izražavanja

Vlada je 25. IV 2012. donijela **Odluku o obrazovanju Nacionalnog savjeta za zapošljavanje i razvoj ljudskih resursa** („Službeni list CG”, br. 26/12), kojeg čine predstavnici Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva prosvjete i sporta, Ministarstva ekonomije, Ministarstva finansija, Ministarstva nauke, Ministarstva održivog razvoja i turizma, Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, Monstata, Centra za stručno obrazovanje, socijalnih partnera i nevladinog sektora.

Odlukom je propisano da postupak predlaganja predstavnika nevladinih organizacija sprovodi Kancelarija za saradnju s nevladinim organizacijama na način utvrđen Odlukom o obrazovanju Savjeta za saradnju Vlade Crne Gore i nevladinih organizacija ("Službeni list CG", br. 28/10).

Vlada je 26. VII 2012. usvojila: Izvještaj o saradnji ministarstava/organa državne uprave sa nevladinim organizacijama u 2011, Izvještaj o radu Savjeta za saradnju Vlade Crne Gore i nevladinih organizacija u 2011. i Izvještaj o sprovođenju Akcionog plana realizacije Strategije saradnje Vlade Crne Gore i nevladinih organizacija za period 2009 – 2011.

Savjet za saradnju Vlade i nevladinih organizacija, u saradnji s kancelarijom TACSO u Crnoj Gori, organizovao je 5. i 6. V 2012. Konferenciju o finansiranju nevladinih organizacija iz javnih fondova, u cilju podrške procesu unapređenja i sprovođenja regulative u ovoj oblasti na kojoj je prisustvovalo oko 70 predstavnika nevladinih organizacija i desetak predstavnika državnih organa i međunarodnih organizacija.

Savjet je predložio Vladi obrazovanje međusektorskog tima za pripremu novog strateškog dokumenta koji bi regulisao pitanje stvaranja podsticajnijeg okruženja za razvoj NVO i civilnog društva u cjelini.

Savjet je podržao inicijativu TACSO kancelarije u Crnoj Gori da Vlada pokrene regionalnu inicijativu za unapređenje saradnje vlada zemalja regiona i Turske (IPA countries) u oblasti saradnje s nevladinim organizacijama.

U izvještajnom periodu 16 ministarstava/državnih organa, objavilo je javne pozive NVO-ima za predlaganje predstavnika u radne grupe i savjete u skladu s novom Uredbom o načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i NVO.

Povodom javnog poziva glavnog pregovarača za vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore EU, civilnom društvu za učešće u radnim grupama za pripremu pregovora prijavljena su: za radnu grupu **III Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga**, dva kandidata; za radnu grupu **V Javne nabavke**, dva kandidata; za radnu grupu **VI Privredno pravo**, tri kandidata; za radnu grupu **VII Pravo intelektualne svojine**, dva kandidata; za radnu grupu **VIII Politika konkurencije**, četiri kandidata; za radnu grupu **XII Bezbjednost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni nadzor**, dva kandidata; za radnu grupu **XX Preduzetništvo i industrija**, dva kadidata; za radnu grupu **XXV Nauka i istraživanje**, tri kandidata; za radnu grupu **XXVI Obrazovanje i kultura**, sedam kandidata.

Primjena Zakona o nevladinim organizacijama

Na osnovu Zakona o nevladinim organizacijama, sve nevladine organizacije koje su upisane u Registar NVO, po starom Zakonu, dužne su bile da do 13. VIII 2012. usklade statut s novim Zakonom o nevladinim organizacijama i dostave Ministarstvu unutrašnjih poslova, s izvodom iz zapisnika sa sjednice nadležnog organa nevladine organizacije na kojoj je donijeta odluka o usklađivanju Statuta. Takođe, odredbom člana 49 stav 2 Zakona je propisano da će se brisati iz Registra sve nevladine organizacije koje u ovom roku ne usklade statut sa novim zakonom.

Ministarstvo unutrašnjih poslova je o obavezi usklađivanja statuta sa novim Zakonom o nevladinim organizacija, obavještavalo javnost u više navrata preko internetske stranice MUP-a i posredstvom elektronskih i štampanih medija.

Do isteka roka za usklađivanje Statuta NVO, pristiglo je **ukupno 1.436 zahtjeva** za usklađivanje, od kojih je **1.136** zahtjeva pristiglo neposredno pred istek zakonom propisanog roka. Od ukupnog broja (1436) podnijetih zahtjeva za usklađivanje Statuta, **300** zahtjeva je riješeno.

Na dan 23. VIII 2012 u Registar NVO, upisane su oko 6.022 nevladine organizacije, od čega je 226 NVO u Registar upisano po novom Zakonu o nevladinim organizacijama.

1.2.1. 7. Konkurs za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću

Vlada je 26. VII 2012. usvojila Informaciju o raspisivanju konkursa za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću za 2012. Komisija za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću je objavila na internetskoj stranici da će konkurs za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću za 2012. je raspisan 15. VIII 2012.

Konkurs će, u skladu sa članom 12 Uredbe o kriterijumima za utvrđivanje korisnika i načinu raspodjele dijela prihoda od igara na sreću trajati 30 dana, što znači da će biti zaključen 14. IX 2012. Konkurs će se objaviti u jednom štampanom mediju, koji se distribuira na cijeloj teritoriji Crne Gore, kao i na internetskoj stranici Komisije.

1.2.2. EKONOMSKA I SOCIJALNA PRAVA

1.2.2.1. Rodna ravnopravnost

Organizovane su dvije radionice s ciljem izrade **Programa za bolju zaposlivost žena sa sela** u aprilu i junu. Učesnici su bili predstavnici Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstva ekonomije, Ministarstva održivog razvoja i turizma, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Monstata, Zavoda za zapošljavanje, Investiciono razvojnog fonda, Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća i savjetodavnih službi za biljnu i stočarsku proizvodnju iz Cetinja, Podgorice, Berana, Nikšića i Pljevalja.

Treći po redu seminar za nastavnike građanskog vaspitanja na temu **primjene rodne ravnopravnosti u nastavi organizovan je u aprilu**. Do kraja godine je planirano organizovanje još jednog seminara za navedenu ciljnu grupu čime će svih 100 nastavnika građanskog vaspitanja biti obuhvaćeni ovom obukom.

Kroz projekt primjene politika rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou organizovane se **obuke za rad na računaru za nezaposlene žene i žene sa sela** u opštinama Cetinje, Berane, Bijelo Polje i Budva.

Kao nastavak saradnje s lokalnim samoupravama u Crnoj Gori potpisan je **Memorandum o saradnji iz oblasti rodne ravnopravnosti s opštinama Danilovgrad, Kolašin, Mojkovac i Tivat** kome su prethodile tribine organizovane u navedenim opštinama na temu izrade lokalnih akcionih planova za postizanje rodne ravnopravnosti. Memorandum o saradnji potpisan je između Ministarstva pravde i ljudskih prava, Misije OSCE u Crnoj Gori i pomenutih opština sa ciljem uspostavljanja principa po kojima će se vršiti međusobne konsultacije, razmjenjivati informacije i zajednički raditi na realizaciji aktivnosti ka postizanju rodne ravnopravnosti u lokalnoj zajednici. Jedna od obaveza opština je osnivanje mehanizama za rodnu ravnopravnost u lokalnoj samoupravi i usvajanje lokalnih akcionih planova za postizanje rodne ravnopravnosti. Ova vrsta saradnje se pokazala kao dobra i efikasna budući da Vlada već ima potpisane slične memorandume o saradnji sa 10 opština u Crnoj Gori (Bar, Budva, Herceg Novi, Kotor, Ulcinj, Cetinje, Nikšić, Bijelo Polje, Pljevlja, Berane). U ovim opštinama su imenovane kontakt osobe i osnovani savjeti za rodnu ravnopravnost. Do sada su u šest opština usvojeni lokalni akcioni planovi.

U susret izradi publikacije *Žene i muškarci u Crnoj Gori* koju Odjeljenje za rodnu ravnopravnost u saradnji s MONSTAT-om objavljuje svake druge godine, organizovane su dvije radionice s korisnicima i proizvođačima statistike. Rezultat radionica je proširivanje liste podataka razvrstanih po polu koji će se naći u novoj publikaciji.

Odjeljenje za rodnu ravnopravnost je u saradnji s NVO Liga žena glasača organizovalo radionicu na temu Implementacija rezolucije Ujedinjenih nacija 1325 žene, mir i bezbjednost –ka izradi

akcionog plana, 15. VI 2012. Preporuke su sljedeće: Iako je uloženi napor u cilju efikasne implementacije Rezolucije Ujedinjenih nacija 1325 putem organizovanja edukacija za sistem bezbjednosti u Crnoj Gori o rodnoj ravnopravnosti i Rezoluciji, i unaprijeđena međusektorska saradnja između relevantnih ministarstava, učesnici/e radionice su zaključili/e da rodna ravnopravnost treba da bude uključena u sve bezbjedonosne politike; žene treba da budu u većem broju zastupljene na mjestima odlučivanja; implementacija R1325 treba da bude dio Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2013-2017 (koji je u pripremi i treba da bude usvojen do kraja godine). Nadalje, treba inicirati izradu nacionalnog akcionog plana za implementaciju R1325, nastaviti podizati svijesti i organizovati edukacije o rodnoj ravnopravnosti i Rezoluciji, kao i osnažiti regionalnu saradnju na ovom polju.

1.2.2.2. Dječija prava

Vlada je 26. VII 2012. utvrdila Predlog zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti.

Vlada je 26. VII 2012. utvrdila **Predlog zakona o potvrđivanju Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici.**

Prezentacija Strategije razvoja hraniteljstva u Crnoj Gori održana je 21. VI 2012. u okviru projekta **Reforma sistema socijalne i dječije zaštite: unapređenje socijalne inkluzije**, koji implementira Vlada, Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Ministarstvo prosvjete i sporta, uz stručnu podršku UNICEF-a i UNDP-a i finansijsku podršku Evropske unije u iznosu od 3 miliona eura. Cilj projekta je da podrži reformu sistema socijalne i dječije zaštite u Crnoj Gori kako bi se obezbijedilo ispunjenje prava svakog djeteta da živi u porodičnom okruženju.

1.2.2.3. Pravo na obrazovanje pod jednakim uslovima

Ministarstvo prosvjete i sporta je donijelo **Pravilnik o procedurama razvijanja kvalifikacija od prvog do petog nivoa kvalifikacija** („Službeni list CG“, br. 21/12). Na osnovu preporuka sektorskih komisija za poljoprivredu i turizam, započele su aktivnosti na razvoju kvalifikacija, baziranih na ishodima učenja, u skladu s odgovarajućim propisima i uputstvima Savjeta za kvalifikacije.

Organizovan je eksterni maturski i stručni ispit za školsku 2011/12. Maturski ispit polagalo je 2.458 učenika gimnazije, od toga je 224 učenika ispit polagalo na albanskom jeziku. Stručni ispit polagalo je 2.889 učenika četvorogodišnjih stručnih škola koji se obrazuju po novim obrazovnim programima, od toga je 55 učenika ispit polagalo na albanskom jeziku.

Vlada je 6. VI 2012. usvojila dokument Decentralizacija finansiranja obrazovanja i metodologija za određivanje cijene koštanja obrazovanja učenika po modelu per capita. Promjene u sistemu su u pravcu podrške decentralizacije i demokratizacije procesa upravljanja i odlučivanja.

1.2.2.4. Prava osoba s invaliditetom

Vlada je 31. V 2012. donijela Rješenje o imenovanju Savjeta za brigu o licima s invaliditetom. Šesnaesta sjednica Savjeta za brigu o licima s invaliditetom je održana 27. VI 2012.

1.2.2.5. Radna i sindikalna prava

Skupština je 29. V 2012. donijela **Zakon o zabrani zlostavljanja na radu** („Službeni list CG“, br. 30/12) koji je stupio na snagu 16. VI 2012.

Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o reprezentativnosti sindikata, koji je Vlada utvrdila 21. VI 2012, upućen je u skupštinsku proceduru.

Kako Opšti kolektivni ugovor nije mogao biti usklađen sa Zakonom o radu, koji je stupio na snagu 22. XII 2011, to je produženo važenje ovog kolektivnog ugovora za šest mjeseci. Izmenom i dopunom Opšteg kolektivnog ugovora, koji je zaključen 21. XII 2011. („Službeni list CG“, br. 9/12). Međutim, kako socijalni partneri nijesu postigli saglasnost oko rješenja koja će biti sadržana u novom Opštem kolektivnom ugovoru, to je bilo neophodno produžiti važenje postojećeg kolektivnog ugovora do 30. IX 2012, **Izmenom i dopunom Opšteg kolektivnog ugovora**, koji je potpisan od strane socijalnih partnera 6. VII 2012 („Službeni list CG“ br. 37/11).

1.2.2.6. Nasilje u porodici

Donijet je Pravilnik o bližem sadržaju i izgledu obrasca naređenja o udaljenju ili zabrani vraćanja u stan ili drugi prostor za stanovanje („Službeni list CG“, br. 42/12).

1.2.2.7. Imovinska prava

Restitucija

Vlada je 24. V 2012. donijela Uredbu o utvrđivanju isplate obeštećenja bivšim vlasnicima oduzetih imovinskih prava u novčanim sredstvima za 2012.

Fondu za obeštećenje je 30. IV 2012, od strane prvostepenih komisija za povraćaj i obeštećenje dostavljeno ukupno 1.203 konačna rješenja. Ukupna vrijednost navedenog broja rješenja za obeštećenje iznosi: 194.640.961,135 eura. Od navedenog iznosa bivšim vlasnicima je u novcu isplaćeno 20.923.668,03 eura.

Obaveza Fonda za obeštećenje, prema bivšim vlasnicima, zaključno s majem 2012, iznosi 78.148.505,105 eura.

1.2.3. KULTURNA PRAVA I ZAŠTITA MANJINA

1.2.3.1. Romi i Egipćani⁴

Nakon usvajanja Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012-2016 i Akcionog plana za sprovođenje Strategije za 2012, obrazovana je Komisija s osnovnim zadatkom praćenja realizacije aktivnosti predviđenih Akcionim planom. Komisiju čine predstavnici organa državne uprave zaduženih za sprovođenje aktivnosti, predstavnik Romskog savjeta u Crnoj Gori i predstavnik nevladinih organizacija (Fondacija za stipendiranje Roma) koji je izabran putem javnog poziva.

Ministarstvo za manjinska prava je obezbijedilo finansijska sredstva za stipendiranje romskih srednjoškolaca i studenata (75.000 eura) i za nabavku i distribuciju besplatnih udžbenika za polaznike I, II i III razreda osnovne škole (33.000 eura).

⁴ Statistički podaci pruženi u 3.24.

Ministarstvo je organizovalo ljetnji kamp za učenje romskog jezika, koji je pohađalo 15 polaznika, a predavači su bili eksperti romskog jezika iz Srbije.

Strategija je prevedena na engleski i romski jezik i biće štampana.

U saradnji s OEBS-om, obavljani su razgovori s predstavnicima lokalnih samouprava u Ulcinju, Beranama i Bijelom Polju oko pomoći na izradi lokalnih akcionih planova za Rome.

1.2.3.2. Raseljena i interno raseljena lica

Nakon Donatorske konferencije održana su dva sastanka Nacionalne implementacione jedinice.

Nacionalna implementaciona jedinica napravila je **Predlog akcionog plana**, koji uključuje aktivnosti svih resora uključenih u Nacionalni stambeni projekt.

U okviru plana Radne grupe za informativnu kampanju u cilju informisanja raseljenih lica o apliciranju za status stranca sa stalnim nastanjenjem u Crnoj Gori, kao i o Regionalnom projektu, završene su informativne sesije za raseljena i interno raseljena lica u opštinama Ulcinj, Bar (uključujući Sutomore), Cetinje, Budva, Tivat, Kotor, Herceg Novi.

Prvi tehnički sastanak nakon Donatorske konferencije je održan 3. VII 2012. u Podgorici. Na sastanku su razmatrani dalji koraci u vezi Regionalnog stambenog programa, opis poslova za Regionalni koordinatni forum/kancelariju, opis uloga i odgovornosti Upravnog odbora Zajedničkog regionalnog fonda i ostala pitanja od značaja za regionalni program.

U okviru IPA projekta Konik I faza 2011 „Identifikovanje trajnih rješenja za interno raseljena lica i stanovnike kampa na Koniku“, Ministarstvo rada i socijalnog staranja je 15.06.2012. godine pribavilo urbanističko-tehničke uslove od Glavnog grada Podgorica. U saradnji sa Direkcijom javnih radova, izrađeni su projekti: Projektni zadatak za izradu glavnog projekta stambenih jedinica kamp Konik II i Projektni zadatak za izradu glavnog projekta višenamjenskog objekta kamp Konik II. Na osnovu ovih projektnih zadataka, Direkcija javnih radova je raspisala tender za izradu Glavnog građevinskog projekta.

U požaru koji se desio 24. VII 2012. na području Kompa Konik I vatrenom stihijom uništeno je naselje Kamp Konik I, osim sanitarnih čvorova. Od 38 baraka 9 baraka nije izgorjelo u požaru. 150 porodica sa ukupno 800 lica je ostalo bez smještaja. Smještaj se obezbijedio uz saglasnost Glavnog Grada na Kampu Konik I na lokaciji koja nije zahvaćena požarom. Agencija za planiranje Glavnog grada odredila je lokaciju za podizanje šator naselja.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja stara i iznemogla lica i djecu smjestilo je u odgovarajuće ustanove socijalne zaštite. Dom zdravlja na Koniku obezbjeđuje adekvatnu zdravstvenu zaštitu za ugrožena lica, Uprava policije obezbjeđuje područje zahvaćeno požarom kao i ostali dio kampa „Konik I i II“. UNHCR je donirao 450 madraca, 1000 ćebadi, 200 kuhinjskih setova, OEBS je obezbijedio higijenske pakete za ugrožene porodice, Unicef je obezbijedio pomoć za djecu. Ministarstvo za manjinska prava obezbijedilo je 20.000 eura pomoći i otvorilo žiro račun za dobrovoljne donacije. Vlada SAD-a je donirala 50.000 eura, Ujedinjeni Arapski Emirati 87.000 eura, a Vlada Njemačke 50.000 eura za obezbjeđenje ishrane.

U saradnji s NVO Help i Crvenog krsta Crne Gore, svakodnevno se dijele obroci stanovnicima kampa pogođenim požarom.

Vlada je 30. VIII 2012. usvojila Informaciju o aktivnostima PIU za realizaciju projekta nabavke i instalacije kontejnera, u koje će biti smještene ugrožene porodice iz kampa Konik I. Izvršiće se nabavka 216 kontejnera, s rokom isporuke i montaže 51 dan.

1.3. REGIONALNA SARADNJA I MEĐUNARODNE OBAVEZE

1.3.1. REGIONALNA SARADNJA

1.3.1.1. Multilateralna i regionalna saradnja

Crna Gora redovno učestvuje na sastancima u okviru: **Centralno - evropske inicijative (CEI)**: Sastanak ministara vanjskih poslova, Trst, 13. VI 2012; **Procesa saradnje u jugoistočnoj Evropi (SEECP)**: Sastanak ministara vanjskih poslova, Beograd, 14. VI 2012. i Samit šefova država i vlada, Beograd, 15. VI 2012; **Jadransko-jonske inicijative (JJI)**: Savjet ministara, Beograd, 30. IV 2012; **Savjeta za regionalnu saradnju (RCC)**: Godišnji sastanak, Beograd, 13. VI 2012; **Organizacije crnomorske ekonomske saradnje (BSEC)**: XX Samit predsjednika država i vlada zemalja članica, Istanbul, 26. VI 2012; **U okviru Američko-jadranske povelje A5**: Sastanak Partnerske komisije (sastanak ministara vanjskih poslova), Sarajevo, 19. VI 2012. Od 1. VII 2012. predsjedavanje je preuzela Hrvatska.

1.3.1.2. Bilateralna saradnja sa zemljama u regionu

Republika Albanija

Predsjednik Crne Gore Filip Vujanović boravio je u zvaničnoj posjeti Tirani, 3.- 4. V 2012, kada se susreo s predsjednikom Republike Albanije Bamirom Topijem, predsjednikom Vlade Salji Berišom i predsjednicom Skupštine Jozefinom Topali, kao i sa predstavnicima crnogorskog Udruženja iz Skadra "Alba-Montenegro".

Ministar odbrane Republike Albanije Arben Imami boravio je u posjeti Crnoj Gori, 8. V 2012.

Predsjednik Crne Gore Filip Vujanović sastao se u Mostaru, 3. VI 2012, s predsjednikom Republike Albanije Bamirom Topijem na marginama Desetog regionalnog Samita UNESCO-a predsjednika država Jugoistočne Evrope.

V.d. direktora Uprave policije Crne Gore Božidar Vuksanović susreo se s generalnim direktorom Nacionalne policije Albanije H. Burgajem u Skadru, 25. VI 2012.

Načelnik Generalštaba oružanih snaga Republike Albanije general-major Dž. Đunkši posjetio je Crnu Goru, 4.- 6. VII 2012.

Protokol o saradnji tokom turističke sezone 2012, potpisan je 25. VI 2012.

Bosna i Hercegovina

Zamjenik predsjedavajućeg Vijeća ministara i ministar vanjskih poslova Zlatko Lagumdžija, boravio je u prvoj zvaničnoj posjeti Crnoj Gori 25. V 2012. i tom prilikom se susreo s predsjednikom Vlade, predsjednikom Skupštine, predsjednikom Crne Gore i ministrom vanjskih poslova i evropskih integracija.

Predsjednik Vlade Republike Srpske Aleksandar Džombić, boravio je 25. V 2012. u Crnoj Gori i susreo se s predsjednikom Vlade Igorom Lukšićem.

Predsjednik Crne Gore Filip Vujanović učestvovao je na Desetom regionalnom samitu UNESCO-a sa predsjednicima država Jugoistočne Evrope, koji se održao u Mostaru 2-3. VI 2012.

Predsjednik Crne Gore Filip Vujanović susreo se s predsjedavajućim Predsjedništva Bosne i Hercegovine, Bakirom Izetbegovićem u Sarajevu, 5. VII 2012.

Ministar odbrane Milica Pejanović Đurišić sastala se 5. VII 2012. sa načelnikom Generalštaba Vojske Albanije general-majorom Džemalom Đunkšijem.

Ministar odbrane 2. VII 2012. Milica Pejanović-Đurišić sastala se danas sa novoimenovanim ambasadorom Republike Turske u Crnoj Gori Mehmetom Niyaziem Tanilirom.

Protokol o elektronskoj razmjeni carinskih podataka između Uprave carina Crne Gore i Uprave za indirektno/neizravno oporezivanje Bosne i Hercegovine, potpisan je 22. VI 2012. Tripartitni sporazum između Vijeća ministara BiH, Vlade Crne Gore i Vlade Republike Srbije o osnivanju i funkcionisanju Zajedničkog centra za policijsku saradnju, potpisan je 14-15. VI 2012.

Republika Hrvatska

Ministar vanjskih poslova i evropskih integracija Milan Roćen i ministar vanjskih i evropskih poslova Vesna Pusić imali su neformalni sastanka na marginama **NATO samita u Čikagu**, 22. V 2012.

Ministar vanjskih i evropskih poslova Vesna Pusić boravila je u prvoj zvaničnoj posjeti Crnoj Gori 12. VI 2012.

Ministar vanjskih poslova i evropskih integracija Milan Roćen i ministar vanjskih i evropskih poslova Vesna Pusić imali su susret na marginama Partnerske komisije **Američko - jadranske povelje (A5)** u Sarajevu, 19. VI 2012.

Ministar pravosuđa Republike Hrvatske Orsat Miljenić sa saradnicima boravio je 13. i 14. juna u zvaničnoj posjeti Crnoj Gori, na poziv potpredsjednika Vlade i ministra pravde i ljudskih prava Crne Gore Duška Markovića. Ministri Marković i Miljenić razgovarali su o daljoj bilateralnoj pravosudnoj saradnji, kao i modalitetima saradnje ministarstava pravde Crne Gore i Hrvatske. Tom prilikom, ekspertske timovi dva ministarstva održali su drugu rundu pregovora o zaključenju bilateralnog Ugovora o međunarodnoj pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima.

Predsjednik Skupštine Ranko Krivokapić i predsjednik Vlade Igor Lukšić učestvovali su na VII **Croatia Summit-u Dubrovniku**, 6-7. VII 2012.

Sporazum o naučno-tehničkoj i nastavnoj saradnji Instituta za biologiju mora u Kotoru i Instituta za okeanografiju i ribarstvo Univerziteta u Splitu je potpisan 3. V 2012.

Protokol o saradnji tokom turističke sezone između Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Hrvatske potpisan je 10. V 2012.

Sporazum o evroatlantskom partnerstvu je potpisan 12. VI 2012.

Sporazum o prenosu ovlaštenja za pružanje usluga pregleda i izdavanje potrebnih svjedočanstava za plovne objekte registrovane u Crnoj Gori je potpisan 27. VI 2012.

Republika Italija

Predsjednik Vlade Igor Lukšić boravio je u prvoj zvaničnoj posjeti Italiji i tom prilikom se sastao s predsjednikom Vlade Mariom Montijem i ministrom za ekonomski razvoj, infrastrukturu i saobraćaj K. Paserom, 10.-11. V 2012.

Potpredsjednik Vlade i ministar pravde i ljudskih prava Duško Marković boravio je u posjeti Rimu i tom prilikom sastao se sa ministarkom pravde Republike Italije **Paolom Severino di Benedeto**.

Ministri Marković i Benedeto otvorili su prvu rundu pregovora o potpisivanju bilateralnih ugovora o ekstradiciji i međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima, čijim potpisivanjem bi se olakšala primjena Evropske konvencije o ekstradiciji i Evropske konvencije o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima, 5. VII 2012.

Ministar životne sredine i zaštite kopna i mora Republike Italije K. Klini boravio je u Podgorici kada je održan 16. sastanak Upravnog odbora za bilateralnu saradnju Crne Gore i Republike Italije u oblasti zaštite životne sredine i pratećih aktivnosti, 9. VII 2012.

Republika Makedonija

Ministar vanjskih poslova i evropskih integracija Milan Roćen i ministar vanjskih poslova Nikola Poposki susreli su se na završnom sastanku šefova diplomatija zemalja učesnica Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECP), 14. VI 2012.

Sporazum između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Makedonije o fitosanitarnoj saradnji, potpisan je 22. VI 2012.

Republika Srbija

Predsjednik Skupštine Ranko Krivokapić susreo se s predsjednicom Skupštine Srbije, Slavicom Đukić-Dejanović na marginama 10. Konferencije predsjednika parlamenata Jadransko-Jonske Inicijative u Beogradu, 25-27. IV 2012.

Ministar vanjskih poslova i evropskih integracija Milan Roćen je na marginama završnog sastanka SEECP 14. VI 2012. u Beogradu, imao susret s MVP Srbije Vukom Jeremićem.

Na marginama Samita šefova država i vlada Procesu saradnje Jugoistočne Evrope (SEECP), koji se održan u Beogradu, predsjednik Crne Gore Filip Vujanović sastao se 15. VI 2012. s predsjednikom Srbije Tomislavom Nikolićem.

Protokol o saradnji tokom turističke sezone 2012, je potpisan 11. VI 2012, dok je Konzularna konvencija potpisana 14. VI 2012.

Republika Turska

Potpredsjednik Vlade Turske Bekir Bozdag prisustvovao je svečanoj akademiji maturanata Medrese "Mehmed Fatih" u Podgorici, i susreo se s ministrom bez portfelja u Vladi Crne Gore, Rafetom Husovićem, 3. VI 2012.

Predsjednik Vlade Crne Gore Igor Lukšić susreo se sa predsjednikom Vlade Turske Redžepom Tajipom Erdoanom, na marginama Konferencije UN o održivom razvoju u Rio de Ženeiru, 21. VI 2012.

2. EKONOMSKI KRITERIJUMI

2.1. Postojanje funkcionalne tržišne privrede

Stagnacija privrednog rasta i blagi pad u pojedinim sektorima ekonomije usloveli su potrebu revidiranja stopa rasta ekonomije nakon I kvartala 2012. **Scenario nižeg rasta⁵ 2012. predviđa rast od 0,5% BDP** (originalna projekcija bila je 2% BDP), a niže stope rasta od originalnih predviđene su i za srednjeročni period; 1,5% BDP u 2013, 3,5% BDP u 2014. i 4% BDP u 2015. Prioritetni cilj ekonomske politike ostaje povećanje kredibilitnosti crnogorske ekonomije kroz uspostavljanje makroekonomske i fiskalne stabilnosti.

Okvir makroekonomske i fiskalne politike Crne Gore u drugoj polovini 2011. i prvom kvartalu 2012. je obilježen prelivanjem negativnih efekata novog talasa krize iz eurozone, pogoršavanjem nelikvidnosti, vremenskim nepogodama i ponovnim skokom cijena naftnih derivata, dok kretanja u drugom kvartalu nagovještavaju stabilizaciju i blagi oporavak ekonomije, uzrokovan, najviše, dobrom turističkom sezonom. Bankarski sektor je i pored otklanjanja jednog dijela nekvalitetnih kredita iz aktive, zabilježio pad kredita posebno u privrednom sektoru. Iako je deficit tekućeg računa smanjen zahvaljujući bržem rastu izvoza od uvoza u 2011. i suficitu na računu usluga, SDI su za oko 40% niže nego u istom periodu prethodne godine. **Svi ovi razlozi rezultirali su značajnim padom naplate prihoda i potrebom za rebalansom budžeta u prvom kvartalu.**

2.1.1. Ekonomska kretanja

2.1.1.1. Makroekonomski podaci

Industrijska proizvodnja je u prvih šest mjeseci 2012. zabilježila pad od 5% u odnosu na isti period prethodne godine, na šta je najviše uticao pad proizvodnje u sektoru snabdijevanja električnom energijom, gasom i parom zbog loših vremenskih uslova u prvoj polovini godine (snijeg u prvom kvartalu, suša u drugom) i pada proizvodnje u sektoru vađenje ruda i kamena najviše zbog smanjenih potreba za rudom uglja usled remonta TE Pljevlja, koja je završena krajem juna, te se može očekivati rast ovog indikatora u narednom periodu, dok je u sektoru prerađivačke industrije ostvaren godišnji pad od 18,5%, usled smanjenja proizvodnje aluminijuma za oko 20%, za šta je uzrok smanjenje proizvodnje u KAP-u zbog smanjenja količine isporučene električne energije, na šta se EPCG odlučila zbog neizmirenih obaveza za utrošenu električnu energiju.

Prema podacima MONSTAT-a, **broj turista** koji su posjetili Crnu Goru je u prvoj polovini 2012. iznosio 318.099, što je za 6,9% više nego u istom periodu 2011. U istom periodu turisti su ostvarili 1.678.229 noćenja, što je za gotovo 7% više u odnosu na prvih šest mjeseci 2011. Broj noćenja domaćih turista je smanjen za 8,2%, dok je broj noćenja stranih turista povećan za 7%. U junu 2012. ostvaren je rast broja turista, od kojih ističemo turiste iz Rusije (22,9%), Srbije (22,4%),

⁵ PEP za Crnu Goru 2011- 2014.

Bosne i Hercegovine (6,5%), Poljske (3,2%), Češke, (2,9%), Francuske (2,5%), Italije (2,2%), Njemačke (2,4%), Norveške (2,4%) i Velike Britanije(2,1%).

Značajan rast u prvoj polovini 2012. zabilježio je indeks prometa u maloprodaji, i on iznosi 12% u odnosu na prvih 6 mjeseci 2011.

Vrijednost izvršenih građevinskih radova u prvoj polovini 2012. iznosila je 103.1 milion eura i bila je niža za 15% u odnosu na isti period prethodne godine, dok je građevinska aktivnost mjerena efektivnim časovima rada smanjena za 5%.

Godišnja stopa inflacije, mjerena potrošačkim cijenama je u junu 2012. iznosila 3,9%. Najznačajniji uticaj na godišnju stopu inflacije imali su rast cijena *hrane* (4,7%), *električne energije, gasa i ostalih goriva* (8%), *snabdijevanja vodom i drugih usluga vezano za stan* (34,1%), *duvana* (16,5%), *usluga smještaja* (23,5%), *novina, knjiga i kancelarijskog pribora* (9,9%). Godišnja inflacija mjerena **harmonizovanim indeksom potrošačkih cijena** u junu 2012. iznosila je 4,4%. Najveći godišnji rast zabilježen je u grupama *hoteli i restorani* (10,0%), *alkoholna pića i duvan* (8,8%), *stanovanje, struja, gas i druga goriva* (8,5%), i rasta cijena električne energije od 7,3%, i *hrana i bezalkoholna pića* (7,2). **Godišnja stopa inflacije u EU zoni** u junu 2012. bila je bez promjena u odnosu na maj i iznosila je 2,4. Gledano po grupama proizvoda, najveći godišnji rast bilježe *alkohol i duvan* (4,9%), *stanovanje* (3,7%) i *transport* (3,1).

U prvom kvartalu 2012. u Crnoj Gori, aktivnog stanovništva bilo je 243.3 hiljade od kojih je 193.0 hiljade zaposlenih i 50.3 hiljade nezaposlenih lica.

Stopa aktivnosti za prvi kvartal 2012. bila je 48,6%, stopa zaposlenosti je 38,5% i stopa nezaposlenosti je 20,7%. Za populaciju starosti 15-64 godine stopa aktivnosti je 57,2%, stopa zaposlenosti 45,2% i stopa nezaposlenosti je 20,8%. Saopštenje za II kvartal 2012. s ce biti objavljeno 17. IX 2012.

U junu 2012. **broj zaposlenih** je iznosio 162.567, a smanjen je u odnosu na prethodni mjesec za 1,9%, a u odnosu na jun 2011. za 3,3%.

U evidenciji Zavoda za zapošljavanje **broj nezaposlenih** je u junu 2012. iznosio 29.411, a smanjen je u odnosu na prethodni mjesec za 2,4%, dok je u odnosu na jun 2011. smanjen 1,4%, kao rezultat većeg zapošljavanja domicilne radne snage. Stoga, stopa nezaposlenosti, prema istom izvoru, u junu je iznosila 12,7%, dok je stopa nezaposlenosti prema podacima od 3. IX 2012. iznosi 12,6%.

U cilju rješavanja problema zapošljavanja mladih stručnih kadrova, za Projekat „Radna praksa za visokoškolce“ prijavilo se 1.040 lica, a zaposleno je 500 lica u periodu od 15.VI do 01.VII 2012, u trajanju od šest mjeseci. **Broj slobodnih radnih mjesta** u prvom polugođu 2012. je iznosio 26.121 ili 3,7% više nego u istom periodu 2011, dok je broj izdatih dozvola strancima za prvo polugođe 2012. bio 11.159 što je 14,8% više nego u prvom polugođu 2011.

Prosječna bruto zarada u Crnoj Gori, za prvih šest mjeseci 2012, iznosila je 734 eura i bila je viša za 0,7% od prosječne zarade iz istog perioda prethodne godine. Prosječna zarada bez poreza i doprinosa je iznosila 491 eura i u odnosu na isti period prethodne godine bila viša za 0,2%. U odnosu na države bivše Jugoslavije, Crna Gora se, po ovom parametru, nalazi odmah iza Slovenije i Hrvatske, obije članice Evropske unije, jer prosječna neto zarade u Bosni i Hercegovini iznosi 423 eura, Srbiji 357 eura i 343 eura u Makedoniji.

Broj penzionera u junu 2012. bio je 105.711 ili 4,3% više nego u istom mjesecu prethodne godine. Prosječna penzija je iznosila 279.1 eura, i u odnosu na jun prethodne godine bila viša za 2,5%.

2.1.1.2. Monetarna i fiskalna politika⁶

Najznačajniji događaj u prvoj polovini 2012. godine u domenu fiskalne politike svakako je usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o budžetu za 2012. (u daljem tekstu: Rebalans) krajem maja tekuće godine. Rebalansom, koji je izmijenio dinamiku prihoda i rashoda do kraja 2012, javne finansije su prilagođene promijenjenim makroekonomskim uslovima. Negativan trend s kraja 2011. nastavljen je u I kvartalu 2012. rezultirajući padom agregatne tražnje. Takve makroekonomske okolnosti pod pritiskom nelikvidnosti realnog sektora, uslovile su značajan pad državnih prihoda, podržan rastom poreskih potraživanja. S druge strane, iako su državni izdaci u I kvartalu 2012. bili na nivou planiranih, plaćanje garancija Deutsche banci za dug KAP-a su stvorile značajan pritisak na rashodnu stranu i potrebu za novim uštedama.

Mjere predložene Rebalansom budžeta za povećanje naplate prihoda u 2012. su: uvođenje taksi na SIM kartice, kablovsku televiziju, električna brojila, i pušačke zone (po m²), od po 1 euro mjesečno za svaki od navedenih oblika; revidiranje modela za primjenu niže akcize za lož ulje za grijanje i plin izmjenom Zakona o akcizama, na taj način bi se smanjio prostor za zloupotrebe; oporezivanje neraspoređene dobiti starije od 3 godine.

U skladu s usvojenom dinamikom, u aprilu je stupila na snagu akcizna politika koja je proširila listu akciznih proizvoda na kafu, gazirana pića, a izvršeno je i povećanje akciznih stopa za alkoholne i duvanske proizvode, radi prilagođavanja istih evropskom nivou.

Planiranje prihoda Rebalansom podrazumijeva i efekte mjera naplate poreskih prihoda i smanjenja sive ekonomije.

U periodu januar-jun 2012, državni prihodi su bili 4,9% ispod prošlogodišnjeg nivoa i 8% ispod plana. Porez na dodatu vrijednost je bio 4,1% iznad plana što ukazuje na pozitivan uticaj turizma i vezanih sektora na ekonomsku aktivnost u Crnoj Gori, ali i na poboljšanje trendova kada je u pitanju siva ekonomija, odnosno njeno uvođenje u legalne tokove. Ovakvom rezultatu posebno su doprinijele aktivnosti Koordinacionog tima za praćenje mjera za suzbijanje sive ekonomije i pojačane inspekcijske kontrole tokom juna, koje će, i u narednom periodu, biti nastavljene. Izdaci budžeta su bili 7,6% ispod plana, što je trend koji pokazuje nastavak smanjenja javnih izdataka.

Postoje pozitivni signali na osnovu preliminarних podataka za jul, i oni ukazuju na oporavak budžetskih prihoda s izgledima da premaše plan za navedeni period.

U skladu s Rebalansom za 2012. deficit budžeta od 2,5% BDP-a je na višem nivou od prethodno planiranog (1,3%), dok je projektovani deficit u srednjem roku: 1,6% u 2013, 1% u 2014 i blagi suficit u 2015. od 0,5%. Povećanje deficita i novih izdataka po osnovu plaćanja garancija, uslovilo je rast državnog duga na 50,1% BDP-a krajem 2012 (na kraju prvog polugođa državni dug je iznosio 47,9% procijenjenog BDP-a /3.405,00 mil. €/), njegov blagi rast na 50,6% u 2013. i uspostavljanje opadajućeg trenda sa 49% u 2014 i 46% u 2015. U 2012. nedostajuća sredstva u vrijednosti 259 mil € i kreiranje depozita u iznosu 60 mil € biće finansirani iz 308 mil € pozajmica i kredita. Od toga 98 mil € je obezbijeđeno iz kredita Credit Swiss banke, dok 160 mil € biće povučeno iz Svjetske banke po povoljnim uslovima.

Iako su negativni faktori uticali na pogoršanje fiskalnih pokazatelja u srednjem roku, deficit i državni dug Crne Gore se još uvijek nalaze u okvirima karakterističnim za umjereno zadužene

⁶ Pogledati Poglavlje 17 – Ekonomska i monetarna politika

države. Konzervativan pristup u projektovanju makroekonomskih indikatora i budžetskih prihoda je uzrokovan skorašnjim iskustvima krize i oprežnošću u planiranju javnih finansija. S druge strane, rast deficita javnih finansija, rast državnog duga i potencijalni rizici još više pojačavaju potrebu za konsolidacijom javnih finansija, otklanjanju strukturnih disbalansa i smanjenju barijera u poslovnom okruženju. To je jedini način na koji se može uticati na rast konkurentnosti crnogorske ekonomije i uspostaviti održiv i dugoročan rast i razvoj.

2.1.1.3. Međusobno djelovanje tržišnih mehanizama Privatizacija

Vlada je 19. IV 2012. donijela **Odluku o izmjenama i dopunama Odluke o planu privatizacije za 2012.** kojom je definisano da se **Institut dr Simo Milošević AD Igalo** privatizuje prodajom 56,4806% akcija u vlasništvu države, ZZZCG, IRFCG i Fonda zdravstva putem javnog tendera. Istom odlukom je predviđeno da se valorizuje lokalitet u okviru Državne studije lokacije „Sektor 16“ u Kotoru, predviđen za nautičko-turistički kompleks.

Objavljen je javni pozivi za prodaju 99,56384344% kapitala PD „**ZORA**“ **Berane**. Do krajnjeg roka za dostavljanje ponuda 16. VII 2012. stigla je jedna ponuda od strane Šimšić Montmilk doo Danilovgrad - Mljekara Lazine. Tenderska komisija će izvršiti ocjenu ponude u roku od 15 dana od dana otvaranja i predložiti Savjetu za privatizaciju i kapitalne projekte donošenje odgovarajuće odluke. Objavljen je zahtjev za iskaz interesovanja za prodaju AD „Kontejnerski terminal i generalni tereti“ Bar u Luci Bar, krajnji rok za dostavljanje ponuda je 2. VIII 2012.

Savjet za privatizaciju i kapitalne projekte je usvojio **Izveštaj Tenderske komisije za valorizaciju bivše vojne imovine o rezultatima međunarodnog Javnog tendera za davanje u dugoročni zakup lokaliteta kasarne „Orijski bataljon“ Kumbor, Herceg Novi** i zadužio Tendersku komisiju za turizam da otpočne pregovore sa State Oil Company of Azerbaijan Republic (SOCAR). Nakon uspješnih pregovora Savjet je na sjednici održanoj 4. VII 2012. usvojio Izveštaj o rezultatima pregovora, prihvatio Nacrt ugovora i Nacrt Odluke u dugoročnom zakupu. Ugovor je zaključen 10. VII 2012.

Komisija za aukciju je u skladu s zaključcima Savjeta za privatizaciju i kapitalne projekte objavila javne pozive za prodaju dijela imovine sljedećih društava: Castello Montenegro AD Pljevlja, HG „Budvanska rivijera AD“ –Budva i HTP „Ulcinjska rivijera“ AD Ulcinj.

Za imovinu Castello Montenegro AD Pljevlja i HTP „Ulcinjska rivijera“ AD Ulcinj nije bilo zainteresovanih kupaca. Prodat je dio imovine HG „Budvanska rivijera AD –Budva- Objekat Plava školjka.

Nije bilo prodaje akcija na berzi.

2.1.1.4. Ulazak na tržište i izlazak sa tržišta⁷

U prvih šest mjeseci 2012. likvidirana su 824 oblika obavljanja privredne djelatnosti (podatak uključuje privredna društva i preduzetnike). Ukupno aktivnih oblika obavljanja privredne djelatnosti je 46.369 (uključujući pored privrednih društava i preduzetnika i ustanove, nevladine organizacije, investicione fondove, zadruge i ostale oblike obavljanja privrednih djelatnosti).

⁷ Oko unapređenja poslovnog ambijenta pogledati i Poglavlje 20.

U prvih šest mjeseci 2012. registrovano je 1.948 novih oblika obavljanja privredne djelatnosti. Prema podacima Monstata, do juna 2012, osnovano je 56, a ugašeno 24, do juna 2012 uključujući i jun ima 23.858 aktivnih preduzeća.⁸

2.1.1.5. Razvoj finansijskog sektora⁹

CBCG je nastavila s aktivnostima koje imaju za cilj dalje jačanje bankarskog sektora i unapređenje procesa upravljanja rizicima u banakama i procesa supervizije zasnovanog na rizicima, jačanje transparentnosti i tržišne discipline, usklađivanje s uslovima poslovanja na međunarodnom tržištu i dalju harmonizaciju s propisima EU.

Potpuno usklađivanje odredaba Zakona o zaštiti depozita („Službeni list CG“, broj 44/10) s pravnom tekovinom EU izvršiće se do okončanja pregovora o članstvu Crne Gore u EU.

Ukupni bankarski krediti iznosili su 1.958,4 miliona eura i što predstavlja 70.39% od ukupne aktive i pasive banaka.

Ukupni depozitni potencijal banaka je iznosio 1.843,4 miliona eura što čini 66.26% od ukupne aktive i pasive banaka.

Obračun konsolidovanih sredstava za distribuciju je iznosio 14.54%, što je iznad propisanog minimuma od 10%.

Ukupni **povraćaj kapitala** i **povraćaj sredstava** su bili negativni i iznose -1.27% i -11.88%.

Blokirana zaduženja su iznosila 17.12% od ukupnih zaduženja.

Bankarski sistem je objavio negativni **finansijski rezultat** (gubitak) na kraju juna 2012. u iznosu od 17.8 miliona eura.

2.1.2. Sposobnost suočavanja s pritiskom konkurencije i tržišnim silama unutar Unije

2.1.3. Ljudski i fizički kapital

2.1.3.1. Ljudski kapital

Skupština Crne Gore je 11. VI 2012. donijela **Zakon o stručnom osposobljavanju lica sa visokim obrazovanjem** („Službeni list CG“, broj 38/2012), koji je stupio na snagu 19.VII 2012.

Vlada je 5. VII 2012. utvrdila **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnim stručnim kvalifikacijama**.

Ministarstvo prosvjete i sporta je 27. VIII 2012. donijelo **Pravilnik o načinu objavljivanja javnog poziva, postupku i kriterijumima za stručno osposobljavanje** („Službeni list CG“, broj 46/2012).

Vlada je 7. VI 2012. usvojila dokument **Decentralizacija finansiranja obrazovanja i metodologija za određivanje cijene koštanja obrazovanja učenika po modelu „per capita“**.

Podrška naučnoistraživačkoj zajednici je kontinuirana:

⁸ Postoji bitna razlika između registrovanih i aktivnih poslovnih subjekata. Registrovani poslovni subjekti postoje u evidenciji kao pravne jedinice, ali tek prvim prikazivanjem broja zaposlenih i prvog ostvarenog prometa postaju stvarno aktivni.

⁹ Pogledati i Poglavlje 9 – Finansijske usluge

U cilju što većeg uključivanja crnogorskih istraživača u regionalne i međunarodne projekte i programe, Ministarstvo nauke je počelo s realizacijom projekta koji će se financirati iz kredita Svjetske banke „Visoko obrazovanje, istraživanje i inovacije za konkurentnost Crne Gore (INVO)“, u okviru kojeg će se financirati i uspostavljanje prvog centra uspješnosti u Crnoj Gori. Ovim projektom se takođe planira uspostavljanje programa finansiranja krupnijih kolaborativnih istraživačkih grantova, usmjerenih na jačanje izuzetnih istraživačkih timova, internacionalizaciju i povezivanje istraživanja i privrede.

Ostvaren je značajan porast procenta ulaganja u istraživanje i razvoj u 2012, čija je projekcija u iznosu od **13,3 miliona eura**, što čini **0,43 % BDP**, u odnosu na 2010. kada je ovaj procenat iznosio **0,13 % BDP**.

Priprema Operativnog programa za IV IPA komponentu (RLJR):

Vlada je 29. III 2012. utvrdila **Nacrt operativnog programa razvoj ljudskih resursa 2012/2013**, nakon čega ga je NIPAC kancelarija u Crnoj Gori uputila Evropskoj Komisiji na dalje razmatranje. Sada se očekuju zvanični komentari i stav Evropske Komisije na nacrt navedenog dokumenta.

Uspostavljena je **Operativna Struktura za IV IPA komponentu**.

Odlukom o organizaciji decentralizovanog upravljanja IPA komponentama I-IV u Crnoj Gori, imenovano je Ministarstvo rada i socijalnog staranja kao koordinaciono tijelo za sve aktivnosti koje će se odvijati unutar programiranja, implementacije i monitoringa IV IPA komponente - Razvoj Ljudskih Resursa. Pored navedenog ministarstva, Operativnu Strukturu IV IPA komponente čine Ministarstvo prosvjete i sporta, Ministarstvo nauke i Ministarstvo finansija.

U Ministarstvu rada i socijalnog staranja osnovana je nova jedinica u okviru Sektora za tržište rada i zapošljavanja - Odjeljenje za programiranje, implementaciju i monitoring EU fondova(RLJR) kao podrška rukovodiocu Operativne strukture da bi se sve faze procesa u pripremi korištenja IV IPA komponente realizovale.

Uz podršku projekta tehničke podrške **Jačanje sistema upravljanja i kontrole za finansijsku podršku EU**, organizovane su obuke za članove Operativne strukture IV IPA komponente po pogavljima iz Priručnika za IV IPA komponentu, u cilju pripreme službenika za dobijanje akreditacije za DIS (decentralizovani sistem upravljanja).

2.1.3.2. Fizički kapital:

Energetika

U 2012. nastavljene su aktivnosti na unapređenju strateških dokumenata u oblasti energetike. Naime, pripremljen je **Nacrt strategije razvoja energetike do 2030.** i poslat na javnu raspravu.

Pripremljen je **Nacrt detaljnog prostornog plana višenamjenskog korišćenja akumulacije za izgradnju hidroelektrane na rijeci Komarnici**. Nastavljene su aktivnosti na osnovu potpisanih koncesionih ugovora za izgradnju malih hidroelektrane, tako da je do aprila ove godine izdato 7 građevinskih dozvola za male hidroelektrane. Očekuje se da će do kraja 2012. biti izgrađene i prve male hidroelektrane.

Nastavljena je politika subvencioniranja potrošača električne energije, tako da je Zakonom o budžetu za 2012. za subvencioniranje potrošača električne energije opredijeljeno 8.000.000 EUR.

Transport

Plan restrukturiranja **Montenegro Airlines d.o.o. Podgorica** -a usvojen je 8. III 2012. i sadrži mjere za konsolidaciju Kompanije i rješavanje dugovanja i koji je u potpunosti usaglašen sa Zakonom o kontroli državne pomoći („Službeni list CG“, broj 74/09).

Tender za privatizaciju državnog paketa akcija AD **Kontejnerski terminal i Generalni tereti Bar** otvoren je 29. VI 2012. Prvi korak tendera je pred-kvalifikaciona faza poslije koje će zainteresovani partneri, ukoliko ispune minimum uslova, zvanično dostaviti ponude za privatizaciju kompanije.

Telekomunikacije

Zakon o izmjenama Zakona o digitalnoj radio-difuziji („Službeni list CG“, broj 31/12) donijet je 15. VI 2012. kojim je produžen krajnji rok za prelazak s analognog na digitalnu radio-difuziju.

Na osnovu **Zakona o elektronskim komunikacijama** („Službeni list CG“, broj 40/11) i **Zakona o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanju usaglašenosti s propisanim zahtjevima** („Službeni list CG“, broj 14/08) od 22. VI 2012. donijeti su: **Pravilnik o radio opremi i telekomunikacionoj terminalnoj opremi** („Službeni list CG“, broj 32/12) kojim se propisuju tehnički standardi koje radio i telekomunikaciona oprema mora da ispuni da bi stekla uslove za uvoz, stavljanje u promet i korišćenje za pojedine komponente, sisteme ili prava i **Pravilnik o elektromagnetnoj kompatibilnosti** („Službeni list CG“, broj 32/12) na osnovu koga se ispunjavaju standardi koje treba da zadovolje električna i druga tehnička oprema koja se isporučuje na tržište u Crnoj Gori, način i postupci ocjenjivanja usaglašenosti te opreme s zahtjevima elektromagnetne kompatibilnosti i znak usaglašenosti i način označavanja električne i druge tehničke opreme.

2.1.2. Sektorska struktura i struktura preduzeća

U periodu januar - jun 2012. u poređenju s prethodnom godinom, industrijska proizvodnja je zabilježila pad od 7,5% na ukupnom nivou, dok je jedino u sektoru prerađivačke industrije ostvaren rast proizvodnje od 4,3%, što ukazuje na nastavak trenda oporavka i blagog rasta sektora prerađivačke industrije. Imajući u vidu dominantno učešće podsektora proizvodnje osnovnih metala od 42,1% u ukupnoj prerađivačkoj industriji, odnosno 25,9% u ukupnoj industrijskoj proizvodnji, nivo proizvodne aktivnosti kod najvećih kompanija (Kombinat aluminijuma Podgorica i Željezara Nikšić) opredjeljuje kretanja i indekse nivoa proizvodnje.

Proizvodnja u KAP-u je u blagom porastu, ali kompanija i dalje bilježi značajne gubitke zbog nagomilanih obaveza prema kreditorima i relativno niske cijene aluminijuma na berzi.

Željezara Nikšić je prodana na trećem javnom Oglasu o prodaji cjelokupne imovine, putem javnog nadmetanja. Postupak javnog nadmetanja je sproveden 30. IV 2012. Kompaniji Tosčelik, koja je ponudila najvišu kupoprodajnu cijenu u visini od 15,1 mil €, prodana je cjelokupna imovina.

U kompaniji je pokrenuta proizvodnja i radno angažovano 266 zaposlenih, uz planirano dalje povećanje broja zaposlenih u skladu s povećanjem proizvodnje u narednom periodu.

Mala i srednja preduzeća:

U julu 2012. usvojen je **Akcioni plan Strategije podsticanja konkurentnosti na mikro nivou 2011-2015** i **Akcioni plan za sprovođenje Strategije razvoja MSP 2011 – 2015**.

Vlada je 7. VI 2012. usvojila **Strategiju za održivi ekonomski rast Crne Gore** kroz uvođenje klastera za period 2012-2016. i **Akcioni plan za implementaciju Strategije za održivi ekonomski rast Crne Gore** kroz uvođenje klastera za 2012. i 2013.

U periodu od 1. IV - 10. VII 2012. **Odbor direktora IRFCG je donio odluke o finansiranju 43 investiciona projekata u ukupnom kreditnom iznosu od 4,8 miliona eura.**

Odobrena je kreditna aplikacija od strane EIB-a u iznosu od 50 miliona eura koja će doprinijeti značajnom povećanju kreditnog potencijala IRFCG-a i predstavljati dodatni izvor za finansiranje mikro, malog i srednjeg biznisa.

Zavod za zapošljavanje je u periodu od 1. I - 30. VI 2012. odobrio 37 kredita, vrijednih 0.23 miliona eura, čijom realizacijom je omogućeno otvaranje 47 novih radnih mjesta.

U okviru sporazuma CKB-OTP banke s EIF za davanje garancija u ukupnom iznosu od 20 miliona eura u toku je selekcija kandidata za finansijska sredstva.

Biznis zone

Ministarstvo ekonomije je u saradnji s lokalnim samoupravama, definisalo lokacije za razvoj biznis zona i trenutno su u procesu razrade.

Korisnici zone biće mikro, mala i srednja proizvodna preduzeća, inovativni preduzetnici s naglaskom na ICT, mikro i mala preduzeća koja se bave naučno-istraživačkom djelatnošću.

Investiciono razvojni fond podržava aktivnosti Vlade Crne Gore na implementaciji Projekta razvoja biznis zona u Crnoj Gori kao značajnog generatora razvoja malog i srednjeg preduzetništva i s tim u vezi podstiče ravnomjernog regionalnog razvoja i povećanja zaposlenosti. Investiciono razvojni fond je izrazio spremnost da u zavisnosti od daljeg razvoja biznis zona u Crnoj Gori, definiše posebnu kreditnu liniju za investitore koji iskažu spremnost da ulažu u biznis zone.

Donijete su Odluke o proglašenju dvije biznis zone, i to u Kolašinu, biznis zona 'Bakovići', kao i Beranama, biznis zona 'Rudeš'. U narednom periodu se očekuje proglašenje biznis zone Nikšić, kao i Prijestonice Cetinje, nakon čega će ove biznis zone biti otvorene za ulaganja, dok je biznis zona Podgorica u fazi razvoja.

2.1.3. Ekonomska integracija

Deficit tekućeg računa platnog bilansa u prvom kvartalu 2012. iznosio je 216.7 miliona eura, što je za 15,9% više nego u istom periodu 2011. Ukupan obim robne razmjene iznosio je 456.3 miliona eura što je na približno istom nivou kao i u prvom kvartalu 2011. kada je iznosio 460.9 miliona eura. Spoljnotrgovinski deficit u prvom kvartalu 2012. iznosio je 278 miliona eura i bio je za 21,1% veći nego u istom periodu prethodne godine. Preliminarni podaci o međunarodnim tokovima Crne Gore s inostranstvom pokazuju u ovom periodu smanjenje izvoza robe, suficit na računu usluga, dohotka i tekućih transfera. Pokrivenost spoljnotrgovinskog deficita suficitom ostvarenim na ostalim podračunima tekućeg računa iznosila je 22% i za 3,5 procentna poena je veća nego u posmatranom periodu 2011.

U **međunarodnoj razmjeni usluga Crna Gora** je u prvom kvartalu 2012. ostvarila suficit u iznosu od 8,8 miliona eura, dok je u istom periodu prethodne godine zabilježen deficit od 4,5 miliona eura.

Obim razmjene usluga iznosio je 156,1 milion eura i za 22,9% je veći nego u istom periodu prethodne godine. Povećanje prihoda od transporta, turizma i ostalih poslovnih usluga doprinijelo je ostvarivanju pozitivnog salda na računu usluga.

Robnu razmjenu Crne Gore s inostranstvom karakteriše smanjenje izvoza robe i povećanje uvoza.

U prvih šest mjeseci 2012. godine vrijednost izvoza roba, prema preliminarnim podacima Monstat-a, iznosila je 182,3 miliona eura¹⁰, što je za 31 milion manje u poređenju s istim periodom prethodne godine, dok je istovremeno uvoz iznosio 864,9 miliona eura, što je za 2,6% više nego u istom periodu prethodne godine i većim dijelom je posljedica rasta cijena prehrambenih proizvoda i energenata.

Ukupan obim robne razmjene za period mart-maj 2012. iznosio je 587,9 miliona eura, od čega je ukupan izvoz robe iznosio 99,1 miliona eura dok je ukupan uvoz iznosio 488,8 miliona eura.

Prema strukturi izvoza po grupama zemalja, Crna Gora je u prvoj polovini 2012. najviše robe izvezla u zemlje CEFTA-e i to 59,8% ukupnog izvoza (109 miliona eura). Izvoz u zemlje EU iznosio je 59,3 miliona eura (32,5%). U posmatranom periodu najviše je robe pojedinačno izvezeno u Hrvatsku (47,2 miliona eura), Srbiju (36,8 miliona eura), BiH (12,7 miliona eura) i Mađarsku (12,6 miliona eura), dok je najviše roba uvezeno je iz Srbije (249,2 miliona eura), Grčke (73 miliona eura) i Bosne i Hercegovine (59,8 miliona eura).

U prvoj polovini 2012, u okviru sektora proizvodi svrstani po materijalu najviše je izvezeno aluminijuma i gvožđa i čelika. Vrijednost izvoza sirovog aluminijuma u prvih šest mjeseci 2012, iznosila je 75,5 miliona eura, što je za 22,6% manje nego u istom periodu prethodne godine. Izvoz gvožđa i čelika iznosio je 12,3 miliona eura, što je značajno više nego u 2011. (4,5 miliona eura). U strukturi uvoza prema SMTK najviše su zastupljeni proizvodi sektora mineralna goriva i maziva (19,7%), hrana i žive životinje (18,5%) i mašine i transportni uređaji (18,1%).

Neto priliv stranih direktnih investicija u periodu januar - jun 2012, prema preliminarnim podacima, iznosio je 144,9 miliona eura ili 21,1% manje nego u istom periodu 2011. Ukupan priliv stranih direktnih investicija u posmatranom periodu iznosio je 210,4 miliona eura. U strukturi stranih direktnih investicija najveći priliv ostvaren je po osnovu ulaganja u nekretnine koja su iznosila 106,5 miliona eura ili 45% više nego u 2011. Ulaganja u domaće kompanije i banke su iznosila 43,2 miliona eura, što je za 50% manje u odnosu na isti period 2011. U formi interkompanijskog duga ostvaren je priliv od 57,7 miliona eura, što predstavlja smanjenje za 3% i ukazuje na smanjeno zaduživanje preduzeća kod matičnih kompanija u inostranstvu. Priliv po osnovu povlačenja novčanih sredstava koja su rezidenti investirali u inostranstvu iznosio je 3 miliona eura.

U prvoj polovini 2012, **tekući deficit računa** je porastao kao rezultat negativnih trendova na računu robe, najvećim dijelom zbog značajnog pada izvoza robe u odnosu na isti period 2011. (za 14,2%). Tekući deficit računa je dostigao 479 miliona eura, predstavljajući porast od 8,7% iz godine u godinu.

U prvoj polovini 2012, **robnu razmjenu** karakteriše smanjenje izvoza i povećanje uvoza. U ovom periodu, zabilježen je pad izvoza za 14,2% iz godine u godinu, dok je u istom periodu uvoz povećan, uglavnom kao rezultat uvoza nafte i struje. Povećanje uvoza ovih proizvoda je rezultat povećanje potrošnje, kao i više cijene na globalnom tržištu, dok je smanjenje izvoza rezultat smanjenja izvoza aluminijuma i aluminijskih proizvoda (za 22%) i struje (za 48,7%). Prema

¹⁰ Podaci Monstat-a u skladu s metodologijom MMF-a (vidi tabelu br. 6.1)

preliminarnim podacima platnog bilansa, trgovinski deficit je dostigao 650,8 miliona, pokazujući porast od 8,7% iz godine u godinu.

U **međunarodnoj razmjeni usluga** Crna Gora je zabilježila dobit od u iznosu od 94,3 miliona eura, što je za 21,6% više u odnosu na isti period u 2011. Povećani prihodi od transporta, turizma i drugih poslovnih usluga doprinijeli su bilježenju pozitivnog bilansa na ovom računu.

Neto **bilans prihoda** je bio pozitivan u prvih šest mjeseci 2012. i dostigao je iznos od 14,6 miliona eura ili 44% manje u poređenju s istim periodom 2011, kao rezultat povećanja troškova. Troškovi prihoda dostigli su iznos od 82,2 miliona eura, što je 21,8% više u odnosu na isti period prošle godine, zbog povećanja kamatnih otplata i isplata dividendi. Kamatne otplate iznosile su 58 miliona ili 8% više u odnosu na isti period 2011, dok su isplate dividendi iznosile 18,7 miliona što je duplo više u odnosu na isti period u 2011 (9 miliona eura)

Kao rezultat povećanja transfera za Crnu Goru za 13,6%, u prvih šest mjeseci 2012, zabilježen je suficit na tekućem računu transfera u iznosu od 63 miliona eura ili 15,8% više nego u istom period u 2011. Najviši priliv na ovaj račun je zabilježen od transfera fizičkim licima u formi doznaka radnicima, nasleđa, poklona i vanjska pomoć.

U prvoj polovini 2012, neto **direktnih stranih investicija** iznosi 145 miliona eura ili 21,1% manje u poređenju s istim periodom u 2011. Osim smanjenja **kapitalnih investicija** (za 50%), zabilježen je rast investicija u nekretnine (za 45%). Pozitivno je što je od početka godine priliv direktnih stranih investicija pokazuje pozitivan trend, dostižući najviši nivo u junu 2012. Ukupni priliv direktnih stranih investicija u prvoj polovini 2012. iznosi 210,4 miliona, što je 9,2% manje u odnosu na isti period u 2011. Od ove sume, 20,5% se odnosi investicije u preduzeća, 50,6% na investicije u nekretnine i 27,4% se odnosi na interkompanijski dug. Neto odliv portfolio investicije, u prvih šest mjeseci 2012. iznose 851 hiljada eura. U prvoj polovini 2012, neto priliv je zabilježen na investicionom računu u iznosu od 109,6 miliona, dok je u istom periodu prošle godine zabilježen neto odliv u iznosu od 66,2 miliona eura. U izvještajnom periodu, strana zaduženja privatnog sektora su se smanjila, dok se državni dug povećao.

3. SPOSOBNOST PREUZIMANJA OBAVEZA IZ ČLANSTVA U EU

3.1. POGLAVLJE 1: SLOBODNO KRETANJE ROBE

3.1.1.1. Standardizacija

Institut za standardizaciju donio je ukupno 505 crnogorskih standarda (MEST). Usvojena su 402 nacrt crnogorskih standarda za koje je završena javna rasprava, Službeni list CG, broj: 38/12 od 19. VII 2012. U avgustu je usvojeno još 400 novih standarda, Službeni list CG, broj: 44/12 od 9. VIII

2012. Do sada, ISME raspolaže sa ukupno 8.125 crnogorskih standarda¹¹, koji su u potpunosti usaglašeni sa evropskim i međunarodnim standardima, dok od ovog broja više od 35% predstavljaju harmonizovani standardi, odnosno standardi koji prate i omogućavaju transponovanje direktiva "Novog pristupa".

Prepoznajući prioritetne oblasti za standardizaciju koje su od interesa za Crnu Goru, a na osnovu interesovanja zainteresovanih strana, Institut je u izvještajnom periodu formirao sljedeće tehničke komitete: ISME/TK 007: Društvena odgovornost i ISME/TK 008: Oprema pod pritiskom.

Početkom juna delegacija Instituta prisustvovala je prvom **Samitu o evropskoj standardizaciji** koji su organizovale evropske organizacije za standardizaciju CEN/CENELEC, a koje je održano u Albeni, Bugarska. Delegacija Instituta učestvovala je u zasijedanju 52. Generalne skupštine CENELEC, kao i 38. Generalne skupštine CEN.

Plenarni sastanak Tehničkog komiteta za prehrambene proizvode ISO/TC 34. Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO), održan je u periodu 24-27. IV 2012. u Najrobiju, Kenija.

U saradnji sa Privrednom komorom Crne Gore, Institut je krajem juna organizovao okrugli sto na temu **Standardizacija u oblasti prehrambenih proizvoda**, u cilju upoznavanja privrednika s razvojem crnogorske standardizacije u oblasti prehrambenih proizvoda.

3.1.1.2. Metrologija

Zavod za metrologiju je realizovao aktivnosti u oblasti zakonske metrologije, kalibracije etalona mase, etalona pritiska, etalona iz oblasti metrologije dužine i etalona iz oblasti metrologije temperature i ispitivanje brojila u sudskim postupcima.

U okviru Zavoda za metrologiju uspostavljena je Laboratorija za pregled i ovjeravanje Doplerovih radara i laserskih radara za potrebe policije.

U cilju kontinuiranog obučavanja zaposlenih, organizovane su obuke u okviru projekata: IPA 2008: Razvoj infrastrukture kvaliteta u Zapadnom Balkanu i Turskoj, Unapređivanje regionalne saradnje u Jugoistočnoj Evropi na polju infrastrukture kvaliteta (projekt koji finansira Njemačka), bilateralna saradnja Crne Gore i Slovenije.

Obuke su organizovane iz oblasti zakonske i naučne metrologije, akreditacije laboratorija za etaloniranje, kontrole predmeta od dragocjenih metala, kao i harmonizovanja crnogorskih propisa sa evropskim.

3.1.1.3. Akreditacija

Na osnovu zahtjeva za dobrovoljnom suspenzijom akreditacije, oduzeta je akreditacija Laboratoriji za električna ispitivanja i mjerenja „VU TI Inženjering - Bar” u skladu s Pravilima akreditacije ATCG. Trenutno registar akreditovanih tijela za ocjenu usaglašenosti ATCG obuhvata ukupno 19 akreditovanih tijela za ocjenu usaglašenosti, od kojih su 14 laboratorija za ispitivanje, jedna laboratorija za etaloniranje, tri kontrolna tijela i jedno sertifikaciono tijelo za sertifikaciju proizvoda.

¹¹ Uključujući i 402 nacrt crnogorskih standarda za koje je završena javna rasprava i čije se usvajanje očekuje do kraja jula 2012. godine

Predstavници ATCG-a su prisustvovali i uzeli učešće u radu 29. Generalne Skupštine Evropske kooperacije za akreditaciju (GA EA) u periodu 23.- 24.V 2012 u Madridu.

U okviru regionalnog projekta IPA 2011 „Infrastruktura kvaliteta u zemljama zapadnog Balkana i Turskoj” realizovana je konferencija o akreditaciji u periodu 11.-12. V 2012. u Arandelovcu, kojoj su prisustvovali direktori nacionalnih akreditacionih tijela.

3.1.1.4. Tržišni nadzor

Vlada je 25. IV 2012. usvojila **Izveštaj o radu Koordinacionog tijela za tržišni nadzor** za IV kvartal 2010. i za 2011. s Listom nadležnosti za nadzor nad tržištem po grupama proizvoda, kao i Izveštaj o radu Sistema brze razmjene informacija o proizvodima koji predstavljaju rizik za 2011.

U periodu 1. IV - 30. VIII 2012, Tržišna inspekcija je pronašla na tržištu ukupno 13 vrsta opasnih proizvoda, i to: dječja visoka stolica - 7 vrsta (179 komada), prenosna dječja svjetiljka – 4 vrste (567 komada), kolijevka za kućnu upotrebu - 2 vrste (2 komada). Po izvještajima sa RAPEX-a ova inspekcija je pratila ukupno 50 proizvoda na tržištu.

Koordinaciono tijelo za tržišni nadzor obrazovalo je radnu grupu koja će uz podršku eksperta EU raditi na harmonizaciji nacionalnog zakonodavstva o opštoj bezbjednosti proizvoda i nadzora nad tržištem sa zakonodavstvom EU. Pripremljena je radna verzija novog Zakona o opštoj bezbjednosti proizvoda, kojim će se u potpunosti transponovati Direktiva o opštoj bezbjednosti proizvoda (Direktiva 2001/95/EZ).

3.1.1.2. Sektorski (stari) pristup i Novi pristup

Donijet je Pravilnik o elektromagnetnoj kompatibilnosti („Službeni list CG“, broj 32/12) i Pravilnik o radio opremi i telekomunikacionoj terminalnoj opremi („Službeni list CG“, broj 32/12), Pravilnici su stupili na snagu 30.VI 2012, a primjenjivaće se od 1. I 2013.

Pripremljeni su: Predlog pravilnika o zahtjevima za neautomatske vage; Predlog pravilnika o zahtjevima za mjerne instrumente; Predlog pravilnika o električnoj opremi namijenjenoj za upotrebu u okviru određenih granica napona; Predlog pravilnika o bezbjednosti mašina; Predlog pravilnika o bezbjednosti liftova; Predlog pravilnika o tehničkim zahtjevima za opremu pod pritiskom.

3.2. POGLAVLJE 2: SLOBODNO KRETANJE RADNIKA

3.2.1. KOORDINACIJA SISTEMA SOCIJALNE SIGURNOSTI

U periodu od 4. - 6. VI 2012. održani su pregovori na kojima je usaglašen tekst Administrativnog sporazuma za sprovođenje Sporazuma između Crne Gore i Hrvatske o socijalnom osiguranju.

U periodu od 3.- 5. VII 2012. održan je drugi krug pregovora u vezi sa zaključivanjem Sporazuma između Crne Gore i Bosne i Hercegovine o socijalnom osiguranju.

Posredovanje pri zapošljavanju

Zavod za zapošljavanje Crne Gore sprovodi pripreme u cilju formiranja strukture u vezi sa EURES-om. Zakonom o državnim službenicima i namještenicima (Službeni list CG br.39/11) predviđena je i shodna primjena tog zakona i na zaposlene u Zavodu za zapošljavanje Crne Gore. Tim zakonom predviđeno je da se do kraja februara 2013, utvrdi nova sistematizacija radnih mjesta Zavoda a u okviru toga će se organizaciono pozicionirati EURES.

Bilans ostvarenih rezultata

Zaključno sa 16. VII 2012. izdato je 12.505 radnih dozvola za strance.

3.3. POGLAVLJE 3: PRAVO OSNIVANJA PREDUZEĆA I SLOBODA PRUŽANJA USLUGA

3.3.2. SLOBODA PRUŽANJA PREKOGRANIČNIH USLUGA

3.3.2. 1. Poštanske usluge

Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost je na osnovu člana 115 Zakona o poštanskim uslugama („Službeni list CG”, br. 57/11) donijela sljedeće propise: **Pravilnik o kriterijumima za određivanje cijena univerzalne poštanske usluge** („Službeni list CG”, br. 19/12), stupio na snagu 14. IV 2012; **Pravilnik o vrsti i načinu dostavljanja podataka poštanskih operatora** („Službeni list CG”, br. 19/12), stupio na snagu 14. IV 2012; **Pravilnik o načinu vođenja odvojenog računovodstva i obračuna neto troškova univerzalnog poštanskog operatora** („Službeni list CG”, br. 23/12), stupio na snagu 5. V 2012; **Pravilnik o stručnom nadzoru u oblasti poštanskih usluga** („Službeni list CG”, br. 34/12), stupio na snagu 7. VII 2012; **Pravilnik o obliku i sadržaju ovlašćenja lica koja vrše stručni nadzor nad radom poštanskih operatora** („Službeni list CG”, br. 34/12), stupio na snagu 7. VII 2012.

3.3.3. UZAJAMNO PRIZNAVANJE PROFESIONALNIH KVALIFIKACIJA

Vlada je utvrdila **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnim stručnim kvalifikacijama** u cilju usaglašavanja važećih rješenja sa postojećim pravnim sistemom, standardima evropskih propisa, kao i kvalitetnijim uređivanjem oblasti stručnih kvalifikacija.

3.3.3.1. Međunarodna saradnja

U Briselu je 7. VI 2012. održana radionica za uzajamno priznavanje stručnih kvalifikacija koju je organizovao TAIEX u saradnji sa Generalnim direktoratom za unutrašnje tržište i konkurenciju Evropske komisije, na kojoj su prisustvovala tri predstavnika Ministarstva rada i socijalnog staranja. Tema ove radionice bila je posvećena Direktivi 2005/36/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 7. IX 2005. o priznavanju stručnih kvalifikacija kao i modernizaciji ove direktive.

U Toledu (Španija) je 17- 20. VI 2012. održana godišnja konferencija ENIC-NARIC mreže, na kojoj su učestvovali i predstavnici ENIC centra Ministarstva prosvjete i sporta. Tema ove konferencije bila je razmjena informacija i praksi u oblasti priznavanja inostranih obrazovnih isprava.

Univerzitet Crne Gore je 6. VII 2012. organizovao radionicu u okviru Tempus projekta: Razvoj koncepta cjeloživotnog učenja na Univerzitetu Crne Gore. Tema radionice je bila priznavanje prethodnog učenja i fleksibilni putevi učenja.

U Podgorici je 21. i 22. VII 2012. održana radionica na temu Obrazovanje medicinskih sestara Crne Gore-Pristupanje EU.

3.3.3.2. Statistika

Ministarstvu rada i socijalnog staranja je podnijeto 15 zahtjeva za priznavanje inostranih sertifikata o stečenim stručnim kvalifikacijama u svrhu zapošljavanja u Crnoj Gori.

Ministarstvu prosvjete i sporta (ENIC centar) podnijeto je 500 zahtjeva za priznavanje inostranih obrazovnih isprava u oblasti visokog obrazovanja u svrhu zapošljavanja u Crnoj Gori, dok je zahtjeva za priznavanje inostranih obrazovnih isprava za osnovno i srednje obrazovanje bilo 111.

3.4. POGLAVLJE 4: SLOBODA KRETANJA KAPITALA

3.4.1. REŽIM KRETANJA KAPITALA I TEKUĆIH PLAĆANJA

3.4.2. PLATNI SISTEM

Centralna banka Crne Gore je tokom juna 2012. uradila radnu verziju **Nacrta zakona o platnom prometu** i transpozicione tabele za implementaciju relevantnog evropskog zakonodavstva, u cilju usklađivanja sa: Direktivom 2007/64/EC o platnim uslugama (tzv. PSD), Direktivom 2009/110/EC o institucijama elektronskog novca, i Direktivom 98/26/EC o konačnosti poravnanja u platnim sistemima.

Nacrt zakona o platnom prometu, s transpozicionim tabelama, dostavljen je Evropskoj komisiji sredinom juna 2012. na mišljenje.

Planom aktivnosti za izradu novog Zakona o platnom prometu predviđeno je da Savjet Centralne banke utvrdi Nacrt zakona u septembru 2012.

3.5. POGLAVLJE 5: JAVNE NABAVKE

3.5.1. Normativni okvir

U oblasti javnih nabavki, donijet je novi Zakon o javnim nabavkama („Sl. list CG“, br. 42/11), koji je stupio na snagu osmog dana od dana objavljivanja u Službenom listu Crne Gore, a primjenjuje se od 1. 2012. Uporedo sa novim Zakonom o javnim nabavkama, donijeta je implementaciona regulativa: Pravilnik o obrascima u postupku javnih nabavki („Službeni list CG“, br. 62/2011), Pravilnik o metodologiji iskazivanja podkriterijuma u odgovarajući broj bodova, načinu ocjene i upoređivanja ponuda („Službeni list CG“, br. 63/2011), Pravilnik o načinu vođenja i sadržaju evidencije o kršenju antikorupcijskih pravila (Službeni list CG“, br. 63/2011), Pravilnik o evidenciji

postupaka javnih nabavki (Službeni list CG“, br. 63/2011). Izrađena je Strategija razvoja sistema javnih nabavki u Crnoj Gori za period 2011-2015, Akcioni plan za sprovođenje strateškog dokumenta i Strategija održivosti sistema obuke u oblasti javnih nabavki¹.

Ministarstvo finansija je donijelo **Pravilnik o programu i načinu polaganja stručnog ispita za rad na poslovima javnih nabavki** („Službeni list CG“, br. 28/12), koji je stupio na snagu 6. VI 2012.

Donijet je **Program i način stručnog osposobljavanja i usavršavanja u oblasti javnih nabavki**.

Državna komisija za kontrolu postupaka javnih nabavki donijela je **Poslovnik o radu** („Službeni list CG“, br. 16/12) od 19 III 2012).

Vlada je 26. VII 2012. donijela Odluku o formiranju radne grupe za pregovaračko poglavlje 5-Javne nabavke.

3.5.1.1. Obuke

U periodu od aprila do juna 2012. sprovedene su obuke u Podgorici i Danilovgradu i obučeno je 218 lica.

Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori, prepoznala je značaj pružanja dalje podrške razvoju sistema javnih nabavki u Crnoj Gori putem projektne aktivnosti pružanjem usluga ključnim institucijama u ovoj oblasti. Saglasno navedenom, **globalni cilj projekta „Jačanje sistema javnih nabavki u Crnoj Gori“**, jeste poboljšanje efikasnosti, konkurentnosti i transparentnosti u sistemu javnih nabavki Crne Gore.

Specifični ciljevi projekta odnose se na:

- Pregled nacionalnog zakonodavstva u oblasti javnih nabavki i harmonizacija s *acquis-em*, a naročito Direktivom 2004/17/EC Evropskog parlamenta i Savjeta 31 III 2004.
- Razvijanje kapaciteta za uvođenje hibridne javne nabavke u Crnoj Gori
- Podržavanje nadogradnje informacionog sistema za javne nabavke u Crnoj Gori
- Preporuke za inspekcijski nadzor sa ciljem kvalitetnije primjene i kvalitetnije normativizacije predloženih rješenja.

U okviru Višekorisičkog projekta IPA 2009 „Obuka u oblasti javnih nabavki za zemlje Zapadnog Balkana i Tursku“, Uprava za javne nabavke ima ulogu „centralne institucije“, u cilju prezentovanja projekta na nacionalnom i regionalnom nivou, uključujući zastupanje u projektnim aktivnostima. U sklopu navednog projekta, izvršena je obuka prve i druge grupe trenera na engleskom i nacionalnom jeziku.

U skladu s Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji u okviru Odsjeka za inspekcijski nadzor predviđena su dva izvršioca – glavni inspektor i inspektor I. Trenutno je popunjeno mjesto glavnog inspektora.

Od 25 inspekcijskih kontrola ukupno 22 kontrole su izvršene prema planu Odsjeka za inspekcijski nadzor, a tri kontrole sprovedene su na osnovu prigovora ponuđača koji se odnosio na transparentnost postupka javne nabavke. U skladu s Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave, Uprava za inspekcijske poslove, vrši poslove, koji se između ostalog odnose i na oblast

¹ Zakon o javnim nabavkama („Službeni list CG“, br.42/11“), implementaciona regulativa i Strategija razvoja sistema javnih nabavki u Crnoj Gori za period 2011-2015, objavljeni su na internet stranici Uprave za javne nabavke www.ujn.gov.me na crnogorskoj i engleskoj verziji.

javnih nabavki. S tim u vezi, podaci o radu iz oblasti inspekcijskog nadzora, treba da budu sadržani u radu navedenog organa i ističemo da su dostavljeni podaci od strane Uprave za javne nabavke nezvanični.

3.5.1.2. Izvještaj o javnim nabavkama

Vlada je 14. VI 2012. usvojila Izvještaj o javnim nabavkama za 2011. koji je pripremila Uprava za javne nabavke za period 1. I – 31. XII 2011. čija ukupna vrijednost iznosi 377.260.094,38 € ili oko 11,43 % ukupnog bruto društvenog proizvoda (oko 3,3 milijarde eura). U izvještaju su iskazane informacije o načinu i trošenju budžetskih sredstava obveznika primjene Zakona o javnim nabavkama, kao i izvještaj o radu Uprave za javne nabavke.

Izvještaj o javnim nabavkama za 2011. objavljen je na internetskoj stranici Uprave za javne nabavke (www.ujn.gov.me). i (www.djn.gov.me).

3.5.1.3. Kontrolni mehanizam Državne komisije

Zakonom o javnim nabavkama kao sredstvo kontrole zakonitosti postupaka javnih nabavki propisana je kontrola postupaka javnih nabavki koju vrši **Državna komisija**. Naručilac je dužan da u postupku javne nabavke čija vrijednost prelazi 500.000 eura, u roku od pet dana od dana objavljivanja odluke o izboru najpovoljnije ponude, dostavi Državnoj komisiji potpunu dokumentaciju u postupku javne nabavke radi kontrole istog. Kontrolu vrši Državna komisija u roku od 30 dana od dana dostavljanja dokumentacije o sprovođenju postupka javne nabavke. Ako je protiv odluke o izboru najpovoljnije ponude izjavljena žalba, o kontroli i žalbi rješava se istom odlukom.

Ukoliko u vršenju kontrole Državna komisija utvrdi da je postupak javne nabavke sproveden suprotno odredbama ovog zakona, može u cjelosti ili djelimično poništiti postupak javne nabavke i donijete odluke i ukazati naručiocu na učinjene nepravilnosti. U postupku kontrole primjenjuju se odredbe ovog zakona kojima je uređen postupak rješavanja Državne komisije po žalbi. Ugovor o javnoj nabavci ne smije se zaključiti do donošenja odluke Državne komisije u postupku kontrole.

Postupajući po navedenim zakonskim ovlašćenjima, Državna komisija je sprovedla 16 postupaka kontrole postupka javne nabavke, od čega je: poništila sedam postupaka javne nabavke u cijelosti, u dva postupka djelimično poništila postupak javne nabavke kao i radnje i odluke sprovedene odnosno donijete u predmetnom postupku javne nabavke, u dva postupku javne nabavke utvrđeno da naručilac nije bio dužan da Državnoj komisiji u smislu člana 144 stav 1 Zakona dostavlja dokumentaciju radi kontrole postupka javne nabavke, dok je u pet postupaka utvrđeno da su sprovedeni u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama.

U postupcima kontrole postupaka bili su sljedeći naručioci :

Fond za zdravstveno osiguranje (dva puta) , AU Montefarm (dva puta) , AD Montecargo (dva puta), Policijska akademija , Direkcija za saobraćaj , Ministarstvo za informaciono društvo (tri puta) , EPCG AD Nikšić, Ministarstvo prosvjete i sporta i Klinički centar CG.

3.5.1.4. Statistički podaci

Državna komisija je od svog imenovanja održala 20 sjednica, na kojima je donijela 302 odluku, od čega je: 65 odluka odbijeno, 128 usvojeno, u 109 predmeta odlučeno je zaključkom. Osim toga, u

deset postupaka došlo je do obustave jer je žalilac odustao od žalbe. Od tog broja, po vrsti predmeta javne nabavke, najviše žalbi je izjavljivano na: radove -79, robe -130 i usluge -93. Po vrsti postupka javne nabavke, 218 žalbi izjavljeno je na otvoreni postupak javne nabavke, 80 na šoping metodu, jedan na pregovarački postupak, dva na oglas i jedna odluka se odnosila na naručioca koji nije bio obveznik primjene Zakona o javnim nabavkama.

3.6. POGLAVLJE 6: PRIVREDNO PRAVO

U skladu sa Zakonom o stečaju, donijet je **Pravilnik o bližim osnovama i mjerilima za određivanje visine naknade stvarnih troškova i nagrade za rad stečajnog upravnika**, ("Službeni list CG", br. 27/12), stupio na snagu 8. VI 2012.

Od 15. V 2012. preko Portala eUprave omogućeno je elektronsko podnošenje zahtjeva za registraciju novih privrednih subjekata u Crnoj Gori (AD, DOO, OD, KM, NVO, zadruge i drugo) čime je zamijenjen dolazak na šaltere i čekanje redova. Elektronska prijava je u potpunosti usklađena sa zakonskim okvirom registracije privrednih subjekata.

Takođe, pomoću Portala eUprave krajnji korisnici koji podnesu zahtjev za registraciju privrednog subjekta imaju konstatnu dvosmjernu komunikaciju sa Poreskom upravom. Na taj način, korisnici su upoznati sa statusom svog zahtjeva od podnijetog, zavedenog, nepotpunog do obrađenog ili odbijenog zahtjeva. Takođe, omogućena je mail i SMS notifikacija korisnicima u momentu kada službenik Poreske uprave promijeni status na njegovom zahtjevu.

U vezi elektronskog potpisa, osnovano certifikaciono tijelo na nacionalnom nivou, Pošta Crne Gore, izdala je ukupno 2542 digitalnih certifikata, uglavnom pravnim licima. U istom periodu rađena su i tri SSL certifikata (za servere). Certifikaciono tijelo za organe državne uprave kontinuirano radi na izdavanju digitalnih certifikata i do sada je izdato više od 230 certifikata, odnosno oko 60 certifikata više u odnosu na prethodni izvještajni period.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o računovodstvu i reviziji – novo usaglašavanje zakonskih rješenja sa evropskim planirano je do kraja 2012. To zakonsko rješenje podrazumijeva usklađivanje sa VIII direktivom, odnosno, formiranje tijela za javni nadzor i, u okviru njegovih ovlašćenja tijelo zaduženo za direktnu i neposrednu kontrolu rada revizora i revizorskih društava.

3.7. POGLAVLJE 7: PRAVO INTELEKTUALNE SVOJINE

3.7.1. AUTORSKO I SRODNA PRAVA

3.7.1.1. Normativni okvir

Donijet je Pravilnik o deponovanju i evidenciji autorskih djela i predmeta srodnih prava („Službeni list CG“, br.30/12).

INDUSTRIJSKA SVOJINA

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o žigu Skupština je donijela 26. VII 2012 („Službeni list CG“, broj 44/12)

Donijet je Zakon o potvrđivanju Ničanskog Sporazuma o međunarodnoj klasifikaciji roba odnosno usluga radi registracije žigova („Službeni list CG -Međunarodni propisi“, br.9/12).

3.7.1.2. Sprovođenje prava intelektualne svojine

U sprovođenju prava intelektualne svojine nadležni organi su preduzeli sljedeće:

3.7.1.2.1. Privredni sud- Primljeno je ukupno 22 predmeta iz oblasti zaštite prava intelektualne svojine, svi predmeti su procesuirani; u dva predmeta postupak je pravosnažno okončan, u dva predmeta donijeta je odluka o nastavku postupka, obzirom da je u tim predmetima bio prekinut postupak zbog nastalih statusnih promjena kod tužioca, te da je u preostalim predmetima postupak u toku. Ovi predmeti se odnose na zaštitu prava na žig i zaštitu prava autora muzike, a u određenom broju predmeta i na zaštitu autorskog prava.

3.7.1.2.2. Uprava carina- U cilju pravilne primjene **Uredbe o postupanju carinskog organa sa robom za koju postoji sumnja da povrjeđuje prava intelektualne svojine**, koja se primjenjuje od 1.I 2012, Uprava kontinuirano daje objašnjenja i instrukcije, kako svojim organizacionim jedinicama, tako i nosiocima prava i njihovim zastupnicima koji su zainteresovani da štite svoja prava intelektualne svojine od strane carinskog organa.

U cilju informisanja javnosti izrađeno je **Obavještenje o carinskim mjerama za zaštitu prava intelektualne svojine**, koje je usklađeno s odredbama nove Uredbe. Obavještenje objašnjava zakonsko postupanje carinskog organa s robom za koju postoji sumnja da povrjeđuje prava intelektualne svojine i ulogu carinskog organa u zaštiti prava intelektualne svojine, i namijenjeno je prvenstveno nosiocima prava odnosno kompanijama koje su zainteresovane da štite svoja prava.

Upravi carina je u 2012. podnijeto 28 zahtjeva za preduzimanje mjera za zaštitu prava intelektualne svojine od strane nosilaca prava (u izvještajnom periodu tj. od 25.IV 2012. podnijeto je 19 zahtjeva).

Uprava je donijela 22 rješenja o usvajanju zahtjeva za preduzimanje mjera za zaštitu prava intelektualne svojine, dok je šest zahtjeva u obradi. (od 25.IV 2012. usvojeno je 14 zahtjeva).

U ovoj godini prekinuto je 13 carinski dozvoljenih postupanja ili upotreba robe (od 25.IV 2012. - 7 prekida carinskih postupaka) po osnovu sumnje da zadržana roba povrjeđuje prava intelektualne svojine, prilikom čega je zadržana roba u ukupnoj količini od 20.357 komada.

Zadržana je sljedeća roba: 10488 litara alkohola (likera); 7.363 komada odjeće (majice, farmerice, haljine, bermude, kupaći kostimi, šorcevi i sl.); 302 komada dodataka iz odjeću (marama, kaiševi); 1.898 komada obuće od čega 1883 komada ostala obuća(sandale, papuče) i 15 komada sportske obuće (patike); 305 komada tašni/torbi i 1 mašina za lijepljenje oznaka.

O prekidima postupaka po osnovu sumnje da se radi o povredi prava intelektualne svojine Uprava redovno izvještava javnost posredstvom saopštenja za javnost i isticanjem istih na web sajtu.

U prilogu Vam dostavljamo tabelu –statistički izvještaj o zadržanoj robi pripremljen prema obrascu Evropske Komisije.

”Uprava carina”- statistika zadržana roba

	Vrsta robe	Broj prekida	Procenat od	Broj komada	Procenat od
--	------------	--------------	-------------	-------------	-------------

			ukupnog broja prekida		ukupne količine
1b	Alkoholna pića	1	4%	10488	52%
3a	Odjeća	11	46%	7363	36%
3b	Odjeća-aksesoari (marame, kaiševi)	2	8%	302	1%
4a	Sportska obuća	2	8%	15	0%
4b	Ostala obuća	3	13%	1883	9%
5b	Torbe	4	17%	305	2%
12a	Mašina za lijepljenje oznaka	1	4%	1	0%
	Ukupno	24		20357	

Na osnovu pravosnažne i izvršne presude Privednog suda, 14.VI 2012, pod carinskim nadzorom, uništeno je 52 komada majica "S'Oliver" zbog povrede prava na žig kompanije "S'Oliver Bernd Frier GmbH", koju je Područna jedinica Carinarnica Bar - Carinska ispostava Slobodna zona Bar, zadržala 28.V 2009.

U okviru Venecijanske inicijative o saradnji u Tirani je 26. IV 2012. održan sastanak Tehničke grupe A za intelektualnu svojinu, na kojem je izvršena obuka za korišćenje DITA aplikacije (Dedicated IT Application) koji je bila namijenjena elektronskoj razmjeni informacija tokom zajedničke carinske operacije LEVANter.

Operacija "LEVANter" usmjerena na zaštitu prava intelektualne svojine uspješno je realizovana u periodu od 14.V.2012.do 25.V.2012. U operaciji su učestvovali carinske službe Albanije, Bosne i Hercegovine, Kosova, Republike Srbije, Turske, Italije i Crne Gore.

Na sastanku III Foruma na visokom nivou koji je održan u Bečićima 21.VI 2012, na kojem su prisustvovali direktori Uprava carina učesnici ove inicijative, prezentovani su rezultati sa sprovedene zajedničke carinske operacije i diskutovano je o ukupnim rezultatima Venecijanske inicijative o saradnji, kao i budućim aktivnostima.

Uprava carina je, početkom jula, pristupila IPM portalu -web sajtu Svjetske carinske organizacije (SCO), za područje borbe protiv krivotvorenja i piraterije. Ova web stranica, predstavlja sigurno sredstvo za razmjenu informacija između nosilaca prava i carinskih uprava. Pristupanjem ovom sajtu carinskim službenicima je omogućeno da vide fotografije robe (baze podataka originalni/falsifikati) i informacije o legalnim tokovima robe, kao i kontakte predstavnika nosilaca prava.

Nastavljene su aktivnosti na ažuriranju podataka i informacija koje se nalaze na web sajtu Uprave carina iz svih oblasti carinske politike i carinskih procedura, i između ostalog i informacija koje se tiču zaštite prava intelektualne svojine.

3.7.1.2.3. Tržišna inspekcija- Tržišna inspekcija u periodu 1. IV – 28. VIII 2012, utvrdila je ukupno 13 nepravilnosti u nadzoru na području prava intelektualne svojine (autorsko i srodna prava - 12, prava industrijske svojine – jedna).

Autorsko i srodna prava - U planiranom nadzoru i nadzoru po dvije prijave za zaštitu autorskog i srodnih prava, Tržišna inspekcija je utvrdila 12 nepravilnosti, od kojih se 10 odnose na neovlašćeno umnožavanje i stavljanje u promet optičkih diskova sa muzičkim i filmskim sadržajem (piraterija), a dva na neovlašćeno korišćenje računarskih programa-sofтвера (softverska piraterija).

Promet piratizovanih optičkih diskova je utvrđen u maloprodajnim objektima i na javnim površinama, i u svih osam slučajeva izvršeno je privremeno oduzimanje ukupno 756 komada, od čega u četiri slučaja od neidentifikovanih lica.

Kod oduzimanja robe od identifikovanih lica, inspektori su donijeli rješenja o zabrani neovlašćenog umnožavanja-prometa optičkih diskova i podnijeli četiri zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka, i to jedan na osnovu Zakona o unutrašnjoj trgovini (promet robe bez dokaza o porijeklu) i tri na osnovu Zakona o optičkim diskovima (komercijalno umnožavanje optičkih diskova bez odobrenjenja za rad), a u dva slučaja su podnijeli krivične prijave, jer novim Zakonom o autorskom i srodnim pravima za navedena djela nije propisana prekršajna odgovornost, već su ista sankcionisana u Krivičnom zakoniku (krivično djelo).

U dva slučaja softverske piraterije inspektori su donijeli rješenje o zabrani neovlašćenog korišćenja softvera i izrekli mjeru ukazivanja.

Tržišna inspekcija je u cilju suzbijanja nelegalnog korišćenja računarskih programa uputila dopis (s obrascem za popunu podataka o korišćenju softvera), na 480 poslovnih subjekata na području Crne Gore, koji koriste računarske programe u obavljanju djelatnosti, s obavezom da ispunjeni obrazac vrate Tržišnoj inspekciji u odredjenom roku (preventivno djelovanje).

Prava industrijske svojine - Tržišna inspekcija je u izvještajnom periodu primila pet zahtjeva za zaštitu prava industrijske svojine (dva pojedinačna i tri opšta).

U nadzoru po jednom pojedinačnom zahtjevu izvršene su dvije kontrole kod istog subjekta, ali u različitim maloprodajnim objektima. U oba slučaja je utvrđena nepravilnost koja se odnosi na neovlašćeno korišćenje tuđeg robnog znakana ("IPANEMA"), na ukupno 64 pari papuča (59+5), pa su inspektori donijeli dva rješenja o privremenom oduzimanju robe i obavijestili o tome podnosioca zahtjeva u skladu sa Zakonom o primjeni propisa kojima se uređuje zaštita prava intelektualne svojine. Podnosilac zahtjeva je nakon toga pokrenuo sudski spor obaviješten i o istom obavijestio inspektora.

Po drugom pojedinačnom zahtjevu, koji se odnosi na povredu robnog znaka "VIP Taxi", postupak je u toku.

Po opštim zahtjevima koji se odnose na „UGG“, „Adidas AG“ i „Reebok International Limited“, „The Gillette Company“ i „Head and shoulders“ šampone, koji pokrivaju period od godinu dana, inspektori postupaju.

3.7.1.3. Zavod za intelektualnu svojinu

Urađen je Priručnik za ispitivanje žigova kao i Priručnik za postupanje u oblasti patenata uz podršku IPA 2009 projekta - jačanja politika intelektualne i industrijske svojine u Crnoj Gori.

3.7.1.3.1. Međunarodna i regionalna saradnja

Saradnja sa Svjetskom organizacijom za intelektualnu svojinu (WIPO)

Predstavnik Zavoda za intelektualnu svojinu je učestvovao u radu Diplomatske konferencije o audiovizuelnim izvođenjima u Peking, NR Kina, od 20. do 26. VI 2012, s ciljem pružanja podrške ispitivačima žigova i ostalim korisnicima sastava intelektualne svojine u interpretaciji Zakona o žigovima i implementirajućih propisa.

Saradnja sa Evropskim patentnom organizacijom (EPO)

Predstavnik Zavoda za intelektualnu svojinu je učestvovao na seminaru Evropske patentne akademije na temu Pretraživanje patenata održanom u Berlinu od 4. do 8. VI 2012.

3.7.1.3.2. Bilateralne posjete

Delegacija Zavoda za intelektualnu svojinu posjetila je Švedski zavod za patente i registracije 12. i 13. VI 2012. radi razmjene iskustva.

3.8. POGLAVLJE 8: POLITIKA KONKURENCIJE

3.8.1. KONKURENCJA

3.8.1.1. Zakonodavni okvir

Skupština je 26. VII 2012. donijela **Zakon o zaštiti konkurencije**, („Službeni list CG“, br. 44/12) koji stupa na snagu 8. X 2012.

3.8.1.2. Implementacija

Upravi za zaštitu konkurencije je, u skladu sa Zakonom o zaštiti konkurencije, u periodu od 25. IV do 31. VIII 2012. podnijeto osam zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije, od čega su pet slučajeva po zahtjevu riješena, jedan slučaj je obustavljen zbog odustajanja podnosioca od zahtjeva, dok su dva zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije u proceduri.

Upravi su podnijeta tri zahtjeva za pokretanje postupka, zbog sumnje o postojanju zloupotrebe dominantnog položaja, dok je jedan postupak Uprava pokrenula po službenoj dužnosti. U postupku pred Upravom jedan slučaj je riješen, tako što je Uprava utvrdila da je jedno privredno društvo izvršilo zloupotrebu dominantnog položaja na tržištu pogrebnih usluga, dva postupka su zaključcima obustavljena, jer nema dokaza da je izvršena radnja zloupotrebe dominantnog položaja, dok su dva postupka u proceduri.

Uprava za zaštitu konkurencije je uz rješenja o povredi konkurencije naložila mjere određene zakonom u cilju otklanjanja nepravilnosti, po kojima su stranke u potpunosti postupile, i o čemu su iste obavijestile Upravu za zaštitu konkurencije, odmah po njihovom izvršenju.

Po presudi Upravnog suda poništeno je rješenje Uprave za zaštitu konkurencije o zloupotrebi dominantnog položaja, zbog povrede pravila postupka, i u izvršenju presude Upravnog suda održana je usmena rasprava 17. VI 2012, nakon čega je u propisanom roku dostavljeno izjašnjenje stranke po pokrenutom postupku za utvrđivanje eventualne zloupotrebi dominantnog položaja.

Upravni sud je poništio još jedno rješenje Uprave za zaštitu konkurencije o zloupotrebi dominantnog položaja, zbog nepravilnosti i nedostataka u dijelu izrečenih mjera koje je Uprava naložila stranci protiv koje je pokrenut postupak.

Upravi je 31.VII.2012, dostavljen jedan zahtjev za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane, koji je podnijelo udruženje „Kozmodet-Udruženje proizvođača i uvoznika deterdženata i kozmetičkih proizvoda“, Beograd, Republika Srbija.

Uprava je u toku redovnih aktivnosti kontinuirano vršila analize stanja na tržištu sa stanovišta slobodne i efikasne konkurencije. U izvještajnom periodu Uprava je izvršila Analizu tržišta prehrambene robe i robe široke potrošnje u maloprodaji na teritoriji opština Podgorica i Herceg Novi, dok i dalje vrši: analizu stanja na tržištu distribucije osvježavajućih pića, mineralne vode i ostale flaširane vode na teritoriji Crne Gore vrši i analizu stanja na tržištu izdavanja, prometa i distribucije dnevnih novina na teritoriji Crne Gore.

U izvršavanju svojih zakonskih prava i obaveza, Uprava sarađuje sa regulatorima na pojedinim sektorskim tržištima, kao i određenim brojem državnih organa. U tom cilju, Uprava je nastavila aktivnosti na potpisivanju sporazuma o saradnji u oblasti zaštite konkurencije. S tim u vezi, potpisan je Sporazum o saradnji sa Regulatornom agencijom za energetiku Crne Gore 20. VII .2012..

Takođe, Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost Crne Gore, je 20. VII .2012., zatražila je od Uprave pravno mišljenje na Predlog odluke o relevantnim tržištima usluga koja su predmet provjere ispunjenosti testa tri kriterijuma.

3.8.1.3. Administrativni kapaciteti

U Upravi je trenutno zaposleno 12 službenika i namještenika, uključujući i direktora, od čega poslove zaštite konkurencije obavlja pet službenika, i to: četiri samostalna savjetnika I u **Sektoru za praćenje koncentracija, zabranjenih sporazuma, zloupotrebe dominantnog položaja i međunarodnu saradnju**, i jedno ovlašćeno službeno lice u **Referatu za vođenje prekršajnog postupka**.

3.8.1.4. Međunarodna saradnja i obuke

U periodu od 8. do 12. V 2012, na poziv Regionalnog centra za konkurenciju u Budimpešti (RCC OECD-GVH), dva službenika Uprave za zaštitu konkurencije prisustvovali su radionici o ključnim pitanjima koja se odnosi na konkurenciju u oblasti različitih vrsta vertikalnih ograničenja (selektivna i ekskluzivna distribucija, ekskluzivne sporazume, dogovor o cijeni preprodaje), na kojoj su razmatrana uporedna iskustva zemalja kao i prezentirani i analizirani primjeri iz evropske i američke prakse.

3.8.2. DRŽAVNA POMOĆ

Komisija za kontrolu državne pomoći je na sjednici od 13. VI 2012. usvojila Godišnji izvještaj o dodijeljenoj državnoj pomoći u 2011. koji je Skupština usvojila 17 VII 2012.

Takođe, Komisija je donijela jedanaest rješenja od kojih deset o usklađenosti sa Zakonom o kontroli državne pomoći („Službeni list CG“, br. 74/09 i 57/11), a jedno rješenje o povraćaju državne pomoći. Rješenja su dostupna na internetskoj stranici Komisije www.kkdp.me.

3.9. POGLAVLJE 9: FINANSIJSKE USLUGE

3.9. FINANSIJSKE USLUGE

Nakon usvajanja Odluke o načinu izračunavanja izloženosti banaka (5. III 2012.) koja je usklađena s Direktivom 2006/48 i Direktivom 2009/111, u dijelu koji se odnosi na izračunavanje i tretman velikih izloženosti, pripremljen je Nacrt odluke o izmjenama Odluke o izvještajima koji se dostavljaju Centralnoj banci Crne Gore, kojom će se propisati novi izvještajni obrazac sa Upustvom za izvještavanje o velikim izloženostima banaka, usklađen sa Odlukom o načinu izračunavanja izloženosti banaka.

Savjet CBCG je, 12. IV 2012, donio Odluku o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom u bankama i smjernicama za identifikovanje povezanih lica kojom će se implementirati MRS 39. Na osnovu iskustava drugih centralnih banaka iz okruženja, CBCG se odlučila ne za klasičnu primjenu MRS 39, već kombinaciju primjene IRS 39 i prudencionih filtera. Ova Odluka će se primjenjivati od januara 2013.

U toku je izrada nove Odluke o kontnom okviru u cilju obezbjeđenja neophodnih konta za evidentiranje promjena u skladu sa metodologijom koju zahtijeva primjena MRS 39. Osim promjena konta, vezanih za procjenu obezvređenja bilansne aktive i vjerovatnog gubitka po vanbilansnim stavkama, izvršena je i izmjena kontnog okvira u dijelu kamatnih potraživanja, pozajmica, kamatnih obaveza, odloženih troškova i dr. prema sugestijama iz poslovnih banaka.

Što se tiče bankarskog sistema, sistem je u cjelini stabilan, likvidan i solventan. Na godišnjem nivou banke bilježe pad aktive, kredita i kapitala, dok depoziti bilježe blagi rast.

U crnogorskom bankarskom sistemu dominiraju četiri velike banke koje obuhvataju 63,86% ukupne aktive, 62,1% odobrenih kredita i 69,17% ukupnih depozita bankarskog sektora.

Na 31. V 2012. **bilansna suma** banaka u Crnoj Gori iznosi 2,77 mlrd.eura i u odnosu na isti uporedni period 2011. bilježi pad od 5%.

Najznačajniju stavku agregatnog bilansa banaka čine **kredit** ukupnom iznosu od 1,96 milijardi eura. U jednogodišnjem periodu ukupni krediti ostvaruju pad koji iznosi 6,45%. Najznačajniji korisnici kredita su privredna društva u većinskom privatnom vlasništvu i fizička lica koji zajedno čine 89,76% svih odobrenih kredita.

Pokazatelji **kvaliteta aktive** bilježe poboljšanje u jednogodišnjem periodu. Ukupna nekvalitetna aktiva banaka (C, D, E) činila je 12,46% ukupne aktive. U jednogodišnjem periodu, nekvalitetna aktiva je smanjena za 41,28%. Nivo nekvalitetne aktive je visok i iznosi 80,21% ukupnog kapitala i rezervi. Dobra aktiva (A) je 31. V 2012. činila 52,28% ukupne aktive (na 31. V 2011. 48,45%). Krediti klasifikovani u kategorije C, D i E u odnosu na maj 2011. smanjeni su za 42,67%. Učešće ovih kredita u ukupnim kreditima znatno je smanjeno sa 25,75% na 31. V 2011. na 15,78% na 31. V 2012.¹² Procenat kredita koji kasne sa otplatom u ukupnim kreditima na nivou sistema iznosio je 25,47%, dok je isti pokazatelj na kraju maja 2011. iznosio 33,17%. Najveći dio kredita koji kasne sa naplatom 58% odnosi se na privredna društva u privatnom vlasništvu i fizička lica (sa kreditnim karticama) 31,42%.

Tokom 2012. **likvidnost** banaka održana je na zadovoljavajućem nivou. Likvidna aktiva banaka je u jednogodišnjem periodu zabilježila pad od 6,95%. Koeficijent likvidne aktive u odnosu na ukupnu aktivu iznosi 19,10% i u odnosu na isti period prethodne godine, kada je iznosio 19,41%, bilježi pad.

Na kraju juna 2012, **koeficijent likvidnosti**, na dnevnoj i dekadnoj osnovi bio je iznad propisanog minimuma na dnevnoj (0,9) i dekadnoj osnovi (1,0) za bankarski sistem u cjelini. Odnos kredita i depozita pokazuje tendenciju poboljšanja u jednogodišnjem periodu. Na kraju juna 2012. ratio krediti/depoziti je iznosio 106,24%.

¹² Smanjenju učešća nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima značajno je doprinijelo izmještanje nekvalitetnih portfolija banaka.

Sve banke su na 30. VI 2012. koristile pozajmice iz inostranstva u ukupnom iznosu od 479,6 miliona eura, a značajan iznos ovih sredstava potiče od matičnih banaka

Ukupni **depoziti** na **30. VI 2012.** iznose 1,8 milijardi eura. U jednogodišnjem uporednom periodu ostvarili su rast od 0,33%. Najznačajniji **deponenti banaka** su, fizička lica sa učešćem od 57,04% i privredna društva u većinskom privatnom vlasništvu sa 24,27%. Depoziti po viđenju čine 38,34% ukupnih depozita.

Kapital banaka na 30. VI 2012. iznosi 291,6 mil.eura i ostvaruje pad od 4,44% u jednogodišnjem periodu. U strukturi kapitala država ostvaruje učešće od 2,59%, učešće domaćeg privatnog kapitala je 15,41%, dok kapital koji potiče iz ino izvora učestvuje sa 82,00%. U 2012. banke su **emitovale akcija** u iznosu od 12 miliona eura.

Koeficijent solventnosti na agregatnom nivou iznosio je 14,54% i u odnosu na vrijednost u drugom kvartalu 2011. smanjen je za 0,72 p.p. Tokom čitave 2011, a i u drugom kvartalu 2012, koeficijent solventnosti na agregatnom nivou bio je iznad propisanog nivoa (10%). **Finansijski rezultat** na nivou bankarskog sektora je negativan i iznosi -17,8 miliona eura. Pet od jedanaest banaka u sistemu iskazale su negativni finansijski rezultat. Povraćaj na prosječnu aktivu (ROA) na 30. VI 2012. iznosi – 1,27%, i u odnosu na 30. VI 2011. kada je iznosio -0,64%, ostvaruje pogoršanje. Povraćaj na prosječni kapital banaka (ROE) na 30. VI 2012. godine je negativan i iznosi - 11,88%, takođe, u odnosu na uporedni period prethodne godine, kada je iznosio -6,27%, ovaj pokazatelj ostvaruje pogoršanje.

Posmatrano u odnosu na prethodni mjesec (maj 2012) zabilježene su sledeće promjene i to: pad bilansne sume od 0,34%, pad kredita od 0,25%, pad kapitala od 1,72%, rast nekvalitetne aktive i nekvalitetnih kredita, rast restrukturiranih kredita. U prethodnom mjesecu zabilježen je rast depozita (od 1,35%), pad udjela kredita koji kasne sa otplatom preko 30 dana i preko 90 dana u ukupnim kreditima banaka a takođe, blago je poboljšan odnos kredita i depozita.

3.9.1. Regulativa sektora osiguranja

U proteklom periodu, na osnovu Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju, donijeta je Odluka o utvrđivanju visine graničnog osiguranja ("Službeni list CG", br. 35/12), kojim se uređuje visina graničnog osiguranja koje naplaćuju društva za osiguranje koja se na teritoriji Crne Gore bave osiguranjem od autoodgovornosti i prodaju osiguranje na graničnim prelazima.

3.9.2. Nadzor nad obavljanjem poslova osiguranja

U dijelu kontrole, od aprila do jula 2012. izvršeno je ukupno pet kontrola, od čega jedna kontrola društava za osiguranje, jedna kontrola udruženja osiguravača i tri kontrole poslovanja društava za zastupanje u osiguranju.

Pored ovoga izvršene su posredne kontrole svih društava za osiguranje koja posluju na teritoriji Crne Gore u dijelu imovine i obaveza osiguravajućih društava (aktive i pasive bilansa stanja), poslovnog i finansijskog rezultata, likvidnosti, strukture tehničkih rezervi i načina deponovanja i ulaganja sredstava tehničke rezerve i garantne rezerve, adekvatnosti kapitala i ažurnosti u rješavanju i isplati šteta.

3.9.3. Administrativni kapaciteti Agencije za nadzor osiguranja i međunarodna saradnja

U Agenciji je u ovom trenutku stalno zaposleno 14 lica (ne računajući tročlani Savjet Agencije). Najveći dio zaposlenih angažovan je u sektoru kontrole (7 lica), pri čemu je u toku dodatna obuka iz oblasti aktuarstva i računovodstva (4 lica), kako bi se na adekvatan način osposobio određeni broj zaposlenih za obavljanje tih poslova, neophodnih za ostvarivanje osnovnih zakonom povjerenih poslova Agencije i za opšti napredak na polju regulacije tržišta osiguranja, naročito u ovom periodu kada slijedi dalje usaglašavanje propisa u oblasti osiguranja sa pravnom tekovinom EU. Agencija nastavlja da angažuje tri stalna spoljna saradnika iz oblasti aktuarstva i računovodstva i kontinuirano angažuje ekspertsku pomoć, naročito za potrebe kontrole tržišta osiguranja.

3.9.1. TRŽIŠTE KAPITALA

3.9.1.1. Zakon o investicionim fondovima

Komisija za hartije od vrijednosti donijela je 16 podzakonskih akata za primjenu Zakona o investicionim fondovima, i to : Pravila o bližim uslovima i načinu promocije poslovanja investicionih fondova; Pravila o sadržini potvrde o udjelu vlasnika investicionih jedinica zajedničkog fonda; Pravila o dozvoljenim ulaganjima i ograničenjima ulaganja zajedničkih fondova ; Pravila o postupku, troškovima i rokovima likvidacije investicionih fondova; Pravila o načinu prodaje investicionih jedinica zajedničkih fondova; Pravila o metodologiji obračuna tekućih troškova zajedničkih fondova; Pravila o kontnom okviru, sadržaju računa u kontnom okviru i sadržaju i formi finansijskih izvještaja za investicione fondove; Pravila o sadržini i objavljivanju izvještaja o poslovanju društva za upravljanje investicionim fondom; Pravila o utvrđivanju bližih uslova za sticanje zvanja investicionog menadžera investicionog fonda; Pravila o sadržini i objavljivanju izvještaja o poslovanju investicionih fondova; Pravila o metodologiji za obračunavanje neto vrijednosti imovine zajedničkih fondova; Pravila o bližem postupku prenošenja poslova upravljanja investicionim fondovima; Pravila o bližem sadržaju i načinu vođenja registra investicionih jedinica zajedničkog fonda; Pravila o izdavanju dozvole za rad i davanju saglasnosti društvima za upravljanje investicionim fondovima; Pravila o izdavanju dozvole za rad investicionim fondovima; Pravila o načinu upisa i vođenja registra investicionih fondova i registra društava za upravljanje kod Komisije za hartije od vrijednosti. **Svi podzakonski akti su objavljeni u ("Službeni list CG", br. 32/12), stupili na snagu 30. VI 2012.**

3.9.1.2. Administrativni kapaciteti

U skladu sa Programom obuke, zaposleni u Komisiji su pohađali sljedeće seminare u organizaciji Uprave za kadrove: Prekršajni postupak – obuku pohađalo sedam zaposlenih; Upravljanje projektima finansiranim iz fondova EU – obuku pohađao jedan zaposleni; Borba protiv korupcije – obuku pohađao jedan zaposleni; Borba protiv korupcije (specifična obuka) – obuku pohađao jedan zaposleni; Vještina prezentacije – obuku pohađao jedan zaposleni; Inspekcijski nadzor- obuku pohađalo troje zaposlenih; Poslovna korespondencija -obuku pohađalo dvoje zaposlenih; Informatička zaštita tajnih podataka- obuku pohađalo dvoje zaposlenih; Softverski paket za upravljanje projektima (MS project)- obuku pohađalo dvoje zaposlenih; Obuka za polaganje stručnog ispita za rad u državnim organima – obuku pohađao jedan zaposleni.

3.10. POGLAVLJE 10: INFORMACIONO DRUŠTVO I MEDIJI

3.10.1. TELEKOMUNIKACIJE I INFORMACIONA TEHNOLOGIJA

Skupština je 6. VI 2012. donijela **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o digitalnoj radio-difuziji** („Službeni list CG” br. 31/12), koji je stupio na snagu 23.VI 2012.

Izmjena Zakona je proistekla zbog potrebe prolongiranja rokova, tj. kašnjenja u realizaciji I faze projekta prelaska s analognih na digitalne radio difuzne sisteme, koju finansira Evropska komisija, i nemogućnosti raspisivanja tendera za nabavku opreme II faze, koju finansira država Crna Gora, zbog kompatibilnosti opreme I i II faze. S tim u vezi, Zakonom je definisano da će se prelazak sa analognog na digitalno emitovanje televizijskih programa završiti do 17. VI 2015.

Izmjenama Zakona se omogućava elektronskim emiterima da dobiju nova odobrenja za korištenje frekvencije za emitovanje televizijskih programa u analognoj tehnologiji jer im ista ističu do kraja 2012.

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije donijelo je 18. VI 2012. **Pravilnik o elektromagnetnoj kompatibilnosti i Pravilnik o radio opremi i telekomunikacionoj terminalnoj opremi**. Pravilnici su objavljeni u „Službenom listu CG” br. 32/12 od 22. VI 2012 i stupili na snagu 30. VI 2012, a primjenjivaće se od 1. I 2013.

Proces javnih konsultacija u vezi Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o tarifama i paketima Univerzalnog servisa za korisnike s niskim primanjima započet je 7. VI 2012. Pravilnikom je predloženo sniženje cijena za pružanje usluga Univerzalnog servisa za lica s invaliditetom i lica s niskim primanjima za 20% .

3.10.1.1. Ostvareni rezultati

Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost (EKIP) započela je aktivnosti na projektu „Računovodstveno odvajanje i troškovno računovodstvo”. Savjet Agencije je 27. IV 2012. donio Odluku o izboru KPMG-a kao najpovoljnijeg ponuđača na tenderu za konsultanta.

Kroz konsultativni dokument za mobilne operatore, dat je prikaz: zakonske osnove za uvođenje obaveze računovodstvenog odvajanja i troškovnog računovodstva, principi računovodstvenog odvajanja, kao i predlog obaveza SMP operatora vezanih za troškovno računovodstvo, uputstva za troškovno računovodstvo, za primjenu metodologije dugoročnih inkrementalnih troškova, kao i za izračunavanje troškova kapitala. Ovaj dokument je dat na internetskoj stranici <http://www.ekip.me/download/Konsultativni%20dokument%20final%20draft.pdf>

Nakon isteka roka za konsultacije, polovinom septembra 2012, pristupiće se procesu usvajanja Metodologije, od strane Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost.

Postupajući po nalogima Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije kao drugostepenog organa, Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost je 10. V 2012. donijela nova rješenja operatorima sa značajnom tržišnom snagom, analogno relevantnim tržištima.

3.10.1.2. Statistički podaci

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je razmotrilo 33 predmeta po žalbama stranaka na rješenja Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost. U vezi sa tim, poništeno je 25 odluka, dok je preostalih osam odluka potvrđeno.

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je razmotrilo tri odgovora na tužbu, a po tužbi stranaka na rješenja Ministarstva kao drugostepenog organa.

Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost je primila 46 žalbi korisnika na odluke operatora i to: u aprilu 22, maju 12 i junu 14. Donijeto je 20 odluka Savjeta Agencije po tim žalbama.

Ukupan broj priključaka fiksne telefonije za fizička lica iznosi 168.435, što je za 1893 manje u odnosu na prethodni izvještajni period.

Broj korisnika mobilne telefonije u Crnoj Gori je 1.021.572, što odgovara penetraciji od 164,76 %.

Ukupan broj širokopojasnih fiksnih i Internetskih priključaka, nezavisno od tehnologije koja se upotrebljava za pristup iznosi 80.684.

Ukupan broj pripejd i postpejd korisnika mobilnih operatora koji su pristupili internetu iznosi 213.049, od čega je 100.499 koristilo isključivo 3G tehnologije pristupa.

U mobilnim mrežama realizovano je ukupno 1.694 prenosa broja. Ukupan broj prenijetih brojeva u Mtel je 464, od čega 156 iz T-Mobile i 308 iz Telenora. Ukupan broj prenijetih brojeva u Telenor je 375, od čega 132 iz T-Mobile i 243 iz Mtel-a. Ukupan broj prenesenih brojeva u T-Mobile je 855, od čega 232 iz Mtel-a i 623 iz Telenora.

U fiksnim mrežama realizovano je 17 prenosa broja i to u mreže Mtel iz mreže T-Com.

Prema utvrđenom obrascu za praćenje podataka inspeksijskog nadzora i stručnog nadzora na području elektronskih komunikacija i poštanske djelatnosti, Služba nadzora je u aprilu izvršila 13, u maju 24 i u junu 11 kontrola. Inspeksijska služba je imala dvije prijave, na osnovu kojih je izvršen jedan inspeksijski nadzor.

3.10.1.3. Međunarodna i regionalna saradnja

U junu 2012. Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost Crne Gore potpisala je s Agencijom za telekomunikacije Republike Srbije (RATEL) **Memorandum o saradnji na polju elektronskih komunikacija**.

3.10.1.4. Sprovedene obuke

Od 19.- 21 VI 2012. tri inženjera iz EKIP - Odsjek za kontrolu i monitoring RF spektra i glavni nadzornik, boravili su u Zagrebu, u hrvatskoj Agenciji za elektroničke komunikacije i poštu radi zajedničkih mjerenja i razmjene iskustava na polju korišćenja mjerne opreme i softvera za mjerenje parametara emisija digitalnih radio emisija mobilnih operatora (GSM, UMTS).

3.10.1.5. Administrativni kapaciteti

Od 1. VI 2012. radno mjesto glavni inspektor za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost nije sistematizovano u Ministarstvu za informaciono društvo i telekomunikacije, već je u sklopu Uprave za inspekcijske poslove.

3.10.2. INFORMATIČKO DRUŠTVO

3.10.2.1. Normativni okvir

U toku je izrada Pravilnika o procedurama za pristup elektronskim sjednicama Vlade, komisijama, savjetima i arhivi portala.

3.10.2.2. Ostvareni rezultati

Analogno Projektu virtuelizacije, realizuju se aktivnosti na virtualizaciji ključnih sistema.

U aprilu je izvršena instalacija dodatnog softvera potrebnog za funkcionisanje portala CIRT, www.cirt.me, koji predstavlja mjesto na kojem će svi posjetioči pored najnovijih vijesti iz ove oblasti moći da prijave incident ili sigurnosni propust, da se informišu o vrstama računarskog napada i sl.

Vlada je 10. V 2012. usvojila Informaciju o stanju projekta Pravno - informacioni sistem Crne Gore, koji predstavlja zbirku podataka u elektronskoj formi i sadrži registar propisa i drugih akata objavljenih u Službenom listu i druge podatke o pravnom sistemu Crne Gore, kao i vezu sa pravnim aktima Evropske unije. Važeći propisi i međunarodni ugovori koje je zaključila ili prihvatila Crna Gora, klasifikovani su po oblastima i podoblastima uređivanja i pregovaračkim poglavljima i potpoglavljima pravne tekovine Evropske unije.

Vlada je 14. VI 2012. usvojila **Informaciju o stepenu implementacije projekta CIRT**, (Tim za odgovor na incidentne situacije kod računarskih sistema) u Crnoj Gori. To su sistem za obradu incidenata, mejling lista i javni portal. Javni portal www.cirt.me predstavlja mjesto na kojem će svi posjetioči pored najnovijih vijesti iz ove oblasti moći da prijave incident preko sistema praćenja odgovora za obradu incidenta RTIR (Request Tracker for Incident Response) ili sigurnosni propust, da se informišu o vrstama cyber napada i sl.

Pristupilo se aktivnostima na uvođenju upotrebe digitalnih certifikata za korisnike Portala elektronskih sjednica Vlade. U toku je priprema dodatne obuke za korisnike Portala ESV, kako bi se implementiralo rješenje za praćenje realizacije obaveza svih institucija iz Programa rada Vlade.

Započela je realizacija izgradnje lokacije za obezbjeđenje podataka u slučaju katastrofe u Bijelom Polju (Disaster recovery data center).

3.10.2.3. Sprovedene obuke

Stručnjaci IMPACT-a su u periodu od 2. - 12. IV 2012. održali obuku za članove CIRT tima, kojoj su prisustvovali i članovi drugih institucija koje se bave zaštitom od napada na internetu, a to su: Uprava policije, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ministarstvo odbrane.

3.10.3. AUDIOVIZUELNA POLITIKA

3.10.3.1. Normativni okvir

Savjet agencije za elektronske medije je u cilju bolje implementacije Zakona o elektronskim medijima 18. V 2012. donio **Pravilnik o visini, načinu utvrđivanja i plaćanja naknada po osnovu izdatih odobrenja za pružanje audiovizuelnih medijskih usluga** ("Službeni list CG", br. 26/12).

3.10.3.2. Međunarodna i regionalna saradnja

Crna Gora je 13. VI 2012. postala 38. članica Evropskog audiovizuelnog opservatorijum, koji predstavlja dio Savjeta Evrope (www.obs.coe.int). Crnu Goru će u Izvršnom savjetu Opservatorijuma predstavljati Agencija za elektronske medije Crne Gore.

3.10.3.3. Statistički podaci

Izveštaj o stanju tržišta usluga distribucije radio i televizijskih programa do krajnjih korisnika, objavljen jula 2012, dostupan je na internetskoj stranici Agencije za elektronske medije i nalazi se u **Aneksu IV**.

3.11. POGLAVLJE 11: POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ

Vlada je 31. V 2012. donijela **Uredbu o uslovima, načinu i dinamici sprovođenja mjera agrarne politike za 2012 (Agrobudžet)**.

U periodu od 26. do 29. III 2012. održana je misija revizora odjeljenja DG AGRI J5, i na osnovu preporuka misije sprovede se dalje aktivnosti za uspostavljanje IPARD strukture.

Sektor za ruralni razvoj u saradnji sa Sektorom za plaćanje, MIDAS kancelarijom, Veterinarskom i Fitosanitarnom upravom pripremio je Operativni priručnik za Drugi javni poziv (GEF sredstva). U okviru ovog poziva podržaće dvije mjere: Mjera 1: Poljoprivredno-ekološke investicije u planinska poljoprivredna gazdinstva i Mjera 2: Upravljanje stajskim đubrivom i sprečavanje erozije.

Sektor za ruralni razvoja u saradnji sa Sektorom za plaćanja i MIDS kancelariojm je pripremio Operativni priručnik za Treći javni poziv za MIDAS projekte. Operativni priručnik sa pripadajućim anexima je poslat na odobravanje ka Svjetskoj banci. Objavljivanje trećeg javnog poziva se očekuje do kraja septembra. Drugi javni poziv za tzv. GEF sredstva u okviru MIDAS projekta je u toku. Prijem aplikacija je do 15. IX 2012. Do sada je pristiglo 25 aplikacija.

Primljeno je 68 pripravnika koje finansira Ministarstvo, i koji će raditi u okviru državnih selekcionih službi, dok će deset najboljih biti raspoređeni u Sektor za plaćanje i Sektor za ruralni razvoj Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Izabran je konzorcijum Holandija-Litvanija-Estonija za partnera za twinigng projekt IPA 2011 **Jačanje ruralnog razvoja u okviru IPARD-a u Crnoj Gori**. Projekt će početi s realizacijom u oktobru 2012.

Osnovana je Mreža za ruralni razvoj Crne Gore koju čini deset nevladinih organizacija iz oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja čiji je cilj obuka poljoprivrednih proizvođača za korišćenje podrške dostupne kako iz evropskih tako i iz nacionalni mjera.

Službenik odjeljenja za internu reviziju boravio je u studijskoj posjeti makedonskoj Agenciji za plaćanje u poljoprivredi. Dva službenika (iz Odjeljenja za baze podataka i Sektora za plaćanje) učestvovali su na Tajeks radionici o poljoprivrednim informacionim sistemima sa fokusom na harmonizaciji registara održanom u Sarajevu (Bosna i Hercegovina) u periodu od 14- 15. V 2012. Službenici iz Sektora za plaćanje učestvovali su na Tajeks seminaru o administrativnim i terenskim kontrolama fokusiran na IPARD investicionoj mjeri 101, ulaganja u poljoprivredna gazdinstva, i investicionoj mjeri 103, ulaganja u preradu i prodaju poljoprivrednih i ribljih proizvoda održanom u Berovu (Makedonija) u periodu od 21 - 23. V 2012.

3.11.1. Organska poljoprivreda

Vlada je 21. VI 2012. utvrdila **Predlog zakona o organskoj proizvodnji**.

Nastavljene su aktivnosti u okviru projekta "Program razvoja organske poljoprivrede" koji Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja realizuje uz podršku Ministarstva inostranih poslova Kraljevine Danske.

3.12. POGLAVLJE 12: BEZBJEDNOST HRANE, VETERINARSKA I FITOSANITARNA POLITIKA

3.12.1. BEZBJEDNOST HRANE

Donijet je **Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja registra objekata za proizvodnju i promet hrane životinjskog porijekla** („Službeni list CG“ br. 23/12).

Obuke u okviru unaprijeđenog treninga za bezbjednost hrane, u dijelu higijene hrane životinjskog porijekla, rezidua i aditiva, TRACES, graničnih inspeksijskih mjesta kao i zvaničnih kontrola u oblasti bezbjednosti hrane pohađalo je 13 službenika iz organa nadležnih za bezbjednost hrane (Veterinarska uprava, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo zdravlja, Institut za javno zdravlje, Fitosanitarna uprava).

U maju je završen Projekt IPA 2008 **Razvoj službi u oblasti bezbjednosti hrane u Crnoj Gori**.

3.12.2. VETERINARSKA POLITIKA

Donijet je **Zakon o veterinarstvu** („Službeni list CG“ br. 30/12) kojim je, pored ostalog, obezbijeđen pravni osnov za donošenje propisa kojima će se postići usaglašenost s pravnom tekovinom EU.

Sakupljanje i tretman leševa životinja i nus proizvoda životinjskog porijekla: U sklopu MIDAS PROJEKTA (Svjetska banka) - 2.3 (d) Podrška neškodljivom uklanjanju nus proizvoda životinjskog porijekla realizuju se planirane aktivnosti na izradi studije izvodljivosti.

Druga oralna vakcinacija lisica i drugih divljih životinja (vazdušna distribucija) završena je 3. V 2012. Ova, kao i predhodna kampanja (oktobar 2011) su finansirane od strane Evropske unije, kroz projekt IPA 2008 **Podrška kontroli i iskorjenjivanju bjesnila i klasične svinjske kuge u Crnoj Gori**.

U svrhu monitoringa uspješnosti oralne vakcinacije životinja protiv bjesnila i dijagnostike klasične kuge svinja, vezano za IPA 2008 "Podrška kontroli i iskorjenjivanja bjesnila i klasične kuge svinja u

Crnoj Gori", izvršen je odabir najpovoljnije ponude za nabavku potrebnog materijala i reagenasa za laboratorijsku dijagnostiku (finansiran od strane Veterinarske Uprave) i opreme (finansirano od strane Evropske Komisije) za Specijalističku veterinarsku laboratoriju. Kontinuirano se sprovode aktivnosti u okviru IPA 2008 "Podrška kontroli i iskorjenjivanju bjesnila i klasične kuge svinja u Crnoj Gori" - odstrel lisica u svrhu monitoringa uspješnosti oralne vakcinacije i uzorkovanje krvi svinja radi kontrole imunološkog statusa na klasičnu kugu svinja.

Veterinarska uprava je raspisala tender za nabavku vakcina-mamaca za oralnu vakcinaciju divljih životinja protiv bjesnila i vazдушnu distribuciju vakcina-mamaca za oralnu vakcinaciju divljih životinja protiv bjesnila (*jesen 2012. i proljeće 2013.*) na cijeloj teritoriji Crne Gore, osim urbanih područja i velikih vodenih površina.

Kontinuirano se sprovodi **Operativni program o zdravstvenoj zaštiti životinja u 2012. i Program monitoringa rezidua** za 2012.

U Veterinarskoj upravi zaposlen je jedan službenik, diplomirani veterinar, u Odsjeku za zaštitu zdravlja i dobrobit životinja.

Radionice i obuke za dijagnostiku bolesti životinja (bjesnilo, klasična kuga svinja, bolesti riba), zoonoza, prevenciju, kontrolu i eradikaciju bolesti kod divljih životinja u okviru Tajeksa i IPA Regionalni projekt za kontrolu i iskorjenjivanje bjesnila i klasične svinjske kuge u Crnoj Gori pohađalo je sedam službenik Veterinarske uprave i Specijalističke veterinarske laboratorije.

Predlog za Tajeks trening mapu za 2012/2013 za bezbjednost hrane i veterinarsku politiku dostavljen Tajeksu, usaglašen sa predlozima i sugestijama sa sastanaka održanih u Briselu, juna 2012.

3.12.3. FITOSANITARNA POLITIKA

Na teme iz fitosanitarne oblasti 27 službenika (savjetnika i inspektora) iz Fitosanitarne uprave, pohađalo je šest obuka.

U aprilu 2012. započeo je s realizacijom Projekat jačanja administrativnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore IPA 2010 (Twinning Project MN-10-IB-AG-01 Strengthening the administrative capacities of the Phytosanitary Directorate of Montenegro). Pratneri Crne Gore u ovom Projektu su Velika Britanija i Mađarska. Zvanično otvaranje Projekta održano je 27. IV 2012, a 30.V 2012. u organizaciji Delegacije Evropske unije, Ambasade Republike Madjarske, Ambasade Ujedinjenog kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, održana je konferencija za novinare povodom početka implementacije projekta jačanja administrativnih kapaciteta Fitosanitarne uprave.

U junu 2012, predstavnici Fitosanitarne uprave su učestvovali na 5-tom godišnjem sastanku Oficira za vezu (5th Training Liaison Officer's Meeting - PHYTOSANITARY), s ciljem utvrđivanja trening mape za 2012/2013.

Ministar poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Makedonije potpisali su 22. VI 2012. Sporazum o fitosanitarnoj saradnji.

U okviru saradnje sa nevladinim sektorom, u izvještajnom periodu, održane su 3 radionice na teme: pesticidi i pčelarstvo i sjemenska proizvodnja krompira.

3.13. POGLAVLJE 13: RIBARSTVO

Kroz realizaciju IPA 2009 projekta **Održivo upravljanje morskim ribarstvom** završena je ugradnja uređaja za satelitsko praćenje plovila na ribolovnim plovnim objektima dužim od 10m dužine preko svega (ukupno 18 plovila) i programiranje, instalacija softvera i opreme za uspostavljanje satelitskog sistema monitoringa ribolovnih plovnih objekata, u prostorijama MPRR-a.

Trenutno se radi na dobijanju svih potrebnih dozvola za ulazak istraživačkih brodova koji će u crnogorskim teritorijalnim i međunarodnim vodama istraživati i procjenjivati biomasu ribljih resursa (demersalnih i pelagičnih) u okviru pomenutog projekta u julu 2012.

Crnogorska delegacija je učestvovala na sastanku 36 sesije Generalne Komisije za ribarstvo Mediterana, (GFCM) održanoj u Maroku od 14 -19. V 2012.

3.14. POGLAVLJE 14: SAOBRAĆAJNA POLITIKA

3.14.1. POMORSKI SAOBRAĆAJ

3.14.1.1. Bilans ostvarenih rezultata

Vlada je 21. VI 2012. utvrdila **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o lukama**. U njegovoj izradi korištena su i iskustva zemalja članica EU.

Predlog zakona o sigurnosti pomorske plovidbe je krajem jula 2012. dostavljen nadležnim državnim organima na davanje mišljenja, predloga i sugestija. Ovim zakonom biće usklađene sve direktive koje se odnose na pomorsku sigurnost i to:

Direktiva 94/57/EC, izmijenjena Direktivom 97/58/EC i 2001/105/EC o uslovima koje treba da ispunjava određeno društvo-kompanija da bi obavljalo statutaru certifikaciju brodova koji viju zastavu zemalja članica EU, način ovlašćivanja i oduzimanja ovlašćenja, te odgovornost država i kompanija, Direktiva 96/98/EU o pomorskoj opremi, Direktiva 2002/84/EC o pomorskoj sigurnosti i zaštiti mora od zagađivanja, Direktiva 95/21/EC, izmijenjena Direktivom 97/70/EC o primjeni međunarodnih standarda u vezi sa sigurnosnim, životnim i radnim uslovima na brodove, Direktiva 2009/21/EC o udovoljavanju zahtjevima zemlje zastave broda, Direktiva 2002/59/EC o sistemu nadzora brodova i razmjene informacija, koja je dopunjena i izmijenjena Direktivom 2009/17/EC, Direktiva 1995/21/EC o kontroli države luke, Direktiva 2001/25/EC o minimalnim standardima obuke pomoraca, Direktiva 92/29/EEC o minimalnim sigurnosnim i zdravstvenim zahtjevima radi poboljšanja medicinskog tretmana na brodovima, Direktiva 2002/6/EC o formalnostima izvještavanja brodova koji uplovljavaju u/ili isplovljavaju iz luka, Regulativa 336/2006 o implementaciji ISM Kodeksa i Regulativa 3577/92 o primjeni principa slobode obezbjeđivanja usluga za pomorski saobraćaj unutar Zemalja članica-kabotaža.

Predstavnik Crne Gore je prisustvao sastanku Komiteta Pariskog memoranduma o kontroli luke države broj 45, u Rigi od 7. do 11. VI 2012, na kojem je razmatran izvještaj s posjete Monitoring tima Pariskog memoranduma Crnoj Gori (Pomorskoj administraciji Crne Gore) iz novembra 2011. Takođe, na ovom sastanku predstavljen je izvještaj o napretku Crne Gore u ispunjavanju preporuka Paris Mou-a.

Potvrđene su i sljedeće konvencije:

Međunarodna konvencija o građanskoj odgovornosti za štetu prouzrokovanu zagađivanjem pogonskim uljem, 2001, („Službeni list CG - Međunarodni ugovori", br. 08/11 od 1. VII 2011.)

Međunarodna konvencija o građanskoj odgovornosti za štetu prouzrokovanu zagađivanjem uljem iz 1992, sačinjene u Londonu 27. XI 1992. („Službeni list CG - Međunarodni ugovori", br. 07/11 od 8. VI 2011.)

Međunarodna konvencija o osnivanju Međunarodnog fonda za naknadu štete prouzrokovane zagađivanjem uljem, sačinjene u Londonu, 27. XI 1992. („Službeni list CG - Međunarodni ugovori", br. 07/11 od 8. VI 2011.)

Međunarodna konvencija o odgovornosti i nadoknadi za štetu prouzrokovanu prilikom prevoza morem opasnih i štetnih materija, 1996, („Službeni list CG - Međunarodni ugovori", br. 07/11 od 1. VII 2011.)

Međunarodna konvencija o nadzoru štetnih sistema protiv obrastanja brodova iz 2000, („Službeni list CG - Međunarodni ugovori", br. 07/11 od 8. VI 2011.)

Međunarodne konvencije o nadzoru i upravljanju brodskim balastnim vodama i talozima, 2004. („Službeni list CG - Međunarodni ugovori", br. 07/11 od 8. VI 2011.)

Protokol iz 2003. godine uz Međunarodnu konvenciju o osnivanju Međunarodnog fonda za naknadu štete prouzrokovane zagađivanjem uljem iz 1992. (CLC 92) od 1. VII 2011.

Protokol iz 1988. uz Međunarodnu konvenciju o teretnim linijama iz 1966. („Službeni list CG - Međunarodni ugovori", br. 17/11 od 28. XII 2011.)

Protokol iz 1988. uz Međunarodnu konvenciju o zaštiti ljudskog života na moru iz 1974. („Službeni list CG - Međunarodni ugovori", br. 17/11 od 28. XII 2011.)

Međunarodna konvencija o spasavanju iz 1989, („Službeni list CG - Međunarodni ugovori", br. 4/12 od 30. III 2012.)

3.14.2. DRUMSKI SAOBRAĆAJ

3.14.2.1. Međunarodna saradnja

Potpisani su sljedeći protokoli:

Protokol sa sastanka crnogorsko – kosovske mješovite komisije o prevozu putnika i tereta u međunarodnom drumskom saobraćaju, 11.V 2012.

Protokol sa sastanka crnogorsko – hrvatske mješovite komisije o prevozu putnika i tereta u međunarodnom drumskom saobraćaju, 31.V 2012.

Protokol sa sastanka crnogorsko – njemačke mješovite komisije o prevozu putnika i tereta u međunarodnom drumskom saobraćaju, 15.VI 2012.

3.14.3. ŽELJEZNIČKI SAOBRAĆAJ

Zakon o željeznici je usklađen sa sljedećim direktivama EU: 91/440/EC, 95/18/EC i 95/19/EZ, 2001/12/EZ, 2001/13/EZ, 2002/49/EC i 2001 / 14/EC. Ovaj zakon reguliše upravljanje željezničkom infrastrukturom i funkcionisanje željezničkog prevoza. Na osnovu ovog zakona, usluge željezničkog saobraćaja na tržištu zasnivaju se na principu razdvajanja infrastrukture i operacija čime se otvara mogućnost drugim operaterima željezničkog saobraćaja za ulazak na tržište. Vlada je 21. VI 2012, utvrdila **Predlog zakona o željeznici**, koji je u skupštinskoj proceduri. Predlog zakona obuhvata treći paket direktiva. U isto vrijeme, u pripremi su podzakonski akti, kojima će se postići puna usklađenost s trećim paketom evropskih direktiva. Novi Zakon o željezni će regulisati propise da komercijalni operateri plaćaju naknade za korištenje trase (koji je već uključen u Izjavi o mreži za 2012) i odvojeno računovodstvo, i obaveza pružanja usluga prevoza od javnog interesa (PSO), da dodatno stvori otvoreno tržište i kreira zdravu konkurenciju. Takodje, pripremljen je **Nacrt zakona o sigurnosti**, jer je tokom procesa izrade zaključeno da

Zakon uključuje više od 50% izmjena i dopuna, što je razlog zašto se odustalo od izmjena i dopuna Zakona o sigurnosti, u kojem su implementirane direktive koje se tiču licenci za mašinovođe i inteoparabilnost.

3.14.4. VAZDUŠNI SAOBRAĆAJ

3.14.4.1. Normativni okvir

Donijet je **Zakon o vazdušnom saobraćaju** ("Službeni list CG ", br. 30/12), koji je stupio na snagu 16.VI 2012. Zakonom su obezbijeđene pretpostavke za završetak I tranzicione faze protokola VII ECAA sporazuma i početak realizacije II tranzicione faze protokola VII ECAA sporazuma. Takođe, Vlada je donijela **Odluku o osnivanju Nacionalnog odbora za sigurnost vazdušnog saobraćaja** (21.VI 2012.) i usvojila **Nacionalni program sigurnosti vazdušnog saobraćaja** (28.VI 2012).

Donijeti su:

Pravilnik o obezbjeđivanju kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova i drugih vazduhoplovnih proizvoda djelova i uređaja i o odobravanju vazduhoplovno-tehničkih organizacija i osoblja koje se bave ovim poslovima (4.VII 2012) koji obuhvata: Regulativu Komisije (EZ) br 2042/2003, od 20. XI 2003, dopunjenu Regulativama Komisije (EZ) br. 707/2006 od 8. V 2006,) br. 376/2007, od 30. III 2007, br. 1056/2008 od 27. IX 2008., Regulativu Komisije (EU) br. 127/2010 od 5. II 2010 , br. 962/2010 od 26.IX 2010. i br. 1149/2011;

Pravilnik o certifikaciji plovidbenosti i ekološkoj certifikaciji vazduhoplova i vazdušnih proizvoda, djelova i uređaja i za certifikaciju projektnih i proizvodnih organizacija, (9.VII 2012) koji obuhvata: Regulativu Komisije (EZ) br. 1702/2003, od 24. IX 2003. izmjenjenu i dopunjenu regulativama Komisije (EZ): br. 381/2005 od 7. III 2005., br. 706/2006, od 08. V 2006., br. 335/2007 od 28. III 2007, br. 1057/2008, od 27. X 2008. i br. 1194/2009, od 30. XI 2009.;

Pravilnik o načinu sprovođenja SAFA programa (17. VII 2012), kojim je preuzeta Direktiva Evropskog parlamenta i Savjeta broj 2004/36/EZ od 21.IV 2004, izmjenjena i dopunjena Regulativom Evropskog parlamenta i Savjeta br. 2111/2005, od 14.XII 2005, Regulativa Komisije (EK) br 473/2006, od 22.III 2006, Regulativa Komisije (EK) br. 768/2006, od 19.V 2006, Direktiva Evropskog parlamenta i Savjeta br. 2008/49/EC, Regulativa Komisije (EK) br. 351/2008 od 16. IV 2008. i

Pravilnik o uslovima i načinu vanaerodromskog slijetanja i polijetanja (10.VII 2012).

Potpisan je i **Ugovor o potvrđivanju kontinuiteta pružanja vazdušnih usluga u vazdušnim prostorima Crne Gore i Srbije.**

Takođe, Vlada je 26. VII 2012. usvojila **Finansijski izvještaj Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2011, s Izvještajem nezavisnog revizora o izvršenoj reviziji finansijskih iskaza za 2011.**

3.14.4.2. Jačanje administrativnih kapaciteta

Novoosnovani **Nacionalni odbor za sigurnost vazdušnog saobraćaja** ima sedam članova.

3.14.4.2. Međunarodna saradnja

SAFA (Safety Assessment of Foreign Aircraft) Working Arrangement – Radni aranžman o sigurnosnoj procjeni stranih vazduhoplova, potpisan je 16. V 2012. u Kelnu, između Evropske Agencije za bezbjednost vazdušnog saobraćaja (EASA) i Agencije za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore.

Ovaj radni aranžman odnosi se na inspekciju vazduhoplova trećih zemalja i u Crnoj Gori, i on uvodi harmonizovan pristup u sprovođenju međunarodnih sigurnosnih standarda unutar one države koja učestvuje u SAFA programu i na teritoriji Crne Gore. Ovim dokumentom uspostavljaju se procedure za obavljanje inspekcija vazduhoplova trećih zemalja na aerodromima na teritoriji Crne Gore, kao i prikupljanje i razmjenu informacija o sigurnosti vazduhoplova koji koriste aerodrome na teritorijama država koje učestvuju u SAFA programu i na teritoriji Crne Gore. Crna Gora je među prvim državama koja je potpisala novu verziju Radnog aranžmana. Agencija za civilno vazduhoplovstvo je izvršila kompletnu obuku četiri inspektora SAFA po svim kriterijumima koje postavlja EASA i oni već rade poslove inspekcije vazduhoplova koji slijeću na aerodrome u Crnoj Gori.

Memorandum o razumijevanju između nadležnih organa za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore i Albanije (br. 05/1–604/1–12, od 09.V 2012) potpisan je 7.V 2012. u Tirani između Agencije za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore i Civilnih vazduhoplovstva vlasti Albanije. Memorandum ima za cilj da poboljša saradnju između dvije susjedne države, u skladu sa sigurnosnim i bezbjednosnim standardima civilnog vazduhoplovstva koji proizilaze iz ECAA Sporazuma čije su potpisnice i Crna Gora i Albanija.

3.14.4.3. Obuke

Zaposleni u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo učestvovali su na dvije praktične obuke : jedan zaposleni – Obuka o izvođenju sigurnosne procjene, 23 – 26. IV 2012, SMATSA – Beograd; tri zaposlena – Electrical wiring interconnection system practices (EWIS-Postupci sa sistemima električnih kablova i priključaka) 13.VI 2012, Podgorica, i tri radionice: jedan zaposleni – Crisis management Workshop 21 –24.V 2012, Brisel; dva zaposlena – EASA PANEP Workshop 29. V – 1. VI 2012. Zagreb; NSA Capacity Building ISIS 3 – 5. VII 2012. Podgorica, a realizovano je i kompletiranje školovanja jednog kontrolora letenja, SMATSA – Beograd, 25. VI – 20.VII 2012.

3.15. POGLAVLJE 15: ENERGETIKA

U skladu sa Zakonom o ratifikaciji Sporazuma o formiranju Energetske zajednice iz 2006. i odlukama Savjeta ministara Energetske zajednice, od dana potpisivanja Sporazuma do danas obaveze Crne Gore koje proističu iz pravne tekovine EU (u oblastima električne energije, gasa, životne sredine, konkurencije, obnovljivih izvora energije, energetske efikasnosti) prenijete su kroz Zakon o energetici i Zakon o energetske efikasnosti iz 2010, dok su specifični zahtjevi pravne tekovine prenijeti kroz podzakonske akte koji su ili već usvojeni ili su u završnoj fazi usvajanja.

1. Električna energija:

- Direktiva 2003/54/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. VI 2003. o zajedničkim pravilima unutrašnjeg tržišta električne energije;
- Direktiva 2005/89/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. I 2006. o mjerama za obezbjeđenje sigurnosti u snabdijevanju električnom energijom i infrastrukturnim ulaganjima;
- Regulativa br. 1228/2003/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. VI 2003. o uslovima pristupa mreži za prekograničnu razmjenu električne energije.

2. Gas:

- Direktiva 2003/55/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. VI 2003. o zajedničkim pravilima unutrašnjeg tržišta prirodnog gasa;
- Direktiva 2004/67/EZ od 26. IV 2004. o mjerama za obezbjeđenje sigurnosti u snabdijevanju prirodnim gasom;
- Regulativa (EZ) br. 1775/2005 Evropskog parlamenta i Savjeta od 28. IX 2005. o uslovima pristupa mrežama za distribuciju prirodnog gasa.

3. Obnovljivi izvori energije:

- Direktiva 2001/77/EZ od 27. IX 2001. o podsticanju proizvodnje energije iz obnovljivih izvora na unutrašnjem energetsom tržištu;
- Direktiva 2003/30/EZ od 8. V 2003. o podsticanju upotrebe biogoriva ili drugih obnovljivih goriva za potrebe saobraćaja.

Napomena: Direktiva 2009/28/EZ od 23. IV 2009. o podsticanju upotrebe energije iz obnovljivih izvora kojom se mijenjaju Direktiva 2001/77/EZ i Direktiva 2003/30/EZ još uvijek nije obavezna za Crnu Goru prema Sporazumu o Energetskoj zajednici, ali će postati tokom 2012.

4. Nafta

Direktiva 2009/119/EZ od 14. IX 2009. o obavezi država članica u pogledu održavanja minimalnih zaliha sirove nafte i/ili naftnih derivata, i Regulativa br. 1099/2008 od 22. X 2008. o statistici energetike još uvijek nijesu obavezne za Crnu Goru prema Sporazumu o Energetskoj zajednici, ali se očekuje da će postati tokom 2012.

Direktiva o podsticanju upotrebe biogoriva ili drugih obnovljivih goriva za potrebe saobraćaja (2003/30/EZ) i jedan dio odredaba Direktive o podsticanju upotrebe energije iz obnovljivih izvora (2009/28/EZ) još uvijek nijesu preneseni u zakonski sistem Crne Gore kroz primarno zakonodavstvo, ali će se Direktiva o biogorivima kao i određeni segmenti Direktive o obnovljivim izvorima energije (koje još uvijek nijesu obavezne za nas) prenijeti putem sekundarnog zakonodavstva. Regulativa u oblasti strateških rezervi nafte i naftnih derivata je u pripremi.

Shodno trima odlukama koje je Savjet ministara donio u decembru 2009, septembru 2010. i oktobru 2011, za države potpisnice postale su obavezne sljedeće direktive o energetskej efikasnosti:

- Direktiva 2006/32/EZ o djelotvornosti korišćenja krajnje energije i energetskej usluga;
- Direktiva 2010/31/EU o energetskej svojstvima zgrada;
- Direktiva 2010/30/EU o iskazivanju potrošnje energije i drugih proizvodnih resursa povezanih s energijom putem deklaracija i drugih standardizovanih podataka o proizvodu.

Postojeći Zakon o energetskej efikasnosti, koji je Skupština donijela u aprilu 2010, usklađen je s direktivama EU u oblasti energetske efikasnosti i to :

- Direktivom 2006/32/EZ o djelotvornosti korišćenja krajnje energije i energetskej usluga;
- Direktivom 2002/91/EZ o energetskej svojstvima zgrada (zamijenjena Direktivom 2010/31/EU);
- Direktivom 2005/32/EZ o uspostavljanju okvira za utvrđivanje zahtjeva za ekološki prihvatljiv dizajn proizvoda koji koriste energiju;
- Direktivom 92/75/EEZ o iskazivanju potrošnje energije i drugih izvora od strane kućanskih aparata putem deklaracija i drugih standardizovanih podataka o proizvodu (zamijenjena Direktivom 2010/30/EU).

Zahtjevi Direktiva 2010/30 i 2010/31 biće djelimično prenijeti kroz sekundarno zakonodavstvo čije se donošenje očekuje do kraja 2012, kao i kroz izmjene i dopune Zakona o energetskej efikasnosti planirane za 2013.

Zakon o istraživanju i proizvodnji ugljovodonika, koji je donijet 2010. usklađen je s Direktivom 94/22/EZ, a njegovim usvajanjem Crna Gora je stvorila kvalitetne preduslove da se proizvodnja ugljovodonika u budućnosti odvija na transparentan način i u skladu s najboljom međunarodnom praksom.

3.15.1. Normativni okvir

Odbor Regulatorne agencije za energetiku je donio sljedeća akta:

Odluku kojom je Elektroprivredi Crne Gore AD Nikšić odobren otkup elektrodistributivne infrastrukture u Opštini Budva, broj 12/201-16, od 31. V 2012; **Odluku o odobravanju Elektroprivredi Crne Gore AD Nikšić "Plana investicija distributivne mreže za period 2012.-2014."**, br. 40-00-7213/1, 40-00-7213/2, 40-00-7213/3 i 40-00-7213/4, od 19.IV.2012; **Odluku o odobravanju Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica "Investicioni plan za period 2012. - 2014. "**, broj 4352/3 od 19. IV 2012, broj 12/695-39; **Odluku kojom je Elektroprivredi Crne Gore AD Nikšić odobren otkup elektrodistributivne infrastrukture, koji se odnosi na kablove u Opštini Budva** od 12. VII 2012.

U julu 2012. Agencija je donijela Tarife za ugrožene (ranjive) kupce.

U narednom periodu očekuje se da Agencija odobri sljedeća akta, koja su već dostavljena od strane energetske subjekata:

Pravila za funkcionisanje distributivnog sistema električne energije, Metodologiju za utvrđivanje cijena, rokova i uslova za priključenje na distributivni sistem električne energije i tržišna pravila.

Treba napomenuti da su tokom 2011. održane javne rasprave na kojima je diskutovano o pomenutim aktima. Postupak izrade ovih akata je do sada uvijek podrazumijevao razmjenu mišljenja, sugestija i komentara između Agencije i elektro-energetskih kompanija u cilju njihovog uklađivanja sa Zakonom. Primjetan je napredak u kvalitetu izrade akata od strane elektro-energetskih kompanija, te se očekuje da će ubuduće proces odobravanja akata koje elektro-energetske kompanije donose i dostavljaju Agenciji na saglasnost biti sve kraći, dok će kvalitet tih akata biti bolji. Pomenute propise su zvanično odobrile sve uključene strane i oni su upućeni u proceduru za usvajanje. Propisi će biti usvojeni do kraja avgusta 2012.

3.15.1.1. Statistički podaci

Regulatornoj agenciji za energetiku je podnijeto 48 žalbi. Donijeto je 14 zaključaka o nenadležnosti i 12 odluka, od kojih 10 u korist kupaca, a 2 u korist energetske subjekta. Najveći broj žalbi je podniet zbog isključenja kupaca s distributivne mreže, odbijanja priključenja na elektroenergetsku mrežu ili na obračun neovlašćeno preuzete električne energije.

Izvršeno je 156 inspekcijskih pregleda iz oblasti elektroenergetike, izdato je 23 rješenja i 65 naloga, a donijeto je 156 akata (zapisnici, saglasnosti, izvještaji). U oblasti termoenergetske inspekcije, obavljena su 103 inspekcijska pregleda, donijeto je ukupno 69 rješenja, od čega 8 rješenja za uklanjanje nedostataka i 61 odobrenje na dokumentaciju, izdato je 80 izvještaja i 20 odobrenja.

3.15.1.2. Međunarodna saradnja

Uz finansijsku podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori inovira se **Strategije razvoja energetike Crne Gore do 2030.** Kroz njemačku bilateralnu saradnju od KfW banke dobijena je podrška za angažovanje konsultanta koji će raditi Stratešku procjenu uticaja na životnu sredinu

Strategije razvoja energetike CG do 2030.

U Budvi je 13. VI 2012. potpisan Memorandum o implementacionom partnerstvu između Ministarstva ekonomije, Regulatorne agencije za energetiku i Sekretarijata Energetske zajednice. Ovim memorandumom će se ojačati aktivnosti na izradi preostalog zakonodavnog i regulatornog okvira u cilju uspostavljanja konkurentnog tržišta električne energije i gasa predviđenih Zakonom o energetici i Zakonom o energetskej efikasnosti.

Takođe, istog datuma 10 elektroprenosnih kompanija iz regiona je potpisalo Ugovor za osnivanje Projektnog tima za realizaciju rada Koordinisane aukcijske kuće čije će sjedište biti u Podgorici.

3.15.1.3 Sigurnost snabdijevanja

Zakon o energetici („Službeni list Crne Gore“ br. 28/10) definiše energetske djelatnosti, kao i uslove i načine njihovog vršenja radi kvalitetnog i sigurnog snabdijevanja krajnjih kupaca energijom. Zakon je u potpunosti usklađen s Direktivom 2005/89/EZ o mjerama za obezbjeđenje sigurnosti u snabdijevanju električnom energijom i infrastrukturnim ulaganjima i Direktivom 2004/67/EZ o mjerama za obezbjeđenje sigurnosti u snabdijevanju prirodnim gasom, a djelimično je usklađen i s Direktivom 2006/67/EZ o obavezi održavanja minimalnih zaliha sirove nafte i/ili naftnih derivata.

U okviru Energetske zajednice, Ministarstvo ekonomije je 2011. godine pripremilo Izjavu o sigurnosti snabdijevanja u skladu sa smjernicama Sekretarijata Komisije Evropskih zajednica. Izjava je dostupna na internetskoj stranici Energetske zajednice.

Jedna od ključnih strateških obaveza Crne Gore u oblasti energetike jeste da obezbijedi sigurnost snabdijevanja svim izvorima energije, koji između ostalog podrazumijevaju struju i gas.

U Energetskoj politici Crne Gore za period do 2030. koju je Vlada usvojila 3. III 2011, navodi se da je obaveza Crne Gore da obezbijedi sigurnost snabdijevanja svim izvorima energije od strateškog značaja. Glavni prioriteti Energetske politike su stalno, sigurno, kvalitetno i raznovrsno snabdijevanje energijom u svrhu prilagođavanja ponude potražnji potrošača, obezbjeđenja liberalnog, nediskriminatornog, konkurentnog i otvorenog eneretskog tržišta utemeljenog na principima transparentnosti, uspostavljanja konkurencije u tržišnim djelatnostima (proizvodnja i distribucija struje i prirodnog gasa), utvrđivanja cjenovne politike za izvore energije isključivo na osnovu tržišnih principa, i stvaranja uslova za pojavu novih energetskih kompanija (nezavisnih proizvođača energije, snabdjevača, trgovaca), obezbjeđujući održivi razvoj eneretskog sektora zasnovan na ubrzanoj ali racionalnoj upotrebi sopstvenih energetskih resursa uz poštovanje principa zaštite životne sredine, povećanje energetske efikasnosti i veću upotrebu obnovljivih izvora energije, kao i potrebu za socio-ekonomskim razvojem Crne Gore.

Kao konkretan korak trebalo bi istaći da će se sastanak Koordinacione grupe Energetske zajednice za sigurnost snabdijevanja održati 17. X 2012. u Budvi. Koordinacionu grupu je formalno osnovao Savjet ministara u decembru 2008, s osnovnim zadatkom da se bavi regionalnim aspektima snabdijevanja energijom i eneretskom sigurnošću.

3.15.2. ENERGETSKA EFIKASNOST

3.15.2.1. Normativni okvir

Zakonom o energetskej efikasnosti ("Službeni list" CG, br. 29/10 od 20. V 2010.) uređuje se način efikasnog korišćenja energije, mjere za poboljšanje energetske efikasnosti i druga pitanja od značaja za energetske efikasnosti. Radi usklađivanja nacionalnog zakonodavstva s novonastalim obavezama, usvojeni su sljedeći propisi:

Pravilnik o metodologiji za utvrđivanje indikativnog cilja poboljšanja energetske efikasnosti u Crnoj Gori ("Službeni list" CG, br. 18/11 od 1. IV 2011.); **Odluka o utvrđivanju Indikativnog cilja poboljšanja energetske efikasnosti** ("Službeni list" CG, br. 48/2011 od 30. IX 2011.); **Pravilnik o graničnoj vrijednosti potrošnje energije za određivanje velikog potrošača sadržaju planova za poboljšanje energetske efikasnosti i izvještaja o sprovođenju plana** ("Službeni list" CG, br. 10/12 od 15. II 2012.); **Pravilnik o sadržaju izvještaja o sprovođenju plana poboljšanja energetske efikasnosti jedinice lokalne samouprave** ("Službeni list" CG, br. 61/11 od 23. XII 2011.); **Pravilnik o informacionom sistemu potrošnje energije i načinu dostavljanja podataka o godišnjoj potrošnji energije** ("Službeni list" CG, br. 6/12 od 27. I 2012.).

3.15.2. Bilans ostvarenih rezultata

Vlada je dobila zajam od Međunarodne banke za obnovu i razvoj (IBRD) u iznosu od 6,5 miliona eura u cilju finansiranja projekta **Energetska efikasnost u Crnoj Gori** (MEEP), kojim je predviđeno poboljšanje energetske efikasnosti u obrazovnim i zdravstvenim ustanovama, kao i povećanje obaviještenosti javnosti o mjerama energetske efikasnosti. Odabrano je 15 ustanova i to, osam škola, jedan studentski dom i šest bolnica. Projekt se implementira od februara 2009, a implementacija će trajati do 30. VI 2013.

Ministarstvo ekonomije u saradnji s Njemačkom bankom za razvoj (KfW) pokrenulo je „Program energetske efikasnosti u javnim zgradama“ (EEPPB) u vrijednosti 13 miliona €. Cilj Programa je unapređenje energetske efikasnosti i uslova komfora u ciljnim zgradama, koje su u nadležnosti Ministarstva prosvjete i sporta (osnovne, srednje i specijalne škole, vrtići i studentski domovi). Planirano trajanje Programa je 2011-2013.

Ministarstvo ekonomije u saradnji sa partnerima - Programom životne sredine pri Ujedinjenim nacijama (UNEP) i italijanskim Ministarstvom životne sredine, kopna i mora (IMELS) implementira projekt MONTESOL, koji ima za cilj uspostavljanje atraktivnog i održivog finansijskog mehanizma za obezbjeđivanje kredita za domaćinstva za ugradnju solarnih kolektora. Za potrebe MONTESOL projekta obezbijeđena su sredstva u visini od 1 milion USD, koja su predviđena za implementaciju i subvencioniranje kamatne stope kod komercijalnih banaka.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja u saradnji s Ministarstvom ekonomije u 2011. je pokrenulo projekt "Solarni katuni" koji ima za cilj ugradnju solarnih panela za proizvodnju električne energije na crnogorskim katunima. Solarni sistemi se finansiraju 80% od strane države, dok je učešće krajnjih korisnika 20%. U okviru prve faze projekta u 2011. ugrađeno je 87 sistema. U toku je priprema druge faze projekta (2012.) u koju su se uključile i jedinice lokalnih samouprava.

3.15.3. NUKLEARNA ENERGIJA I PITANJA RADIJACIJE

3.15.3.1. Bilans ostvarenih rezultata

U cilju implementacije Zakona o potvrđivanju Sporazuma između Crne Gore i Međunarodne agencije za atomsku energiju o primjeni zaštitnih mjera u vezi s Ugovorom o neproliferaciji nuklearnog oružja, Dodatnog protokola uz Sporazum između Crne Gore i Međunarodne agencije za atomsku energiju o primjeni zaštitnih mjera u vezi s Ugovorom o neproliferaciji nuklearnog oružja i Protokola uz Sporazum između Crne Gore i Međunarodne agencije za atomsku energiju o primjeni zaštitnih mjera u vezi s Ugovorom o neproliferaciji nuklearnog oružja („Službeni list CG –

Međunarodni ugovori”, broj 16/10 od 28. XII 2010.), Vlada je 10. V 2012. usvojila **Drugi nacionalni izvještaj i izjave o nuklearnim materijalima** i dostavila ga Sekretarijatu IAEA.

Donošenjem **Pravilnika o bližim uslovima za dobijanje dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada** („Službeni list CG”, broj 56/11, od 25. XI 2011.) i **Pravilnika o načinu sakupljanja, čuvanja, obrade i skladištenja radioaktivnog otpada** („Službeni list CG ”, broj 58/11 od 6. XII 2011.), koji su usaglašeni s međunarodnim standardima, stekli su se uslovi za početak procesa izdavanja dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada, u skladu s najnovijim standardima sigurnosti. Proces izdavanja dozvole **završen je 13. VI 2012. izdavanjem dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada** JUCentar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore.

Misija OEBS-a u Crnoj Gori i Ekološki pokret "Ozon" u okviru „Škole ekološkog aktivizma“, su 18. V 2012. organizovali okrugli sto o uticaju zračenja na zdravlje i životnu sredinu čija se diskusija posebno fokusirala na uticaj radona, kao i efekte elektromagnetnog zračenja na ljudsko zdravlje i životnu sredinu. Predstavnici nadležnih institucija učestvovali su na pomenutom okruglom stolu i predstavili presjek stanja u toj oblasti.

U cilju većeg učešća javnosti u procesu donošenja odluka, 30. V 2012. oganizovana je javna rasprava o nacrtu dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada. Javna rasprava je podržana od strane Kancelarije OEBS-a u Crnoj Gori i organizovana od strane Arhus centra u Podgorici i Nikšiću. Detaljne informacije se mogu naći na internetskim stranicama: <http://www.arhuscg.me/eng/?cat=4> i <http://www.arhuscg.me/?p=1611>.

3.15.3.2. Statistički podaci

Agencija za zaštitu životne sredine je izdala sljedeće dozvole: Dozvola za obavljanje radiacione djelatnosti-korišćenje izvora jonizujućeg zračenja (4), dozvole za uvoz, izvoz i tranzit (5) i dozvola za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada (1).

3.15.3.3. Međunarodna saradnja

Prvi nacionalni izvještaj o implementaciji obaveza koje proističu iz Zajedničke konvencije o sigurnosti upravljanja istrošenim gorivom i sigurnosti upravljanja radioaktivnim otpadom uspješno je predstavljen na Četvrtom preglednom sastanku o Zajedničkoj konvenciji u periodu od 14. do 23. V 2012. u Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju (IAEA).

Nastavljeno je s implementacijom projekata iz oblasti zaštite od jonizujućeg zračenja i radijacione sigurnosti podržanih od strane Međunarodne agencije za atomsku energiju (IAEA) i Evropske komisije.

Održan je bilateralni sastanak 14. VI 2012. u Beču IAEA oficira za Crnu Goru i rukovodioca projekta MNE9003 „Podrška razvoju regulatorne infrastrukture u oblasti zaštite od zračenja i radijacionoj sigurnosti - faza II“, sastanak s predstavnicima Tehničkog odjeljenja IAEA, bilateralni sastanak predstavnika Crne Gore s predstavnicima Odjeljenja za nuklearnu sigurnost i bezbjednost IAEA, kao i sastanak s direktorom ENCO Austrija, kompanijom koja implementira dva pod projekta IPA 2009 koji se odnosi na upravljanje zatvorenim radioaktivnim izvorima i radioaktivnim gromobranima u Crnoj Gori, Makedoniji i na Kosovu.

U toku skrining procesa odnosno 30. i 31. V 2012. održan je bilateralni sastanak u okviru Poglavlja 23 u okviru kojeg se nalaze četiri Odluke Savjeta koje se odnose na Parisku konvenciju o odgovornosti trećih strana u oblasti nuklearne energije (Paris Convention on Third Party Liability in the Field of Nuclear Energy).

Peti zajednički pododbor EU i Crne Gore za oblast saobraćaja, energetike, životne sredine i regionalne politike održan je 4. - 5. VII 2012. U okviru ovog događaja prezentovan je i napredak ostvaren u oblasti Nuklearna energija, nuklearna sigurnost i zaštita od zračenja.

3.15.3.4. Jačanje administrativnih kapaciteta

Odlukom direktora Agencije za zaštitu životne sredine 24. IV 2012, formiran je **Savjetodavni odbor za zaštitu od jonizujućeg zračenja i radijacionu sigurnost**, kao stručno i savjetodavno tijelo. Savjetodavni odbor ima pet članova iz različitih polja praktičnih aktivnosti.

3.15.4. ENERGETSKO TRŽIŠTE

3.15.4.1. Bilans ostvarenih rezultata

Cijena električne energije utvrđuju se u skladu s Metodologijom za utvrđivanje regulatornog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije, Metodologijom za utvrđivanje regulatornog prihoda i cijena za korišćenje distributivnog sistema električne energije i Metodologijom za utvrđivanje regulatornog prihoda javnog snabdjevača i regulisanih tarifa za snabdijevanje električnom energijom ("Službeni list" CG, br. 2/12 i 12/12) koje su stupile na snagu 19. I 2012.

U skladu s navedenim metodologijama Regulatorna agencija za energetiku je 2. VII 2012. donijela: **Odluku o odobravanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje distributivnog sistema Elektroprivredi Crne Gore AD Nikšić**. Ovom odlukom operatoru distributivnog sistema odobren je regulatorno dozvoljeni prihod i cijene korišćenja distributivnog sistema koje će se primjenjivati u periodu od 1. VIII 2012. do 31. VII 2015; **Odluku o odobravanju regulatorno dozvoljenog prihoda Elektroprivredi Crne Gore AD Nikšić za javnog snabdjevača**. Ovom odlukom javnom snabdjevaču odobren je regulatorno dozvoljeni prihod i regulisane tarife za snabdijevanje električnom energijom koje će se primjenjivati u periodu od 1. VIII 2012. do 31. VII 2015, **Odluku o odobravanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica**. Ovom odlukom operatoru prenosnog sistema odobren je regulatorno dozvoljeni prihod i cijene korišćenja prenosnog sistema koje će se primjenjivati u periodu od 1. VIII 2012. do 31. VII 2015; **Odluku o odobravanju cijena za pružanje pomoćnih i sistemskih usluga i usluga balansiranja Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica**. Odobrene cijene za pružanje pomoćnih i sistemskih usluga i usluga balansiranja primjenjivaće se u periodu od 1. VIII 2012. do 31. VII 2015; **Odluku o odobravanju naknade za rad Crnogorskom operatoru tržišta električne energije DOO Podgorica**. Odobrene naknade za rad primjenjivaće se u periodu od 1. VIII 2012. do 31. VII 2015.

Kada je riječ o obavezama vezanim za unutrašnje tržište električne energije, preostaje usvajanje sljedećih akata tokom prve polovine 2013:

- Plan dinamike zamjene električnih brojila u vlasništvu pravnih i fizičkih lica,
- Program mjera za objezbjeđenje nediskriminatorskih uslova za pristup sistemu,
- Pravila za utvrđivanje transparentnih cijena struje za krajnje industrijske potrošače,

- Program mjera elektroprenosnog sistema za otkrivanje, dokazivanje i sprečavanje neovlaštene upotrebe struje.

Svi zahtjevi u pogledu prenošenja trećeg energetskeg paketa će biti ispunjeni usvajanjem izmjena i dopuna Zakona o energetici tokom 2014.

Regulatorna agencija za energetiku je 30. XII 2008. donijela odluku o otvaranju tržišta električne energije. Tržište je počelo s radom 1. I 2009. Ova odluka daje pravo svim krajnjim potrošačima da ih električnom energijom snabdijeva javni snabdjevač po regulisanim cijenama koje utvrđuje Agencija na osnovu principa konkurencije, ne uključujući potrošače koji se snabdijevaju na osnovu posebnih ugovora. Agencija je 26. XII 2008. takođe donijela odluku kojom se utvrđuje da su prihvatljivi potrošači svi potrošači koji nijesu iz kategorije domaćinstava, te da imaju pravo da izaberu snabdjevača.

Zakon o energetici, u članu 192 stav 2, predviđa pravo svih krajnjih potrošača povezanih na elektroprenosni sistem da ih energijom snabdijeva javni snabdjevač po regulisanim cijenama koje je odobrila Agencija do 31. XII 2012. Agencija je 2. VII 2012. donijela odluku o odobravanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje elektroprenosnog sistema za period od 1. VIII 2012. do 31. VII 2015, kojom se utvrđuju cijene korišćenja elektroprenosnog sistema za potrošače direktno povezane na elektroprenosni sistem koje će se primjenjivati u periodu od 1. VIII do 31. XII 2012. Nakon toga datuma, potrošači direktno povezani na elektroprenosni sistem gube pravo na snabdijevanje od strane javnog snabdjevača, već će biti snabdijevani po tržišnim cijenama.

Pravila za raspodjelu raspoloživih prenosnih kapaciteta na interkonekcijskim linijama između crnogorske kontrolne oblasti i susjednih kontrolnih oblasti predviđaju da se raspodjela prenosnih kapaciteta za sve interkonekcijske linije između energetskeg sistema Crne Gore i energetskeg sistema u susjedstvu vrši na način koji obezbjeđuje: održavanje sigurnog i stabilnog rada energetskeg sistema, i pouzdano i kvalitetno snabdijevanje potrošača u Crnoj Gori; javnu i nediskriminatornu raspodjelu raspoloživih prenosnih kapaciteta; optimizaciju u korišćenju raspoloživih prenosnih kapaciteta; tranzit električne energije, za pokriće potrošnje, koja dolazi izvan Crne Gore u okviru raspoloživih prenosnih kapaciteta i u skladu s važećim propisima o interkonekciji.

Prilikom prekogranične raspodjele primijenjena je eksplicitna aukcija, odnosno metod dodjele kapaciteta za prekogranični prenos ponuđaču koji je ponudio najvišu cijenu u dostavljenoj ponudi. Pravila predviđaju pravo na korišćenje kapaciteta za prekogranični prenos po modelu „uzmi ili ostavi“. To znači da nakon objavljivanja konačnog plana, korisnik gubi pravo da koristi dio prekograničnih prenosnih kapaciteta koji nije potvrđen planom.

Ministarstvo ekonomije je pripremilo Nacrt uredbe o obaveznim strateškim zalihama naftnih derivata, koji je u postupku usaglašavanja. Kad Uredba bude usvojena, uloga, procedure i procesi u pogledu rukovanja zalihama i načina rada Centralnog dioničarskeg društva biće definisani statutom i osnivačkim aktima centralnog društva prilikom osnivanja istog. Radeći u skladu s direktivama EU i daljim tokom evropske integracije, osnivanje Centralnog tijela za upravljanje rezervama u prvom tromjesečju 2013. bi bio prvi konkretan rezultat kada je riječ o ispunjavanju cilja definisanog prijedlogom inovirane Strategije razvoja energetike do 2030.

Dostavljeni dopis Sekretarijata Energetske zajednice sadrži primjedbe na obim gubitaka na distributivnoj mreži, troškove povezane s pokrićem gubitaka na mreži iz domaćih energetskeg resursa, i stopu povraćaja ulaganja. Odgovor na dopis je poslat Sekretarijatu u januaru 2012. nakon čega su u sjedištu Sekretarijata u Beču održani zvanični pregovori između Regulatorne agencije za energetiku i relevantnih zainteresovanih strana. Regulatorna agencija još uvijek čeka da Sekretarijat dostavi zvanični zapisnik s pomenutog sastanka, što se očekuje tokom septembra 2012. EPCG je 23. I 2012. predstavila Ministarstvu ekonomije tehničko rješenje za HC Morača, urađeno u septembru 2011. za potrebe tenderske procedure za izgradnju hidrocentrale na Morači.

EPCG još uvijek nije završila analizu sopstvenih kapaciteta za implementaciju projekta o HC Morača.

3.15.5.OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE

3.15.5.1. Bilans ostvarenih rezultata

U okviru Projekta izgradnje HE Komarnica (instalisanе snage 168 MW i godišnje proizvodnje 232 GWh) izrađeni su Nacrt detaljnog prostornog plana za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici i Nacrt izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu. Vlada je 19. IV 2012. utvrdila Nacrt detaljnog prostornog plana za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici i donijela zaključak kojim se ovaj dokument, zajedno sa Nacrtom izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, stavlja na javnu raspravu u trajanju od 30 dana. Javna rasprava je realizovana u periodu od 8. V 2012. do 8.VI 2012. i u toku je izrada izvještaja s javne rasprave. Na osnovu terenskih istraživanja koja su u cilju prikupljanja geodetskih, hidroloških i geoloških podataka završena krajem 2011, završene su geodetske podloge za lokaciju brane i Hidrološki elaborat. Izrada Sinteznog geološkog elaborata je u toku, a predviđeni rok njegovog završetka je kraj jula 2012. Krajem 2011. i u prvoj polovini 2012, izdate su prve građevinske dozvole za izgradnju osam malih hidroelektrana na vodotocima Crnja, Kolašin; Bjelojevićka rijeka, Mojkovac; Bistrica, Biljelo Polje; i Bistrica, Berane. U istom periodu Ministarstvo ekonomije izdalo je i pet energetske dozvole.

3.16. POGLAVLJE 16: OPOREZIVANJE

3.16.1. Normativni okvir

Donijeti su sljedeći propisi :

Zakon o dopunama Zakona o akcizama („Službeni list CG“, broj: 8/12), stupio je na snagu 6. VI 2012. i primjenjuje se od 21. VI 2012. Navedenim zakonom vrši se poboljšanje postojećih rješenja koja se odnose na upotrebu gasnih ulja i tečnog naftnog gasa koji se koriste za grijanje i uspostavljanje sistema ostvarivanja prava na nižu akcizu kroz model plaćanja i refundiranja dijela plaćene akcize, kako bi se uvela efikasnija kontrola i smanjio prostor za zloupotrebe.

Zakon o taksama na pristup određenim uslugama od opšteg interesa i za upotrebu duvanskih proizvoda i elektroakustičnih i akustičnih uređaja („Službeni list CG“, broj: 28/12), stupio je na snagu 6. VI 2012. i primjenjuje se od 6. VII 2012. Navedenim zakonom propisuje se obaveza plaćanja posebnih такси, i to na: karticu mobilne telefonije (SIM karticu), tarifno brojilo za mjerenje utroška električne energije, priključak kablovske elektronske komunikacione mreže za distribuciju radio i TV programa (kablovski priključak), za upotrebu duvanskih proizvoda i elektroakustičnih i akustičnih uređaja u ugostiteljskim objektima. Takođe, navedenim zakonom propisan je i njegov privremeni karakter i to za period od dana stupanja na snagu do 1. I 2014.

Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o poreskoj administraciji ("Službeni list CG", broj: 28/12), primjenjuje se od 6. VI 2012. Navedenim zakonom stvaraju se uslovi za efikasnije izmirivanje poreskog duga, odnosno omogućava se poreskim obveznicima da prvo izmiruju glavnicu poreskog duga, a zatim kamatu. Takođe, Poreska uprava se obavezuje da kvartalno objavljuje listu poreskih dužnika, na bazi kriterijuma koje će propisati Vlada.

Zakon o potvrđivanju Ugovora između Crne Gore i Ujedinjenih Arapskih Emirata o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja u odnosu na poreze na dohodak i na imovinu, („Službeni list CG- Međunarodni ugovori”, broj: 09/12), Skupština Crne Gore je usvojila 19. VI 2012. i primjenjivaće se od 1. I 2013.

Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o obliku i sadržini godišnje prijave za obračunavanje i plaćanje poreza na dohodak fizičkih lica („Službeni list CG“, broj: 23/12) se primjenjuje od 28. IV 2012, kojim je izvršena korekcija sadržaja godišnje poreske prijave u skladu za izmjenama Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica.

Pravilnik o dopuni Pravilnika o primjeni Zakona o akcizama („Službeni list CG“, broj: 35/12), se primjenjuje od 7. VII 2012, kojim se omogućava kupcima gasnih ulja i tečnog naftnog gasa koja se koriste za grijanje da plate akcizu za gasna ulja u iznosu od 350 eura na 1000 l, odnosno za tečni naftni gas u iznosu od 123,5 eura na 1000 kg, a zatim ostvare pravo na povraćaj dijela plaćene akcize do iznosa akcize propisane članom 52 stav 3 tačka 4 alineja 3, odnosno tačka 6 alineja 3 Zakona o akcizama.

Pravilnik o bližem postupku izvoza duvanskih proizvoda („Službeni list CG“, broj: 35/12), primjenjuje se od 15. VII 2012. kojim se uređuje postupak izvoza duvanskih proizvoda koji nijesu obilježeni posebnom izvoznom markicom.

Pravilnik o obliku i sadržini obrazaca za obračun taksi na pristup određenim uslugama od opšteg interesa i za upotrebu duvanskih proizvoda i elektroakustičnih i akustičnih uređaja („Službeni list CG“, broj: 35/12), se primjenjuje od 7. VII 2012. kojim su propisani obrasci za obračun navedenih taksi.

Pravilnik o obliku, sadržini i postupku izdavanja potvrde o rezidentnosti u poreske svrhe (»Sl.list CG«, broj: 42/12) se primjenjuje od 4.avgusta 2012. godine i propisuje oblik potvrde o rezidentnosti za fizička i pravna lica, radi adekvatne primjene ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

Uredba o načinu ostvarivanja prava na oslobođenje od plaćanja takse na tarifno brojilo (»Sl.list CG«, broj: 44/12) se primjenjuje od 10.avgusta 2012. godine i propisuje način ostvarivanja prava na oslobođenje od plaćanja takse na tarifno brojilo za mjerenje utroška električne energije.

3.17. POGLAVLJE 17: EKONOMSKA I MONETARNA POLITIKA¹³

Potpuno usklađivanje odredaba Zakona o Centralnoj banci Crne Gore („Službeni list CG“ , br. 40/10, 46/10) s odredbama Statuta ESCB-a i ECB-a izvršiće se u primjerenom roku, a najkasnije do okončanja pregovora o članstvu Crne Gore u EU.

Najvažniji instrument monetarne politike u Crnoj Gori, kao euroizovanoj ekonomiji, je obavezna rezerva banaka kod Centralne banke Crne Gore, koja je više puta mijenjana od osnivanja Centralne banke. Na osnovu Zakona o Centralnoj banci Crne Gore, politika obavezne rezerve uređena je novim podzakonskim aktom koji je Centralna banka donijela u julu 2011. Odlukom o obaveznoj rezervi banaka kod Centralne banke, promijenjena je osnovica i uvedena difrencirana stopa za obračun obavezne rezerve. Obaveznu rezervu banke obračunavaju primjenom stope od 9,5%, na

¹³ Vidjeti Ekonomske kriterijume

dio osnovice koju čine depoziti po viđenju i depoziti ugovoreni sa ročnošću do jedne godine, odnosno do 365 dana, 8,5% na dio osnovice koju čine depoziti ugovoreni sa ročnošću preko jedne godine, odnosno preko 365 dana. Odlukom o dopuni Odluke o obaveznoj rezervi banaka kod Centralne banke Crne Gore, koja je donijeta u aprilu 2012, bankama je omogućeno da do 35% obavezne rezerve izdvajaju i drže u obliku državnih zapisa koje je emitovala Crna Gora. Dopunom Odluke takođe je predviđeno da Centralna banka na 15% izdvojene obavezne rezerve plaća bankama kamatu po godišnjoj kamatnoj stopi od 1%.

Vlada je 17. V 2012. usvojila **Proljećnu analizu makroekonomskih trendova i strukturnih reformi 2012.** (za period 2011. i prvi kvartal 2012.). Ministarstvo finansija će od 2012. pripremati dva puta godišnje analize makroekonomskih trendova i strukturnih reformi kao novi pristup analizi ekonomske politike u Crnoj Gori. U proljećnoj i jesenjoj Analizi biće predstavljena osnovna ostvarenja i kretanja u međunarodnom okruženju, makroekonomskim sektorima (BDP, cijene, tržište rada, monetarni, eksterni), javnim finansijama i strukturnim politikama u prethodnom periodu. Proljećna analiza obuhvata prethodnu godinu i prvi kvartal, dok jesenja daje razvoj trendova u drugom i trećem kvartalu tekuće i njihovu procjenu do kraja godine. Osim analize ostvarenja, dokument će predstaviti projekcije osnovnih makroekonomskih agregata za srednji rok.

3.18. POGLAVLJE 18: STATISTIKA

3.18.1. Normativni okvir

Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike ("Službeni list CG", br. 18/12) je ojačana nadležnost i uloga Zavoda za statistiku kao koordinatora statističkog sistema Crne Gore. Ostala dva proizvođača zvanične statistike (Centralna banka i Ministarstvo finansija) dužni da prilikom prikupljanja, proizvodnje, obrade i diseminacije statističkih podataka, primjenjuju principe zvanične statistike, kao i metodologije i standarde za proizvodnju statistike iz svoje nadležnosti, po prethodno pribavljenoj saglasnosti Zavoda za statistiku, radi proizvodnje transparentnih i međunarodno uporedivih podataka.

Na bazi preporuka EK misije za procjenu usaglašenosti statističkog sistema Crne Gore s kodeksom evropske prakse (prema preporukama dvije misije procjene održane su u MONSTAT-u: Adapted Global Assessment-mart 2010. i Light Peer Review-mart 2012.), usvojeni su sljedeći pravilnici i procedure za internu organizaciju: Poslovnik o međusobnoj komunikaciji i opštim poslovima direktora i zaposlenih u rangu pomoćnika direktora (7. II 2012); Poslovnik o radu užeg kolegijuma (20. II 2012); Pravilnik o održavanju, ažuriranju i upotrebi statističkog biznis registra (20. II 2012); Pravilnik o pristupu bazama podataka (30. IV 2012); Uputstvo za reagovanje u slučaju pogrešnog tumačenja i zloupotrebe zvanične statistike (20. II 2012); Procedura za izradu publikacija (19. III 2012); Uputstvo za pripremu i objavljivanje Kalendara (30. IV 2012); Uputstvo o podnošenju zahtjeva finansijskoj službi (6. VII 2012); Uputstvo o podnošenju zahtjeva kadrovskoj službi (6. VII 2012); Uputstvo za primanje i otpremanje podnošenja podnesaka, akata i drugih pošiljki (6. VII 2012); Uputstvo o podnošenju zahtjeva pravnoj službi (6. VII 2012); Uputstvo za korišćenje radnih prostorija u Zavodu za statistiku van radnog vremena (6. VII 2012); Memorandum o saradnji s Montenegro Biznis alijansom (30. IV 2012); Procedura za ispravku grešaka u publikacijama – (6. VII 2012); Memorandum o saradnji sa Fitosanitarnom Upravom (6. VII 2012); Anex Memoranduma o saradnji s Agencijom za zaštitu životne sredine (6. VII 2012); Procedura za organizovanje i praćenje efekata misija procjena (6. VII 2012) i Strategija diseminacije – u procesu usvajanja.

Posebna pažnja posvećena je principu statističke povjerljivosti, koja je sada definisana posebnim Pravilnikom o načinu vođenja evidencije o korisnicima individualnih statističkih podataka („Službeni list CG”, br. 03/09), kao i Pravilniku o čuvanju statističkih podataka koji je u zakonskoj proceduri usvajanja.

3.18.1.1 Administrativni kapaciteti

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji (donijet 2. IV 2008.) predviđeni broj zaposlenih službenika i namještenika u Zavodu za statistiku iznosi 203. Trenutno u Zavodu za statistiku radi 98 zaposlenih na neodređeno vrijeme. U toku je formalna procedura prijema 11 službenika na neodređeno vrijeme, čime će od septembra ukupan broj zaposlenih u Zavodu za statistiku biti 109.

3.18.1.2. Prenos podataka EUROSTAT-u

Povećan je broj istraživanja za koje se podaci šalju EUROSTAT-u putem Edamis portala i Edamis web aplikacije. Sada se šalju podaci iz 16 istraživanja (popis poljoprivrede, spoljna trgovina, statistika sudstva, statistika demografije, nacionalni računi, HICP, anketa o radnoj snazi, migracije, paritet kupovne moći, građevinarstvo, turizam, statistika informacionog društva, cijene u energetici, trgovina, podaci iz statističkog biznis registra i anketa o potrošnji domaćinstva). Izvršena je obuka zaposlenih za transmisiju podataka, a prema posljednim podacima EUROSTAT-a Monstat je povećao transmisiju podataka u 2012. za 150% u odnosu na prethodnu godinu.

3.18.2. STATISTIČKE OBLASTI

3.18.2.1. Nacionalni računi

Kroz podršku IPA 2009 regionalnog projekta spovedene su sljedeće aktivnosti: unapređenje godišnjeg obračuna BDP-a (bruto domaćeg proizvoda) u stalnim cijenama, eksperimentalnom primjenom tabela ponude i upotrebe (SUT) za sektore: Poljoprivreda, Vađenje ruda i kamena, Prerađivačka industrija i Proizvodnja i snadbijevanje električnom energijom kao i poboljšanje obračuna uvoza i izvoza roba u stalnim cijenama primjenom indeksa jediničnih vrijednosti. Izvršeno je prevođenje obračunatog BDP-a za 2010. na klasifikaciju djelatnosti NACE Rev.2, u tekućim i stalnim cijenama. Započeta su pilot istraživanja za izradu: kvartalnog BDP-a po potrošnoj strani, zvanične statistike državnih finansija prema ESA 95 metodologiji i tabela ponude i upotrebe.

Završen je eksperimentalni projekat na uvođenju kvartalnog obračuna BDP-a. Eksperimentalni obračun kvartalnog BDP-a odnosi se na period od prvog kvartala 2010. do prvog kvartala 2012. po klasifikaciji Nace Rev2. Objavljivanje podataka kvartalnog BDP-a planirano je u septembru 2012, uporedno sa objavljivanjem godišnjeg BDP-a za 2011.

3.18.2.2. Statistika spoljne trgovine

Napredak unapređenja kvaliteta statistike spoljne trgovine rezultirala je aktivnom međuinstitucionalnom saradnjom između Uprave carina Crne Gore i MONSTAT-a, podržan IPA projektom. Pripremljen je izvještaj „*Montenegro report on international trade in goods statistics (ITGS)*“ („Izvještaj Crne gore o međunarodnoj razmjeni solidnih statističkih podataka“), koji je prezentiran na regionalnom sastanku u EUROSTAT-u. Zabilježen je napredak kod evidencije statističke vrijednosti, dopunske i neto količine robe, vrsti spoljnotrgovinskog transporta. Potpuno

je usklađena carinska tarifa Crne Gore sa Kombinovanom nomenklaturom (CN) do najnižeg tarifnog nivoa, kao i klasifikacija zemalja ISO 3166. U cilju kontrole kvaliteta, urađena je i objavljenja publikacija „*Mirror analiza spoljnotrgovinskih podataka Crne Gore*“. U publikaciji su prikazane minimalne asimetrije i odstupanja spoljnotrgovinskog prometa Crne Gore sa članicama EU i zapadnog Balkana za period 2007-2009.

Pripremljen je novi registar uvoznika i izvoznika koji je dostupan za detaljne statističke analize i kontrole Monstat-a. Od juna 2012, započeto je i publikovanje indeksa jediničnih vrijednosti uvoza i izvoza robe za period 2010. i 2011.

3.18.2.3. Registri

Ostvaren je napredak u korišćenju i ažuriranju biznis registra. Objavljenje su četiri publikacije o demografskim karakteristikama preduzeća (po vlasništvu i polu; broju i strukturi po opštinama; po sektorima, djelatnostima i po veličini preduzeća). U cilju ažuriranja biznis registra pored redovnih istraživanja, sklopljeni su memorandumi o saradnji sa privrednim asocijacijama u cilju razmjene podataka. Primijenjena je nova klasifikacija NACE Rev 2 u biznis registru, kratkoročnim istraživanjima i nacionalnim računima. Monstat je izradio metadata prototip i objavio u junu 2012. na sajtu prvu metadata dokumentaciju za 156 poddomena.

Od decembra 2011. Crna Gora je postala članica u Opšteg sistema za diseminaciju podataka (GDDS – IMF) čime su dostupni podaci i metadata za makroekonomsku, monetarnu i fiskalnu statistiku.

3.18.2.4. Poslovna Statistika

SBS statistika: U okviru strukturalne biznis statistike, pripremljena je publikacija sa rezultatima za 2010. Takođe je pripremljen novi upitnik za sprovođenje SBS istraživanja.

FATS statistika: U okviru Fats statistike (Statistike stranih filijala) pripremljena je: Metodologija Ifats (Inward) istraživanja; Metodologija Ofats (Outward) istraživanja i Adresar za Ofats istraživanje.

3.18.2.5. Kratkoročne statistike i cijene

U kratkoročnoj statistici ostvaren je napredak u: statistici saobraćaja pripremom pilot istraživanja čija je realizacija planirana 2013; statistici građevinarstva objavom rezultata pilot istraživanja o građevinskim dozvolama za prvi kvartal 2012. i statistici energetike – potpisivanjem sporazuma sa Ministarstvom ekonomije za izradu energetske bilansa Crne Gore.

3.18.2.5.1. Statistika cijena - Harmonizovani indeks potrošačkih cijena (HICP) - pripremljen je SDMX Metadata koncept koji je poslat EUROSTAT-u. Unaprijeđen je upitnik za praćenje cijena na malo, poboljšan uzorak (veći broj opservacija, oko 4500 cijena se prikuplja svakog mjeseca na nivou Crne Gore), čime se od februara 2012. objavljuje istraživanje u skladu sa preporukama Eurostat-a.

3.18.2.5.2. Statistika poljoprivrede

Podaci Popisa poljoprivrede dostavljeni su u Eurofarm bazu podataka, i publikovano je ukupno šest publikacija. Razvijena je tipologija farmi. U cilju kreiranja i ažuriranja registra poljoprivrednih gazdinstava, kao i preuzimanja podataka iz administrativnih izvora, u julu 2012. pripremljeni su

sporazumi sa Veterinarskom upravom i Fitosanitarnom upravom, kao i Aneksi na već postojeći sporazum sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja.

3.18.2.5.3. Statistika stočarstva, mesa i jaja - Rezultati istraživanja koje je unaprijeđeno izmjenom upitnika uvođenjem dodatnih varijabli (o mlijeku, prometu mlijeka i mliječnim proizvodima, bilansu jaja i potrošnji žita i gotovih krmnih smješa), objavljeni su u julu 2012.

U martu 2012. sprovedeno je Pilot istraživanje o mlijeku i mliječnim proizvodima za mljekare na teritoriji Crne Gore, koje će se kao redovno realizovati od 2013.

3.18.2.15.4. Agromonetarna statistika - Sprovedena su dva nova mjesečna istraživanja o cijenama poljoprivrednih proizvoda, repromaterijala, sredstava za rad i usluga izvršenih u poljoprivredi, čiji rezultati će biti objavljeni u prvom kvartalu 2013.

3.18.2.5.4. Istraživanje o strukturi farmi - Izvršena je revizija prenijetih podataka popisa poljoprivrede u Eurofarm bazu podataka. Pripremljen je Nacionalni metodološki izvještaj za Istraživanje o strukturi poljoprivrednih gazdinstava 2010 (FSS) i dostavljen je Eurostatu u julu 2012.

3.18.2.6. Statistika životne sredine

3.18.2.6.1. Statistika otpada i opasnih supstanci - Centar podataka „Otpad“. U cilju povećanja korišćenja administrativnih podataka iz oblasti životne sredine potpisan je Aneks Memoranduma o saradnji sa Agencijom za zaštitu životne sredine u junu 2012.

Sprovedena su dva probna istraživanja: o količinama otpada dovezenim na deponije i o otpadu iz poljoprivrede. Pripremljena je metodologija za probna istraživanja o: stvorenom otpadu u građevinarstvu i uslužnim djelatnostima i sakupljanju i tretmanu otpada.

Objavljeni su rezultati novog istraživanja o generisanim količinama otpada iz industrije za 2011, prema sektorima (rudarstvo, prerađivačka industrija, snadbjevanje električnom energijom) u skladu sa katalogom otpada i statističkoj klasifikaciji otpada.

Statistika šumarstva - U julu 2012, potpisan je Memorandum o saradnji između Zavoda za statistiku i FODEMO projekta u vezi sprovođenja statističkog istraživanja o biomasi u Crnoj Gori. Istraživanje će pružiti podatke o proizvodnji, potrošnji, spoljnotrgovinskom prometu i bilansu drvnih goriva i biće obuhvaćena domaćinstva, objekti od javnog, komercijalnog i vjerskog značaja, kao i privredna društva iz sektora industrije.

3.18.2.7. Društvene statistike

3.18.2.7.1. Popis stanovništva - u roku od 12 mjeseci od dana završetka faze prikupljanja podataka Popisa stanovništva, stanova i domaćinstava 2011, objavljeno je 25 konačnih podataka od ukupno 69 pitanja za lica, stan i domaćinstvo, čime je postignut visok nivo pravovremenosti i dostupnosti podataka.

U saradnji sa UNICEF-om, MONSTAT je u toku 2012. pripremio izvještaj o djeci baziran na rezultatima Popisa 2011. Izvještaj obuhvata podatke o djeci iz oblasti, demografije, obrazovanja, ranog braka, državljanstva, radne snage i etničko-kulturoloških karakteristika, kao i analizu i interpretaciju istih. Prezentacija publikacije planirana je za septembar 2012.

Tokom 2012. realizovana su četiri nova istraživanja:

Pilot istraživanje o prihodima i uslovima života (SILC), dizajnirana su tri upitnika (A-struktura domaćinstva, B-podaci o podjeli troškova, C-lični podaci) **koja su urađena u skladu s metodologijom EUROSTAT-a (DOCUMENT 065) i podaci su prikupljeni** (terenski rad) u 2011. godini. Unos i obrada prikupljenih podataka tokom 2012.

Istraživanje o troškovima rada kao pilot sprovedeno je 2012, a sljedeće godine se sprovodi kao redovno istraživanje (sprovodiće se svake četvrte godine).

Istraživanje **“Procjena ulaganja u Istraživanje i razvoj u 2012.”** sprovedeno je u 2012. u saradnji sa Ministarstvom nauke.

Istraživanje o upotrebi informaciono-komunikacionih tehnologija u Crnoj Gori 2011. **(ITC) u domaćinstvima i preduzećima**, sprovedeno u 2011. Publikacija je objavljena u martu 2012.

3.19. POGLAVLJE 19: SOCIJALNA POLITIKA I ZAPOSŁJAVANJE

3.19.1. RADNO PRAVO

3.19.1.1. Prikaz usvojenog normativnog okvira

Skupština je 29. V 2012. donijela **Zakon o zabrani zlostavljanja na radu** („Službeni list CG“, br. 30/12).

Skupština je 10. VII 2012. donijela **Zakon o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem** („Službeni list CG“, br. 38/12).

Osnovni razlozi za donošenje Zakona bili su smanjenje nezaposlenosti mladih u Crnoj Gori, kroz olakšavanje prelaska mladih lica sa stečenim visokim obrazovanjem iz svijeta obrazovanja u svijet rada, cijeneći činjenicu da ova kategorija lica najčešće ne posjeduje praktično iskustvo, zbog čega nakon stečenog visokog obrazovanja nije u stanju da efikasno samostalno obavlja posao. Zakonom se uspostavlja okvir koji ima za cilj omogućavanje svim licima sa stečenim visokim obrazovanjem, bez radnog iskustva, da tokom devet mjeseci stručnog osposobljavanja steknu znanja, vještine i kompetencije koje će im omogućiti samostalno obavljanje posla, bez zasnivanja radnog odnosa.

Stručno osposobljavanje u trajanju od devet mjeseci se priznaje kao radno iskustvo u trajanju od 12 mjeseci i kao uslov za polaganje odgovarajućeg stručnog ispita sa stečenim visokim obrazovanjem, pri čemu korisnik koji se osposobio na ovaj način ne može zasnovati radni odnos u svojstvu pripravnika. Poslodavci u javnom i privatnom sektoru imaju mogućnost da tokom trajanja stručnog osposobljavanja identifikuju korisnike koje bi, eventualno, po isteku perioda stručnog osposobljavanja, mogli da radno angažuju.

Tokom stručnog osposobljavanja korisnik ima pravo na naknadu u neto iznosu 50% prosječne neto zarade za prethodnu godinu, za koji se sredstva obezbjeđuju iz budžeta, kao direktno izdvajanje ili kroz refundiranje sredstava (ukoliko ista samostalno obezbijedi poslodavac).

Pravilnikom o načinu objavljivanja javnog poziva, postupku i kriterijumima za stručno osposobljavanje („Službeni list CG“, br. 46/12), uređen je način objavljivanja javnog poziva, postupak prijavljivanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem koje nema radno iskustvo u određenom nivou obrazovanja i nalazi se na evidenciji Zavoda za zapošljavanje, kriterijumi za

njihovo upućivanje kod poslodavca, rokovi i druga pitanja od značaja za obavljanje stručnog osposobljavanja.

3.19.1.2. Bilans ostvarenih rezultata

Inspekcija rada je u periodu od 1. IV - 15.VIII 2012. ostvarila sljedeći rezultat: broj izvršenih inspekcijskih nadzora-5620 ; zaključci o izricanju novčanih kazni –36; iznos izrečenih novčanih kazni zaključkom u postupku administrativnog izvršenja rješenja - 24.900 €; izrečene novčane kazne na licu mjesta prekršajnim nalogom –995; iznos izrečenih novčanih kazni –219.82€; broj otvorenih predmeta - 82; broj primljenih inicijativa od strane zaposlenih i drugih zainteresovanih građana i udruženja, kojima se ukazuje na povrede zakonskih propisa iz oblasti rada i zaštite na radu i traži zaštita prava iz rada i po osnovu rada -327

Novoformirana Uprava za inspekcijske poslove, u okviru koje će se nalaziti i Inspekcija rada, počela je s radom 24. VII 2012.

Inspektori rada su preuzeti 1. VI 2012. u Upravu za inspekcijski nadzor u okviru koje nastavljaju da obavljaju svoje poslove. U skladu s planom pojačanog nadzora u ljetnjoj turističkoj sezoni, organizovan je pojačan inspekcijski nadzor u šest turističkih opština na jugu i turističkih opština na sjeveru Crne Gore. Pojačan nadzor se organizuje na način što su inspektori iz kontinentalnog dijela Crne Gore raspoređeni na rad na primorju, pa je na terenu prisutno konstantno oko 20- tak inspektora rada za oblast radnih odnosa i zaštite na radu, a takođe je promijenjen i režim rada u pogledu radnog vremena, pa je zastupljen cjelodnevni i svakodnevni rad na terenu. Pojačan nadzor će prema planu biti do 1. IX 2012.

3.19.2. ZDRAVSTVENI I SIGURNOSNI USLOV NA RADNOM MJESTU

3.19.2.1. Bilans ostvarenih rezultata

Nakon pripremnog sastanka koji je održan 29. III 2012, realizovan je tender za nabavku IT i zaštitne opreme u vrijednosti od 60.000,00 € i dogovoren je početak realizacije projekta IPA 2009 „Harmonizacija i implementacija zakonske regulative za inspektore rada i inspektore zaštite na radu s EU *acquis-em*“. Počev od 21. V-15. VI 2012. radilo se na komponentama 1 i 3 odnosno aktivnostima: 1.1 – Procjena institucionalnih i administrativnih potreba, kapaciteta i preporuke, 3.1 Procjena postojećih akata o procjeni rizika i 3.2. Dokumenti i izrada registra akata o procjeni rizika.

U nastavku projekta očekuje se trening i aktivnosti vezane za zaštitu na radu.

3.19.3. SOCIJALNI DIJALOG

3.19.3.1. Prikaz usvojenog normativnog okvira

Tekst **Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o reprezentativnosti sindikata**, koji je Vlada utvrdila 21. VI 2012, upućen je u skupštinsku proceduru na usvajanje.

3.19.3.2. Bilans ostvarenih rezultata

Kako Opšti kolektivni ugovor nije mogao biti usklađen sa Zakonom o radu, koji je stupio na snagu 22. XII 2011, to je produženo važenje aktuelnog kolektivnog ugovora za šest mjeseci Izmjenom i dopunom Opšteg kolektivnog ugovora, koji je zaključen 21. XII 2011. („Službeni list CG“, br. 9/12). Međutim, kako socijalni partneri nijesu postigli saglasnost oko rješenja koja će biti sadržana u novom Opštem kolektivnom ugovoru, to je bilo neophodno produžiti važenje postojećeg kolektivnog ugovora do 30. IX 2012. **Izmjenom i dopunom Opšteg kolektivnog ugovora**, koji je potpisan od strane socijalnih partnera 6. VII 2012 („Službeni list CG“, br. 37/12).

Socijalni savjet Opštine Ulcinj osnovan je u maju 2012.

3.19.4. POLITIKA ZAPOSŁJAVANJA

Donijet je **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja od nezaposlenosti**, koji je Vlada utvrdila 21. VI 2012. („Službeni list CG“, br. 44/2012).

Vlada je 25. IV 2012. donijela **Odluku o obrazovanju Nacionalnog savjeta za zapošljavanje i razvoj ljudskih resursa** („Službeni list CG“, br. 26/2012). Savjet čine predstavnici Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva prosvjete i sporta, Ministarstva ekonomije, Ministarstva finansija, Ministarstva nauke, Ministarstva održivog razvoja i turizma, Zavoda za zapošljavanje, Zavoda za statistiku, Centra za stručno obrazovanje, socijalnih partnera i nevladinog sektora. Zadatak Savjeta je da prati, identifikuje i preporučuje politiku zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa u cilju povećanja zaposlenosti i smanjenja nezaposlenosti. U toku je postupak izbora predstavnika institucija.

U skladu sa procesom uvođenja decentralizovanog sistema upravljanja sredstvima Evropske Unije u Crnoj Gori, donijet je Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, kojim se uspostavlja Odsjek za programiranje, implementaciju i monitoring EU fondova (razvoj ljudskih resursa), s tri izvršioca.

3.19.5. SOCIJALNA INKLUZIJA

Vlada je 31. V 2012. imenovala predsjednika i dvanaest članova Savjeta za brigu o licima s invaliditetom.

(Vidjeti aneks V)

Šesnaesta sjednica Savjeta za brigu o licima s invaliditetom održana je 27. VI 2012.

Prezentacija Strategije razvoja hraniteljstva u Crnoj Gori održana je 21. VI 2012.

Strategiju razvoja hraniteljstva sa Akcionim planom za period 2012-2016, usvojila je Vlada u martu 2012, s ciljem stvaranja održivog, efikasnog i svima dostupnog sistema zaštite djece i mladih bez roditeljskog staranja. Hraniteljstvo kao adekvatni oblik zaštite zasniva se na partnerstvu javnog,

privatnog i civilnog sektora kao pružaoca usluga u ovoj oblasti i uz stimulisanje pune participacije korisnika – djece, kao i hranitelja.

Dosadašnja praksa zaštite djece i mladih bez roditeljskog staranja u Crnoj Gori umnogome se bazirala na smještaju djece i mladih u institucije, odnosno na smještaj kod srodnika, što pokreće pitanje opravdanosti zadržavanja pristupa institucionalnoj zaštiti, prije svega, ako se ona posmatra iz ugla djece i mladih i njihove dobrobiti.

Naime, u skladu s najboljim interesima djeteta, principom iz Konvencije o pravima djece, koju je potpisala i ratifikovala i Crna Gora, sva djeca i mladi imaju pravo da žive u porodici. Kada biološka porodica nije u stanju da brine o njima, traži se alternativno rješenje, što je u praksi većine zemalja najčešće hraniteljska porodica.

Strategija se oslanja na već usvojene ciljeve u Strategiji razvoja sistema socijalne i dječje zaštite i usvojene principe reforme u ovoj oblasti, a takođe je u skladu sa opštim reformskim tokovima u Crnoj Gori i procesima njenog približavanja Evropskoj Uniji.

Strateški pravci strategije su: reforma sistema zaštite djece bez roditeljskog staranja i razvoj hraniteljstva kao manje restriktivnog oblika zaštite; izgradnja sistema kvaliteta zaštite djece bez roditeljskog staranja i unaprjeđivanje hraniteljstva; uspostavljanje efikasnog sistema finansiranja hraniteljstva.

3.19.6. SOCIJALNA SIGURNOST

Nastavljeno je sa primjenom Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, Zakona o zdravstvenom osiguranju, Zakona o zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja od nezaposlenosti i Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti.

3.19.7. ANTIDISKRIMINACIJA I JEDNAKE MOGUĆNOSTI

Vidjeti 1.2.2.1 Rodna ravnopravnost

3.19.7.1. Prikaz sprovedenih obuka

Ekspertske misiji u okviru Tajeks podrške, na temu **Jačanja administrativnih kapaciteta Odjeljenja za unutrašnju reviziju**, koja je održana od 28-30. V 2012, osim unutrašnjeg revizora Ministarstva rada i socijalnog staranja prisustvovali su i Unutrašnjih revizora Zavoda za zapošljavanje i Fonda PIO, kao i zaposleni u ministarstvu koji rade na poslovima FMC-a (sedam službenika).

Upoznavanje učesnika sa pravilima **Praktičnog vodiča za procedure sklapanja ugovora za spoljne aktivnosti Evropske unije finansiranih od strane EU (PRAG)** održano je u periodu od 28-30. V 2012; **obuka za sklapanje tvining ugovora** održana je u periodu od 31-1. VI 2012; trening **Komunikacioni akcioni plan (CAP) i EU zahtjevi u pogledu vidljivosti**, održan je u 13. VI 2012; trening **Priprema za pisanje Operativnog identifikacionog obrasca, za prvi prioritet u okviru Operativnog programa IV IPA komponente Razvoj ljudskih resursa**, održan je 14. VI 2012; trening **Pretpristupni fondovi i priprema za kohezionu politiku EU**, održan je 20. VI 2012; trening **Izrada Operativnog identifikacionog obrasca, za prvi prioritet u okviru Operativnog programa IV IPA komponente Razvoj ljudskih resursa**, održan je 21. VI 2012; trening **Procedura sklapanja ugovora o radovima**, održan je u periodu od 20-22. VI 2012; trening **Upoznavanje učesnika sa pravilima javnih nabavki za ugovore o uslugama i okvirne ugovore**, održan je u periodu od 2-4. VII 2012;

trening **Menadžment ljudskih resursa u kontekstu IPA**, održan je 5. VII 2012; trening **Prezentacija N+3 pravila**, održan je 9. VII 2012.

3.20. POGLAVLJE 20: PREDUZETNIČKA I INDUSTRIJSKA POLITIKA¹⁴

Vlada je 17. V 2012. usvojila **Akcioni plan za unapređenje poslovnog ambijenta** kojim su definisane kratkoročne i srednjoročne aktivnosti u cilju poboljšanja uslova poslovanja u svim oblastima tretiranim Izveštajem Svjetske banke (Doing Business Report). Posebna pažnja će biti posvećena unapređenju stanja u oblastima u kojima Crna Gora bilježi nezadovoljavajući rezultat u međunarodnim izveštajima, kao što su izdavanje građevinske dozvole i izvršenje ugovora. Pored navedenih, nastaviće se s reformama i u oblastima započinjanja biznisa, registrovanja imovine, plaćanja poreza i zatvaranja biznisa.

Takođe, **Vlada je 17. V 2012. usvojila Akcioni plan za implementaciju preporuka "Giljotine"** propisa, dostavljenih od strane IFC i privatnog sektora. Dokument sadrži 1872 preporuke koje se odnose na zakonska i podzakonska akta, kao i administrativne postupke. U skladu s rokovima definisanim AP, u 2012. godini će biti implementirano 390, u 2013. 416 i u 2014. 134 preporuke. Napominjemo da je već implementirano 416 preporuka, odnosno 22% od ukupnog broja.

Odjeljenje za unapređenje poslovnog ambijenta, u okviru Ministarstva finansija nastavilo je s davanjem mišljenja na prijedloge akata i prateće obrazce Izveštaja o sprovedenoj analizi procjene uticaja propisa, s aspekta biznis barijera. U periodu maj - avgust pripremljeno je oko 90 mišljenja.

Takođe, nastavljena je obuka državnih službenika u cilju što kvalitetnije pripreme analize procjene uticaja propisa prilikom pisanja zakonskih i podzakonskih akata. U periodu maj - jul 2012. održane su još dvije obuke u saradnji s USAID-om, koje je pohađalo oko 40 državnih službenika.

U oblasti registracije preduzeća, od 15. V 2012, omogućeno je elektronsko podnošenje prijave za registraciju preduzeća (detaljnije u sklopu poglavlja 3-Pravo osnivanja preduzeća i pružanja usluga i 6-Privredno pravo).

U oblasti zapošljavanja stranaca, pripremljena je brošura koja pruža detaljne instrukcije poslodavcima i državnim organima uključenim u proces izdavanja dozvole za rad o redoslijedu koraka koje je potrebno sprovesti za zapošljavanje stranaca. Navedena brošura dostavljena je svim državnim i lokalnim organima, kao i poslovnim udruženjima.

U oblasti **principa preduzetničke i industrijske politike**, Vlada je 5.VII 2012. usvojila **Akcioni plan Strategije podsticanja konkurentnosti na mikro nivou za 2012.** Akcioni plan za 2012. za praćenje implementacije i realizacije aktivnosti utvrđenih Strategijom razvoja malih i srednjih preduzeća 2011-2015. Vlada je usvojila 26. VII 2012.

Vlada je 7. VI 2012. usvojila **Strategiju za održivi ekonomski rast Crne Gore** kroz uvođenje klastera za period 2012-2016. i Akcioni plan za implementaciju Strategije za održivi ekonomski rast Crne

¹⁴ Za potpoglavlje Privatizacija i prestrukturiranje, vidjeti Ekonomske kriterijume

Gore kroz uvođenje klastera za 2012. i 2013. godinu. Strategija treba da doprinese ravnomjernijem regionalnom socio-ekonomskom razvoju povećanjem konkurentnosti i kapaciteta zapošljavanja preduzetnika i MMSP - a (naročito u manje razvijenim opštinama), obezbjeđujući da različiti ekonomski učesnici u zemlji podjednako iskoriste prednosti koje proizilaze iz procesa evropskih integracija i daljeg otvaranja tržišta. Strategija je usmjerena na pružanje doprinosa u postizanju četiri glavna cilja, koji su usklađeni s navedenim osnovnim ciljem, kao i s ciljevima drugih ključnih strateških dokumenata Vlade Crne Gore. Navedeni ciljevi uključuju povećanje izvoza, lokalno porijeklo proizvoda i supstitucija uvoza, otvaranje novih preduzeća i novih radnih mjesta, i zadržavanje nivoa zaposlenosti.

Kada je u pitanju usklađivanje politike malih i srednjih preduzeća (MSP) sa principima SBA (Small Business Act), nacrt finalnog izvještaja još uvijek nije dostavljen od strane EK, OECD-a i ETF-a, što je bilo planirano za maj 2012.

U oblasti instrumenata preduzetničke i industrijske politike, Direkcija za razvoj MSP intenzivirala je aktivnosti na realizaciji CIP/EIP finansijskih instrumenata. U maju 2012. organizovan je Info dan o EKO-inovacijama, s ciljem upoznavanja crnogorskih preduzeća i institucija o uslovima i načinu konkurisanja, kao i pružanja savjeta za pripremu kvalitetnih aplikacija za učešće u javnom pozivu CIP – Eko inovacija. Osim toga, u junu 2012. raspisan je Javni poziv za projekat “Vaučerske šeme za inovativna mala i srednja preduzeća”. Finansijska podrška je usmjerena na pokriće troškova inovativnih aktivnosti u preduzeću na principu sufinansiranja troškova konsultantskih usluga koje preduzeća stvaraju u realizaciji ovih aktivnosti, s ciljem razvoja kulture investiranja MSP preduzeća u inovativnost radi povećanja konkurentnosti.

IRFCG je nastavio sa pružanjem finansijske podrške MSP sektoru u vidu kredita i faktoring aranžmana. Odbor direktora IRFCG-a, je u periodu od 01. IV -10. VII 2012. donio odluke o finansiranju 43 investiciona projekta u ukupnom kreditnom iznosu od 4.8 miliona €, pri čemu učešće IRF-a u 31 kreditiranom projektu iznosi 2.7 miliona €, dok su banke za finansiranje 12 projekata izdvojile dodatnih 2.1 miliona €.

Odobrena je kreditna aplikacija od strane EIB-a u iznosu od 50 miliona € koja će doprinijeti značajnom povećanju kreditnog potencijala IRFCG-a i predstavljati dodatni izvor za finansiranje mikro, malog i srednjeg biznisa.

U periodu od 1. IV - 10. VII 2012. sklopljeni su novi faktoring ugovori sa četiri kompanije s ukupnim kreditnim limitom od 1.5 miliona €. U istom periodu izvršen je otkup 131 fakture u iznosu od 2.3 miliona €.

Zavod za zapošljavanje je u periodu 1. I - 30. VI 2012. odobrio 37 kredita, vrijednih 0.23 miliona €, čijom realizacijom je omogućeno otvaranje 47 novih radnih mjesta. Najveći dio kreditnih sredstava je usmjeren u razvoj preduzetništva na sjeveru Crne Gore, odnosno 59,46% od ukupnog broja odobrenih kredita. U istom periodu je održano 8 programa edukacije preduzetnika, kojima je obuhvaćeno 79 lica.

U pogledu **industrijske politike**, u okviru IPA 2008 projekta BESRE- Tehnička podrška za unaprjeđenje poslovnog ambijenta za razvoj malih i ruralnih preduzeća, nakon šestomjesečnog prekida projektnih aktivnosti i formalnog odobravanja produžetka projekta od strane Delegacije EU, početkom maja su nastavljene aktivnosti na izradi budućeg dokumenta Strategije razvoja prerađivačke industrije. U okviru dosadašnjih aktivnosti, shodno projektnom zadatku, završena je analiza prikupljenih statističkih podataka, pregled dosadašnjeg stanja u pojedinim sektorima -

postojećih proizvodnih programa, tehnologije i tehnoloških sistema s mogućnostima revitalizacije i modernizacije, kao i mogući strateško razvojni ciljevi s analizom unutrašnjih i spoljnih ograničenja. U narednom periodu slijedi nastavak aktivnosti na finalizaciji dokumenta.

U toku III i IV kvartala planiran je završetak rada na dokumentu i njegovo usvajanje od strane Vlade CG. Paralelno sa navedenim aktivnostima predviđeno je utvrđivanje ToR-a za kreiranje Industrijske politike i apliciranje za dobijanje neophodne kratkoročne ekspertske pomoći za izradu ovog strateškog dokumenta

3.21. POGLAVLJE 21: TRANSEVROPSKE MREŽE

3.21.1. TRANSEVROPSKE TRANSPORTNE MREŽE

3.21.1.1. Putevi

U okviru MAP-a 2010-2014, na prioritetnoj listi projekata za Crnu Goru su se našli sljedeći projekti:

Ruta1: Rehabilitacija puta Debeli Brijeg-Bar, MONRD030

U periodu 2010 - 2011. iz budžetskih sredstava izvršeni su radovi: Krtolska raskrsnica, klizište Herceg Novi, klizište Sveti Stefan, sanacija zidova u Stolivu, izgradnja nadvožnjaka u Baru, bulevar u Baru (400.000,00 eura, od ukupne vrijednost radova 3.200.000,00 eura), zamjena asfaltnog sloja i prateći radovi. Ukupna vrijednost izvršenih radova je 5.600.000,00 eura.

Planirani radovi za 2012. su: završetak bulevara u Baru, izgradnja bulevara od Budve do Bečića (spajanje dva postojeća bulevara), sanacija klizišta Kumbor, Đenovići, Baošići, rekonstrukcija raskrsnica: Jaz, Morinj, u Baru, zamjena asfaltnog sloja i prateći radovi (za 2012, 2013, 2014.). Ukupna vrijednost planiranih radova je 11.500.000,00 eura.

Ruta 2b: Obilaznica oko Nikšića, MONRD28

Obrazloženje: I faza ovog projekta je realizovana i izgrađeno je 5 km (tender je obuhvatio i dio lokalnog puta), u iznosu od 3.945.000,00 eura. Dok je budžetskim sredstvima planirana izgradnja II faze obilaznice oko Nikšića, 2012-2014, dužine 9,0 km, procijenjene vrijednosti od 9.000.000,00 eu

Ruta 2b: Rehabilitacija puta Plužine-Šćepan polje, MONRD038

Obrazloženje: Prva faza realizacije studijske dokumentacije za rekonstrukciju/izgradnju dionice puta Brod na Drini (Foča) – Hum – Šćepan Polje je okončana izradom Finalnog Izveštaja Studije izvodljivosti za rekonstrukciju/izgradnju dionica magistralnog puta u Crnoj Gori (Plužine – Šćepan Polje) i BiH (Hum – Brod na Drini (Foča)). Prema preliminarnim procjenama, iz ovog dokumenta proizilazi da će cijena rekonstrukcije/izgradnje dionice magistralnog puta M-18 na teritoriji Crne Gore (Šćepan Polje-Plužine), u zavisnosti od odabrane trase, iznositi oko 25 miliona evra, što uključuje rekonstrukciju otvorene trase od Plužina do Paklica (novi carinski terminal), sanaciju kosina, sanaciju tunela, novi granični most, izgradnju nove trase od Paklica (novi carinski terminal) do novog graničnog mosta. Zainteresovane finansijske institucije (EBRD i EIB) za finansiranje izgradnje, insistirale su da se predmetni projekat posmatra kao jedinstveni projekat s dva korisnika, Crne Gore i BiH.

U 2010 i 2011. nijesu izvođeni radovi u okviru investicionog održavanja, dok je u 2012. planirana sanacija objekata i trupa puta u vrijednosti od 250.000,00 eura.

Ruta 4: Autoput Bar-Boljare, MONRD045

Obrazloženje: Trenutno se podsredstvom granta dobijenog od strane Investicionog okvira za Zapadni Balkan (WBIF), u saradnji s Evropskom investicionom bankom (EIB), u iznosu od 500.000,00 eura, radi na izradi Tehničke studije o opcijama realizacije projekta autoputa Bar-Boljare i Elaborata o socijalnom i uticaju na životnu sredinu shodno evropskim standardima (Feasibility study for the SEETO Road Route 4 Investment Plan: Undertaking a capacity assessment of the existing SEETO Road Route 4 in Montenegro; Preparation an investment plan for the portion of SEETO Road Route 4 in Montenegro that optimises economic returns; and Undertaking environmental and social analysis of the route investment plan). Odabrani konsultant za pružanje ovih usluga je URS Infrastructure and Environmental UK Limited, u konzorcijumu sa SYSTAS S.A. (Greece), TTA S.A. (Greece) i OMIKRON KAPPA Consulting S.A. (Greece). Rok za izradu studije je 5 mjeseci, a Ugovor je potpisan 12. III 2012. Indikativni finansijski plan predviđa da će se za realizaciju dijela investicije uložiti 500 miliona eura.

3.21.1.2. Željeznica

U maju 2012. za projekte iz Operativnog programa IPA III: Demontaža postojeće, nabavka, ugradnja i instalacije nove elektrovočne podstanice Trebješnica („EVP Trebješnica“), kao i za drugi projekat iz Operativnog programa IPA III: Rehabilitacija velikih kosina (12 kosina), rehabilitacija nestabilnog terena i izgradnja zaštitnih galerija na najkritičnijim dionicama glavne željezničke pruge Bar-Vrbnica (dionica Kos-Trebešica-Lutovo-Bratonožići-Bioče-Podgorica) urađeni su projektni zadaci i očekuje se raspisivanje tendera za izradu projektne dokumentacije.

Početkom jula 2012. otpočeli su radovi na dionici Mljetovo Kolo – Mojkovac 11km iz IPA 10, a vrijednost projekta je 5 miliona eura.

Projekat Elektrifikacija i remont pruge Podgorica – Nikšić.

Intenzivno se radi na završetku radova koji se očekuju u septembru 2012. Vrijednost projekta je 75 miliona eura iz kreditnih sredstava Češke banke i EBRD-a.

Objavljen je poziv za izradu Studije opravdanosti i idejnog rješenja željezničke pruge Pljevlja-Bijelo Polje (Ravna Rijeka)-Berane-granica s Republikom Kosovo.

3.21.1.3. Pomorski saobraćaj

Kad je riječ o Kontejnerskom terminalu i generalnim teretima Bar, Luka Bar, treba istaći da je tokom prekalifikacionog tendera bilo osam zainteresovanih strana, od kojih je šest evaluirano, dok je pet dobro poznatih operatora u poslu rukovanja generalnim teretima odabrano za pripremanje zvaničnog Predloga biznis plana i preuzimanja državnog paketa akcija od 62%.

3.22. POGLAVLJE 22: REGIONALNA POLITIKA I KOORDINACIJA STRUKTURNIH INSTRUMENTA

3.22.1. Normativni okvir

Vlada je 24. V 2012. donijela **Akcioni plan za implementaciju Strategije regionalnog razvoja od 2012. do 2014.**

Vlada je 7.VI 2012. donijela **Strategiju za održivi ekonomski rast Crne Gore kroz uvođenje klastera za period 2012-2016. i Akcioni plan za implementaciju Strategije za 2012. i 2013.**

Vlada je 7.VI 2012. donijela **Program podsticanja povećanja konkurentnosti preduzetnika, mikro, malih i srednjih preduzeća u Sjevernom regionu i manje razvijenim opštinama.**

U cilju primjene **Zakona o regionalnom razvoju** ("Službeni list CG", br. 20/11, 26/11) Vlada je: 7. VI 2012. donijela Uredbu o metodologiji za izračunavanje stepena konkurentnosti jedinice lokalne samouprave, a 12. VII 2012. usvojila Izvještaj o realizaciji Strategije regionalnog razvoja za 2011.,

U junu i prvoj polovini jula 2012, usvojeni su strateški planovi razvoja opština: Andrijevića, Bijelo Polje, Berane, Cetinje, Kolašin, Mojkovac, Žabljak.

Vlada je 19. VII 2012. razmotrila i usvojila **Informaciju o ocjeni usklađenosti sistema i donošenju odluke o nacionalnoj akreditaciji u slučaju komponenti I i IIb** (broj: 06-1630/3, 26. jul 2012.).

Vladi je 26. VII 2012. dostavljena radi verifikacije **Informacija o napretku u procesu uvođenja decentralizovanog sistema upravljanja pretprijetnim fondovima EU u periodu april-jun.**

3.22.2. Bilans ostvarenih rezultata

U cilju ispunjenja uslova za prenos odgovornosti za samostalno upravljanje IPA sredstvima, u periodu od 25. IV 2012. do 15.VII 2012. donijet je Akcioni plan za prenos odgovornosti upravljanja za III i IV IPA komponentu, od 3. V 2012. Akcionim planom definisane su nadležne institucije/osobe odgovorne za otklanjanje nedostataka, tj. ispunjavanje preporuka revizora, angažovanih u toku faze Procjena nedostataka u okviru IPA komponenti III i IV. Takođe, potpisani su Implementacioni sporazum i Operativni sporazum za IIb IPA komponentu (13.VI 2012.).

Nakon dobijanja pozitivnog Izvještaja od strane nezavisne revizorske kuće i dodjeljivanja nacionalne akreditacije strukturama uspostavljenim za buduće samostalno upravljanje sredstvima u okviru IPA komponenti I i IIb, Ministarstvo finansija je 31. VII 2012. proslijedilo dokumentaciju Generalnom direktoratu za proširenje, u vidu akreditacionog paketa čime su stvoreni uslovi za dolazak revizora Evropske komisije i procjenu uspostavljenog sistema finansijskog upravljanja i kontrole u cilju prenosa odgovornosti za samostalno upravljanje sredstvima iz prve dvije IPA komponente sa Evropske komisije na crnogorsku državnu administraciju.

U pogledu III i IV IPA komponente, crnogorska administracija napravila je značajan napredak i uspostavila je neophodne strukture sa buduće samostalne upravljanje sredstvima iz navedenih komponenti. S tim u vezi, ispunjeni su uslovi za prelazak na fazu Ocjene usklađenosti. U cilju odabira nezavisne revizorske kuće koja će sprovesti navedenu fazu, pokrenut je tenderski postupak, a otvaranje dostavljenih ponuda održano je 21. VIII 2012. Nakon odabira nezavisne revizorske kuće, može se očekivati zvanični početak faze ocjene usklađenosti sistema i tijela uključenih u upravljanje sredstvima iz IPA komponenti III i IV.

3.22.3. Prikaz sprovedenih obuka

U okviru projekta tehničke podrške „Jačanje sistema upravljanja i kontrole za finansijsku podršku EU“, održane su sledeće obuke: Trening iz oblasti javnih nabavki prema PRAG pravilima (Ugovori o radovima); Strateško planiranje-programiranje; Praktični trening iz oblasti finansijskog upravljanja u slučaju III i IV IPA komponente; Seminar iz oblasti izvještavanja i vidljivosti (publicity and visibility); Seminar iz oblasti ljudskih resursa; Učešće predstavnika CFCU u komisijama za ocjenu

ponuda u svojstvu predsjedavajućeg i sekretara (opštine: Ulcinj, Pljevlja, Cetinje, Rožaje, Kolašin, Mojkovac i Bijelo Polje), kao i pripremanje Izvještaja o evaluaciji ponuda.

3.22.4. Jačanje administrativnih kapaciteta

U periodu od 25. IV do 15. VII 2012. Sektor za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći, u saradnji s Upravom za kadrove Crne Gore, Njemačkom organizacijom za razvojnu saradnju (GIZ - Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit) i Institutom za evropsku politiku (IEP - Institute for European Politics), organizovao je obuke u oblasti decentralizovanog upravljanja IPA sredstvima i pravilima javnih nabavki za ugovore o uslugama i okvirnim ugovorima, za zaposlene u Jedinicama za implementaciju projekata i jedinicama lokalne samouprave, koji će biti uključeni u upravljanje EU sredstvima.

3.23. POGLAVLJE 23: PRAVOSUĐE I TEMELJNA PRAVA

3.23.1. PRAVOSUĐE (vidjeti 1.1.4 Pravosudni sistem)

3.23.1.1. Normativni okvir

Ministarstvo pravde i ljudskih prava je donijelo **Pravilnik o evidenciji o izrečenim alternativnim mjerama, Pravilnik o evidenciji o izrečenim krivičnim sankcijama, Pravilnik o izmjenama Pravilnika o unutrašnjem poslovanju državnog tužilaštva i Izmjene Sudskog poslovnika.**

Vlada je 30. VIII 2012. donijela Pravilnik o sistematizaciji i organizaciji Ministarstva pravde, kojim je obuhvaćen Zavod za izvršenje krivičnih sankcija.

U skladu s Planom implementacije Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, Centar za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije usvojio je poseban program za obuku sudija i državnih tužilaca. U skladu s tim programom 3. VII 2012. je organizovana obuka za sudije i državne tužioce. Zavod za izvršenje krivičnih sankcija je organizovao posebnu organizacionu jednicu za maloljenike.

3.23.1.2. Bilans ostvarenih rezultata

Sudstvo

Vrhovni sud je 7. V 2012. organizovao dan Otvorenih vrata za ambasadore država koji imaju diplomatska predstavništva u Crnoj Gori, što predstavlja kontinuiranu realizaciju obaveze utvrđene Strategijom za reformu pravosuđa.

Sudski savjet je 15. VI 2012. održao i redovnu sjednicu na kojoj su iz reda članova novog saziva Sudskog savjeta, u skladu sa zakonom, izabrani zamjenik predsjednika Sudskog savjeta, izabrani predsjednik i članovi Disciplinske komisije, predsjednik i članovi Komisije za testiranje, konstatovan prestanak funkcije za dvoje sudija Osnovnog suda u Kotoru, donijeta odluka o raspisivanju oglasa za jedno sudijsko mjesto u Višem sudu u Podgorici i dva sudijska mjesta u Osnovnom sudu u Kotoru.

19. VI 2012. je raspisan javni oglas za izbor jednog sudije Višeg suda u Podgorici i dvoje sudija Osnovnog suda u Kotoru.

Primjenom novih kriterijuma ukupno je izabrano 13 sudija.

Od septembra mjeseca 2011. pokrenut je jedan disciplinski postupak. Izrečena je disciplinska mjera -opomena.

Nije bilo izjavljenih žalbi o kojima bi odlučivala Komisija za praćenje sudijske etike.
Od 1. I 2012. na osnovu pisanog testiranja i usmenog intervjua izabrano je 6 sudija osnovnih sudova.
Za 2012. za sudstvo opredijeljeno je 19.258.931,22 eura

Tužilaštvo

Tužilački savjet je primjenom novih kriterijuma imenovao tri zamjenika državnog tužioca.

Zakonom o državnom tužilaštvu i Poslovníkom Tužilačkog savjeta propisani su uslovi i postupak imenovanja državnog tužioca i zamjenika tužioca. Tužilački savjet sprovodi pisano testiranje kandidata koji se prvi put imenuje za zamjenika osnovnog državnog tužioca, preko posebne komisije.

Tužilački savjet nije imao u radu predmeta iz osnova disciplinske odgovornosti državnih tužilaca i zamjenika tužilaca.

Budžet Državnog tužilaštva za 2012. iznosi 5.693.766,43 eura.

Osnovna i viša državna tužilaštva u postupku primjene novog Zakonika o krivičnom postupku postupala su u krivičnim predmetima u periodu od 1. II do 10. VII 2012. na sljedeći način:

Na osnovu rezultata izviđaja primjenom instituta odloženog gonjenja riješeni su predmeti protiv 284 lica, zaključenjem sporazuma o priznanju krivice riješeni su predmeti protiv 11 lica, optužni predlozi podnijeti su protiv 1.833 lica, dok su neposredne optužnice (optužnice bez sprovođenja istrage) podignute protiv 103 lica.

Što se tiče faze istrage u navedenom periodu donijete su naredbe za sprovođenje istrage protiv 251 lica, a protiv 190 lica istraga je završna, dok je protiv 61 lica istraga u toku.

U fazi optuženja u navedenom periodu nakon sprovedene istrage podignute su optužnice protiv 213 lica.

Od ukupnog broja optužnica (neposredne optužnice i optužnice podignute nakon sprovedene tužilačke istrage, ukupno 316 optužnica) potvrđeno je 272 optužnice, 8 optužnica sud je vratio u fazu istrage, 4 optužnice su vraćene na ispravku, dok su 32 optužnice u fazi preispitivanja kod suda.

Razvoj pravosudnog informacionog sistema (PRIS)

PRIS omogućava i dozvoljava nasumično raspoređivanje slučajeva (slučajnu dodjelu predmeta), a putem programa je u potpunosti omogućeno praćenje stanja i kretanje predmeta.

Funkcionalnost elektronskog popunjavanja sudskih akata (obrazaca) postoji i na razvoju iste je u proteklom periodu intenzivno rađeno. Poboljšana funkcionalnost će biti implementirana u septembru 2012. u pilot sudovima i na istoj će se neprekidno raditi uz stalnu dopunu predloženih obrazaca.

PRIS sadrži podatke koji se koriste za statističko izvještavanje o efikasnosti sudova, iako se još uvijek, paralelno, podaci prikupljaju i pisanim putem radi što preciznijeg prikupljanja podataka i provjere istih.

Sastanci Radne grupe za nadzor implementacije PRIS-a održani su 18. V 2012. i 11. VII 2012.

Jačanje kadrovskih kapaciteta - u IKT Timu Sekretarijata Sudskog savjeta zaposlena četiri nova službenika (dva programera, pravnik sa sudijskim iskustvom i trener/implementator). Usvojen je i javno prezentovan Plan rada za Odjeljenje za IKT i multimediju Sekretarijata Sudskog savjeta.

Započeta je reorganizacija mreže domain controler-a koja će omogućiti lakše intervencije i brži odziv u slučaju tehničkih kvarova kod korisnika.

Započet je projekt Data Centra sudova Crne Gore. Uz pokroviteljstvo Internacionalne menadžment grupe-IMG planirana je nabavka nove mrežne i serverske opreme kojom će se učiniti ogroman korak na unaprjeđenju bezbjednosti cijelog sistema i postići optimalnije korišćenje raspoloživih resursa. Završetak ove nabavke i ugradnja opreme se očekuju do kraja godine.

U saradnji Odjeljenja za IKT i multimediju i IMG započeta funkcionalna analiza PRIS-a koja je već dala određene rezultate i koja će dati detaljan i jasan pregled svih aspekata korišćenja PRIS-a u sudovima i dati sugestije kako se sistem može unaprijediti u budućem periodu.

Postavljeni su kontrolni ekrani u svim sudovima koji će omogućiti ad hoc izvještaje i preglede sudijama i predsjednicima o predmetima i time uticati na podizanje kvaliteta podataka i veću ažurnost sudija.

Započeta je I faza implementacije automatskih obrazaca iz PRIS-a i za tu namjenu odabrano oko 40 obrazaca koji će biti implementirani i unificirani za sve sudove u Crnoj Gori. Ovim će se skratiti vrijeme za administrativne operacije i rasteretiti administrativno osoblje. U budućem periodu se očekuje dalja implementacija novog seta obrazaca, s ciljem da se automatizacijom dođe do velike uštede u vremenu i smanjenju troškova administrativnog postupka.

U saradnji Odjeljenja za IKT i multimediju i Good Governance Activity in Montenegro, započete su aktivnosti na analizi poslovnih procesa i ujednačavanju sudske prakse u crnogorskim sudovima.

Notari

Ministarstvo pravde i ljudskih prava donijelo je **Pravilnik o izmjenama Pravilnika o broju mjesta i službenim sjedištima notara** („Službeni list CG", br. 11/12), kojim je povećan ukupan broj notarskih mjesta za teritoriju Crne Gore s dosadašnjih 54 na 63. U maju 2012. imenovana su još 3 notara, 2 za teritoriju opštine Bar i jedan za teritoriju opštine Tivat, a otpočeli su sa radom u junu 2012.

Registar novčanih kazni i prekršajne evidencije

Registar novčanih kazni i prekršajne evidencije uspostavljen je 1. IX 2011. i sada je ukupno 129.424 unijetih prekršajnih naloga/rješenja.

Besplatna pravna pomoć

Od dana kada su službe za besplatnu pravnu pomoć počele sa radom pa do 15. VII 2012, u osnovnim sudovima ukupno je podnijeto 234 zahtjeva. Od tog broja 152 zahtjeva su usvojena, 41 je odbijeno, četiri postupka su obustavljena, 12 zahtjeva je odbačeno, dok je u radu ukupno 25 predmeta.

3.23.1.3. Prikaz sprovedenih obuka

U periodu od 25. IV do 15. VII 2012. na planu sprovođenja Programa inicijalne edukacije preduzete su sljedeće konkretne aktivnosti održano je sedam modula Programa inicijalne edukacije za 20 polaznika generacije 2012. (i to: četiri modula iz krivične i tri modula iz građanske oblasti).

Programski odbor za kontinuiranu edukaciju je donio Godišnji program kontinuirane edukacije za 2012. i usvojio Plan njegove realizacije.

Sprovedeno je ukupno sedam aktivnosti/seminara kontinuirane edukacije u kojima je učestvovalo 132 učesnika (110 predstavnika sudstva, 20 predstavnika tužilaštva i dva predstavnika Centra).

3.23.1.4. Međunarodna i regionalna saradnja

Izvršni direktor Centra za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije je 24. i 25. VI 2012. u Sofiji prisustvovao Konferenciji Pokretanje mreže Centara za edukaciju u pravosuđu zemalja Jugoistočne Evrope.

Predsjednik Vrhovnog suda Vesna Medenica prisustvovala je Konferenciji šefova pravosuđa Centralne i Istočne Evrope od 14. do 16. V 2012. u Tirani.

Izvršni direktor Centra za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije prisustvovao je Međunarodnoj konferenciji na temu: Centri za stručno usavršavanje pravosudnih dužnosnika—Korak naprijed, u organizaciji Pravosudne Akademije Hrvatske pod pokroviteljstvom Predsjednika Hrvatske u Zagrebu 17. i 18. V 2012.

Predsjednik Sudskog savjeta Crne Gore prisustvovao X Generalnoj skupštini Evropske mreže sudskih savjeta (ENCJ) u Dublinu od 9. do 11. VI 2012.

3.23.2. BORBA PROTIV KORUPCIJE (vidjeti 1.1.5.1. Antikorupcijska politika)

3.23.2.1. Normativni okvir

Usvojen je **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o staranju privremeno oduzetom imovinom** ("Službeni list CG", br. 37/12, od 15. VI 2012. a stupio je na snagu danom objavljivanja). Ovim zakonom data je mogućnost nadležnom organu (Upravi za imovinu) da privremeno oduzetu imovinu može dati u zakup putem javnog nadmetanja, određeni su uslovi kada se može privremeno oduzeta imovina dati na korišćenje bez naknade, kao i kada se može dati u zakup neposrednom pogodbom. Propisano je da se privremeno oduzeta pokretna i nepokretna imovina može prodati uz saglasnost suda i samo u slučajevima kada troškovi čuvanja, upravljanja i održavanja značajno prevazilaze vrijednost te imovine i kada toj imovini prijeti opasnost od propadanja. Predviđeno je da, ukoliko na računu na kojem se čuvaju sredstva ostvarena davanjem u zakup privremeno oduzete imovine nema dovoljno sredstava, troškovi upravljanja i održavanja privremeno oduzetom imovinom mogu se namiriti s računa na kojem se čuvaju sredstva ostvarena prodajom pokretne imovine. Takođe, predviđeno je da ukoliko rješenje o privremenom oduzimanju imovine bude ukinuto, sredstva će se nadoknaditi iz Budžeta.

Zakon o staranju o privremenom i trajno oduzetom imovinom uređuje način staranja, odnosno upravljanja privremeno ili trajno oduzetom imovinom u krivičnom ili prekršajnom postupku. Krivični zakonik propisuje osnov i materijalne uslove za oduzimanje imovinske koristi, dok je Zakonikom o krivičnom postupku propisan postupak oduzimanja imovinske koristi, trajno oduzimanje imovine čije zakonito porijeklo nije dokazano. Tekst zakona je preveden i dostavljen Evropskoj komisiji.

Izrađeni su Nacrt uredbe o izdavanju u zakup privremeno oduzete imovine, Nacrt uredbe o prodaji nepokretnosti koje su privremeno oduzete i Nacrt uredbe o povjeravanju poslova, koji su u procedure usaglašavanja.

3.23.2.2. Bilans ostvarenih rezultata

U periodu april-jun 2012. 12 institucija koje imaju otvorene telefonske linije ili na drugi način primaju prijave korupcije, primile su ukupno 67 prijava. Ovaj drugi kvartalni izvještaj UAI o broju prijava korupcije za 2012. Vlada je usvojila jula 2012.

U periodu od 25. IV – 30. VIII 2012. UAI je primila ukupno 23 prijave. Sve prijave UAI je proslijedila drugim nadležnim organima na dalje postupanje.

U projektu Jačanje administrativnih kapaciteta UAI, do sada je urađena obimna i sveobuhvatna analiza postojećih relevantnih dokumenata (desk review) i obavljeni intervjui sa 60 tijela i institucija nadležnih za sprovođenje, ili na drugi način uključenih u sprovođenje IAP. Urađen je Nacrt teksta evaluacije.

Vlada je 26. VI 2012. usvojila Analizu antikorupcijskog institucionalnog okvira, Analizu efekata osnivanja agencije za borbu protiv korupcije kao i Predlog aktivnosti na pripremi novog AP (2013-2014) sprovođenja Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala. U toku su pripremne aktivnosti na izradi novog AP, koje se obavljaju u skladu sa Planom aktivnosti za izradu novog AP za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala usvojenim od strane Vlade u junu 2012. U toku je formiranje Međuresorske radne grupe za izradu novog AP, kao i priprema treninga o upravljanju zadacima na osnovu dosadašnjih rezultata (*Results Based Management– RBM*) koji će se održati u septembru 2012. članovima Sekretarijata NK i imenovanim članovima Radne grupe za izradu novog AP.

U cilju izrade prvog dokumenta, DEU je obezbjedila ekspertsku podršku predstavnika SIGMA čiji su komentari u potpunosti uvaženi prilikom izrade Analize i preporuka. Takođe, nacrt Analize dostavljen je svim članovima NK u cilju dobijanja njihovih komentara.

U izradi Analize efekata osnivanja agencije za borbu protiv korupcije, koja predstavlja svojevrsnu procjenu uticaja osnivanja ovog tijela, stručnu podršku UAI pružio je ekspert Vlade Norveške.

U sklopu evaluacije primjene poglavlja III i IV Konvencije za borbu protiv korupcije UN (UNCAC) u Crnoj Gori, nakon dostavljanja upitnika za samoevaluaciju i povratnih komentara eksperata (Jermenija i Velika Britanija) tokom juna 2012. tim evaluatora predvođen predstavnicima Sekretarijata UNODC, boravio je u CG i obavio konsultacije s predstavnicima relevantnih državnih organa i NVO. Do kraja avgusta očekuje se dostavljanje prvog izvještaja.

Crna Gora je, u predviđenom roku 30. VI 2012. dostavila prilog za Izvještaj o usaglašenosti u odnosu na preporuke iz III runde evaluacije, tema I: Inkriminacije i tema II: Finansiranje političkih partija. Razmatranje izvještaja na plenarnoj sjednici GRECO-a predviđeno je za decembar 2012.

Tokom jula 2012. usaglašen je tekst ugovora o Tvining projektu IPA 2010: Podrška sprovođenju Strategije i Akcionog plana za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala. Notifikacija je dobijena od Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori 10. VIII 2012. od kad se računa zvanični početak projekta, a prva konferencija je planirana za 24. X 2012. Projekt će između ostalog podržati analizu određenog broja antikorupcijskih zakona i podzakonskih akata (Zakon o sprečavanju sukoba interesa, Zakon o finansiranju političkih partija i Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela); kreiranje baze podataka Komisije za sprečavanje sukoba interesa i njeno spajanje sa bazama Poreske uprave i Uprave za nekretnine; izradu novog AP za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala; sprovođenje principa integriteta kao obavezu iz Zakona o državnim službenicima i namještenicima kao i unapređenje koordinacije i saradnje među antikorupcijskim tijelima u CG.

Nadležni Kolegijum DRI za vršenje revizije godišnjeg finansijskog izvještaja političkih partija za 2011. donio je Odluku o započinjanju ove revizije. Ovom revizijom obuhvaćeno je 11 parlamentarnih političkih partija.

Pripremljen je Detaljni plan za vršenje revizije godišnjeg finansijskog izvještaja političkih partija za 2011, a s terenskim dijelom revizija počelo se u junu 2012.

Shodno članu 23 Zakona o finansiranju političkih partija, 11 parlamentarnih partija dostavile su godišnji završni račun, kao i 6 vanparlamentarnih partija. DIK je podnio 21 prekršajnu prijavu protiv partija koje nisu na vrijeme dostavile Izvještaj o godišnjim prihodima, imovini i rashodima za prethodnu godinu. Shodno članu 35 novčanom kaznom od 10.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj politička partija, ako: ne podnese ili podnese netačan i nepotpun godišnji završni račun organu uprave nadležnom za vođenje jedinstvenog registra poreskih obveznika i Državnoj revizorskoj instituciji, najkasnije do 31. marta tekuće za prethodnu godinu (član 23 stav 2), za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u političkoj partiji novčanom kaznom od 500 eura do 2.000 eura.

Krivična djela

Službenici Uprave policije su, u saradnji sa službenicima Uprave carina i Specijalnim državnim tužiocem, od oktobra 2011. sprovodili zajedničku policijsku akciju Žica sa službenicima Direkcije policije MUP-a Srbije, koja je u junu 2012. rezultirala lišenjem slobode pet lica zbog postojanja osnovane sumnje da su počinili krivično djelo zloupotreba službenog položaja.

U periodu od 1. X 2011. do 31. VII 2012., nadležnim tužiocima podnešene su 74 **krivične prijave, od kojih sedam Specijalnom državnom tužilaštvu** (protiv **101 fizičkog i četiri pravna lica**), kojima su prijavljena **102** koruptivna krivična djela sljedeće strukture: lažni bilans – četiri krivična djela, primanje mita – četiri krivična djela, primanje mita u pomaganju – dva krivična djela, davanje mita – 14 krivičnih djela, zloupotreba službenog položaja – 31 krivično djelo, zloupotreba službenog položaja u produženom trajanju – jedno krivično djelo, zloupotreba službenog položaja u podstrekavanju – jedno krivično djelo, zloupotreba položaja u privrednom poslovanju – 39 krivičnih djela, zloupotreba položaja u privrednom poslovanju u produženom trajanju – jedno krivično djelo, zloupotreba ovlašćenja u privredi – dva krivična djela, protivzakonit uticaj – dva krivična djela i protivzakonit uticaj u pomaganju – jedno krivično djelo. Materijalna šteta prouzrokovana ovim krivičnim djelima iznosi oko 1,5 miliona eura.

U predmetu AMD Budva podnesena je krivična prijava Specijalnom državnom tužilaštvu, protiv 12 lica i to: protiv sedam lica zbog krivičnog djela Zloupotrebe ovlašćenja u privredi u pokušaju čl.276 st.2 u vezi st.1 t.5 u vezi čl.20 KZ CG; protiv jednog lica, zbog počinjenog krivičnog djela Zloupotreba ovlašćenja u privredi putem podstrekavanja u pokušaju čl.276 st.2 u vezi st.1 t.5 u vezi čl.24 i 20 KZ CG; protiv četiri lica zbog krivičnog djela Zloupotrebe ovlašćenja u privredi putem pomaganja u pokušaju iz čl.276 st.2 u vezi st.1 t.5 u vezi čl.25 i 20 KZ CG.

Prijavljeni su izvršili nezakoniti prenos zemljišta u društvenoj svojini u kvadraturi od oko 4.600 m², čija je procijenjena vrijednost oko 3.000.000 eura, koja je od strane Opštine Budva, data na trajno korišćenje AMD Budva 1984. zloupotrebljavajući svoj službeni položaj raznim nezakonitim radnjama (prvo preveli dato zemljište na NVO Auto Moto društvo Budva i to na osnivača, kao i na zaposlene u AMD Budva u različitim procentima). Kasnije je NVO AMD Budva preregistrovano u DOO AMD Budva na koje je prenesena imovina tj. zemljište i izgradjeni objekti. Nakon ovoga, po nalogu osnivača NVO AMD Budva potpisan je ugovor u Osnovnom sudu na Cetinju o prenosu osnivačkih, vlasničkih i upravljačkih prava na pet privatnih firmi, čime su iste stekle pravo svojine nad navedenim zemljištem i objektima. Do prenosa svojine na pet privatnih firmi, nije došlo iz razloga preduzimanja određenih radnji i mjera od strane policije i Specijalnog tužilaštva, te su navedena krivična djela ostala u pokušaju.

Uprava policije je tokom decembra 2011. podnijela krivičnu prijavu Osnovnom državnom tužiocu u Ulcinju **protiv predsjednika Opštine Ulcinj Gzim Hajdinaga** zbog osnovane sumnje da je izvršio krivično djelo zloupotreba službenog položaja iz čl.416 stav 1 KZ-a u produženom trajanju, a u vezi sa čl.49 KZ-a, na način što je u periodu od 1. X 2008. do kraja 2010. prekoračenjem granica službenog ovlašćenja sačinio sa investitorima 55 ugovora o akontativnoj uplati naknada za uređenje gradsko građevinskog zemljišta i izradu planske dokumentacije u ukupnom iznosu od preko 1.800.000 eura, kojim radnjama je istim omogućio korist, a planska dokumentacija nije izrađena. Sklopljen je sporazum o priznanju krivice kojim je optuženi obavezan da uplati 10.000 eura u dobrotvorne svrhe.

Takođe, **istom prijavom je obuhvaćeno lice Naser Keljmendi**, osnivač i zakonski zastupnik Donata company Ulcinj d.o.o., koji je suprotno donijetim rješenjima Sekretarijata za inspekcijske poslove o zabrani gradnje i rušenje nelegalno započetog objekta izgradio hotel Casa Grande u naselju Štoj-Ulcinj, na koji način je, osnovano se sumnja izvršio krivično djelo građenje objekta bez građevinske dozvole iz čl.326a KZ-a.

Vrhovno državno tužilaštvo

U periodu od 1. X 2011. do 1. IX 2012. Odjeljenje za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina preduzelo je krivično gonjenje protiv 26 lica. Od toga sa tri lica zaključen je sporazum o priznanju krivice zbog krivičnog djela – davanje mita (sporazumi su zaključeni 20. XI 2011. i 11. i 12. VII 2012.). Sudovi su na osnovu zaključenih sporazuma donijeli pravosnažne osudjujuće presude. U pitanju su strani državljani koji su našim saobraćajnim policajcima nudili mito u iznosu od 10 do 50 eura da protiv njih ne bi podnosili krivičnu prijavu zbog izvršenog saobraćajnog prekršaja. Protiv dva lica istraga je u toku. Optužnica je podignuta protiv 21 lica od kojih su prvostepenom presudom osudjena dva lica (komunalni redari iz Herceg Novog – slučaj Orjen).

U oblasti korupcije Viši sudovi u Podgorici i Bijelom Polju su završili 7 predmeta protiv 29 lica, pri čemu su u 4 slučaja protiv 19 lica donijete osudjujuće presude, jedna odbijajuća presuda protiv jednog lica, jedna oslobađajuća presuda protiv jednog lica i jedan postupak protiv jednog lica je obustavljen.¹⁵

U slučaju Zavala donijeta je osudjujuća presuda (predsjednik Opštine Budva osuđen je na pet godina zatvora, njegov zamjenik na četiri, a član Skupštine na tri godine zatvora, svi optuženi u procesu Zavala su osuđeni na ukupno 30 godina i šest mjeseci zatvora).

U slučaju bivšeg gradonačelnika Opštine Ulcinj sklopljen je sporazum o priznanju krivice kojim je određeno da se uplati 10.000 eura porodilištu u Ulcinju.

U slučaju Telekom predate su zamolnice za dostavljanjem dokaza tužilaštvu SAD.

Vrhovno državno tužilaštvo podiglo je optužnicu protiv predsjednika i sudije Osnovnog suda na Cetinju zbog krivičnog djela korupcije počinjene zloupotrebom službenog položaja.

U slučaju Orjen dva lica (komunalni redari iz HN) su osuđena za primanje mita na 12 i 10 mjeseci zatvora.

Podignuta je optužnica 28. VI 2012. protiv 17 osoba zbog krivičnog djela primanje mita, davanje mita, protivzakoniti uticaj i falsifikovanje isprave u slučaju Kopča.

¹⁵ Detaljnije u Aneksu III

U skladu sa Stručnim uputstvom o procedurama za prijavu krivičnih djela sa elementima korupcije i zaštiti lica koja prijavljuju ova djela Upravi policije, zaprimljene su tri prijave građana koji su izrazili sumnju u postojanje koruptivnih krivičnih djela.

U periodu od 1. X 2011. sprovedeni su postupci oduzimanja imovine u tri slučaja – Kalić, Šarić i Khvan.

Zbog krivičnog djela – građenje objekta bez građevinske dozvole, u vezi izgradnje hotela Casa grande u Ulcinju, Osnovno državno tužilaštvo u Ulcinju donijelo je rješenje o odloženom krivičnom gonjenju kojim je Naseru Keljmendiju određeno da u humanitarne svrhe uplati 10.000 eura.

Povodom sumnjivih donacija DPS-u izviđaj se i dalje sprovodi.

Povodom krivične prijave zbog krivičnog djela – zloupotreba službenog položaja i nesavjestan rad u službi Osnovno državno tužilaštvo u Pljevljima sprovodi izviđaj protiv bivšeg gradonačelnika Pljevalja, Filipa Vukovića i bivšeg sekretara za finansije Opštine Pljevlja, Mustafe Klepa. Od stručnog lica iz oblasti finansija tražen je 9. VI 2012. izvještaj radi stručnih razjašnjenja pitanja bitnih za dalje vođenje postupka.

Izvještaj o prihodima

Na dan 28. VIII 2012. evidentirano je 3.411 javnih funkcionera u Crnoj Gori, od kojih su 1.365 državna, a 2.046 lokalna funkcionera. Od ukupnog broja 3.233 ili 94,8% javnih funkcionera dostavilo je Izvještaj o prihodima i imovini za 2011/12. od kojih državni 1.325 ili 97,1%, a lokalni 1.908 ili 93,3%.

Komisija za sprečavanje sukoba interesa je u periodu od 1. IV do 28. VIII 2012. donijela 439 odluka i dala 19 mišljenja. Pokrenuto je 321 prekršajnih postupaka kod Suda za prekršaje. Sudovi za prekršaje su presudili u 176 predmeta i izrekli novčane kazne u iznosu od 10.050,00 eura.

Komisija će 31. VIII 2012. održati sjednicu i na Sjednici Komisije razmatrati predmete i donijeti odluke za još 70 javna funkcionera i pokrenuti prekršajne postupke protiv svih onih javnih funkcionera, koji ne budu ispunili zakonske obaveze.

3.23.2.3. Sprovedene obuke

U periodu od 25. IV do 15. VII 2012. na planu borbe protiv korupcije, sprovedeno je 5 aktivnosti u kojima je učestvovao 51 učesnik (22 predstavnika sudstva, 6 predstavnika tužilačke organizacije, 3 predstavnika Centra za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije i 20 polaznika Programa inicijalne edukacije).

U cilju primjene novog krivičnog zakonodavstva Crne Gore, u naznačenom periodu, realizovano je 12 aktivnosti kontinuirane edukacije i 4 aktivnosti inicijalne edukacije, u kojima je učestvovao 151 učesnik (69 predstavnika tužilaštva, 62 predstavnika sudstva i 20 polaznika Programa inicijalne edukacije).

Komisija za sprečavanje sukoba interesa je održala 4 seminara za državne i lokalne javne funkcionere, gdje je bilo prisutno 125 funkcionera.

Državna revizorska institucija Crne Gore, uz podršku UNDP-a u Crnoj Gori, je organizovala dvodnevnu regionalnu konferenciju na temu Uloga vrhovnih revizorskih institucija u kontroli finansiranja političkih partija, 18-19. VI 2012. u Podgorici.

3.23.3. TEMELJNA PRAVA

3.23.3.1. Bilans ostvarenih rezultata

Otpočela je medijska kampanja za upoznavanje šire javnosti s **Konvencijom Ujedinjenih nacija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena**.

U sklopu sprovođenja IPA 2010 projekta, koji Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti implementira u saradnji s kancelarijom UNDP u Crnoj Gori, predstavljena je **Studija na temu nasilja u porodici u Crnoj Gori**.

Nasilje nad novinarima

U toku je jedan predmet s elementima nasilja nad novinarima, a donijete su i tri presude.

U predmetu Osnovnog suda K. br. 386/11 zbog krivičnog djela laka tjelesna povreda, osuđeno je jedno lice na šest mjeseci zatvora uslovno na dvije godine, dok je novinar Vijesti oslobođen optužbi.

U predmetu Osnovnog suda K. br. 410/12 zbog krivičnog djela nasilničko ponašanje izvršenog na štetu novinarku Vijesti, po optužnom predlogu ODT Podgorica Kt. br. 408/12, 20. VII 2012. jedno lice osuđeno je na 9 mjeseci zatvora.

U predmetu Osnovnog suda K. br. 460/12 vodi se krivični postupak po optužnom predlogu ODT-a Podgorica Kt.br.204/12 zbog krivičnog djela nasilničko ponašanje, gdje je oštećeni urednik dnevnog lista Dan, glavni pretres je određen za 19. IX 2012.

Presudom Osnovnog suda K. br. 11/125 od 8. VI 2012. okrivljeni M.S. je oglašen krivim zbog krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od četiri mjeseca. Oštećena u ovom predmetu je novinarka dnevnog lista Vijesti.

3.23.3.2. Jačanje administrativnih kapaciteta

U cilju jačanja kapaciteta nosilaca pravosudnih funkcija za sprovođenje rodne ravnopravnosti u praksi, Odjeljenje za rodnu ravnopravnost je organizovalo 24-25. V 2012. obuku trenera iz redova sudija i tužilaca. Eminentni profesori iz regiona i Crne Gore su držali predavanja na sledeće teme: osnovni pojmovi rodne ravnopravnosti; međunarodno i domaće zakonodavstvo; porodično zakonodavstvo; radno zakonodavstvo; porodično nasilje, ustavna žalba, i prekršajni postupci. Planirano je organizovanje još dva seminaru do kraja godine za veći broj sudija i tužilaca na ovu temu.

3.24. POGLAVLJE 24: PRAVDA, SLOBODA, BEZBJEDNOST

3.24.1 UPRAVLJANJE MIGRACIJAMA

3.24.1.1. Raseljena i interno raseljena lica

3.24.1.1.1. Statistika

U periodu od 7. XI 2009. (datum stupanja na snagu Zakona o dopunama Zakona o strancima), zaključno sa 22. VIII 2012., raseljena lica su podnijela ukupno 3.438 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja, prihvaćeno je 2.419 zahtjeva, odbijena su dva zahtjeva, dok je po ostalim zahtjevima postupak u toku.

U periodu od 7. XI 2009. (datum stupanja na snagu Zakona o dopunama Zakona o strancima), zaključno sa 22. VIII 2012. interno raseljena lica su podnijela ukupno 4.604 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja, prihvaćeno je 2.616 zahtjeva, odbijena su 23 zahtjeva, dok je po ostalim zahtjevima postupak u toku.

Razlozi odbijanja zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja su u tome što je podnosiocima zahtjeva prestao status raseljenog ili internog raseljenog lica ili su osuđivani za krivična djela koja se gone po službenoj dužnosti.

U periodu od 7. XI 2009. (datum stupanja na snagu Zakona o dopunama Zakona o strancima), zaključno sa 22. VIII 2012., raseljena i interno raseljena lica su podnijela ukupno 332 zahtjeva za odobravanje privremenog boravka. Od ovog broja, prihvaćeno je 97 zahtjeva, dok je po ostalim zahtjevima postupak u toku.

3.24.1.2. Sprečavanje i kontrola ilegalne imigracije

U periodu mart-jun 2012. Uprava policije je spriječila 246 ilegalnih prelazaka državne granice, registrovano je 255 lica u nezakonitom boravku, dok ulazak u Crnu Goru nije dozvoljen za 569 lica. Druga faza izgradnje Prihvatilišta za strance je u završnoj fazi (uređenje terena i opremanje).

3.24.1.3. Readmisija

3.24.1.3.1. Statistika

U pogledu postupanja po zahtjevima za readmisiju, Ministarstvo unutrašnjih poslova je u maju 2012. primilo ukupno 15 zahtjeva za readmisiju koji su se odnosili na prihvrat ukupno 30 lica. Od ovog broja, odobreno je devet zahtjeva koji su se odnosili na prihvrat 22 lica, dok je odbijeno šest zahtjeva koji su se odnosili na prihvrat osam lica.

U pogledu postupanja po zahtjevima za readmisiju, Ministarstvo unutrašnjih poslova je u junu 2012. primilo ukupno 11 zahtjeva za readmisiju koji su se odnosili na prihvrat ukupno 24 lica. Od ovog broja, pozitivno je odgovoreno na osam zahtjeva koji su se odnosili na prihvrat 14 lica, negativno je odgovoreno na jedan zahtjev koji se odnosio na prihvrat osam lica, dok su dva zahtjeva za readmisiju dva lica još u postupku.

U pogledu postupanja po zamolnicama u primjeni sporazuma o readmisiji, u periodu 1. VII-23. VIII 2012. zaprimljeno je ukupno 20 zahtjeva za readmisiju. Od broja primljenih zahtjeva odobreno je devet zahtjeva, odbijeno je sedam zahtjeva, dok su u proceduri četiri zahtjeva.

Shodno svojim nadležnostima, sprovođenje skraćenog postupka readmisije i sprovođenje tranzita, Uprava policije preduzima neophodne mjere za efikasnu implementaciju zaključenih sporazuma o readmisiji (vraćanje i prihvatanje) lica čiji je ulazak ili boravak nezakonit.

Prihvaćena lica po sporazumima o readmisiji u skraćenom postupku				
	mart	april	maj	Jun
Albanija	0	0	0	0
Hrvatska	18	17	13	13
Predata lica po sporazumima o readmisiji u skraćenom postupku				
	mart	april	maj	jun
Albanija	4	14	0	1
Hrvatska	0	0	0	0
Srbija	9	0	0	0
Dobrovoljni povratak				
IOM BiH	0	5	5	1

3.24.1.3.2. Međunarodna i regionalna saradnja

U Podgorici je 5. VI 2012. potpisan Protokol između Vlade Crne Gore i Vlade Slovačke Republike o implementaciji Sporazuma između Crne Gore i Evropske Zajednice o readmisiji (vraćanje i prihvatanje) lica koja su bez dozvole boravka. Protokol su potpisali ministri unutrašnjih poslova Crne Gore i Slovačke.

Vlada je 25. IV 2012. utvrdila Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Makedonije o readmisiji (vraćanje i prihvatanje) lica koja su bez dozvole boravka sa Protokolom o implementaciji Sporazuma. Zakon o potvrđivanju ovog sporazuma je potvrđen na Skupštini Crne Gore i isti je objavljen u („Službenom listu CG – Međunarodni ugovori“, br. 9/12), od 29.06.2012. godine.

Vlada je 21. VI 2012. utvrdila Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Moldavije o readmisiji (vraćanje i prihvatanje) lica koja su bez dozvole boravka.

Protokol između Crne Gore i država Beneluksa (Kraljevina Belgija, Veliko Vojvodstvo Luksemburg i Kraljevina Holandija) o implementaciji Sporazuma između Evropske zajednice i Republike Crne Gore o readmisiji (vraćanje i prihvatanje) lica bez dozvole boravka potpisan je 4. VII 2012.

Protokol između Vlade Crne Gore i Vlade Savezne Republike Njemačke o implementaciji Sporazuma EU i Crne Gore o readmisiji (vraćanje i prihvatanje) lica koja su bez dozvole boravka, potpisan je 20. IV 2012. u Podgorici.

3.24.2. AZIL

3.24.2.1. Statistika

U periodu od 25. IV 2012. do 23. VIII 2012. ukupno su podnijeta 504 zahtjeva za dobijanje azila. Od ovog broja, 398 zahtjeva je odbijeno rješenjem o odbijanju zahtjeva za dobijanje azila ili zaključkom o obustavi postupka (donijeto je 177 rješenja o odbijanju zahtjeva za azil i 208 zaključaka o obustavi postupka i 13 zaključaka o odbacivanju zahtjeva). U postupku je 47 zahtjeva za dobijanje azila.

U naznačenom periodu, uloženo je 115 žalbi na odluke Kancelarije za azil. Drugostepeni organ (Državna komisija za rješavanje po žalbama za azil) je odbio 11 žalbi kao neosnovane, dok su preostale 104 žalbe još uvijek u postupku rješavanja kod drugostepenog organa.

3.24.3. VIZNA POLITIKA

3.24.3.1. Normativni okvir

Vlada je 7. VI 2012. donijela **Odluku o privremenom oslobađanju od pribavljanja vize za državljane Republike Jermenije**. Odlukom je predviđeno da državljani Jermenije mogu u periodu od 15. VI do 31. X 2012. ulaziti, izlaziti, prelaziti preko teritorije i boraviti u Crnoj Gori do 30 dana.

Vlada je 21. VI 2012. donijela **Odluke o privremenom oslobađanju od pribavljanja vize za državljane Republike Azerbejdžan i Republike Kazahstan**. Odlukom je predviđeno da državljani Azerbejdžana mogu u periodu od 15. VI do 31. X 2012, odnosno Kazahstana u periodu od 1. VII do 31. X 2012. ulaziti i izlaziti, prelaziti preko teritorije i boraviti u Crnoj Gori do 30 dana.

3.24.3.2. Bilans ostvarenih rezultata

U skladu sa Zakonom o strancima, Uredbom o viznom režimu i ratifikovanim međunarodnim ugovorima, Uprava policije kontinuirano preduzima aktivnosti na djelotvornom sprovođenju vizne

politike. Shodno preporukama Evropske komisije, značajno je smanjen broj izdatih viza na graničnim prelazima. U periodu mart-jun 2012. izdato je 15 viza na graničnim prelazima Crne Gore.

3.24.4. UPRAVLJANJE GRANICOM

3.24.4.1. Normativni okvir

U skladu sa Zakonom o graničnoj kontroli i Zakonom o registrima prebivališta i boravišta, u maju 2012. donijeti su Pravilnik o načinu vršenja nadzora državne granice ("Službeni list CG", br. 25/12), kao i Pravilnik o obrascu i načinu predaje prijave i odjave boravišta i sadržaju i načinu vođenja evidencije.

3.24.4.2. Bilans ostvarenih rezultata

Predstavnici Uprave policije aktivno su učestvovali u aktivnostima FRONTEX-a, u cilju razmjene analitičkih informacija, uvođenja zajedničkih standarda obuke pripadnika granične policije i izrade analize rizika prilikom organizovanja zajedničkih akcija.

Uprava policije je nastavila aktivnosti na izgradnji i opremanju dva interventna patrolna broda PB-101 i PB-110 u Hrvatskoj. Realizovana su dva kontrolna obilaska, evaluirana je tehnička specifikacija iz ugovora EU i Uprave policije s brodogradilištem Mont-Montaža Greben, kao i modelovanje i prilagođavanje unutrašnjih prostorija plovila shodno potrebama crnogorske granične pomorske policije.

3.24.4.3. Međunarodna i regionalna saradnja

U okviru bilateralne saradnje s policijom Njemačke potpisivan je Protokol o donaciji između MUP-a Njemačke i Uprave policije Crne Gore, koji se odnosi na dva transportna motorna vozila ukupne vrijednosti 49.900 eura u cilju pružanja podrške obavljanju poslova nadzora državne granice.

Na osnovu Protokola između MUP-a Crne Gore i MUP-a Albanije o organizovanju i održavanju sastanaka na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou između predstavnika graničnih službi, realizovano je šest sastanaka na lokalnom i četiri sastanka na regionalnom nivou predstavnika graničnih policija Crne Gore i Albanije.

Na osnovu Protokola između MUP-a Crne Gore i Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine o organizovanju i održavanju redovnih sastanaka predstavnika graničnih policija na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou, realizovana su tri sastanka na regionalnom i šest sastanaka na lokalnom nivou predstavnika graničnih policija Crne Gore i Bosne i Hercegovine.

Na osnovu Protokola između MUP-a Crne Gore i MUP-a Srbije o organizovanju i održavanju sastanaka na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou između predstavnika graničnih službi, realizovana su tri sastanka na regionalnom i osam sastanaka na lokalnom nivou predstavnika graničnih policija Crne Gore i Srbije.

S predstavnicima snaga bezbjednosti na Kosovu realizovan je jedan sastanak na regionalnom nivou.

U skladu s potpisanim protokolima o zajedničkim patrolama duž državne granice Crne Gore, realizovane su zajedničke patrole sa: graničnom policijom Republike Albanije - 29 patrola; graničnom policijom Bosne i Hercegovine - 51 patrola; graničnom policijom Republike Srbije - 32 patrole. S međunarodnim snagama bezbjednosti na Kosovu realizovane su četiri sinhronizovane patrole. U okviru sprovođenja Protokola o privremenom režimu na Prevlaci, s graničnom policijom Hrvatske realizovana je jedna patrola.

U cilju unapređenja i intenziviranja operativne saradnje graničnih službi u borbi protiv ilegalnih migracija i organizovanog kriminala, Kancelarija Hanns Seidel Fondacije u Beogradu organizovala je trilateralni sastanak predstavnika graničnih policija Crne Gore, Albanije i Kosova, te sastanak predstavnika graničnih policija Crne Gore, Srbije i Bosne i Hercegovine.

3.24.5. POLICIJSKA SARADNJA I BORBA PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA

3.24.5.1. Normativni okvir

Ministarstvo unutrašnjih poslova donijelo je Pravilnik o bližim uslovima, načinu i postupku izbora, pripreme, obuke i upućivanja pripadnika policije u mirovne misije i druge aktivnosti u inostranstvu ("Službeni list CG", br. 28/12 od 5. VI 2012.).

U cilju implementacije Zakona o DNK registru donijet je Pravilnik bližim uslovima za uzimanje, pakovanje, označavanje, čuvanje i transportovanje uzoraka biološkog materijala i načina dostavljanja rezultata DNK analize („Službeni list CG“, br. 41/12).

Vlada je 26. VII 2012. donijela Odluku o upućivanju dva službenika Uprave policije u mirovnu misiju UN ISAF u Avganistanu.

3.24.5.2. Bilans ostvarenih rezultata

U redovnoj komunikaciji s Upravom za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, policiji je dostavljeno devet obavještenja, od čega šest od Uprave za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma, dva od Uprave za antikorupcijsku inicijativu i jedno obavještenje od Agencije za nacionalnu bezbjednost.

U okviru praktične implementacije radnih procesa Policija vođena obavještajnim radom, a u odnosu na glavne probleme identifikovane kroz procjenu opasnosti MNE OCTA 2011, na terenu su realizovane konkretne prioritete preventivne, obavještajne i operativno-istražne policijske aktivnosti predviđene Planom aktivnosti za borbu protiv organizovanog kriminala.

Paralelno s ovim aktivnostima, tim strateških i operativnih analitičara, kroz Plan obavještajnog rada usmjerava ciljno prikupljanje podataka o organizovanim kriminalnim grupama, kako bi se do kraja 2012. izradila Procjena opasnosti od teškog i organizovanog kriminala (MNE SOCTA 2013). Takođe, privodi se kraju izrada strateškog dokumenta potrebnog donosiocima odluka Analiza uticaja teškog i organizovanog kriminala u regionu na stanje u Crnoj Gori koja će biti publikovana u III kvartalu 2012.

U cilju unapređenja operativno-taktičke, kriminalističko-obavještajne i analitičko-operativne metode borbe protiv organizovanog kriminala, a u skladu sa Akcionim planom (Mapom puta) za implementaciju ILP modela, Uprava policije je angažujući sopstvene trenere na Policijskoj akademiji, u periodu april-jun 2012. realizovala šest obuka na kojima je učestvovalo 86 službenika. Računarska oprema koja je donirana u okviru projekta IPA 2010, distribuirana je područnim jedinicama policije.

Uprava policije je potpisala ugovor (u iznosu od 150.000 eura) sa specijalizovanom firmom i započela izradu novih modula softvera kriminalističko-obavještajnog informacionog sistema potrebnog za podršku daljem razvoju ILP modela.

U cilju dodatnog unaprijeđenja mjera tajnog nadzora, u prvoj polovini 2012. započete su aktivnosti na pripremi specifikacija i nabavci dodatnih sredstava i opreme za realizaciju MTN u vrijednosti do 48.000 eura.

Uprava za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma primila je 21 izvještaj o sumnjivim transakcijama i blokirala dvije transakcije od 1.500.000 i 1.000.000 eura. Uprava je izvršila 23 kontrole obveznika i pokrenula 13 prekršajnih postupaka. Odsjek za unutrašnju i međunarodnu saradnju primio je pet zahtjeva od stranih finansijskih obavještajnih službi, upućen je 31 zahtjev za

podacima prema stranim finansijskim obavještajnim službama, primljeno je 39 odgovora od stranih finansijskih obavještajnih službi, a poslata su dva odgovora stranim finansijskim obavještajnim službama.

Za krivična djela iz oblasti organizovanog kriminala za navedeni period vođene su tri istrage protiv 65 lica, optužnice su podignute protiv 47 lica dok su protiv 18 lica krivično gonjenje preuzela tužilaštva van Crne Gore.

U oblasti borbe protiv organizovanog kriminala Viši sudovi u Podgorici i Bijelom Polju su završili 2 predmeta protiv 7 lica, pri čemu su donijeli dvije osuđujuće presude za svih sedam lica.¹⁶

3.24.5.3. Jačanje administrativnih kapaciteta

Kao organizaciona jedinica Uprave policije – Sektora kriminalističke policije, formirana je Jedinica za prikrivene isljednike u kojoj su angažovana tri službenika.

3.24.5.4. Prikaz sprovedenih obuka

Predstavnici Uprave policije kontinuirano pohađaju specijalizovane obuke, u cilju profesionalnog usavršavanja policijskih službenika angažovanih na poslovima suzbijanja organizovanog kriminala, uključujući pranje novca i finansijske istrage. U periodu maj-jun 2012. realizovano je 15 obuka na kojima je učestvovalo 90 službenika.

Predstavnici Jedinice za zaštitu svjedoka Uprave policije pohađali su tri specijalistička kursa obuke, u cilju profilisanja visokokvalifikovanih eksperata koji će u okviru nacionalnih policija prenositi znanja i smjernice za razvoj sistema zaštite svjedoka na nivou zemalja članica Evropske unije.

Zaposleni u USPNFT su u periodu od 25. IV 15. VII 2012. bili na ukupno pet seminara koje je pohađalo 10 službenika.

3.24.5.5. Regionalna i međunarodna policijska saradnja

Uprava policije je potpisala protokole o saradnji tokom turističke sezone s Ravnateljstvom policije Hrvatske (10. V 2012), Direkcijom policije Srbije (11. VI 2012), Upravom policije Albanije (25. VI 2012.) i INTERPOL-om (7. VI 2012), u cilju pružanja podrške u prevenciji kriminalnih aktivnosti međunarodnog karaktera tokom ljetnjeg perioda.

U svojstvu predsjedavajućeg Asocijacije šefova policija zemalja Jugoistočne Evrope (SEPCA), crnogorska policija je 25. IV 2012. potpisala Memorandum o razumijevanju između SEPCA-e i Međunarodne asocijacije šefova policija – IACP, kojim je predviđeno jačanje saradnje i partnerstva po svim pitanjima od zajedničkog interesa, putem razmjene iskustava i sprovođenja programa obuke.

Sporazum o saradnji u oblasti borbe protiv kriminala između Crne Gore i Češke potpisan je 22. VI 2012. u cilju jačanja bilateralne saradnje na planu suzbijanja organizovanog kriminala, terorizma, trgovine ljudima, suzbijanja krijumčarenja narkotika, visokotehnološkog kriminala i drugih inkriminiranih radnji.

Sporazumom o policijskoj saradnji između MUP-a Crne Gore i MUP-a Slovačke koji je potpisan 5. VI 2012. predviđeno je jačanje saradnje u cilju prevencije, vođenja istraga, rasvjetljavanja i otkrivanja krivičnih djela organizovanog kriminala, putem razmjene strateških i operativnih informacija i redovnih kontakata ovlašćenih organa.

¹⁶ Detaljnije u Aneksu III

Crnogorska policija je od 4. IV 2012. na osnovu prethodno potpisanog Strateškog sporazuma sa EUROPOL-om, postala dio komunikacionog linka SIENA, što je veoma značajno za dalju institucionalizaciju partnerstva sa EUROPOL-om, u cilju priprema za potpisivanje Operativnog sporazuma o saradnji. Aktivnosti oko delegiranja oficira za vezu u EUROPOL su u toku.

Uprava policije ostvaruje intenzivnu saradnju sa policijskim atašerima i oficirima za vezu, regionalnim i međunarodnim policijskim organizacijama (Centar SELEC, DEA, FBI, SOCA, Generalni sekretarijat Interpola), u cilju sprovođenja zajedničkih operativnih akcija usmjerenih na konkretne nosioce kriminalnih aktivnosti. Eksperti EUROPOL-a boravili su 1. i 2. VIII 2012. u Crnoj Gori u cilju sačinjavanja izvještaja o stanju u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije.

U julu 2012. u cilju unapređenja međunarodne saradnje USPNFT je potpisala sporazume o saradnji s finansijsko – obavještajnom službom Kipra i planirano je potpisivanje sporazuma sa FOS Saudijske Arabije, Paname i Indije.

3.24.6. BORBA PROTIV TRGOVINE LJUDIMA

3.24.6.1. Normativni okvir

Vlada je 22. VI 2012. razmotrila nacrt Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2012-2018. s pratećim Akcionim planom za period 2012 – 2013. s programom javne rasprave. Javna rasprava je završena 24. VII 2012.

3.24.6.2. Bilans ostvarenih rezultata

Od 15. V 2012. Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima je iznajmila mnogo adekvatniji prostor za smještaj žrtava trgovine ljudima u kojem mogu odvojeno da se smjeste djeca i odrasli žrtve trgovine ljudima. Objekt je tipa porodične kuće, s dvorištem i prostornim kapacitetom za 20 osoba. Za slučaj pod nazivom Afrodita zaveden pod brojem Ks.br 2/12, prvi glavni pretres nakon ukidanja odluke održan je 17. V 2012. pred Višim sudom u Podgorici.

3.24.6.3. Prikaz sprovedenih obuka

U okviru kampanje Savjeta Evrope, Jedno od petoro za Crnu Goru koja ima za cilj da smanji i zaustavi seksualno nasilje nad djecom, 17. V 2012. u Budvi i 24. V 2012. u Beranama za predstavnike lokalnih vlasti i turističkih poslenika, održana su predavanja na temu Seksualna zloupotreba djece u turističkim centrima.

U periodu od 11 – 15. VI 2012. na Policijskoj akademiji u Danilovgradu u organizaciji MO OSCE i TADOK akademije iz Turske održan seminar pod nazivom Trgovina ljudima i krijumčarenje ljudi za 18 učesnika iz Uprave policije, Uprave carina i Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima.

U okviru TVINING projekta, predavači iz Njemačke policije održali su sedmodnevno predavanje na temu Trgovina ljudima i krijumčarenje ljudi za 25 učesnika iz Uprave policije, Državnog tužilaštva i Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima.

U cilju stručnog osposobljavanja za identifikaciju potencijalnih žrtava trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije, vođenje istraga i rasvjetljavanje krivičnih djela trgovina ljudima, realizovane su tri obuke koje je pohađalo 19 policijskih službenika.

3.24.6.4. Statistika

U Skloništu za žrtve trgovine ljudima boravila je jedna žrtva trgovine ljudima koja se nalazi u okviru programa reintegracije (crnogorska državljanka, identifikovana u Srbiji, gdje su u ovom slučaju pravosnažno osuđena tri lica na period od tri godine zatvora, slučaj iz 2011.).

3.24.6.5. Međunarodna i regionalna saradnja

Delegacija Crne Gore na čelu sa šefom Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima u periodu od 24. do 27. IV 2012. boravila u studijskoj posjeti Ankari s ciljem razmjene iskustava i primjera pozitivne prakse u borbi protiv trgovine ljudima i ilegalnih migracija, kao dva usko povezana krivična djela globalnih razmjera.

3.24.7. SARADNJA U OBLASTI BORBE PROTIV TRGOVINE DROGAMA

3.24.7.1. Bilans ostvarenih rezultata

U periodu maj-jun 2012. na teritoriji Crne Gore otkriveno je 21 krivično djelo iz oblasti zloupotrebe opojnih droga. Zbog osnovane sumnje da su počinili ova krivična djela, nadležnim tužiocima procesuirano je 20 krivičnih prijava kojima je obuhaćeno 21 lice. U 45 pojedinačnih zaplijena, pronađeno je i oduzeto 69.53725 kg opojnih droga, u sljedećoj strukturi: marihuana – 67.98984 kg, heroin – 1.53721 kg, hašiš – 0,068 kg, kokain – 0.003 kg i sintetičke droge – 28 komada.

U oblasti suzbijanja krijumčarenja narkotika, Uprava policije kontinuirano preduzima aktivnosti na sprovođenju međunarodnih istraga, u saradnji sa nadležnim državnim tužiocima, policijskim službama zemalja regiona, zemalja Evropske unije i relevantnim međunarodnim organizacijama: Veliki prasak, Foks, Titanik, Zvijezda, Link i Merkur.

Novootvoreni predmeti Bumerang i Braća koji se realizuju u saradnji sa Specijalnim tužilaštvom za suzbijanje organizovanog kriminala, usmjereni su prema organizovanim kriminalnim grupama koje se bave krijumčarenjem opojnih droga.

Uprava policije je, po nalogu Višeg državnog tužioca i u intenzivnoj međunarodnoj saradnji sa Interpolom i Upravom za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma, realizovala višemjesečnu policijsku akciju Fokus. U policijskoj akciji Fokus je, u više crnogorskih opština, slobode lišeno osam lica, zbog sumnje da je na području Crne Gore formirano kriminalno udruženje, u cilju vršenja krivičnog djela računarska prevara, a radi sticanja protivpravne imovinske koristi na štetu više lica – stranih državljana. Kriminalna grupa je, kako se osnovano sumnja, u dužem periodu vršeći krivična djela koja im se stavljaju na teret, sa računa otvorenih kod crnogorskih poslovnih banaka, podigla novac u iznosu 195.474,00 eura, a takođe istim krivičnim djelom na račune u Crnoj Gori transferisala iznos od 488.200,00 švajcarskih franaka i 555.428,28 eura, koje su blokirane od strane nadležnih državnih organa Crne Gore.

Službenici Uprave policije su avgusta 2012. realizovali završnu fazu policijske akcije Link, lišili slobode pet lica, zaplijenili 10 grama opojne droge heroin, novac za koji se sumnja da potiče od prodaje heroina, 900 grama eksploziva, pištolj i municiju, i podnijeli krivičnu prijavu protiv devet lica zbog osnovane sumnje da su počinila krivično djelo neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga. Cilj policijske akcije Link je bilo suzbijanje ulične prodaje opojnih droga heroin i marihuana na području Nikšića, Risna, Kotora, Tivta i Pljevalja. Tokom trajanja policijske akcije Link zaplijenjeno je, u prethodnom periodu, pet kilograma opojne droge marihuana i to : u martu.2012. kg marihuane u Kotoru kada je lišeno slobode lice iz Kotora, u aprilu.2012. 1 kg marihuane kada u Risnu lišeno slobode lice iz Kotora, u maju.2012. 3 kg marihuane kada je u Pljevljima lišeno slobode lice iz Pljevalja. Pronađena marihuana je, kako se

osnovano sumnja, bila namijenjena uličnoj prodaji, a protiv osumnjičenih lica su procesuirane krivične prijave Višim državnim tužiocima u Podgorici i Bijelom Polju.

U saradnji sa slovenačkom policijom, u oblasti suzbijanja krijumčarenja opojne droge i oružja, realizovana je akcija u okviru koje su lišena slobode dva crnogorska državljanina, visoko pozicionirana u organizovanim kriminalnim grupacijama obuhvaćenim ovom policijskom operacijom. U oblasti borbe protiv trgovine drogama sudovi su donijeli 24 presude protiv 27 lica, od čega je 20 osuđujućih protiv 23 lica, 3 oslobađajuće protiv 4 lica i jedan postupak protiv jednog lica je obustavljen.¹⁷

3.24.7.2. Jačanje administrativnih kapaciteta

U skladu s Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave policije 04 br. 111/11-45835 od 30. XI 2012. sistematizovano je u Sektoru kriminalističke policije **211** radnih mjesta, a formalno-pravna popunjenost je 76,3%, odnosno **161** službeničko mjesto.

Od ovog broja, **57** radnih mjesta je sistematizovano na nivou **Odsjeka za borbu protiv droge i krijumčarenja, od kojih je 47 formalno-pravno pounjeno, i to :**

Sjedište - sistematizovana tri radna mjesta - popunjena tri.

Grupa za suzbijanje heroina i prekursora - sistematizovana tri radna mjesta – popunjena tri.

Grupa za suzbijanje produkata canabisa - sistematizovana dva radna mjesta – popunjena dva.

Grupa za suzbijanje kokaina i sintetičkih droga - sistematizovana tri radna mjesta – popunjena tri.

Grupa za suzbijanje droge – Podgorica - sistematizovano 11 radnih mjesta – popunjeno devet.

Grupa za suzbijanje droge – Nikšić - sistematizovano sedam radnih mjesta – popunjeno šest.

Grupa za suzbijanje droge – Bar, Budva i Ulcinj - sistematizovano devet radnih mjesta – popunjeno pet.

Grupa za suzbijanje droge – Herceg Novi, Kotor i Tivat - sistematizovano sedam radnih mjesta – popunjeno šest.

Grupa za suzbijanje droge – Bijelo Polje, Berane i Pljevlja - sistematizovano 12 radnih mjesta – popunjeno 10.

U Jedinici za zaštitu svjedoka – sistematizovano je šest radnih mjesta, a popunjenost je preko 80%, odnosno pet formalno-pravno angažovanih.

3.24.8. BORBA PROTIV TERORIZMA

3.24.8.1. Bilans ostvarenih rezultata

Vlada je 27. VII 2012. usvojila Treći izvještaj o Sprovođenju strategije za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma za period 2010. – 2014. i Akcionog plana za period 2010. – 2012.

3.24.8.2. Prikaz sprovedenih obuka

U saradnji s partnerskim službama regiona i Evrope, realizovane su obuke za službenke Uprave policije angažovane na poslovima suprotstavljanja terorizmu.

3.25 POGLAVLJE 25: NAUKA I ISTRAŽIVANJE

3.25.1. Normativni okvir

¹⁷ Detaljnije u Aneksu III

Skupština je 19. VI 2012. donijela **Zakon o potvrđivanju Statuta Međunarodnog centra za genetski inženjering i biotehnologiju (ICGEB), sa protokolima i amandmanima** ("Službeni list CG" - Međunarodni ugovori, br. 9/12).

Vlada je 26. VII 2012. donijela Odluku o formiranju radne grupe za pregovaračko poglavlje 25- Nauka i istraživanje. Prvi sastanak radne grupe 25 je održan 26. VII 2012.

3.25.2. Bilans ostvarenih rezultata

Uspostavljena je Kancelarija projekta **Visoko obrazovanje, istraživanje i inovacije za konkurentnost Crne Gore (INVO)**. Izabrani su menadžeri i asistenti menadžera zaduženi za realizaciju projekta, koji su počeli s radom 1. VI 2012. Projekat se finansira kroz kredit Svjetske banke. Ministarstvo nauke i Ministarstvo prosvjete i sporta, predstavili su projekat INVO, kao i sve njegove komponente, predstavnicima istraživačke i šire zajednice, 26. VI 2012. u Podgorici.

Ministarstvo nauke objavilo je **Konkurs za razradu poslovnog plana sa ciljem planiranja i razvoja naučno-tehnološkog parka u Crnoj Gori** s rokom dostavljanja prijava do 4. V 2012. Komisija eksperata Ministarstva nauke nije predložila prihvatanje nijedne od dostavljenih prijava na ovaj konkurs. Stoga je 11. VII 2012. objavljen ponovni Konkurs za razradu biznis plana, s međunarodnim karakterom. U toku je ocjena šest prijava dostavljenih na konkurs.

Finansiranje prve istraživačke godine u okviru **Konkursa za sufinansiranje nacionalnih naučno-istraživačkih projekata**, na osnovu zaključenih ugovora, završeno je 15. VII 2012.

Ministarstvo nauke nastavilo je realizaciju godišnjeg **Konkursa za sufinansiranje naučno-istraživačke djelatnosti u 2012**, koji je objavilo 22. III 2012. s ukupnim iznosom sredstava od 300.000 €, kojima se podstiče naučnoistraživačka zajednica u kontinuitetu do kraja ove godine, i to za stimulisanje: učešća u FP7 programu; učešća u COST programu; promocije nauke i istraživanja u obrazovanju i društvu Crne Gore; saradnje s naučnom dijasporom; doktorskih i magistarskih studija; studijskih boravaka po osnovu naučnog usavršavanja u inostranstvu; učešća na naučnim kongresima u zemlji i inostranstvu; organizovanja naučnih kongresa u Crnoj Gori; pretplate za baze naučnoistraživačkih radova; objavljivanja naučnih radova u referentnim naučnim časopisima tokom 2012; autora patenata i inovativnih rješenja; i objavljivanja naučnih časopisa.

Ministarstvo nauke objavilo je 7. VI 2012. **Konkurs za realizaciju promotivnog događaja u oblasti ICT**, koji treba da se održi u okviru manifestacije „Otvoreni dani nauke“ u septembru 2012.

Vlada je 7. VI 2012. usvojila **Informaciju o realizaciji mjera utvrđenih u Akcionom planu za uključivanje Crne Gore u Program EUREKA**. Ova Informacija daje pregled realizovanih aktivnosti na sprovođenju Akcionog plana za uključivanje Crne Gore u program EUREKA.

Na EUREKA Ministarskoj konferenciji, koja je održana u Budimpešti 22. VI 2012, prof. dr Sanja Vlahović, potpisala je **Memorandum o razumijevanju sa EUREKA Sekretarijatom**, čime je Crna Gora zvanično postala zemlja članica EUREKA inicijative. Sticanjem statusa zemlje članice, omogućeno je učešće kompanija i istraživačkih centara iz Crne Gore u panevropskim projektima za razvoj inovativnih proizvoda, procesa i servisa.

Vlada je 7. VI 2012. donijela odluku o podnošenju zahtjeva **za učlanjenje Crne Gore u COST Program** (Evropski program za saradnju u nauci i tehnologiji – European Cooperation in Science and Technology). Ministarstvo nauke je 24. VII 2012. uputilo COST Sekretarijatu zahtjev za učlanjenje Crne Gore u COST Program.

Vlada je 14. VI 2012. usvojila **Informaciju o realizaciji mjera utvrđenih u Akcionom planu o povećanju mobilnosti istraživača (2011-2012)**. Informacija se odnosi na aktivnosti koje je Ministarstvo nauke realizovalo samostalno ili u međuresornoj saradnji u cilju podsticanja mobilnosti istraživača u periodu 2011-2012. Sve mjere iz Akcionog plana, realizovane su kroz postojeće mehanizme podrške mobilnosti, kao i uspostavljanjem novih mehanizama, koji su rezultirali značajnim povećanjem mobilnosti istraživača. Ovo povećanje odnosi se kako na odlazeću mobilnost istraživača iz Crne Gore ka inostranstvu (odlazeća mobilnost), tako i na dolazeću mobilnost inostranih istraživača ka Crnoj Gori (dolazeća mobilnost), a sve u cilju većeg učešća istraživača u zajedničkim naučnoistraživačkim projektima, jačanju međunarodne naučne saradnje, sticanju novih znanja i razmjeni iskustava s naučnicima širom svijeta.

3.25.3. Statistički podaci

Ministarstvo nauke i MONSTAT sproveli su **istraživanje o projekciji ulaganja u istraživanje i razvoj za 2012. godinu**, koje sadrži podatke o ulaganjima države i naučnoistraživačkih ustanova u Crnoj Gori. Na osnovu ovog istraživanja utvrđena je projekcija ulaganja u istraživanje i razvoj u iznosu od 13,3 miliona €, što čini 0,43 % BDP.

Projekcija ulaganja u istraživanje i razvoj za 2012. izvršena je na osnovu: sredstava koja je Ministarstvo nauke opredijelilo iz svog budžeta i kroz projekat Svjetske banke „Visoko obrazovanje, istraživanje i inovacije za konkurentnost Crne Gore“ za 2012. u iznosu od 1.923.339,93 €; sredstava koja su resorna ministarstva, u saradnji s Ministarstvom nauke, izdvojila za sufinansiranje nacionalnih naučnoistraživačkih projekata u 2012. u iznosu od 454.882,92 €; sredstava koja su opredijeljena budžetom za Crnogorsku akademiju nauka i umjetnosti, u iznosu od 1.444.329,28 €; sredstava koja su iz Kapitalnog budžeta planirana za izgradnju zgrade CANU i za objekte Univerziteta Crne Gore i njegovo samostalno učešće za ovu namjenu, u iznosu od 4.649.000,00 €, kao i izdvajanja 41 naučnoistraživačke ustanove, koje su učestvovala u istraživanju i dostavile tražene podatke, u iznosu od 4.823.943,37 €.

3.25.4. Međunarodna i regionalna saradnja

U cilju što većeg uključivanja crnogorskih istraživača u regionalne i međunarodne projekte i programe, Ministarstvo je pokrenulo projekat koji će se finansirati iz kredita Svjetske banke, koji će omogućiti značajne korake u izgradnji kapaciteta naučne zajednice. Podsticanje inovacija i internacionalizacija bitni su ciljevi ovog projekta.

Takođe, Ministarstvo je realizovalo aktivnosti koje se odnose na jačanje NCP (National contact point) sistema uključivanjem većeg broja istraživača koji će aktivno raditi na promovisanju FP7 programa.

Ministarstvo je u julu tekuće godine finansiralo prve projekte iz programa EUREKA, u koje su uključene crnogorske kompanije. Kompanije čije su aplikacije prihvaćene na već započetim EUREKA projektima su: „MG Soft“ i „13 jul Plantaže“.

Ministarstvo nauke realizuje projekte po osnovu bilateralne naučne i tehnološke saradnje s Republikom Slovenijom (24 projekta), Republikom Hrvatskom (12 projekata), Republikom Austrijom (pet projekata) i Bosnom i Hercegovinom (15 projekata).

Ministarka nauke potpisala je Protokol o saradnji Ministarstva nauke Crne Gore s Ministarstvom nauke i tehnologije Narodne Republike Kine, 04. VII 2012. u Peking, na osnovu kojeg će se realizovati šest bilateralnih projekata.

Zaključen je konkurs za sufinansiranje naučne i tehnološke saradnje s Republikom Makedonijom 1. VII 2012. U toku je ocjena dostavljenih prijava projekata.

3.26 POGLAVLJE 26: OBRAZOVANJE I KULTURA

3.26.1. OBRAZOVANJE

3.26.1. Normativni okvir

Skupština je 10. VII 2012. donijela **Zakon o stručnom osposobljavanju lica s visokim obrazovanjem** ("Službeni list CG", broj 38/12). (Detaljnije u poglavlju 3.19.)

Vlada je 5. VII 2012. utvrdila **Predlog izmjena i dopuna Zakona o nacionalnim stručnim kvalifikacijama**.

Vlada je 26. VII 2012. donijela Odluku o formiranju radne grupe za pregovaračko poglavlje 25- Obrazovanje i kultura. Prvi sastanak radne grupe 25 je održan 27. VII 2012.

Osnovni cilj promjena u obrazovanju je stvaranje preduslova da se svim građanima Crne Gore osigura sticanje znanja, vještina i kompetencija potrebnih za uspješan lični i profesionalni život, za nastavak obrazovanja i uključivanje na tržište rada. Promjenama u obrazovanju ostvarena je decentralizacija, fleksibilnost i demokratičnost sistema. Osnovane su nove institucije koje se bave razvojem obrazovanja i formirana, na bazi partnerstva, savjetodavna tijela. Svim učenicima ponuđene su jednake mogućnosti pristupa i izbor u skladu sa individualnim mogućnostima. Ostvarena je povezanost sistema – predškolsko, osnovno, srednje, više, visoko obrazovanje, stvorena vertikalna i horizontalna prohodnost, kao i modernizacija programa i njihova usklađenost s uzrastom. Puna pažnja poklanja se osposobljavanju kadra koji radi u obrazovanju. Stvorene su pretpostavke da se obrazovni programi iz oblasti stručnog obrazovanja modularizuju i kreditno vrednuju. Razrađeni su mehanizmi obezbjeđivanja kvaliteta kroz proces eksterne evaluacije rada ustanove i samoevaluacije. Eksterni maturski i stručni ispit su sprovedeni u dvije protekle školske godine.

3.26.2. Bilans ostvarenih rezultata

Vlada je 6. VI 2012. usvojila dokument **Decentralizacija finansiranja obrazovanja i metodologija za određivanje cijene koštanja obrazovanja učenika po modelu *per capita***. Predloženi način finansiranja obrazovno-vaspitnih ustanova po modelu *per capita* ima za cilj da se poveća efikasnost i efektivnost korišćenja ograničenih finansijskih sredstava za potrebe obrazovanja.

U skladu s utvrđenom Metodologijom, da bi se izračunao potreban obim sredstava za srednju školu, neophodno je imati podatke o programima i broju učenika u pojedinom programu. Programi su, u zavisnosti od sektora kojem pripadaju, svrstani u šest kategorija, i za ove kategorije utvrđen je koeficijent programske grupe. Ukupna potrebna sredstva za obrazovni program za jednu školsku godinu određuje se na osnovu troškova po učeniku, broja učenika i koeficijenta programske grupe u koju je program razvrstan.

Da bi se izračunao potreban obim sredstava za osnovnu školu, neophodno je imati podatke o broju učenika matične škole i područnih ustanova, kao i njihove specifičnosti.

Model finansiranja po učeniku će se provjeriti na odabranom uzorku osnovnih i stručnih škola i gimnazija.

Sprovode se aktivnosti u odnosu na poboljšanje procjenjivanja znanja i ispitivanja učenika sa posebnim obrazovnim potrebama u saradnji s Ispitnim centrom. Do sada je prilagođen Maturski ispit učenicima sa smetnjama vida.

Tokom maja 2012. su održani tzv. Refleksioni dani, u okviru kojih su škole uključene u projekat „Podrška inkluziji u stručnom obrazovanju u Crnoj Gori“.

Organizovan je eksterni maturski i stručni ispit za školsku 2011/2012. Maturski ispit polagalo je 2458 učenika gimnazije, od toga je 224 učenika ispit polagalo na albanskom jeziku. Stručni ispit polagalo je 2889 učenika četvorogodišnjih stručnih škola koji se obrazuju po novim obrazovnim programima, od toga je 55 učenika ispit polagalo na albanskom jeziku.

Pripremljen je i realizovan konkurs za upis učenika u srednje škole za školsku 2012/2013. Takođe, pripremljen je naknadni konkurs za upis učenika u srednju školu za školsku 2012/2013.

3.26.3. Statistički podaci

Ključni indikatori iz oblasti obrazovanja pokazuju sljedeće:

Na početku školske 2011/2012. u srednje škole je upisano ukupno 31 914, od čega ga je 15 633 učenika.

U srednje škole je upisano ukupno 199 učenika s posebnim obrazovnim potrebama. Ženskog pola je bilo 85 učenika.

Na početku školske 2011/2012. u srednjim školama je radilo 2396 nastavnika od čega je žena 1486.

Na osnovne studije u akademskoj 2011-2012 je upisano ukupno 22 227 studenata. Od toga ženskog pola je 10 271.

Na postdiplomske i doktorske studije u akademskoj 2011/2012. je upisano 3086 studenata. Od toga ženskog pola je 1892.

Prema podacima popisa stanovništva, domaćinstava i stanova sprovedenog 2011, 8392 lica se izjasnilo kao Romi ili Egipćani. Od toga 1308 su pohađali osnovnu školu. Srednju školu pohađalo je 64 lica navedene nacionalne ili etničke pripadnosti.

Na osnovu predloga komisija za usmjeravanje na lokalnom nivou (18), Ministarstvo prosvjete i sporta redovno ažurira bazu podataka o djeci sa posebnim obrazovnim potrebama – broj djece u Crnoj Gori s rješenjem o usmjeravanju je 967.

U školskoj 2011/2012. godini ukupan broj učenika u srednjem obrazovanju je 31.929, od čega se 10.410 učenika obrazuje po obrazovnom programu opšte gimnazije. U prvom razredu svih obrazovnih programa bilo je 8.540, u drugom 8.607, u trećem 8.107 i u četvrtom 6.675 učenika. Broj nastavnika u srednjem obrazovanju je u ovoj školskoj godini 2.366, tako da je odnos učenik/nastavnik 13.49. Ukupan broj srednjih škola je 48 (jedna je privatna gimnazija).

3.26.4. Međunarodna i regionalna saradnja

Urađen je i poslat Izvještaj o stručnom obrazovanju po Bruges communiqué-u (Refernet and ETF Questionnaire on Policy Reporting on VET, Progress towards the short term deliverables set out in the Bruges Communiqué).

U partnerstvu s UNICEF-om realizuje se **Projekat Mreže podrške inkluzivnom obrazovanju**, s ciljem da se poveća broj djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju iz posebnih odjeljenja u redovnim odjeljenjima, te razvije saradnja između redovnih i posebnih odjeljenja u školama u cilju jačanja principa inkluzije. Održane su tri jednodnevne radionice za direktore škola, kompletne stručne službe, sve defektologe iz posebnih odjeljenja, predstavnike aktiva profesora razredne nastave, matematike, crnogorskog jezika, profesora fizičkog vaspitanja, likovne i muzičke kulture. Na njima su definisane jasne procedure, uloge, zaduženja, postupak saradnje i razmjene informacija. Dat je pregled rezultata prva tri modula, predstavljen nacrt uloga i zaduženja, procedura, postupka saradnje i razmjene informacija u školi radi uključivanja djeteta sa posebnim obrazovnim potrebama iz posebnog u redovno odjeljenje, upriličene prezentacije tri resursna centra i na kraju dobijene preporuke za dalje korake.

3.26.2. KULTURA

3.26.2.1. Normativni okvir

Skupština je 29. V 2012. donijela **Zakon o izdavačkoj djelatnosti** („Službeni list CG”, br. 30/12), koji je stupio na snagu 16. VI 2012. Zakon je usaglašen sa principima Evropske unije i potvrđenim međunarodnim konvencijama (Evropskom konvencijom o zaštiti i promovisanju raznolikosti kulturnih izraza; Bernskom konvencijom o zaštiti književnih i umjetničkih djela i WIPO ugovorom o autorskom pravu).

Primjena ovog Zakona treba da doprinese planskom i sistematskom podizanju nivoa stručnosti i kompetentnosti izdavačkom sektora. Zakon se odnose na sve sektore izdavačke djelatnosti (izdavače, štampare, knjižare distributere) i autore.

Sadržajem Zakona definisana je izdavačka djelatnost i publikacija, načela po kojima će se izdavačka djelatnost razvijati i utvrđen njen status od javnog interesa, propisani uslovi i način obavljanja svih djelatnosti izdavačkog sektora, sadržaj impresuma publikacija i obaveznih podataka u publikacijama, ali i mjere i načini unapređivanja i razvoja te djelatnosti. Posebno poglavlje u Zakonu odnosi se na obavezni primjerak publikacije, koji ima status kulturnog dobra.

Zakonom je propisan upravni nadzor Ministarstva kulture u sprovođenju i primjeni Zakona, kao i kaznene mjere za neprimjenjivanje propisanih pravila.

Skupština je 19. VI 2012. donijela **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kulturi** („Službeni list CG”, br. 38/12).

Razlozi za izmjene i dopune Zakona o kulturi („Službeni list CG” br. 49/08 i 16/11) sadržani su u novom Zakonu o nevladinim organizacijama („Službeni list CG” br. 39/11) i Odluci Ustavnog suda Crne Gore od 24. II 2011. (Službeni list Crne Gore br. 16/11).

Zakonom o nevladinim organizacijama uspostavljen je centralizovan sistem finansiranja nevladinog sektora - preko posebne potrošačke jedinice, Komisije za raspodjelu sredstava nevladinim organizacijama, a kriterijumi i način raspodjele sredstava propisan tim Zakonom, proizvode obavezu izmjena i dopuna Zakona o kulturi u dijelu koji se odnosi na podršku i podsticaj razvoja kulture.

Članom 1 izmjena i dopuna mijenja se član 53 Zakona o kulturi, kojim je umjesto ranijeg određenja strukovnih udruženja kao nevladinih organizacija, brisan naziv „nevladina” i fokus je stavljen na djelatnosti strukovnih udruženja, a način njihovog osnivanja određen zakonom. Takođe, dopunjen je član 71 Zakona o kulturi na način koji propisuje da nevladine organizacije, pored ranije utvrđenih javnih ustanova i drugih subjekata koji se finansiraju iz budžeta Crne Gore sredstvima planiranim

za kulturu, ne mogu učestvovati na javnom konkursu Ministarstva kulture za sufinansiranje programa i projekata u kulturi.

Istovremeno, brisan je stav 2 člana 86, koji je obezbjeđivao reprezentativnim strukovnim udruženjima mogućnost programskog sufinansiranja putem javnog konkursa Ministarstva, s obzirom na to da su po načinu osnivanja i organizovanja i oni nevladine organizacije.

Čl. 2 i 3 Zakona, obezbijeđen je pravni osnov za plaćanje doprinosa za penzijsko i invalidsko i zdravstveno osiguranje samostalnog umjetnika i samostalnog stručnjaka u kulturi, jer je Odlukom Ustavnog suda Crne Gore od 24. II 2011, prestao da važi član 65 Zakona o kulturi, koji je propisivao tu obavezu. Naime, prema ocjeni Ustavnog suda, član 65 prestao da je važi jer je njime bila „narušena ustavom zajemčena jednakost unutar istog kruga građana“. Izmjenama i dopunama Zakon o kulturi je dopunjen novim članom 64 koji utvrđuje obavezu države na uplatu navedenih doprinosa na način koji obezbjeđuje potpunu jednakost unutar istog kruga građana, dok su osnovice, stope i obračun doprinosa prilagođeni važećem zakonu kojim se regulišu doprinosi za obavezno socijalno osiguranje.

3.26.2.2. Bilans ostvarenih rezultata

U okviru realizacije projekta **Unapređenje kulturne baštine kroz prostorno planiranje i upravljanje – CHERPLAN**, održan je drugi sastanka Upravnog odbora projekta i treninga kome su prisustvovali predstavnici projektnih partnera iz zemalja EU i regiona.

Crnogorski umjetnici učestvovali na Petoj ediciji Međunarodnog bijenala fotografije – GRID 2012 koja se održala od 16. V – 1. VII 2012. u Amsterdamu.

Kroz Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2012, 18. i 19. V 2012. organizovana je manifestacija **Noć muzeja**, na kojoj su predstavljene dvije izložbe: **East/West: A Dialogue Between Puglia and Montenegro (Istok-Zapad: dijalog između Pulje i Crne Gore)** i **Frontline/Video Collection (Prva linija/video kolekcija)**, u selekciji direktorke Fondacije muzeja Pino Paskali (Poliniano di Mare, Bari) Rosalbe Brane i njenih saradnika Antonija Frugisa i Marijapaole Spineli.

Literarni konkurs za najbolju kratku priču Euromediteranskog regiona u okviru Fondacije Ana Lind je objavljen na sajtu Ministarstva kulture 24. V 2012. Na konkurs koji je trajao 30 dana, pristigle su četiri prijave iz Crne Gore, te su u skladu s propozicijama, tri najbolje priče, uz obezbijeđen stručni prevod, proslijeđene internacionalnom žiriju koji formira Evropski institut za Mediteran. Proces odabira najboljih priča je u toku.

U okviru programa Evropske unije **Kultura 2007 – 2013**, objavljen je Konkurs za sufinansiranje projekata višegodišnje i kratkoročne kulturne saradnje, s ciljem unapređenja zajedničkog evropskog prostora putem promocije kulturne saradnje između evropskih zemalja i njihovih građana.

Pravo učešća imaju pravna lica, tj. javne ili privatne organizacije koje su registrovane za obavljanje djelatnosti kulture sa sjedištem u jednoj od zemalja članica programa Kultura 2007 - 2013.

Rok za podnošenje prijava bio je do 03. oktobra 2012.godine, ali je na osnovu inicijative Izvršne agencije za obrazovanje, audiovizuelnu djelatnost i kulturu, taj rok produžen do 07. novembra tekuće godine.

3.27.1. HORIZONTALNO ZAKONODAVSTVO

3.27.1.1. Normativi okvir

Vlada je 28. VI 2012. utvrdila **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu**.

Vlada je 12. VII 2012. usvojila **Informaciju o stanju životne sredine za 2011. godinu**, s **Predlogom mjera za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu i Predlogom akcionog plana**.

3.27.2. KVALITET VAZDUHA

3.27.2.1. Bilans ostvarenih rezultata

Prvi Program praćenja kvaliteta goriva uspješno je sproveden do 30. IV 2012. Na osnovu Zakona o zaštiti vazduha Ministarstvo održivog razvoja i turizma donijelo je novi **Program praćenja kvaliteta tečnih goriva naftnog porijekla** ("Službeni list CG", br. 23/2012) koji se primjenjuje od 1. V 2012.

Dvije nove automatske stanice za praćenje kvaliteta vazduha, donacija Evropske agencije za atomsku energiju postavljene su u skladu s definisanim rasporedom mreže mjernih mjesta u opštini Pljevlja (Gradina) i opštini Podgorica (Golubovci). Kroz TAEX instrument pomoći EU angažovan je međunarodni ekspert radi ocjene usklađenosti uspostavljene mreže za praćenje kvaliteta vazduha sa zahtjevima EU. Na osnovu preporuka eksperata vezanih za unapređenje mreže mjernih mjesta za praćenje kvaliteta vazduha definisaće se odgovarajuće mjere u Nacionalnoj strategiji za upravljanje kvalitetom vazduha koja će se donijeti do kraja 2012.

Urađen je i Inventar emisija gasova za 2010. i rezultati su prosljeđeni Sekretarijatu Konvencije o prekograničnom zagađenju vazduha na velikim udaljenostima (LRTAP) čime je ispunjena obaveza izvještavanja za ovu godinu.

3.27.3. UPRAVLJANJE OTPADOM

3.27.3.1. Normativni okvir

Vlada je donijela: Uredbu o načinu i postupku osnivanja sistema preuzimanja, sakupljanja i obrade otpadnih vozila i rada tog sistema ("Službeni list CG", br. 28/12); Uredbu o načinu i postupku osnivanja sistema preuzimanja, sakupljanja i obrade otpada od električnih i elektronskih proizvoda i rada tog sistema ("Službeni list CG", br. 28/12) i **Pravilnik o klasifikaciji otpada i katalogu otpada** ("Službeni list CG", br. 35/12).

Takođe, Vlada je 26. VII 2012. usvojila Studiju o ocjeni potrebe revizije Strateškog master plana za upravljanje otpadom u Crnoj Gori i preporukom za organizovanje poslova upravljanja otpadom u periodu do 2030.

3.27.3.2. Bilans ostvarenih rezultata

U oblasti upravljanja otpadom nastavljen je rad na realizaciji infrastrukturnih projekata, i to: počela je s radom regionalna sanitarna deponija u Baru, 13. VII 2012, za potrebe opština Bar i Ulcinj; nastavljene su pripreme aktivnosti (izrada tehničke dokumentacije) za: izgradnju regionalnih centara za upravljanje otpadom u Nikšiću, Beranama i Pljevljima; sanaciju neuređenih odlagališta otpada "Čafe" u Baru i "Vrtijeljka" u Cetinju; izgradnju sistema za tretman procjednih voda na deponiji "Livade" u Podgorici.

U toku su aktivnosti na obezbjeđenju uslova za nabavku opreme i vozila za tehničko jačanje komunalnih preduzeća u 14 opština u Crnoj Gori iz IPA sredstava (oprema i vozila biće obezbijeđena krajem septembra 2012).

Iz preostalih sredstava projekta MESTAP u iznosu od oko 1.5 mil. eura nabavljena je oprema (15 vozila i 440 kontejnera) u cilju jačanja tehničke opremljenosti komunalnih preduzeća u opštinama: Bar, Ulcinj, Kotor, Budva i Tivat (za Ulcinj, Budvu i Tivat već isporučeno, a za Bar i Kotor se uskoro očekuje isporuka).

U toku su aktivnosti na: Izradi Državnog plana upravljanja otpadom za period 2013-2017; pripremi tenderske dokumentacije i rapsivanje tendera za izbor obrađivača posebnih vrsta otpada i izradi tehničke dokumentacije za sanaciju neuređenih odlagališta u Crnoj Gori.

U toku su aktivnosti na realizaciji 20 infrastrukturnih projekata u oblasti upravljanja otpadom (na različitim nivoima realizacija: projektovanje, javne nabavke, izgradnja), čiju realizaciju prati i koordinira Ministarstvo održivog razvoja i turizma u saradnji s DOO "Procon", JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" i jedinicama lokalnih samouprava u dijelu pitanja koja se odnose na komunalni otpad.

3.27.3.3. Obuke

U periodu od 17-19. VI 2012. obavljena je posjeta lokacijama u Holandiji na kojima se izvode radovi na postavljanju materijala trisoplast, koji je upotrebljen kao nepropustan materijal na sanitarnim deponijama. Na osnovu ovih iskustava sagledaće se mogućnost primjene ove tehnologije i u Crnoj Gori.

3.27.4. KVALITET VODA

3.27.4.1. Normativni okvir

Vlada je, na osnovu Zakona o vodama, 12. IV 2012. donijela ***Uredbu o načinu određivanja granica vodnog zemljišta*** („Službeni list CG“, br. 25/12), kojom se propisuje način određivanja vodnog zemljišta.

Na osnovu Zakona o bezbjednosti hrane („Službeni list CG“, br. 14/07), Ministarstvo zdravlja donijelo je ***Pravilnik o bližim zahtjevima koje u pogledu bezbjednosti treba da ispunjava voda za piće*** („Službeni list CG“, br. 24/12) koji je usklađen s Direktivom 98/83/EC o kvalitetu vode namijenjene za ljudsku upotrebu.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, donijelo je ***Pravilnik o izmjeni Pravilnika o kvalitetu i sanitarno-tehničkim uslovima za ispuštanje otpadnih voda u recipijent i javnu kanalizaciju, načinu i postupku ispitivanja kvaliteta otpadnih voda, minimalnom broju ispitivanja i sadržaju izvještaja o utvrđenom kvalitetu otpadnih voda*** („Službeni list CG“, br. 26/12). Izmjenom se definišu uslovi pod kojima se dozvoljava ispuštanje komunalnih otpadnih voda u zemljište, u slučajevima kada bi zbog udaljenosti od odgovarajućeg površinskog recipijenta njihovo odvođenje bilo ekonomski neopravdano.

3.27.4.2. Bilans ostvarenih rezultata

U oblasti vodosnabdijevanja i upravljanja otpadnim vodama nastavljen je rad na realizaciji infrastrukturnih projekata u ovoj oblasti. Naime, završena je i puštena u rad dionica regionalnog

vodovodnog sistema za Crnogorsko primorje od Bara do Ulcinja, čime su stvorene pretpostavke da, pored opština Budva, Kotor, Tivat i Bar, vodu iz ovog sistema dobija i opština Ulcinj.

Nastavljeno je s realizacijom izgradnje vodovodne i kanalizacione mreže u Tivtu koja obuhvata izgradnju (17,6 km kanalizacione i 14,5 km vodovodne mreže i 12 kanalizacionih pumpnih stanica). Nastavljeni su radovi na izgradnji kanalizacione mreže u Kotoru (projekat obuhvata izgradnju 28 km kolektora i cjevovoda s izgradnjom 5 pumpnih stanica). Potpisan je ugovor (8. VI 2012.) za izgradnju postrojenja za tretman otpadnih voda u Herceg Novom, vrijedan 8,8 miliona eura; prema Ugovoru izgradnja će trajati dvije godine; predugovorno pregovaranje sa prvorangiranim ponuđačem na tenderu za izgradnju i rekonstrukciju vodovodne i kanalizacione mreže u Herceg Novom obavljeno je 11. V 2012, a ugovaranje se očekuje do kraja jula 2012.

Završavaju se radovi na rekonstrukciji i proširenju kanalizacione mreže u Nikšiću i aktivnosti na izradi Glavnog projekta za izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda;

Nastavljene su pripremne aktivnosti (izrada projektne dokumentacije) na izgradnji postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i vodovodne i kanalizacione mreže u Baru, Beranama, Bijelom Polju, Cetinju, Danilovgradu, Plavu, Pljevljima, Rožajama, kao i opštinama Ulcinj i Žabljak.

Ministarstvo održivog razvoja i turizma u saradnji s IUCN Mediteranskim Centrom (IUCN Centre for Mediterranean Cooperation – IUCN-Med) organizovalo je radionicu „Protected Areas Planning and Management in the Adriatic Region“ u okviru realizacije MedMPAPAN projekata koji se realizuju u saradnji s SPA/RAC (Special Protected Areas Regional Activity Center) centrom UNEP/MAPa.

Kako je ove godine uspostavljenja MEDPOL on line baza podataka InfoMED, Agencija za zaštitu životne sredine je imala zadatak popunjavanja pomenute baze podataka u dijelu emisija polutanata (teški metali i organski zagađivači) u more. Ovim aktivnostima se doprinosi ispunjavanju obaveza u kontekstu implementacije Barselonske konvencije o sprečavanju zagađenja Mediterana. Podaci su obuhvatali period emisija od 2004 – 2008.

U toku su aktivnosti na realizaciji 20 infrasturkturkih projekata iz oblasti vodosnabdijevanja i upravljanja otpadnim vodama (na različitim nivoima realizacije: projektovanje, javne nabavke, izgradnja), čiju realizaciju prati i koordinira Ministarstvo održivog razvoja i turizma u saradnji s DOO „Procon“, DOO „Vodacom“ i JP „Regionalni vodovod Crnogorsko primorje“.

3.27.4.3. Obuke

Zaposleni u Odsjeku za zaštitu i integralno upravljanje morem i priobalnim područjem imali su sljedeće obuke: „Kreiranje zelenih poslova sa ciljem smanjivanja izvora zagađenja u Mediteranu“. 3-5 IV 2012, Atina (Druga nacionalna radionica “ Regionalna inicijativa Zapadnog Balkana za upravljanje poplavama i sušama u slivnom području rijeke Drine”; Trening: “ Razvoj koncepta ekološkog prihvatljivog protoka (EPP) u Crnoj Gori: mogućnosti i izazovi”, u organizaciji NVO Green Home i WWF – Mediteranski program, uz podršku DEU u Crnoj Gori; obuke u okviru realizacije CAMP programa.

U okviru realizacije MEDPAN South projekta, koji je usmjeren na izgradnji kapaciteta za upravljanje marinskim zaštićenim područjima u Crnoj Gori, održana je studijska posjeta Marinskom zaštićenom području „MIRAMARE“ od 25-30.V 2012. u Trstu, Italija.

Takođe, održan je "Trening o razvoju projekata i prikupljanje sredstava za zaštitu prirode" koji je organizovan od strane IUCN-a.

3.27.4.4. Jačanje administrativnih kapaciteta

U realizaciji infrastrukturnih projekata u oblasti vodosnabdijevanja i upravljanja otpadnim vodama Ministarstvo održivog razvoja i turizma ima podršku Nacionalne jedinice za implementaciju projekata DOO „Procon“, koja implementira projekte koji se finansiraju iz kredita Evropske investicione banke (na poslovima vezanim za realizaciju projekata u oblasti vodosnabdijevanja i upravljanja otpadnim vodama ima četvoro zaposlenih) i DOO „Vodacom“, koji implementira projekte koji se finansiraju iz sredstava KfW banke (na poslovima koji su direktno vezani za praćenje realizacije projekata ima pet zaposlenih).

3.27.4.5. Međunarodna saradnja

U okviru saradnje s italijanskim Ministarstvom životne sredine kopna i mora nastavljen je projekat „Pilot projekat uspostavljanja prvog marinskog zaštićenog područja (MPA) u Crnoj Gori“ u okviru kojeg je pripremljena studija izvodljivosti za proglašenje marinskog zaštićenog područja na lokaciji „Katiči“. U toku 2012, radilo se i na analizi pravno-administrativnog okvira za proglašenje i uspostavljanje MPA, kao i na obezbjeđivanju finansijske podrške za nastavak projekta.

U okviru bilateralne saradnje s italijanskim Ministarstvom zaštite životne sredine, kopna i mora značajna je realizacije projekata ADRICOSM Intermediate, i planirani nastavak aktivnosti u okviru projekta ADRICOSM STAR 2, koji imaju za cilj unapređenje sistema monitoringa mora i obalnog područja.

Odredbama Direktive o strategiji o moru inicirana je izrada regionalne Strategije za Jadran.

U sub-regionalnom kontekstu relevantna je saradnja u okviru Jadransko-jonske komisije, dok je u regionalnom kontekstu primarna saradnja s Mediteranskim akcionim planom (UNEP/MAP) i regionalnim centrima u strukturi MAP-a, u kontekstu imeplementacije Barselonske konvencije i pratećih protokola.

Najznačajnija programska aktivnost u kontekstu implementacije Barselonske konvencije je realizacija Programa integralnog upravljanja obalnim područjem Crne Gore (CAMP CG). Riječ je o trogodišnjem programu (2011-2014), koji ima za cilj izradu baznih podloga i ekspertiza za potrebe izrade Plana za integralno upravljanje obalnim područjem Crne Gore, obezbjeđujući istovremeno i podršku izradi Prostornog plana za obalno područje Crne Gore i izradu Akcionog plana za integralno upravljanje obalnim područjem Crne Gore. Istovremeno je u toku izrada Nacionalne strategije integralnog upravljanja obalnim područjem Crne Gore i Plana za integralno upravljanje prekograničnim područjem Crne Gore i Albanije, u okviru Strateškog partnerstva UNEP/MAPa i Svjetske Banke za veliki ekosistem Mediterana (izvor finansiranja je GEF).

3.27.5. ZAŠTITA PRIRODE

3.27.5.1. Normativni okvir

Vlada je 28. VI 2012. utvrdila **Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode** čije donošenje ima za cilj postepenu harmonizaciju u oblasti zaštite prirode s legislativom EU, a u skladu je s novom Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave kojom je utvrđeno da

Agencija za zaštitu životne sredine preuzme sve poslove iz nadležnosti JU Zavoda za zaštitu prirode Crne Gore.

U izvještajnom periodu Radna grupa koja radi na pripremi **Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnim parkovima** pripremila je Nacrt istog koji je u fazi usaglašavanja sa prijedlozima UNDP eksperata koji su podrška pripremi Prijedloga zakona.

3.27.5.2. Bilans ostvarenih rezultata

U oblasti zaštite prirode nastavljen je rad na projektu **Jačanje kapaciteta državnih institucija i civilnog sektora u Srbiji i u Crnoj Gori za usaglašavanje nacionalnih propisa sa propisima Evropske unije iz oblasti zaštite prirode**, koji je završen 30. VI 2012. Projekat je finansiralo norveško Ministarstva spoljnih poslova preko Svjetskog fonda za zaštitu životne sredine (WWF) koji je bio implementaciona agencija projekta. Rezultati projekta su predstavljani na završnoj radionici koja je održana 28. i 29. V 2012. i tokom juna rezultati su usaglašeni shodno komentarima dobijenim od stručne javnosti na pomenutoj radionici. Rezultat projekta su: ojačani kapaciteti Zavoda za zaštitu prirode, uspostavljena mreža NVO-a pod nazivom NATURA 2000 Infocentar koja ima 37 članica, unapredjeni kapaciteti u Ministarstvu za razumijevanje ključnih direktiva EU acquisa i pripremljen Prijedlog kataloga staništa koji se priprema za štampu sa predlogom referentne liste.

Imajući u vidu da je postojeći projekat nedovoljan da se do kraja sprovedu aktivnosti vezane za uspostavljanje NATURA 2000 mreže, novi projekat NATURA 2000 je uz projekat **Nacionalna strategija aproksimacije u životnoj sredini** kandidovan kod **Evropske komisije kroz IPA 2012-2013**. Za prvu polovinu septembra 2012. predviđena je TAIEX misija, čija je svrha unaprijeđenje teksta prijedloga projekta.

Pripremljeni su **Godišnji programi upravljanja za 2012.** za nacionalne parkove „Loćen“, „Skadarsko jezero“, „Durmitor“ i „Biogradska gora“.

Takođe, na bazi rezultata realizacije Programa monitoringa za 2011. izrađen je Izvještaj o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2011, s predlogom mjera.

3.27.5.3. Prikaz sprovedenih obuka

Zaposleni u Odsjeku za zaštitu prirode, biodiverziteta i zemljišta imali su 1 obuku **„Izazovi u implementaciji EIA direktiva i NATURA direktiva pri implementaciji infrastrukturnih projekata“**.

3.27.5.4. Međunarodna saradnja

Nastavljeno je s aktivnostima u okviru **Tvining projekta "Podrška upravljanju u životnoj sredini"**, koji se sprovodi u saradnji s Ministarstvom životne sredine, kopna i mora Republike Italije uz posredstvo EU Delegacije u Crnoj Gori, kroz IPA 2008. Projekat ima tri komponente čiji su korisnici: Ministarstvo održivog razvoja i turizma (komponenta I), Agencija za zaštitu životne sredine (komponenta II), Procon. d.o.o (komponenta III). U julu 2012. održan je **peti sastanak Upravnog odbora za Tvining projekat**, na kome je predstavljen plan rada za naredni kvartal. Dosadašnji rezultat projekta je urađen Nacrt Gap analiza za Komponentu I na koju su dati komentari. Inovirani nacrt Gap analiza je završen u avgustu 2012.

U toku je implementacija projekata **„Jačanje sistema zaštićenih područja u Crnoj Gori“** i **„Kataliziranje finansiranja zaštićenih područja“**. Sredstva za realizaciju obezbjeđena su od strane GEF-a, dok je Program za razvoj Ujedinjenih nacija (UNDP) implementaciona agencija. U okviru

projekta »Jačanje sistema održivosti zaštićenih područja« urađeni su nacrti Studije zaštite za uspostavljanje regionalnog parka »Komovi« i Studije zaštite za uspostavljanje regionalnog parka »Piva«. U okviru projekta »Kataliziranje finansiranja u zaštićenim područjima« urađena je Studija izvodljivosti za samofinansiranje šest pilot lokacija sa statusom zaštićenog područja, a u toku je izrada Gap analize za nacionalne parkove koju radi Univerzitet Crne Gore, Odsjek za biologiju.

U izvještajnom periodu zaposleni u Odsjeku za zaštitu prirode, biodiverziteta i zemljišta učestvovali su na **V sastanku zemalja članica sporazuma o zaštiti afričko-evroazijskih ptica močvarica (AEWA)** i **XI Sastanku zemalja članica konvencije o močvarama (RAMSAR)**.

Početkom jula održan je Peti zajednički pododbor EU i Crne Gore za oblast saobraćaja, energetike, životne sredine i regionalne politike. U okviru ovog događaja prezentovan je progres ostvaren u oblasti klimatskih promjena i životne sredine.

3.27.6. ŠUMARSTVO

3.27.6.1. Normativni okvir

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, donijelo je Pravilnik o izmjenama Pravilnika o sadržini i načinu izrade lovne osnove, učešću zainteresovanih u postupku njenog donošenja, kao i rokovima za njeno donošenje („Službeni list CG“, br. 23/12) i Pravilnik o uniformi i legitimaciji čuvara šuma („Službeni list CG“, br. 26/12);

3.27.6.2. Bilans ostvarenih rezultata

U cilju finalizacije rezultata Nacionalne inventure šuma, kao i izvještaja o implementaciji projekta **Nacionalne inventure šuma u Crnoj Gori**, u saradnji s Upravom za nekretnine, pripremljeni su prostorni podaci koji su povezani s numeričkim podacima. Formirana je baza podataka za numeričke i prostorne podatke koja čini jednu cjelinu. Započeta je detaljna analiza numeričkih podataka kao i analiza prostornih podataka. Paralelno s analizom, započeta je i izrada pregledne Vegetacijske karte kao i klasifikacija satelitskih snimaka za područje Pljevalja.

U cilju daljeg unapređenja planiranja u šumarstvu, započete su aktivnosti na poboljšanju Izvođačkog projekta. U cilju finalizacije Plana razvoja šuma za šumsko područje (PRŠ), izrađen je nacrt dokumenta o Kartiranju i vrednovanju funkcija šuma. Takođe, u sklopu misije Savjetničkog tima za PRŠ, održan je početni sastanak sa predstavnicima NVO „FORS“, s kojom je prethodno sklopljen ugovor o saradnji u posredovanju između javnih institucija iz oblasti šumarstva, privatnih vlasnika šuma i ostalih zainteresovanih strana, s ciljem pokretanja interesnih grupa i organizovanja privatnih vlasnika šuma, u okviru dvije pilot oblasti, Mojkovac i Pljevlja, u procesu izrade PRŠ-a.

Pripremljen je opis projektnog zadatka za izvođača radova u drugoj pilot oblasti „gazdinska jedinica „Sinjajevina - Semolj“, a vezano za razvoj metodologije planiranja gazdovanja u privatnim šumama. U okviru daljeg unapređenja programa OSNOVA, doraden je i definisan šifarnik koji u potpunosti odgovara obrascima za prikupljanje terenskih podataka.

Izabrane kompanije za podršku procesu sertifikacije šuma, kao i za izradu strategije sa planom razvoja šuma i šumarstva.

U sklopu projekta " Procjena zdravstvenog stanja šuma Crne Gore na bioindikacijskim tačkama (BIT) za Nivo I monitoringa Međunarodnog kooperativnog programa za šume (ICP Forests)",s obzirom na to da Crna Gora učestvuje u programu ICP Forests, priprema se materijal za prikupljanje podataka u skladu s novom metodologijom ICP za šume Evrope za 2012, kao i vodič za terenske radnike u skladu s novo-uvodenom metodologijom za 2012.

U cilju pokretanja održivog tržišta obnovljivih izvora energije baziranih na drvnoj biomasi u Crnoj Gori završen je Početni izvještaj i formirana je Radna grupa od predstavnika Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja ,Ministarstva ekonomije i FODEMO projekta, u osnovnom sastavu kao i radna grupa u proširenom sastavu (predstavnic MONSTAT). Izabrana je kompanija za izradu Akcionog plana za biomasu. Pripremljen je projektni zadatak za angažovanje konsultanta za izradu vodiča za energetske auditore i održavanje kursa, u saradnji s GTZ, da bi se povećao broj objekata koji će se grijati na biomasi. Izabrana je kompanija za primjenu metodologije prikupljanja podataka o drvnim gorivima u saradnji s MONSTAT-om. Pripremljen je projektni zadatak za angažovanje konsultanta za izradu studije izvodljivosti i procjeni ekonomičnosti pokretanja proizvodnje na drvnu biomasu.

U cilju realizacije aktivnosti predviđenih Akcionim planom za implementaciju Komunikacione strategije za sektor šumarstva, usvojen je finalni dokument „**Kampanja za prevenciju šumskih požara,ljeto 2012.**“.

U sklopu projekta „**Podrška za izgradnju kapaciteta u sektoru šumarstva**“, u cilju uspostavljanja efikasnog sistema gazdovanja šumama i upravljanja koji će doprinijeti implementaciji ključnih standarda EU za zaštitu životne sredine, socio-ekonomskih politika i propisa iz oblasti prometa šumskih proizvoda ,trenutno se obavljaju sljedeće aktivnosti:

Izabrani su konsultanti koji će pružiti pomoć Radnoj grupi za razvoj obrazovanja u šumarstvu (održan prvi sastanak) pri izradi analize stanja obrazovanja u šumarstvu i Nacrt pregleda sveobuhvatnog programa obrazovanja u šumarstvu.

Započet je rad na „Analizi potreba za kursovima u državnim šumarskim institucijama i privatnom sektoru“.

Vezano za početak rada na dizajnu šumarskog informacionog sistema, organizovan je prvi sastanak konsultanata iz GIS DATA, Beograd u Upravi za šume ,Pljevlja.

Započet je rad na projektu „Konsultantske usluge za pružanje obuke zaposlenima u sektoru šumarstva u upravljanju ljudskim resursima“, firma Cluster House iz Srbije.

Izabrane su kompanije za podršku sektoru šumarstva u vezi s odredbama Natura 2000, kao i za sprovođenje treninga za šumarsko osoblje vezano za savjetodavnu službu Uprave za šume.

Druga faza projekta „**Turizam zasnovan na prirodnoj baštini**“, koji ima za cilj da se razviju turističke usluge zasnovane na održivom korišćenju prirodnih resursa, kao i da se poveća prihod od održivog multifunkcionalnog korišćenja šumskih prostora kroz djelatnost lovnog turizma, je završena. U toku su pripreme za početak treće faze.

3.27.6.3. Obuke

U okviru projekta „**Formulacija i implementacija Nacionalnog akcionog plana borbe protiv bespravne sječe i drugih bespravnih šumskih radnji u Crnoj Gori**“, organizovana su dva treninga, u Danilovgradu i Pljevljima (terenski dio). Tom prilikom četrdeset polaznika, inženjeri šumarstva iz Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i Uprave za šume, je dobilo sertifikate o uspješno završenoj obuci o sistemima-tehnikama borbe protiv bespravnih aktivnosti u šumarstvu.

U sklopu aktivnosti na poboljšanju Izvođačkog projekta, održana je radionica u Plužinama, na kojoj su bili prisutni predstavnici Uprave za šume, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i inostrani konsultant (UNIQUE).

3.27.7.KLIMATSKE PROMJENE

3.27.1. Bilans ostvarenih rezultata

U okviru četvrtog poziva Transnacionalnog programa Jugoistočna Evropa, krajem novembra 2011. u saradnji sa Kancelarijom za klimatske promjene Vlade Slovenije pripremljen je i podnesen projektni predlog "Izrada strategija niskokarbonskog razvoja u regionu Jugoistočne Evrope (LOCSEE)". Početkom jula projektni predlog je prihvaćen.

3.27.8. INDUSTRIJSKO ZAGAĐENJE

3.27.8.1. Bilans ostvarenih rezultata

U okviru projekta „Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje“ završen je Preliminarni izvještaj koji sadrži analize prijedloga sanacija za pet lokacija (Kombinat Aluminijuma Podgorica-KAP, Željezaru Nikšić, Brodogradilište Bijela, Gradac Pljevlja i TE Pljevlja). Na osnovu Preliminarnog izvještaja izabrana su rješenja za sanaciju 4 lokacije (Termoelektrana Pljevlja, Gradac Pljevlja, Željezara Nikšić i Brodogradilište Bijela). Priložen je i izvještaj shodno kojem se predlažu i lokacije za izgradnju nacionalnog postrojenja za tretman opasnog otpada.

3.27.8.2. Obuke

Seminar na temu Zapadni Balkan: približavanje Evropskoj uniji, organizovali su Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija Crne Gore i Ministarstvo vanjskih poslova Bugarske 14. V - 18.V 2012.

Radionica na temu Promocija javnog poziva za finansiranje eko inovativnih projekata u okviru CIP-a - Info – dan o Eco Inovacijama održana je 29.V 2012;

Seminar na temu: Industrijski otpad u Crnoj Gori, održan je 10.VI – 12.VI 2012.

Javna tribina - »Evropa u mom gradu« - "Šta od EU imam JA, a šta od EU ima moj GRAD?" , organizovao Centar za građansko obrazovanje (CGO) 14.VI 2012.

3.27.9. EKOLOŠKA INSPEKCIJA

Ekološka inspekcija je, na osnovu važeće zakonske regulative iz oblasti zaštite životne sredine od 25.IV 2012. do 12.VII 2012. izvršila **483** inspekcijske kontrole; donijela **165** rješenja; izvršila **13362** kontrole na radiktivnost roba pri uvozu u saradnji s J.U.«Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore», Podgorica i »Institut za crnu metalurgiju« AD Nikšić i na osnovu izvještaja odobrila uvoz; kontrolisala **71** dozvolu za promet otpada na graničnim prelazima; kontrolisala **pet** dozvola za promet izvora jonizujućih zračenja na graničnim prelazima; kontrolisala **devet** dozvola za promet opasnog otpada; kontrolisala **jednu** dozvolu za promet roba koje sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač na graničnim prelazima; kontrolisala **18** dozvola za sakupljanje, otkup i promet biljaka i životinja; kontrolisala **46** dozvola za uvoz polovnih mašina; kontrolisala **jednu** dozvolu za obavljanje djelatnosti održavanja i/ili popravke i isključivanja iz upotrebe proizvoda koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač i/ili alternativne supstance;

Ekološka inspekcija je u datom periodu (25.IV 2012. – 12.VII 2012.) podnijela šest zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka, kao i 2 prekršajna naloga.

Od 25.IV 2012. do danas u Agenciji za zaštitu životne sredine, upisano je 26 pravnih lica i preduzetnika u registar sakupljača i izvoznika opasnog i neopasnog otpada.

Agencija za zaštitu životne sredine je izdala dozvole za sakupljanje i obradu otpadnih motornih vozila sljedećim pravnim licima: Deponija doo Podgorica, Centar za reciklažu doo, Bukumirska jezera doo.

Deponija doo Podgorica u periodu od 25.IV 2012. do 12.VII 2012. je preuzela 50 vozila, a od toga obradila 39 vozila.

„Bukumirska jezera“ doo u izvještajnom periodu je preuzeo 15 vozila, a obrađeno je 10 vozila.

„Centar za reciklažu Nikšić“ – je sakupio 6647 kg opasnog otpada – otpadnih akumulatora i preuzeo pet otpadnih vozila.

Preduzeće d.o.o. „Mont metal“ iz Podgorice je sakupilo 7150 kg opasnog otpada – otpadnih akumulatora i 2214 kg opasnog otpada - elektronskog otpada.

D.o.o. „Alga“ iz Nikšića izvršila je sakupljanje i izvoz opasnog otpada – otpadnih akumulatora u količini od 278.823 kg.

Po rješenju ekološke inspekcije, izvršena je sanacija kontaminiranog terena (zauzdanog zemljišta) na prostoru servisne zone AD Marina Bar. Tom prilikom je sakupljeno i predato preduzeću Hemosan doo iz Bara 6720 kg kontaminiranog zemljišta.

U toku maja i prve polovine juna 2012, nosilac projekta izgradnje nautičko – turističkog centra i marine „Porto Montenegro“ je po rješenju ekološke inspekcije izvršio sanaciju prostora ukupne površine 5675,87 m², na kojem je u prethodnom periodu bio skladišteni otpadni grit. Sanacija predmetne lokacije je podrazumijevala uklanjanje kontaminiranog zemljišta, njegovo prosijavanje u cilju izdvajanja komada metala i pakovanje u džambo vreće. Ukupna količina zemljišta koje je s ove lokacije do sada uklonjeno je 2530,5 tona.

Na osnovu Uredbe o zagađujućim materijama u tečnim gorivima naftnog porijekla („Službeni list CG“ br.39/10), Ministarstvo održivog razvoja i turizma je donijelo na prijedlog Agencije za zaštitu životne sredine Program praćenja kvaliteta goriva naftnog porijekla za 2012.

Na teritoriji Crne Gore je uzeto 40 uzoraka goriva s benzinskih pumpi, kao i 2 uzorka sa skladišta »Jugopetrol« ad Kotor, koji su smješteni u Luci Bar. Dosadašnje analize su pokazale da ispitivana goriva ne prelaze propisane granične vrijednosti zagađujućih materija.

Uporedo s redovnim aktivnostima ekološka inspekcija aktivno učestvuje u okviru projekta sanacije i revitalizacije crnih ekoloških tačaka u Crnoj Gori (Montenegro Industrial Waste Management and Clean-up Project -IWMCP). Projekat se realizuje u saradnji sa Svjetskom bankom i obuhvata moguću sanaciju prepoznatih 5 ekoloških crnih tačaka: KAP (bazen crvenog mulja i deponija industrijskog otpada), Željezara Nikšić (deponija industrijskog otpada), Jadransko Brodogradilište Bijela (deponija industrijskog otpada-grit), TE Pljevlja (deponija pepela i šljake „Maljevac“) i Gradac Pljevlja („Šuplja Stijena“).

Raspisan je tender kako bi se odredila kompanija koja će na osnovu raspoložive dokumentacije i predloženih rješenja sanirati to područje

U toku je realizacija Projekta „Integralno upravljanje ekosistemom Skadarskog jezera“, u okviru kojeg su namijenjena određena sredstva između ostalog, za kategorizaciju otpada s deponije čvrstog otpada KAP-a.

Jedna od aktivnosti ekološke inspekcije je i implementacija integralnog katastra zagađivača kojom se identifikuju zagađivači životne sredine u Crnoj Gori kako po vrsti i obliku, tako i intenzitetu zagađivanja. Katastar zagađivača se radi u cilju prikupljanja i dostavljanja podataka o ispuštanju,

prenosu i odlaganju zagađujućih materija i otpada u životnu sredinu, za potrebe vođenja Informacionog sistema.

3.28 POGLAVLJE 28: ZAŠTITA POTROŠAČA I ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

3.28.1. ZAŠTITA POTROŠAČA

Uz podršku IPA Projekta “Zaštita potrošača i tržišni nadzor” održana je 6. VI 2012. javna rasprava o **Nacrtu zakona o zaštiti potrošača i Nacrtu zakona o potrošačkim kreditima**. Predlozi navedenih zakona se trenutno nalaze u proceduri međuresorskog usaglašavanja, nakon čega će biti proslijeđeni Vladi na utvrđivanje.

Privredna komora Crne Gore objavila je spisak izabranih članova Arbitražnog odbora za rješavanje sporova potrošača pri Privrednoj komori Crne Gore, kojih je ukupno 20 („Službeni list CG“, br. 19/12).

Sjednica Komisije za praćenje realizacije Nacionalnog programa zaštite potrošača (NPZP) za period 2010-2012, održana je 4. VI 2012, na kojoj su donijeti zaključci u vezi pripreme drugog godišnjeg Izvještaja o realizaciji Nacionalnog programa zaštite potrošača za period jul 2011 – jun 2012. i pripremi Nacrta nacionalnog programa zaštite potrošača za period 2012-2015.

Održane su radionice posvećene: pripremi Nacrta nacionalnog programa zaštite potrošača za period 2012-2015, s godišnjim Akcionim planom za njegovu realizaciju, uspostavljanju Centralnog informacionog sistema za zaštitu potrošača (CISCP), koji će omogućiti evidentiranje i praćenje žalbi potrošača, kao i upoznavanju s planiranim ciljevima, karakteristikama i funkcionalnostima ovog sistema, koji će omogućiti potrošačima lakše ostvarivanje svojih prava. Uspostavljanje Centralnog informacionog sistema je predviđeno u okviru IPA Projekta “Zaštita potrošača i tržišni nadzor”, koji će se realizovati do polovine naredne godine, do kada se očekuje uspostavljanje pomenutog sistema.

Drugi godišnji Izvještaj o realizaciji Nacionalnog programa zaštite potrošača za period jul 2011 – jun 2012. i Nacrt NPZP s godišnjim AP dostavljeni su Vladi na usvajanje.

U periodu 1. IV – 30. VIII 2012, Tržišna inspekcija je izvršila ukupno 3.800 inspekcijskih pregleda u oblasti zaštite potrošača, od čega je 82 bilo po prijavama potrošača. Utvrđeno je ukupno 2.898 nepravilnosti za čije otklanjanje su preduzete propisane mjere.

3.28.2. JAVNO ZDRAVSTVO

Vlada 5. VII 2012. je usvojila **Nacionalnu strategiju zdravstvene zaštite lica sa šećernom bolešću**.

Skupština je donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti („Službeni list CG“, br.30/2012) od 8. VI 2012.

Postupak formiranja Nacionalnog koordinacionog tijelo u oblasti zaraznih bolesti je u toku.

Vlada je 28.VI 2012. utvrdila **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica.**

Ministarstvo zdravlja je donijelo:

Pravilnik o postupku davanja i sadržini saglasnosti za uzimanje djelova ljudskog tijela s umrlog davaoca i načinu identifikacije davaoca saglasnosti ("Službeni list CG", br. 24/12), stupio je na snagu 12. V 2012.

Pravilnik o obrascu, sadržini i načinu davanja saglasnosti za presađivanje djelova ljudskog tijela u svrhu liječenja ("Službeni list CG", br. 35/12), stupio na snagu 14. VII 2012.

Pravilnik o načinu popunjavanja, rokovima dostavljanja i obrascima prijava o utvrđenoj bolesti za koju se vodi registar ("Službeni list CG", br. 24/12), stupio na snagu 12. V 2012.

Pravilnik o bližem sadržaju, obliku i načinu vođenja registara bolesti od većeg sociomedicinskog značaja, zaraznih bolesti i drugih stanja vezanih za zdravlje stanovništva ("Službeni list CG", br. 24/12), stupio na snagu 12. V 2012.

Pravilnik o oblikovanju i slanju izvještaja o utvrđenoj bolesti ili stanju za koja se vode registri ("Službenom listu CG", br. 24/12), stupio na snagu 12. V 2012.

Pravilnik o specifičnim zdravstvenim podacima koje sadrže registri bolesti od većeg socio-medicinskog značaja, zaraznih bolesti i drugih stanja vezanih za zdravlje stanovništva ("Službeni list CG", br. 24/12), stupio na snagu 12. V 2012.

Pravilnik o bližim zahtjevima koje u pogledu bezbjednosti treba da ispunjava voda za piće ("Službenom listu CG", br. 24/12), stupio na snagu 12. V 2012.

3.29 POGLAVLJE 29: CARINSKA UNIJA

Uprava carina je kod Ministarstva pravde i ljudskih prava pokrenula inicijativu za izmjenu Zakonika o krivičnom postupku kako bi se u isti uvrstile odredbe koje se odnose na ovlašćenja carinskih službenika u određenoj fazi predkrivičnog postupanja kada su u pitanju krivična djela iz oblasti carine.

U cilju jačanja integriteta carinske službe utvrđen je Etički kodeks carinskih službenika i namještenika, koji će stupiti na snagu 1. I 2013. Kodeksom su utvrđeni standardi i pravila ponašanja koji se zahtijevaju od carinskih službenika u radu, i isti ima za cilj podizanje svijesti javnosti i službenika o jačanju etičkih vrijednosti u skladu sa savremenim standardima.

Memorandum o razumijevanju potpisan je 8. VI 2012. između Uprave carina Crne Gore i Agencije za zaštitu životne sredine, čija je svrha olakšanje i poboljšanje saradnje između ova dva organa u oblasti primjene propisa kojim se reguliše spoljno trgovinski promet ugroženih divljih vrsta flore i faune.

U okviru Venecijanske inicijative o saradnji održan je, u Bečićima 21. VI 2012, sastanak III Foruma na visokom nivou, na kojem su prisustvovali direktori Uprava carina učesnica ove inicijative. Na sastanku su prezentovani rezultati sprovedenih zajedničkih carinskih operacija, održanih tokom maja i diskutovano o ukupnim rezultatima Venecijanske inicijative o saradnji, kao i budućim aktivnostima.

U Budvi je 22. VI 2012. održan sastanak Upravnog odbora SEED-a na kojem su razmotreni dosadašnji rezultati projekta. Tom prilikom je zaključen Protokol o elektronskoj razmjeni podataka između Uprave carina Crne Gore i Uprave za indirektno oporezivanje Bosne i Hercegovine.

Usaglašen je tekst Protokola o elektronskoj razmjeni podataka između Uprave carina Crne Gore i Uprave carina Albanije, koji će biti potpisan početkom septembra.

U Italiji je 31. VII 2012. zaključen Memorandum o razumijevanju između Uprave carina Crne Gore i Carinske agencije Italije o razmjeni informacija.

U toku su pregovori sa carinskim službama Bjelorusije, Azerbejdžana, Turske i Makedonije za usaglašavanje tekstova sporazuma o uzajamnoj pomoći i saradnji u carinskim pitanjima.

U okviru Dana otvorenih vrata 7. VI 2012. održan je sastanak sa privrednicima u cilju razmatranja i rješavanja problema privrednika prilikom sprovođenja carinskih procedura.

Osposobljavanje i usavršavanje službenika sprovodi se u kontinuitetu. Kroz program CUSTOMS 2013 službenici ove Uprave učestvovali su na seminarima i obukama po raznim temama (NCTS, tarifiranje, laboratorija i dr.).

Raspisan je tender za izbor eksperata za implementaciju Projekta **Priprema Uprave carina za implementaciju novog kompjuterizovanog tranzitnog sistema –NCTS**, koji će se realizovati kroz tvining lajt, iz sredstava IPA rezervi u iznosu od 250,000 eura. Početkom juna 2012. Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori uputila je poziv za izbor eksperata koji će realizovati Projekat. Projektom je predviđeno da se s implementacijom započne u četvrtom kvartalu ove godine.

U cilju uspostavljanja carinske laboratorije Uprava carina je angažovala Firmu „**Geoprojekt**“ da u zgradi Uprave carina na prostoru postojeće laboratorije površine oko 120 m², izradi idejni projekat adaptacije, u skladu sa standardima EU. Projekat adaptacije se sastoji iz dvije faze. U toku su završni poslovi oko izrade glavnog projekta adaptacije, nakon čega će se pristupiti izboru izvođača radova i dobavljača opreme, koji će se sprovesti shodno odredbama Zakona o javnim nabavkama.

Nastavljene su aktivnosti na ažuriranju podataka i informacija koje se nalaze na internetskoj stranici Uprave carina www.upravacarina.me iz svih oblasti carinske politike i carinskih procedura.

3.30.1. MEĐUNARODNI EKONOMSKI ODNOSI

3.30.1.1. Svjetska trgovinska organizacija (STO)

Crna Gora je 29. IV 2012. postala 154. punopravna članica Svjetske trgovinske organizacije.

Vlada je 26. VII 2012. usvojila Informaciju o obavezama Crne Gore preuzetim članstvom u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji.

3.30.1.2. Sporazumi o slobodnoj trgovini (FTA)

CEFTA 2006 - U Tirani je 21. VI 2012. održan sastanak pomoćnika ministara na kome su prezentovani izvještaji o radu tri podkomiteta¹⁸ u okviru CEFTA sporazuma i Radne grupe za trgovinu uslugama za period od januara do juna 2012, kao i planovi sledećeg predsedavajućeg Bosne i Hercegovine za 2013. Vezano za pitanje novog depozitara, na sastanku su prisutne članice podržale ideju da se imenuje vršilac dužnosti depozitara, do okončanja procedure izbora novoga i ujedno podržale kandidaturu Albanije za tu poziciju.

Skupština je 6. VI 2012. donijela **Zakon o potvrđivanju Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i EFTA zemalja**, koji je objavljen u „Službenom listu CG“ - Međunarodni ugovori, broj 8/2012, od 19. VI 2012. Crna Gora je instrument ratifikacije dostavila depozitaru (Norveškoj) u junu 2012. nakon objavljivanja Zakona u Službenom listu. Kad su u pitanju članice EFTA-e, instrument ratifikacije dostavili su Lihtenštajn, Švajcarska i Island, dok to još uvijek nije uradila Norveška. Stupanje na snagu Sporazuma s EFTA zemljama definisano je u članu 51. osnovnog teksta Sporazuma, i u tom smislu očekuje se da Sporazum između Crne Gore, Lihtenštajna i Švajcarske stupi na snagu 1. IX 2012, a sa Islandom 1. X 2012.

U toku su pregovori sa članicama Carinske unije (Ruska Federacija, Bjelorusija i Kazahstan). Sporazumi će biti potpisani bilateralno s Bjelorusijom i Kazahstanom, dok se s Ruskom Federacijom ne pregovara Sporazum o slobodnoj trgovini, već samo Protokol uz postojeći Sporazum koji je u primjeni od maja 2001. Posljednji sastanak predstavnika Crne Gore i Ruske Federacije održan je 3. VI 2012. u Podgorici. U toku je inter-resorno usaglašavanje dokumenta.

3.30.1.3. Bilateralni sporazumi o ulaganjima i ekonomskoj saradnji

Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Azerbejdžana o uzajamnom podsticanju i zaštiti ulaganja potpisan u Bakuu, 16. IX 2011. Skupština je usvojila 19. VI 2012. („Službeni list CG“- Međunarodni ugovori, br. 9/12).

Sporazum o ekonomskoj saradnji između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Azerbejdžan potpisan u Bakuu, 16. IX 2011. Skupština je usvojila 19. VI 2012. („Službeni list CG“- Međunarodni ugovori, br. 9/12).

¹⁸ Podkomitet za poljoprivredu uključujući sanitarna i fitosanitarna pitanja, Podkomiteta za carinu i pravila o porijeklu i Podkomiteta za tehničke barijere u trgovini i necarinske barijere;

Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Ujedinjenih Arapskih Emirata o ekonomskoj saradnji, potpisanog u Podgorici, 6. X 2011. Skupština je donijela 19. VI 2012. („Službeni list CG“- Međunarodni ugovori, br. 9/12).

Zakon o potvrđivanju Sporazuma o ekonomskoj i trgovinskoj saradnji između Vlade Crne Gore i Vlade Regije Abruco (Republika Italija), potpisanog u Peskari, 13. XII 2011. Skupština je donijela 19. VI 2012. („Službeni list CG“- Međunarodni ugovori, br. 9/12).

Zakon o potvrđivanju Sporazuma o ekonomskoj saradnji između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Slovenije, potpisanog u Budvi, 05. IX 2011. („Službeni list CG“- Međunarodni ugovori, br. 4/12).

Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Crne Gore, s jedne strane i Belgijsko-luksemburške ekonomske unije, s druge strane, o uzajamnom podsticanju i zaštiti ulaganja, potpisanog 16. II 2010. u Podgorici („Službeni listu CG“-Međunarodni ugovori, br. 4/12).

U skladu sa Sporazumom o ekonomskoj saradnji, 24. i 25. IV 2012. u Ljubljani je održana I sjednica crnogorsko-slovenačke Mješovite komisije za ekonomsku saradnju, dok je u Ankari održana II crnogorsko-turska Mješovita komisija za ekonomsku saradnju, 18. IV 2012.

3.30.1.4. Roba dvostruke namjene

Skupština je 29. V 2012. donijela Zakon o kontroli izvoza robe dvostruke namjene („Službeni list CG“, br.30/12). Zakon se primjenjuje od 1. VII 2012. i ovim zakonom je usklađeno nacionalno zakonodavstvo s Uredbom Savjeta EU br. 428/2009, od 5. V 2009.

Donošenjem Zakona, stekli su se uslovi za unapređenje odgovorne kontrole izvoza i transfera robe dvostruke namjene, što će uticati na zaštitu odbrambenih, bezbjednosnih i vanjskopolitičkih interesa Crne Gore i doprinijeti, prije svega, povećanju nacionalne, regionalne i globalne bezbjednosti. Takođe, Zakon će doprinijeti jačanju opreznosti prema širenju oružja za masovno uništenje i njemu srodnih materijala, ograničiće se mogućnost neovlašćenih krajnjih korisnika da dođu do nezakonito izvezenih roba/tehnologija.

3.30.1.5. Humanitarna pomoć

Vlada je 12. VII 2012. donijela Zaključak o plaćanju troškova prevoza na relaciji Šičigahama – Podgorica u iznosu od EUR 38.900,00 za 10 učenika i direktora srednje škole „Šičigahama“, Japan, u okviru realizacije projekta rehabilitacije djece iz ugroženih područja Japana.

3.30.1.6. Administrativni kapaciteti, obuke i seminari

U periodu od 25. IV do 15. VII 2012. službenici Sektora za multilateralnu i regionalnu trgovinsku saradnju i ekonomske odnose s inostranstvom pohađali su sledeće obuke i seminare:

Približavanje EU, Jačanje kapaciteta državne uprave za suočavanje s izazovima integracije, Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija Crne Gore, 14-18. V 2012, Podgorica, jedan učesnik;

Regionalna trgovinska liberalizacija, evropske integracije i investicioni tokovi u CEFTA 2006, OECD, 19-20. VI 2012, Tirana, jedan učesnik;

Kontrola strateške trgovine za jugoistočnu Evropu, EXBS - Export Control & Related Border Security - SAD, 18-22. VI 2012, Tirana, dva učesnika;

Međunarodni ugovori, Uprava za kadrove Crne Gore, 6. VII 2012, Podgorica, tri učesnika.

3.31.1. POLITIČKI DIJALOG S EU

U Briselu je od 22- 25. V 2012. održan sastanak Crne Gore i Evropske unije na kojem je predstavljen nivo usklađenosti pravnog sistema Crne Gore s pravnom tekovinom Evropske unije za poglavlje 24. koje se odnosi na oblast pravde, slobode i bezbjednosti. Bilateralni skrining za poglavlje 23. održan je 30-31. V 2012.

Evropski savjet je **29. VI 2012.** potvrdio odluku Savjeta ministara (**26. VI**) o otvaranju pristupnih pregovora s Crnom Gorom. Nakon sastanka je održana prva Međuvladina konferencija između Crne Gore i EU kojom je i zvanično otvoren proces pregovora Crne Gore i Evropske unije.

Drugi sastanak Odbora za stabilizaciju i pridruživanje održan je u Briselu 11. VII 2012.

Crnu Goru je posjetio generalni direktor Direktorata za proširenje Stefano Sanino, 5. VII 2012.

Crna Gora se u 100% slučajeva priključila izjavama EU.

U periodu od 1. X 2011. do danas Crna Gora se pridružila 433-ma deklaracijama EU i odlukama Savjeta.

Od 1. X 2011. Crnu Goru je, kao nezavisnu državu, priznalo šest država, i to: Republika Džibuti, Republika Kenija, Republika Južni Sudan, Burkina Faso, Republika Mali i Republika Gambija.

3.31.2. SARADNJA S MEĐUNARODNIM ORGANIZACIJAMA

Saradnja s Ujedinjenim nacijama

Crna Gora je učestvovala na: Forumu Alijanse civilizacija, Istanbul, 31. V - 1. VI 2012; Samitu o održivom razvoju Rio+20, 20-22. VI 2012; V Međuvladinoj konferenciji zemalja koje primjenjuju integrisani program saradnje s UN "Djelujući kao jedan", Tirana, 27-29. VI 2012.

Započeta je izrada Nacionalnog izvještaja o stanju ljudskih prava u okviru Drugog ciklusa Opšteg periodičnog pregleda UPR. Izvještaj će biti predat Sekretarijatu UPR do 22. X 2012.

Od oktobra 2011. Crna Gora je članica Izvršnog odbora UNESCO, a na jesen ove godine očekuje pozitivan ishod kandidature za članstvo u Savjetu za ljudska prava. Članica je UN Komisije za održivi razvoj 2011-2014.

Ranije, od 29. aprila 2008. Crna Gora je članica Izvršnog komiteta UNHCR; učestvovala je u radu Biroa Komiteta za životnu sredinu UNECE, Stalnog komiteta Regionalnog komiteta WHO za Evropu (2008-2011) i potpredsjedavala regionom UNWTO Evropa 2009.

Kandidat je za članstvo Izvršnog odbora UNDP/UNFPA 2014-2015 i Savjeta bezbjednosti 2026-2027.

Saradnja sa Savjetom Evrope

Crna Gora je učestvovala na: Ministarskoj sjednici Komiteta ministara Savjeta Evrope, Strazbur, 23-24. V 2012; Plenarnom zasijedanju Parlamentarne skupštine SE na kojoj je usvojen Izvještaj izjavitelaca PSSE (Gardeto i Memečan) o ispunjenju obaveza koje je Crna Gora preuzela prilikom učlanjenja u SE, 25-29 VI 2012. i Regionalnoj konferenciji na temu implementacije projekta i rada Regionalne projektne kancelarije, Budva, 27-29. VI 2012.

Generalni sekretarijat Savjeta EU odlučio da odustane od daljeg sprovođenja programa ACN, tako da se taj projekat neće realizovati.

3.31.3. KONTORLA ORUŽJA

Izmijenjeni Protokol II o zabrani ili ograničavanju upotrebe mina, mina iznenađenja i drugih sredstava Konvencije Ujedinjenih nacija o zabrani određenih vrsta konvencionalnog naoružanja ("Službeni list CG - Međunarodni ugovori", br. 14/11) stupio je na snagu 30. VI 2012. Pristupanjem Izmijenjenom Protokolu II, prestaju da važe odredbe Protokola II kojem je Crna Gora pristupila sukcesijom u novembru 2006.

Kada je u pitanju implementacija Sporazuma o podregionalnoj kontroli naoružanja (SPKN), Član IV Dejtonskog sporazuma, u toku je II faza sprovođenja sporazuma koja se odnosi na preuzimanje vlasništva nad sporazumom. Od 8.-10. V 2012. u Rimu je održana VIII Pregledna konferencija. U izvještajnom periodu realizovane su i četiri inspekcije po SPKN po planu inspeksijskog režima za 2012, od čega dvije inspekcije na teritoriji Crne Gore (pasivne kvote), i po jedna inspekcija u Hrvatskoj i Srbiji.

Crna Gora u potpunosti realizuje obaveze koje proističu iz "Bečkog dokumenta 2011", tako da je realizovano sljedeće: evaluacijska posjeta od strane Republike Estonije na teritoriji Crne Gore, čime je Crna Gora ispunila sve obaveze po "Bečkom dokumentu 2011" za 2012. koje se odnose na prijem evaluacijskih posjeta i inspekcija specifičnog područja; realizovana je inspekcija specifičnog područja u Republici Albaniji i Republici Makedoniji; realizovan je bilateralni ekspertski sastanak sa predstavnicima Verifikacionog centra SR Njemačke koji se odnosi na preciziranje, usaglašavanje i unapređivanje aktivnosti u toku 2013. i 2014, a koji su vezani za obaveze u oblasti kontrole naoružanja. Ministarstvo odbrane je, na osnovu Godišnjeg kalendara implemenatacije Centra za prevenciju konflikata OEBS, u periodu izvještavanja, dostavilo sve informacije iz svoje nadležnosti a koje proizilaze iz obaveza prema OEBS-u.

Sastanak Nadzornog odbora MONDEM programa održan je 20.VI 2012. u Ministarstvu odbrane. Na sastanku je predstavljen Izvještaj o toku realizacije II faze demilitarizacije u okviru MONDEM programa, a bilo je riječi i o planovima za početak rekonstrukcije skladišta Brezovik.

3.31.4. IMPLEMENTACIJA RESTRIKTIVNIH MJERA I EKONOMSKIH SANKCIJA

Crna Gora sprovodi sve restriktivne mjere Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija i EU.

3.31.5. EVROPSKA BEZBJEDNOSNA I ODBRAMBENA POLITIKA

Učešće u misijama - U okviru mirovne operacije UNMIL upućen je 9. V 2012. poručnik u svojstvu vojnog posmatrača. Sada Crna Gora ima dva predstavnika u ovoj Misiji.

Vlada je 26. VII 2012. donijela Odluku o upućivanju dva pripadnika policije u mirovnu misiju Ujedinjenih nacija (ISAF) u Avganistanu.

Saradnja s NATO

Sastanak Sjevernoatlantskog savjeta sa Crnom Gorom na kojem je razmatran drugi Izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za članstvo (MAP) održan je u Briselu, 27. VI 2012.

Delegacija Crne Gore, predvođena predsjednikom Vlade Igorom Lukšićem, učestvovala je na samitu NATO u Čikagu, 20-21. V 2012. Crna Gora je na Samitu, u svojstvu države kontributora ISAF,

prisustvovala sastanku posvećenom Avganistanu, kao i sastanku ministara vanjskih poslova članica Alijanse i država aspiranata – 28+4 (Crna Gora, Bosna i Hercegovina, Makedonija i Gruzija).

3.31.6. VIZNI SISTEM Vidjeti poglavlje 3.24.

3.32 POGLAVLJE 32: FINANSIJSKA KONTROLA

3.32.1. Normativni okvir

Unutrašnja finansijska kontrola u javnom sektoru (PIFC)

Vlada je 28. VI 2012. usvojila **Strategiju daljeg razvoja sistema unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru za period 2013-2017. i Akcioni plan za sprovođenje Strategije za period 2013-2014**, koja ima za cilj da uspostavljen sistem unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru Crne Gore, dalje razvija kako bi pomogli rukovodstvu da odgovorno, uspješno i transparentno upravlja nacionalnim i sredstvima Evropske unije.

Skupština je 29. V 2012. donijela **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru („Službeni list CG”, br. 30/12)**. Usvojene izmjene obezbijediće uspostavljanje pouzdanog sistema unutrašnjih kontrola u javnom sektoru, kvalitetno upravljanje javnim sredstvima i efikasniju kontrolu troškova kao i obavezu da svi subjekti javnog sektora podnose nadležnim organima Godišnji izvještaj o sprovođenju planiranih aktivnosti na unapređenju sistema finansijskog upravljanja i kontrola i unutrašnje revizije.

Ministarstvo finansija je 9. VII 2012. donijelo **Uputstvo za pripremu knjige procedura**. Svrha ovog uputstva je da pomogne subjektima javnog sektora da pripreme i donesu knjigu procedura za sve poslovne procese u subjektu.

Eksterna revizija

Državna revizorska institucija donijela je Priručnik o planiranju i vršenju finansijske revizije i revizije pravilnosti, u skladu sa smjernicama koje su usvojene na 84. sjednici Senata, održanoj 1. II 2012. U julu 2012, Državna revizorska institucija donijela je Priručnik „Računovodstvo i revizija preduzeća javnog sektora“, koji predstavlja kompilaciju računovodstvenih tehnika, standarda i revizorskih postupaka u realnom sektoru.

3.32.2. Prikaz sprovedenih obuka

Unutrašnja finansijska kontrola u javnom sektoru (PIFC)

Ministarstvo finansija - Centralna jedinica za harmonizaciju finansijskog upravljanja i kontrola i unutrašnje revizije u javnom sektoru (u daljem tekstu: Centralna jedinica za harmonizaciju) organizovala je: Radionicu o iskustvima i povratnim informacijama u pojedinim fazama sprovođenja pilot revizija, održana je 30. V 2012; Radionicu o ulozi revizorskog tijela u reviziji sistema sprovođenja programa fondova EU – iskustvo iz Hrvatske, održana je 31. V 2012; Obuke na temu “Unutrašnja revizija kao dio sistema unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru” održane su 14. i 16. III u Podgorici i 26. VI 2012. u Baru, u okviru Specifičnog programa obuke, za rukovodioce organizacionih jedinica budžetskih korisnika na centralnom i lokalnom nivou;

Radionicu o strateškom planiranju unutrašnje revizije 6. VI 2012; U toku su praktične obuke unutrašnjim revizorima za pripremu i izradu strateškog plana rada unutrašnje revizije u pet pilot ministarstava u kojima su uključeni i revizori iz institucija javnog sektora; Tokom maja, juna i jula 2012. obuke za implementaciju i uspostavljanje sistema finansijskog upravljanja i kontrole.

Eksterna revizija

Državna revizorska institucija organizovala je radionicu o reviziji finansijskih izvještaja političkih partija i nadzoru finansiranja izbornih kampanja uz podršku UNDP u Crnoj Gori zajedno s revizorima Ureda za reviziju Hrvatske, u aprilu 2012; dvodnevnu regionalnu konferenciju o ulozi **vrhovnih revizorskih institucija u kontroli finansiranja političkih partija**, uz podršku Kancelarije Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) u Crnoj Gori, 18-19. juna 2012. u Podgorici; IDEA obuku, u saradnji s Njemačkom organizacijom za tehničku saradnju (GIZ), 22-23. juna u Tivtu.

Državna revizorska institucija, uz pomoć Uprave za kadrove, održala je obuku na temu "Revizija jedinica lokalne samouprave" u aprilu 2012. Na ovoj obuci učestvovala su lica zadužena za planiranje i izvršenje budžeta kao i interni revizori kod jedinica lokalne samouprave. Obuka je organizovana u tri grada: Podgorica, Bar i Bijelo Polje.

Za potrebe Revizorskog tijela za razvoj i vršenje revizije uspjeha organizovane su sljedeće posjete: Radni sastanak predstavnika Revizorskog tijela za razvoj i vršenje revizije uspjeha sa predstavnicima Poreske uprave Austrije, koji je održan u junu u Beču. Tema sastanka bila je izrada Glavne studije **Revizija sistema naplate poreza na dobit**; Radna posjeta revizorskim institucijama Bosne i Hercegovine koja je održana početkom jula 2012. u Sarajevu. Tema sastanka je izrada konačne verzije Glavne studije **Revizija sistema naplate poreza na dobit**. Tokom ove posjete takođe je organizovan seminar o horizontalnoj komunikaciji sa predstavnicima Nacionalne Kancelarije za reviziju Švedske.

U maju 2012, Državna revizorska institucija, odnosno Komisija za polaganje ispita za državnog revizora, organizovala je jedan ispitni rok za polaganje ispita za sticanje zvanja državnog revizora u skladu sa Pravilnikom o načinu polaganja ispita za državnog revizora. U majskom ispitnom roku, ispit za sticanje zvanja državnog revizora položilo je 5 kandidata, od čega je 1 kandidat zaposlen u Državnoj revizorskoj instituciji.

Revizorsko tijelo

U pogledu razvoja kapaciteta za Revizorsko tijelo za reviziju IPA sredstava, sprovedene su obuke i studijske posjete. U izvještajnom periodu, održan je zajednički sastanak s internim revizorima radi pojašnjenja uzajamnih uloga u DIS-u, kao i prateća vježba s revizorima koji rade procjenu usklađenosti komponente I i II.

3.32.3. Administrativni kapaciteti

Unutrašnja finansijska kontrola u javnom sektoru (PIFC)

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, kod budžetskih korisnika formirano je 29 jedinica za unutrašnju reviziju (24 na centralnom i pet na lokalnom nivou; Od 29 jedinica za

unutrašnju reviziju, u 26 je izvršeno raspoređivanje lica na poslovima unutrašnje revizije (21 na centralnom i pet na lokalnom nivou); U 26 jedinice za unutrašnju reviziju raspoređena su 39 unutrašnja revizora (30 na centralnom i 9 na lokalnom nivou); 25 subjekata je povjerilo poslove unutrašnje revizije jedinici za unutrašnju reviziju drugog subjekta na osnovu sporazuma uz prethodnu saglasnost Ministarstva finansija; 23 jedinice za unutrašnju reviziju su uz pomoć zaposlenih u centralnoj jedinici za harmonizaciju pripremile povelje za unutrašnju reviziju, koje su odobrene od strane rukovodioca subjekta. 72 budžetska korisnika odredio je lice za uspostavljanje i razvoj finansijskog upravljanja i kontrole (65 na centralnom i 7 na lokalnom nivou).

Eksterna revizija

U periodu april-maj 2012, u Instituciju su primljena 4 nova lica: viši savjetnik III- mlađi revizor dva izvršioca; pripravnik – dva izvršioca.

U martu 2012, Institucija je raspisala oglas za prijem lica u radni odnos za sljedeća radna mjesta u Državnoj revizorskoj instituciji: Državni revizor- dva izvršioca; viši savjetnik II- savjetnik za informacione tehnologije- jedan izvršilac; viši namještenik III- za finansijske i računovodstvene poslove - jedan izvršilac. Na osnovu istog oglasa, u periodu avgust-septembar 2012, u Instituciju su primljena 3 nova lica: Državni revizor- dva izvršioca, i viši namještenik III- za finansijske i računovodstvene poslove - jedan izvršilac. U julu 2012, Institucija je raspisala konkurs za prijem lica u radni odnos za sljedeće radno mjesto u Državnoj revizorskoj instituciji: viši savjetnik III- mlađi revizor - jedan izvršilac.

U toku je procedura prijema mladjeg revizora u radni odnos na navedeno radno mjesto u Državnoj revizorskoj instituciji.

U izvještajnom periodu, ukupan broj zaposlenih u Instituciji je 57.

Revizorsko tijelo

U Revizorskom tijelu za reviziju IPA sredstava izvršen je prijem lica u radni odnos za sljedeća radna mjesta: Državni revizor – (1) izvršilac; viši savjetnik III- mlađi revizor (1) izvršilac; viši savjetnik III- prevodilac (1) izvršilac.

3.32.4. Bilans ostvarenih rezultata

Unutrašnja revizija

23 budžetska korisnika izradilo je Akcione planove za realizaciju aktivnosti uspostavljanja, sprovođenja i razvoja finansijskog upravljanja i kontrole, usvojene od strane rukovodioca subjekta;

Vlada je 14. VI 2012. usvojila Konsolidovani izvještaj o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru Crne Gore u 2011, koji je dostavilo Ministarstvo finansija.

Eksterna revizija

Prema godišnjem planu revizija za 2012, usvojenom na sjednici Senata u decembru 2011, predviđeno je da se izvrši 20 revizija za period 2012. od kojih su za period april- septembar 2012. izvršene šest revizija i to: Kontrolna revizija Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava; Revizija sredstava donacije Kraljevine Danske u 2011. Projekata „Program za razvoj organske poljoprivrede u Crnoj Gori“; Revizija godišnjeg finansijskog izvještaja Agencije za nacionalnu

bezbjednost Crne Gore za 2011; Revizija finansijskog izvještaja Regulatorne agencije za energetiku Crne Gore za 2011; Revizija godišnjeg finansijskog izvještaja Crnogorske Akademije Nauka i Umjetnosti Crne Gore za 2011 i Revizija godišnjeg finansijskog izvještaja Fonda rada Crne Gore za 2011.

Senat Državne revizorske institucije je 17. IV 2012. donio Strategiju razvoja Institucije za 2012-2017.

Senat Državne revizorske institucije je 27. VII 2012. usvojio Akcioni plan za sprovođenje strateških ciljeva i aktivnosti iz Strateškog plana razvoja Institucije za 2012-2017.

3.32.5. Borba protiv falsifikovanja eura

Pripremljen je Predlog izmjena unutrašnje organizacije CBCG radi uspostavljanja nove organizacije Trezora. Okončanjem ove aktivnosti i formalno će, u okviru Trezora, biti instalirana tri Nacionalna centra za borbu protiv falsifikovanja eura (NCC, NAC i CNAC), u skladu s Odlukama koje je CBCG već donijela. Izvršiocima na ovim radnim mjestima će biti zaposleni koji već obavljaju ove poslove u okviru Trezora.

CBCG je, od Vrhovnog državnog tužilaštva i Uprave policije, dobila saglasnost na predloženu radnu verziju teksta Protokola o saradnji. Očekuje se potpisivanje Protokola o saradnji.

Nabavka odgovarajuće standardizovane opreme za rad sa novcem već je izvršena u najvećoj mjeri. Rok za nabavku dva nedostajuća uređaja je kraj tekuće godine.

3.33 POGLAVLJE 33: FINANSIJSKE I BUDŽETSKE ODREDBE

3.33.1. Normativni okvir

Skupština je 24. V 2012. donijela **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o budžetu Crne Gore za 2012.** („Službeni list CG“, br. 29/12).

Vlada je donijela **Uredbu o naknadama troškova državnim službenicima i namještenicima** ("Službeni list CG", br. 26/12, stupila na snagu 1. VI 2012.), kojom se utvrđuju bliži uslovi, način ostvarivanja i visina troškova u vezi dnevnice za službeno putovanje u zemlji i inostranstvu (smanjeni su iznosi dnevnica za 20%); korišćenje sopstvenog automobila u službene svrhe; odvojen život od porodice i primanja po osnovu rada na terenu - terenski dodatak.

Vlada je donijela **Odluku o kriterijumima za utvrđivanje visine naknade za rad člana radnog tijela ili drugog oblika rada** („Službeni list CG“ br. 34/12), koja je stupila na snagu 7. VII 2012.

Vlada je donijela **Odluku o izmjeni Odluke o utvrđivanju vrijednosti koeficijenta za obračun fiksnog dijela zarade državnih i javnih funkcionera koji funkciju vrše u Vladi Crne Gore** („Službeni list CG“ br. 35/12). Odlukom je smanjena obračunska vrijednost koeficijenta za obračun fiksnog dijela zarade državnih i javnih funkcionera koji funkciju vrše u Vladi Crne Gore sa 120 € na 110 €.

Vlada je donijela **Odluku o izmjeni Odluke o utvrđivanju vrijednosti koeficijenta za obračun fiksnog dijela zarade nosilaca pravosudnih i ustavnosudskih funkcija** („Službeni list CG“ br.

35/12). Odlukom je smanjena obračunska vrijednost koeficijenta za obračun fiksnog dijela zarade nosilaca pravosudnih i ustavnosudskih funkcija sa 120 € na 110 €.

Vlada je donijela **Odluku o utvrđivanju vrijednosti koeficijenta za obračun fiksnog dijela zarade državnih službenika i namještenika za fiskalnu 2012.**(„Službeni list CG“ br. 35/12).

U skladu sa članom 21 Zakona o budžetu („Sl.list Crne Gore“, br. 12/07), od 1. VI 2012. Ministarstvo finansija dostavilo je resornim ministarstvima i drugim državnim organima **Uputstvo za pripremanje budžeta potrošačkih jedinica za narednu fiskalnu godinu.** Uputstvo sadrži pregled osnovnih smjernica i ciljeva makroekonomske i budžetske politike za 2013. i postavljene limite izdataka po resornim ministarstvima i drugim državnim organima za 2013, koje predstavljaju osnov za pripremu budžeta, kao i Instrukcije za popunjavanje zahtjeva za budžetskim sredstvima za narednu godinu.

ANEKS I

PRILOG 1: Spisak usvojenih zakona za period 1. IV- 15. VII 2012.

Četvrta sjednica prvog redovnog zasijedanja u 2012.

1. Zakon o vazdušnom saobraćaju;
2. Zakon o zabrani zlostavljanja na radu;
3. Zakon o izdavačkoj djelatnosti;
4. Zakon o veterinarstvu;
5. Zakon o kontroli izvoza robe dvostruke namjene;

6. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru;
7. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti;
8. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju;
9. Zakon o izmjeni Zakona o odgovornosti pravnih lica za krivična djela;
10. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o hidrometeorološkim poslovima;
11. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o hidrografskoj djelatnosti;
12. Zakon o potvrđivanju Regionalne konvencije o Pan-Euro-Mediteranskim preferencijalnim pravilima o porijeklu robe;
13. Zakon o potvrđivanju Temelnog ugovora između Crne Gore i Svete Stoline.

Šesta sjednica prvog redovnog zasijedanja u 2012.

14. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o budžetu Crne Gore za 2012.
15. Zakon o dopunama Zakona o akcizama;
16. Zakon o carinskoj tarifi;
17. Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o poreskoj administraciji;
18. Zakon o taksama na pristup određenim uslugama od opšteg interesa i za upotrebu duvanskih proizvoda;
19. Zakon o dopuni Zakona o platnom prometu u zemlji;
20. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o staranju o privremeno i trajno oduzetoj imovini;
21. Zakon o izmjenama Zakona o digitalnoj radio-difuziji;
22. Zakon o pomilovanju;
23. Zakon o amnestiji lica osuđenih za krivična djela uvreda i kleveta;
24. Zakon o dopuni Zakona o Sudskom savjetu;
25. Zakon o potvrđivanju Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i EFTA zemalja.

Sedma sjednica prvog redovnog zasijedanja u 2012.

26. Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Ujedinjenih Arapskih Emirata o ekonomskoj saradnji;
27. Zakon o potvrđivanju Sporazuma o ekonomskoj saradnji između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Azerbejdžana;
28. Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Azerbejdžana o uzajamnom podsticanju i zaštiti ulaganja;
29. Zakon o potvrđivanju Sporazuma o ekonomskoj i trgovinskoj saradnji između Vlade Crne Gore i Vlade regije Abruco (Republika Italija);
30. Zakon o potvrđivanju Ničanskog sporazuma o međunarodnoj klasifikaciji robe i usluga radi registrovanja žigova;
31. Zakon o potvrđivanju Ugovora između Crne Gore i Republike Makedonije o izručenju;
32. Zakon o potvrđivanju protokola o izmjenama i dopunama Konvencije o zastarjelosti potraživanja u oblasti međunarodne kupoprodaje robe;
33. Zakon o potvrđivanju Konvencije o međunarodnim izložbama, potpisane u Parizu 29. novembra 1928. godine, izmijenjene i dopunjene protokolima od 10. maja 1948. godine, 16. novembra 1966. godine, 30. novembra 1972. godine i amandmanima od 24. juna 1982. godine i 31. maja 1988. godine;
34. Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Makedonije o readmisiji (vraćanje i prihvatanje) lica koja su bez dozvole boravka, s Protokolom o implementaciji sporazuma;

35. Zakon o potvrđivanju Statuta Međunarodnog centra za genetski inženjering i biotehnologiju, sa protokolima i amandmanima;
36. Zakon o potvrđivanju Ugovora između Crne Gore i Ujedinjenih Arapskih Emirata o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja u odnosu na poreze na dohodak i imovinu;
37. Zakon o bezbjednosti saobraćaja na putevima;
38. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kulturi;
39. Zakon o izmjenama Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju;
40. Zakon o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem;
41. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj samoupravi;
42. Zakon o parlamentarnoj istrazi;
43. Zakon o dopuni Zakona o tajnosti podataka.

Osma sjednica prvog redovnog proljećnog zasijedanja u 2012.

44. Zakon o finansijskom obezbjeđenju
45. Zakon o zaštiti knurencije
46. Zakon o slobodnom pristupu informacijama
47. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o tajnosti podataka
48. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti podataka o ličnosti
49. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o žigu
50. Zakon o unutrašnjim poslovima
51. Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju
52. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju
53. Zakon o izmjenama Zakona o javnim –radio difuznim servisima
54. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja od nezaposlenosti

ANEKS II

Teme kontrolnih i konsultativnih saslušanja

Odbor za ekonomiju, finansije i budžet održao je konsultativna saslušanja na teme Sprovođenje Zakona o bankama u dijelu koji se odnosi na bankarskog ombudsmana i Javni dijalog o održivom korišćenju energije u Jugoistočnoj Evropi - stanje u Crnoj Gori sa posebnim osvrtom na primjenu Zakona o energetske efikasnosti Zavodu. Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje održao je konsultativna saslušanja povodom epidemiološke situacije u JU Zavodu Komanski most i implementacije Zakona o državnim i drugim praznicima.

Administrativni odbor je održao konsultativno saslušanje kandidata koji su se prijavili na ponovljeni Javni konkurs za imenovanje dva člana Savjeta Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost.

Odbor za međunarodne odnose i evropske integracije razmotrio je Izvještaj o radu Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija za 2011. Dvadeset šesti i Dvadeset sedmi izvještaj o ukupnim aktivnostima u okviru Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, za period oktobar - decembar 2011. i januar - mart 2012. kao i Peti i Šesti izvještaj o realizaciji obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju za period oktobar - decembar 2011. i januar - mart 2012. Takođe, održana su konsultativna saslušanja kandidata za ambasadore Crne Gore u Moskvi, Berlinu, Varšavi, u Pekingu, Ljubljani i kandidata za šefa Misije Crne Gore pri Evropskoj uniji, u Briselu.

Odbor za ljudska prava i slobode je održao kontrolno saslušanje ministra rada i socijalnog staranja na temu „Implementacija Zaključka Skupštine Crne Gore („Službeni list CG“, br. 36/11), donijetog povodom razmatranja Posebnog izvještaja Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama“, kao i kontrolno saslušanje koordinatora Koordinacionog odbora za praćenje realizacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, ministra rada i socijalnog staranja i ministra unutrašnjih poslova, na temu Realizacija Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II.

ANEKS III

Korupcija- Nadležnost Specijalizovanog odjeljenja Viših sudova

Viši sud u Podgorici

Završena su 3 predmeta i to:

Presudom Višeg suda u Podgorici Ks br 4/12 - 15 lica oglašeno krivim, zbog kriv djela iz čl 221/1 i čl 220/1 KZRCG i osuđeno na kazne zatvora.

Predmet **Zavala**

Presudom objavljenom dana 5. VI 2012. optuženi oglašeni krivim i osuđeni na kazne zatvora u trajanju od:

K.R. - 5 godina zbog produženog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja iz člana 416 stav 3 u vezi stava 1 u vezi člana 49 KZ,

M.D. - 4 godine zbog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja iz člana 416 stav 3 u vezi stava 1 Krivičnog zakonika,

P.Dj. - 3 godine zbog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja putem pomaganja iz člana 416 stav 3 u vezi stava 1 u vezi člana 25 KZ,

Ž.D. - 2 godine zbog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja putem pomaganja iz člana 416 stav 3 u vezi stava 1 u vezi člana 25 KZ,

Dj.S.- 2 godine zbog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja putem pomaganja iz člana 416 stav 3 u vezi stava 1 u vezi člana 25 KZ,

V.S.- 2 godine zbog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja putem pomaganja iz člana 416 stav 3 u vezi stava 1 u vezi člana 25 KZ

T.S.- 2 godine zbog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja putem pomaganja iz člana 416 stav 3 u vezi stava 1 u vezi člana 25 KZ,

S.N.- 2 godine zbog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja putem pomaganja iz člana 416 stav 3 u vezi stava 1 u vezi člana 25 KZ

K.M.- 2 godine zbog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja putem pomaganja iz člana 416 stav 3 u vezi stava 1 u vezi člana 25 KZ,

S.D. - 3 godine i 6 mjeseci zbog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja putem podstrekavanja iz člana 416 stav 1 u vezi člana 24 KZ

P.N. (državljanica Rusije) u odsustvu - 3 godine i novčanu kaznu u iznosu od 5.000€ zbog krivičnog djela utaja poreza i doprinosa iz člana 264 stav 3 u vezi stava 1 KZ. Optužena P.N. je dužna novčanu kaznu platiti ovom sudu u roku od 15 dana od pravosnažnosti presude. Na osnovu člana 239 stav 2 ZKP optužena P.N.se obavezuje da na ime imovinskopravnog zahtjeva oštećenoj Poreskoj upravi CG plati iznos od 978.641,48 eura.

Optuženi M.M. oslobođen od optužbe za krivično djelo zloupotreba službenog položaja putem podstrekavanja iz člana 416 stav 1 u vezi člana 24 KZ.

Optuženi S.D. oslobođen od optužbe za krivično djelo zloupotreba ovlašćenja u privredi iz člana 276 stav 2 u vezi stava 1 tačka 5 KZ.

Presudom Višeg suda u Podgorici Ks br 34/10 - 1 lice oglašeno krivim, zbog kriv. djela iz čl 423/1 KZ i osuđeno na kaznu zatvora.

Presudom Višeg suda u Podgorici Ks br 35/11 - 2 lica oglašena krivim, zbog kriv. djela iz čl 423/1 i čl 423/1-25 KZ i osuđena na kaznu zatvora.

Viši sud u Bijelom Polju

Broj predmeta	Vrsta presude	Broj lica	Vrsta i visina kazne
Ks.br.1/11	obustavljen post. odbija se optužba	8	-1 lice obustavljen postupak zbog smrti -1 lice razdv.post. -6 lica odbija se optužba
Ks br.2/12	osuđujuća	1	8 mjeseci zatvora

Ks.br.3/12	odbijajuća	1	odbija se optužba
Ks.br.6/12	oslobađajuća	1	oslobađajuća

Organizovani kriminal - Nadležnost Specijalizovanog odjeljenja Viših sudova

Viši sud u Podgorici

Završen je 1 predmet:

Presudom Višeg suda u Podgorici Ks br 7/12 - 5 lica oglašeno je krivim, zbog kriv. djela iz čl 401/2-1 i čl 300/1 KZ i osuđena na kazne zatvora.

Istom presudom oduzet je bidon sa 3.582 ml kokaina i 69,00 gr kokaina.

Viši sud u Bijelom Polju

Završen je 1 predmet:

Presudom Višeg suda Ks. br 3/11 od 3. V 2011. (predmet Šarić) dvoje lica je oglašeno krivim zbog produženog krivičnog djela pranja novca iz čl. 268 st. 4 KZ u vezi st. 1 KZ u vezi st 49 KZ i osuđeni na kazne zatvora u trajanju od osam i šest godina.

Trgovina drogama

Viši sud u Podgorici

Završen je 18 predmeta:

Presudom Višeg suda u Podgorici K br 46/12 - 1 lice oglašeno krivim, zbog kriv. djela iz čl 300/1 KZ i osuđeno na kaznu zatvora. Istom presudom oduzeto 33,64 gr. opojne droge marihuane, 18 tableta dijazepam i 1 tableta tramadola. Presuda pravosnažna 20. VI 2012.

Presudom Višeg suda u Podgorici K br 2/11 - 2 lica oglašena krivim, zbog kriv. djela iz čl 300/1 KZ i osuđena na kaznu zatvora. Istom presudom oduzeto 36,694 kgr. opojne droge marihuane.

Presudom Višeg suda u Podgorici K br 168/11 - 1 lice oglašeno krivim, zbog kriv. djela iz čl 300/1 KZ i osuđeno na kaznu zatvora, dok je protiv 1 lica odbijena optužba. Istom presudom oduzeto 3,63 gr opojne droge heroína.

Presudom Višeg suda u Podgorici K br 3/12 - 1 lice oglašeno krivim, zbog kriv. djela iz čl 300/1 KZ i osuđeno na kaznu zatvora. Istom presudom oduzeto 26,17 gr. opojne droge heroína. Presuda pravosnažna 29. VI 2012.

Presudom Višeg suda u Podgorici K br 197/11 - 1 lice oslobođeno, zbog kriv. djela iz čl 300/1 KZ.

Presudom Višeg suda u Podgorici K br 11/12 - 1 lice oglašeno krivim, zbog kriv. djela iz čl 300/1 KZ i osuđeno na kaznu zatvora. Istom presudom oduzeto 139,30 gr. opojne droge marihuane.

Presudom Višeg suda u Podgorici K br 231/11 - 1 lice oglašeno krivim, zbog kriv. djela iz čl 300/1 KZ i osuđeno na kaznu zatvora. Istom presudom oduzeto 17,70 gr. opojne droge marihuane.

Presudom Višeg suda u Podgorici 172/11 - 1 lice oglašeno krivim, zbog kriv. djela iz čl 300/1 KZ i osuđeno na kaznu zatvora. Istom presudom oduzeto 58.640 gr. opojne droge marihuane.

Presudom Višeg suda u Podgorici K br 238/11 - 2 lica oslobođena, zbog kriv. djela iz čl 300/1 KZ.

Presudom Višeg suda u Podgorici K br 217/11 - 2 lica oglašena krivim, zbog kriv. djela iz čl 300/1 KZ i osuđena na kazne zatvora. Istom presudom oduzeto 1,53 gr i 41,61 gr. opojne droge marihuane.

Presudom Višeg suda u Podgorici K br 16/12 - 1 lice oglašeno krivim, zbog kriv. djela iz čl 300/1 KZ i osuđeno na kaznu zatvora. Istom presudom oduzeto 19.325 gr. opojne droge marihuane. Presuda pravosnažna 1. VI 2012.

Presudom Višeg suda u Podgorici K br 52/10 - 1 lice oglašeno krivim, zbog kriv. djela iz čl 300/1 KZ i osuđeno na kaznu zatvora. Istom presudom oduzeto 25,79 gr. opojne droge marihuane i 4,20 gr metafetamina

Presudom Višeg suda u Podgorici K br 12/12 - 2 lica oglašena krivim, zbog kriv. djela iz čl 300/1 KZ i osuđena na kazne zatvora. Istom presudom oduzeto 143,88 gr. opojne droge marihuane.

Presudom Višeg suda u Podgorici K br 32/12 - 1 lice oglašeno krivim, zbog kriv. djela iz čl 300/1 KZ i osuđeno na kaznu zatvora. Istom presudom oduzeto 3045 gr. opojne droge marihuane. Presuda pravosnažna 6. VI 2012.

Presudom Višeg suda u Podgorici K br 25/12 - 2 lica oglašena krivim, zbog kriv. djela iz čl 300/1 KZ i osuđena na kazne zatvora. Istom presudom oduzeto 3,68. opojne droge heroína.

Presudom Višeg suda u Podgorici K br 43/12 - 1 lice obustavljen postupak zbog kriv. djela iz čl 300/1 KZ. Presuda pravosnažna 4. V2012.

Presudom Višeg suda u Podgorici K br 65/12 - 1 lice oglašeno krivim, zbog kriv. djela iz čl 300/1 KZ i osuđeno na kaznu zatvora. Istom presudom oduzeto 176,67 gr. opojne droge marihuane. Presuda pravosnažna 6. VI 2012.

Presudom Višeg suda u Podgorici K br 54/12 - 1 lice oglašeno krivim, zbog kriv. djela iz čl 300/1 KZ i osuđeno na kaznu zatvora. Istom presudom oduzeto 13,41 gr. opojne droge heroína.

Viši sud u Bijelom Polju

Red. broj	Posl br.	P r e s u d a			br.optu- ženih lica	Kazna zatvor	Visina kazne	D r o g a	
		osudj.	oslob.	odbij.				Marih- uana	Heroin
1.	K.br. 16/ 12	-	1	-	1	-	-	3,95g	-
2.	K.br. 18/ 12	1	-	-	1	1	8 mj.	4,90g	1,14g

3.	K.br. 19/ 12	-	1	-	1	-	-	0,38g	-
4.	K.br. 21/ 12	1	-	-	1	1	6 mj.	0,64g	-
5.	Kv.br 147/ 12	1	-	-	1	1	1 god 3 mj.	3.079, 00g	-
Uku- pno:	5	3	2	-	5	3	2 god 5 mj.	3.088, 87g	1,14g

ANEKS IV

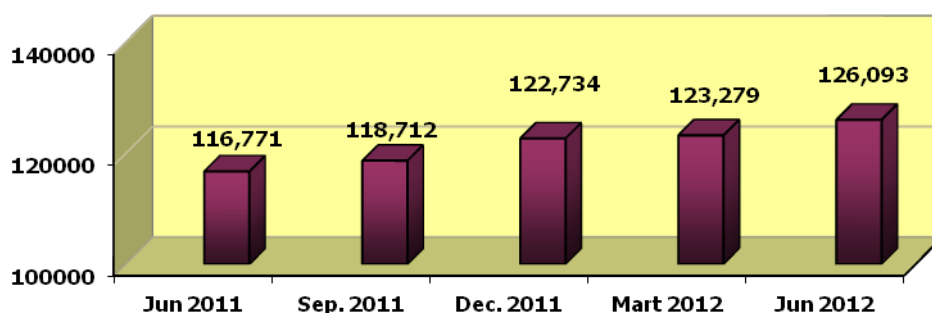
IZVJEŠTAJ

O STANJU TRŽIŠTA USLUGA DISTRIBUCIJE RADIO I TELEVIZIJSKIH PROGRAMA DO KRAJNJIH KORISNIKA

Saglasno izdatim odobrenjima Agencije za elektronske medije, pravo da distribuira radio i televizijske programe do krajnjih korisnika, u odobrenoj zoni servisa, posjeduje sedam operatora i to četiri kablovska i po jedan MMDS, IPTV i DTH operator.

Na dan 30. VI 2012. broj priključaka za distribuciju radio i televizijskog programa putem različitih KDS/MMDS/DTH/IPTV platformi iznosi **126.093**.

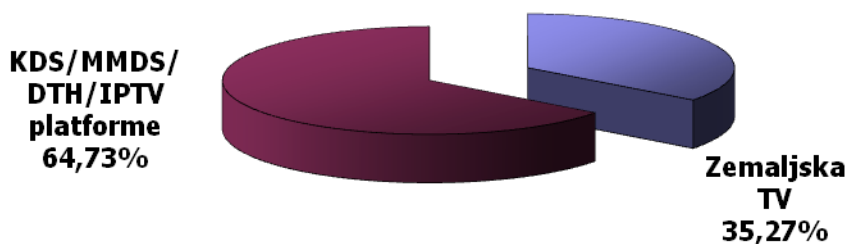
U poređenju s brojem priključaka na kraju marta 2012. zabilježen je pozitivan trend u kretanju broja korisnika usluga distribucije radio i TV programa. Broj priključaka je za period od tri mjeseca uvećan za 2.814 ili **2,28%**.

Grafik 1: Broj priključaka (KDS/MMDS/DTH/IPTV)

Ako se pretpostavi da se svi ili najveći dio podataka o priključcima odnosi na korisnike iz kategorije domaćinstva i ti podaci se uporede sa zvaničnim podacima o broju domaćinstava u Crnoj Gori¹⁹, može se doći do približne slike o tome koja je primarna tehnologija koju domaćinstva u Crnoj Gori koriste za prijem radio i TV programa.

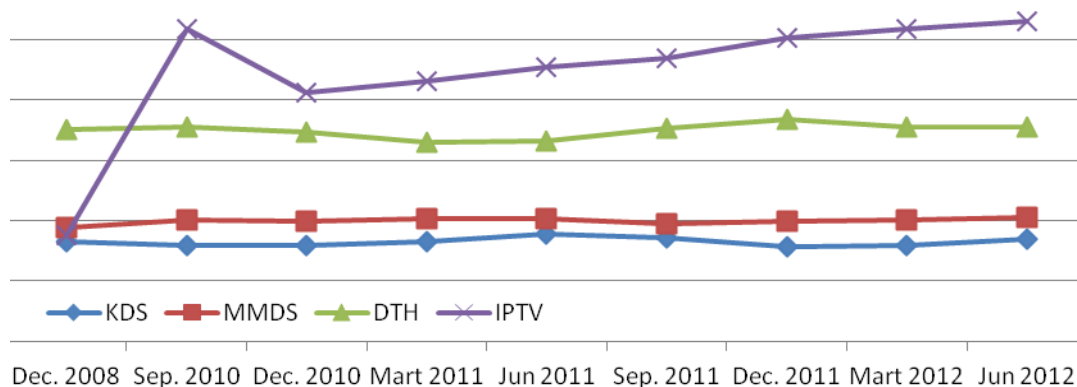
Zaključak je da **35,27%** domaćinstava u Crnoj Gori koristi samo zemaljski (analogni) tj. „besplatan“ prijem radio i TV programa. Sa druge strane, ostala domaćinstva su se odlučila za korišćenje jedne od alternativnih platformi za distribuciju radio i TV programa, njih **64,73%**.

Grafik 2: Struktura domaćinstava s aspekta primarne platforme za prijem radio i TV programa

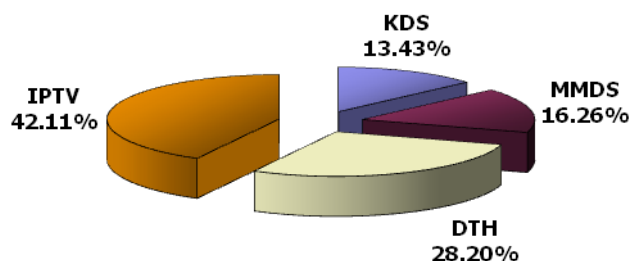
Iako se u posmatranom periodu bilježi rast broja priključaka na nivou tržišta od 2,28%, različite platforme su imale značajne razlike u tržišnoj penetraciji (kabl 6,18%, IPTV 2,53, MMDS 2,14% i DTH 0,26%).

¹⁹ Popis iz 2011. godine – Izvor: Monstat „Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Crnoj Gori 2011“

Grafik 3: Trend rasta broja priključaka za različite platforme

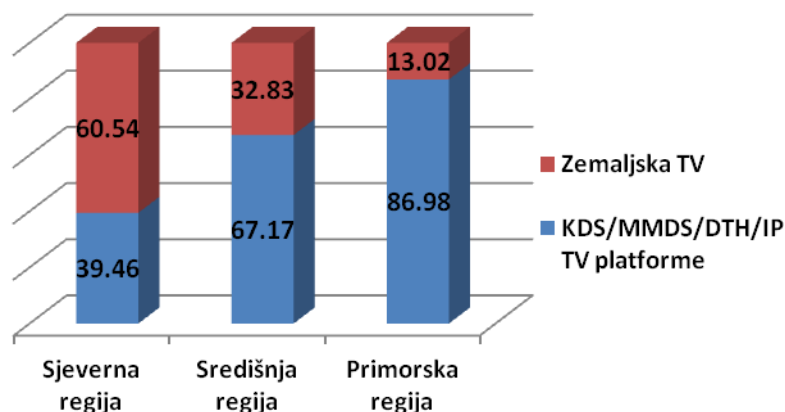
S učešćem od 42,11% IPTV platforma zadržava lidersku poziciju na tržištu usluga distribucije radio i TV programa do krajnjih korisnika. Za njom slijedi DTH distribucija (28,20%), MMDS (16,26%) i KDS platforma (13,43%). Tržišno učešće platformi pojedinačno ima sljedeću strukturu:

Grafik 4: Tržišno učešće KDS/MMDS/DTH/IPTV platformi

Tražnja za uslugama distribucije radio i TV programa razlikuje se u zavisnosti od toga da li govorimo o sjevernoj, središnjoj ili primorskoj regiji²⁰ Crne Gore. Posmatrano u odnosu na broj domaćinstava tražnja je najveća u primorskoj regiji, čak 86,98%. Slijedi središnja regija sa 67,17%, te sjeverna regija u kojoj 39,46% domaćinstava koristi usluge operatora. Posmatrajući navedene podatke s aspekta primarne tehnologije koju domaćinstva u pojedinim regijama koriste za prijem radio i TV programa, dolazi se do zaključka da je u sjevernoj regiji zemaljski (analogni) prijem radio i TV programa još uvijek dominantan.

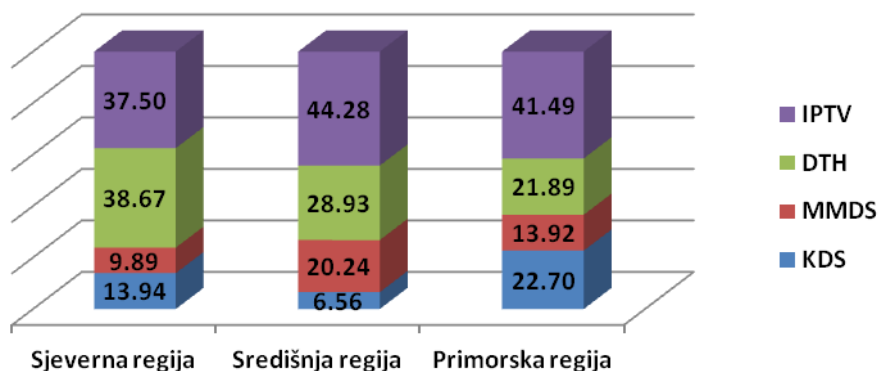
²⁰ Sjeverna regija: Andrijevica, Berane, B.Polje, Kolašin, Mojkovac, Plav, Pljevlja, Plužine, Rožaje, Šavnik Žabljak.
Središnja regija: Cetinje, Danilovgrad, Nikšić, Podgorica.
Primorska regija: Bar, Budva, H.Novi, Kotor, Tivat, Ulcinj.

Grafik 5: Struktura domaćinstava s aspekta primarne platforme za prijem radio i TV programa – po regijama

U poređenju sa prethodnim periodima, broj domaćinstava koja koriste zemaljski prijem radio i TV programa kao primarnu tehnologiju, konstantno bilježi pad u primorskoj i središnjoj regiji, dok se u sjevernoj regiji zadržava na približno istom nivou.

Posmatrano po regijama i odnos učešća pojedinih platformi je nešto drugačiji u odnosu na ukupno učešće:

Grafik 6: Tržišno učešće KDS/MMDS/DTH/IPTV platformi – po regijama

U posmatranom periodu prosječna cijena osnovnog paketa je iznosila 9,28€ (najviše 10,00€, najniže 5,95€). U osnovnom paketu korisnicima je dostupan, u prosjeku, 61 televizijski kanal (najviše 100, najmanje 35). Pet operatora nemaju u osnovnoj ponudi radijske kanale, dok preostala dva operatora svojim korisnicima nude 4, odnosno 13 radijskih kanala.

Tri operatora nemaju dodatne pakete u svojoj ponudi, dok preostala četiri operatora u prosjeku nude 5 dodatnih paketa (najviše 7, najmanje 4). Prosječna cijena dopunskog paketa je 5,73€ (najviše 21,50€, najniže 2,50€).

Tražnja za dopunskim paketima, takođe, se razlikuje posmatrano po regijama. U odnosu na broj korisnika osnovnog paketa, tražnja za dopunskim paketima u središnjoj regiji iznosi 39,80%, u primorskoj regiji 38,35%, dok je u sjevernoj regiji značajno niža i iznosi 17,34%.

U strukturi ponude dopunskih paketa najzastupljeniji su filmski i sportski sadržaji, te sadržaji za odrasle. Najprodavaniji dopunski paket na teritoriji Crne Gore je HBO (38,98% ukupno

prodatih dopunskih paketa). Za njim slijedi ARENA sportski paket (25,86%), te PINK paketi (13,86%).

Posmatrano u odnosu na ukupan obim pruženih usluga distribucije radio i TV programa do krajnjih korisnika, tj. ukupan broj prodatih osnovnih i dopunskih paketa, domaćinstvo koje koristi ovaj vid usluga, mjesečno u prosjeku, za njih izdvaja 10,79€.

ANEKS V

Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata („Službeni list CG“, br. 51/08) je donijet 2008. i njime je uređeno prilagođavanje objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti, odnosno:

- Članom 73 - "Uslovi za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti", uređeno je da je prilikom izrade projektne dokumentacije za izgradnju objekata u javnoj upotrebi, projektant dužan da obezbijedi nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad licima smanjene pokretljivosti. Takođe, istim članom definisano je da se izgradnja stambenih i stambeno-poslovnih objekata vrši na način kojim se ovim licima obezbjeđuje nesmetan pristup i kretanje u zajedničkim prostorijama. Dalje, uređeno je da se stambeni i stambeno-poslovni objekti sa 10 i više stanova moraju izgrađivati na način kojim se obezbjeđuje jednostavno prilagođavanje objekta, najmanje jedne stambene jedinice na svakih 10 stanova za nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad lica smanjene pokretljivosti.
- Članom 86 – "Revizija idejnog projekta i glavnog projekta", provjerava se, od strane stručnog lica, da li je tehnička dokumentacija usklađena sa zakonom i drugim propisima, pa između ostalog i sa članom 73 Zakona o uređenju prostora i Pravilnikom o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti.
- Članom 90 – "Izveštaj o reviziji i ovjera tehničke dokumentacije", stručno lice – revident, u izvještaju o izvršenoj reviziji tehničke dokumentacije mora da navede tačne i istinite konstatacije o usklađenosti sa uslovima i zakonom.
- Članom 122 – "Tehnički pregled", definisano je da tehnički pregled obuhvata kontrolu usklađenosti izvedenih radova s revidovanim glavnim projektom, kao i s propisima i standardima, između ostalog i s propisima i standardima koji uređuju predmetnu oblast.
- Član 124 – "Izveštaj o tehničkom pregledu objekta", nalaže vršiocu tehničkog pregleda da u izvještaju o izvršenom tehničkom pregledu predloži: upotrebu objekta, otklanjanje utvrđenih nedostataka ili zabranu upotrebe objekta, shodno stvarnom stanju na terenu.
- Član 125 – "Postupanje po izvještaju", obavezuje organ nadležan za izdavanje upotrebne dozvole da, shodno izvještaju o tehničkom pregledu objekta, postupi po istom, odnosno da izda upotrebnu dozvolu, naloži investitoru otklanjanje utvrđenih nedostataka u određenom roku ili zabrani upotrebu objekta.

Za sve ove odredbe, u dijelu kaznenih odredbi, su predviđene i sankcije. Tako, na osnovu člana 154, novčanom kaznom od 2.000 eura do 40.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako ne obezbijedi uslove za pristup i kretanje u objektu licima smanjene pokretljivosti.

Zatim, članom 161, predviđeno je da se novčanom kaznom od 2.000 eura do 40.000 eura kazni za prekršaj nadležni organ ili pravno lice, ako:

- ne obezbijedi izgradnju, odnosno ne obezbijedi prilagođavanje objekata u javnoj upotrebi pristupu i kretanju licima smanjene pokretljivosti,
- je izdalo građevinsku dozvolu suprotno odredbama ovog zakona,
- ovjeri tehničku dokumentaciju koja je izrađena suprotno urbanističko - tehničkim uslovima ili

- je izdalo upotrebnu dozvolu suprotno odredbama ovog zakona.

Članom 165 – "Prilagođavanje objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti" data je obaveza da se objekti u javnoj upotrebi, u roku od **pet godina** od dana stupanja na snagu Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata, moraju prilagoditi licima smanjene pokretljivosti kako bi isti imali nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad u njima.

Ovo ministarstvo je donošenjem **Pravilnika o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti** februara 2009, još detaljnije definisalo regulativu u ovoj oblasti.

Naime, pravilnikom se propisuju uslovi i način obezbjeđivanja nesmetanog pristupa, kretanja, boravka i rada licima smanjene pokretljivosti objektima koji su u javnoj upotrebi, stambenim i stambeno-poslovnim objektima, kao i uslovi i način jednostavnog prilagođavanja pristupačnosti stambenim i stambeno-poslovnim objektima, pri čemu su definisani obavezni elementi pristupačnosti, a to su:

A: elementi pristupačnosti za savladavanje visinskih razlika,

B: elementi pristupačnosti samostalnog života,

C: elementi pristupačnosti javnog saobraćaja.

U dijelu V - Obavezan sadržaj projekata, članom 54 dato je da idejni projekat i glavni projekat za objekte u javnoj upotrebi, stambene i stambeno-poslovne objekte, mora da sadrži prikaz tehničkih rješenja kojima se elementi pristupačnosti primjenjuju za obezbjeđenje pristupačnosti objekata te prikaz tehničkih rješenja za jednostavno prilagođavanje stanova. Navedena tehnička rješenja prikazuju se, zavisno od nivoa razrade projekta, na odgovarajući način u idejnom projektu i glavnom projektu objekta.

Na osnovu svega navedenog zaključuje se da je prilikom izrade tehničke dokumentacije projektant dužan da se pridržava odredbi člana 73 Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata i Pravilnika o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti. Zatim, prilikom kontrole tehničke dokumentacije na osnovu koje se izdaje građevinska dozvola, revident je dužan da izvrši provjeru usklađenosti iste sa predmetnim Pravilnikom.

U postupku izdavanja upotrebne dozvole, podnosi se izvještaj o tehničkom pregledu u kome se, pored ostalog, navodi ispunjenost uslova u pogledu prilagođenosti objekata za pristup i kretanje lica sa invaliditetom.

Od dana donošenja Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata i Pravilnika o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti, ovo ministarstvo je u postupku izdavanja građevinskih dozvola i upotrebni dozvola, striktno poštovalo odredbe koje se odnose na nesmetano pristupanje objektima od strane lica smanjene pokretljivosti.

Kontrola postojećih objekata u javnoj upotrebi, kao i izgradnja novih stambenih i stambeno-poslovnih objekata, u pogledu prilagođenosti za pristup i kretanje lica sa invaliditetom, u nadležnosti je građevinske inspekcije.

Takođe, shodno Programu rada Vlade za 2010, Ministarstvo održivog razvoja i turizma - Sektor za građevinarstvo, je za treći kvartal pripremio predlog **Akcionog plana za prilagođavanje objekata u javnoj upotrebi za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti**. U ovom dokumentu su navedeni objekti u javnoj upotrebi na koje se odnose obaveze iz Pravilnika o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti.

Ovim dokumentom je na jedinstven način bio tretiran problem "razumnog prilagođavanja" objekata u javnoj upotrebi, u skladu sa Zakonom i odredbama Pravilnika.

Termin "razumno prilagođavanje" odnosi se na izbor neophodnih elemenata pristupačnosti objektima da bi bili fizički dostupni licima smanjene pokretljivosti, a koje ne predstavljaju nesrazmjeran i neprimjeren teret, a to su:

- PARKING MJESTO (obilježeno i dimenzije prema Pravilniku)
- TAKTILNA CRTA (ispred ulaza u objekat prema Pravilniku)
- PRILAZ OBJEKTU (rampa-nagib, dužina rampe, zaštitna ograda prema Pravilniku ili ukoliko nije moguće projektovati rampu vertikalno podizna platforma ili koso – podizna sklopiva platforma i stepenište – zaštitna ograda i dimenzije prema Pravilniku)
- ULAZNI PROSTOR (dimenzije ulaznih vrata i ulaznog prostora prema Pravilniku i ako postoji mogućnost postaviti senzorska vrata)
- KOMUNIKACIJE U OBJEKTU (dimenzije prema Pravilniku i mogućnost postavljanja taktilnih površina)
- LIFT (ako se radi o spratnom objektu - dimenzije i uslovi za lift prema Pravilniku , oznake i na Brajevom pismu, ako ne postoji mogućnost unutar objekta, razmotriti mogućnost ugradnje panoramskog lifta).
- TOALET (dimenzije i uslovi prema Pravilniku)
- U unutrašnjosti objekta postaviti orijentacioni reljefni plan za kretanje slijepih i slabovidih lica.
- Ispred objekta postaviti oznake pristupačnosti objektu.

Ove elemente je bilo neophodno utvrditi, jer se radi o postojećim objektima kod kojih su veoma razičite mogućnosti za prilagođavanje, obzirom na: starost objekata, kvalitet izgradnje, klimatske uslove u kojima su izgrađeni, raspoloživo okruženje, konstruktivne mogućnosti, spratnost, dispoziciju, namjenu i značaj objekata i dr., i isti su utvrđeni u saradnji sa predstavnicima nevladinih organizacija osoba sa invaliditetom: Saveza slijepih Crne Gore, Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore, Udruženjem paraplegičara Crne Gore.

Konkretna predloga Akcionog plana je rekonstrukcija 14 objekata u državnom vlasništvu, koji su označeni kao prioriteti za "razumno prilagođavanje"

za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti. Lista ovih objekata je sačinjena u saradnji sa predstavnicima nevladinih organizacija osoba sa invaliditetom: Saveza slijepih Crne Gore, Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore, Udruženjem paraplegičara Crne Gore, koji su u saradnji sa svojim područnim jedinicama utvrdili predmetnu listu prioriternih objekata.

Septembra 2010. na Akcioni plan su pribavljena pozitivna mišljenja Ministarstva prosvjete i nauke, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva zdravlja i Direkcije javnih radova. Od Ministarstva finansija je dobijeno negativno mišljenje, s obrazloženjem, da potrebna sredstva za prilagođavanje 14 objekata u državnom vlasništvu, a koji su u javnoj upotrebi, za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti u iznosu od 1.834.600,00 eura, nijesu planirana u Kapitalnom budžetu za 2011.

Ministarstvo održivog razvoja i turizma će, u saradnji s ministarstvima koja su nadležna za objekte iz tabele Akcionog plana, a koja je prilog ove informacije, ponovo pokrenuti usvajanje Akcionog plana kao i pitanje rekonstrukcije predmetnih objekata.

Prilog -Tabela

ELEMENTI PRISTUPAČNOSTI											
br.	objekat	parking mjesto	spoljašnja taktalna crta	rampa/ podizna platforma	ulazni prostor	komunikacije	orijentacioni reljefni plan	oznake pristupačnosti	toalet	potrebna dokumen acija	ukupna cijena rekonstruk cije
1.	Centar za socijalni rad Podgorica	1 pm	20 m	rampa	vrata	vrata kancelarije	orijentacioni reljefni plan	oznake pristupačnosti	toalet		
		200 €	300 €	1200 €	600 €	200 € unutrašnja taktalna crta 1200 €	1500 €	500 €	7000 €	5000€	20.400€
2.	Republički fond za zdrastveno osiguranje Podgorica	1 pm		koso podizna platforma 12000€	vrata	unutrašnja taktalna crta	orijentacioni reljefni plan	oznake pristupačnosti	toalet		
		200€	7 500€ + 540€	rukohvat 245€	500 €	3000€ šalter 1000€	1500€	500€	5000€	4000€	35.985€

3.	Skupština Crne Gore	2 pm 400€	7500€	koso podizna platforma 15000€	senzorski pult 30000€ koso podizna platforma 12000€	lift 70000€ unutrašnja taktilna crta 13500 €	orientacioni reljefni plan 1500€	oznake pristupačnosti 500€	5000€	15000€	170.400€
4.	Uprava carina- Carinarnica Podgorica	1 pm 200€	200 m 30000€ 10m 300€	rampa 3500€	vrata 1500€	unutrašnja taktilna crta 2400€ kancelarija 2000 €	orientacioni reljefni plan 2000 €	oznake pristupačnosti 500 €	toalet 5000 €	3000€	50.400€

5.	Dom zdravlja u Nikšiću	1 pm 200€	200 + 18m 30000 +900 €	koso podizna platforma 12000€ rukohvat 175€	vrata 1500€	unutrašnja taktilna crta 48000€ koso podizna platforma 2x30000€ rukohvat 2x300€	orijentacioni reljefni plan 1500€	oznake pristupačnosti 500€	toalet 5000€	5000€	165.375€
6.	JZU Opšta bolnica Nikšić	2 pm 400€	300 + 30 m 45000+1500€	koso podizna platforma 12000€ rukohvat 175€		unutrašnja taktilna crta 48000€ Brajevo pismo u liftu 8000€	orijentacioni reljefni plan 1500€	oznake pristupačnosti 500€	toalet 18x7000€	5000€	248.075€
7.	Bolnica za plućne bolesti Brezovik - Nikšić	2 pm 400€	150+50m 75000+10000€	rukohvat 210€ 4 rampe 1200+4000+5000+1200€	vrata 1000€	Brajevo pismo u liftu 3000€ unutrašnja taktilna crta 48000€	orijentacioni reljefni plan 2500 €	oznake pristupačnosti 600 €	toalet 42000 €	15000€	209.110€

8.	Dom zdravlja "Dr Niko Labović" u Beranama 1.Glavna zgrada	2 pm 400€	100+350 m 15000+17500€	5 rampi 4500€	5 vrata 2500 5 nadstrešnica 3500€	unutrašnja taktilna crta 24000+900€ ograda na stepnicama 400€ lift 100.000€	orijentacioni reljefni plan 1500€	oznake pristupačnosti 1200€	toalet 10000€	15000€	205.400€
	Dom zdravlja "Dr Niko Labović" u Beranama 2.Objekat sa službom izabrani doktor za žene		10 m 1500€	ograda na stepeništu 105€ rampa 2400€		unutrašnja taktilna crta 3000 €	orijentacioni reljefni plan 1500 €	oznake pristupačnosti 100 €			8.605€
9.	Opšta bolnica u Beranama	1 pm 200 €	50+20m 7500+1000€	koso podizna platforma 12000 € rukohvat 280€	vrata 500€	unutrašnja taktilna crta 42000 +900€ ograda na stepnicama 1000€ Brajevo pismo u liftu 2000€	orijentacioni reljefni plan 2000 €	oznake pristupačnosti 500 €	3 kupatila 15000€ toalet 5000€	15000€	104.880€

10.	Poreska uprava- Područna jedinica Podgorica	1 pm 200 €	50+15m 7500+750€	vertikalno podizna platforma 15000€		šalter 1200€ unutrašnja taktilna crta 2400 +2400€ ograda na stepnicama 240€ koso podizna platforma za dvije etaže 15000€	orientacioni reljefni plan 3000 €	oznake pristupačnosti 500 €	toalet 5000€	5000€	58.190€
11.	Ministarstvo finansija u Podgorici	2 pm 400€	30+90m 4500+2700€	vertikalno podizna platforma 15000+10000€ ograda na stepeništu 245€		unutrašnja taktilna crta 36000 +660€ lift 100000€	orientacioni reljefni plan 3000 €	oznake pristupačnosti 2500 €	toalet 5000€	15000€	195.005€

12.	Osnovni sud u Podgorici	2 pm 400€	50+18.5m 7500+925€	koso podizna platforma 12000€ ograda na stepeništu 210€		unutrašnja taktilna crta 24000 +540€ lift 50000€	orijentacioni reljefni plan 1500 €	oznake pristupačnosti 500 €	toalet 5000€	10000€	112.575€
13.	Ekonomski fakultet u Podgorici	2 pm 400€	200+50m 30000+2500€			unutrašnja taktilna crta 30000€ lift 100000€ vertikalna podizna platforma 16000€ rampa 2500€	orijentacioni reljefni plan 3000 €	oznake pristupačnosti 500 €	toalet 10000€	20000€	214.900€

14.	Dom zdravlja u Pljevljima Zgrada Laboratorije i Rentgena	1 pm	30m	vertikalno podizna platforma	vrata	prostorija	orjentacioni reljefni plan	oznake pristupačnosti			
		200 €	4500€	12000	1500€	2000€	2000 €	500 €		2000€	35.300€
				nadstrešnica 2000€		vrata					
						1500€					
						unutrašnja taktilna crta					
						6000+750€					
						ograda na stepnicama					
						350€					
										Σ	1.834.600 €